

Kushiriki Barabara na Pikipiki na Magari

Waendeshaji pikipiki wa sasa ni marafiki, jamaa na majirani. Mwendeshaji pikipiki ana haki na majukumu sawa kwenye barabara kama madereva wa magari mengine. Waendeshaji magari wanapaswa kutambua hii na wasijaribu kuwazuia waendeshaji pikipiki au kuwanyima waendeshaji pikipiki haki ya kupita.

Takriban ajali 4,000 za pikipiki hufanya kwenye barabara za Pennsylvania kila mwaka. Nusu ya hizi zinahusisha ajali kati ya pikipiki na gari lingine. Na karibu theluthi mbili ya ajali hizi zinasababishwa na mwendeshaji baisikeli lakini pia na dereva wa gari lingine.

Kuwa macho kwa waendeshaji pikipiki Kumbuka kwamba pikipiki ni ndogo na inaweza kuwa vigumu kuiona. Pikipiki huonekana zikiwa ndogo zaidi ikilinganishwa na magari mengine, ambayo inaweza kuifanya iwe vigumu zaidi kuamua kasi na umbali wa pikipiki inayokaribia.

Tazamia mwenendo wa mwendeshaji pikipiki. Hali za barabara, ambazo huwa kero ndogo kwa madereva wa magari, husababisha hatari kubwa kwa waendeshaji pikipiki.

Ruhusu umbali zaidi wa kufuata nyuma Acha sekunde tatu au nne wakati unafuata pikipiki, ili mwendeshaji pikipiki awe na muda wa kutosha wa kupita au kusimama katika hali ya dharura. Katika hali zilizokauka, pikipiki zinaweza kusimama kwa haraka zaidi kuliko gari.

Onyesha ishara ya malengo yako Kabla ya kubadilisha barabara au kuingia kwenye trafiki, onyesha ishara ya malengo yako ili kumruhusu mwendeshaji pikipiki kutarajia mwenendo wa trafiki na kupata sehemu salama ya barabara.

Usidanganywe na ishara inayomweka ya kuruba kwenye pikipiki – ishara za pikipiki si za kujighairisha zenyewe na wakati mwingine waendeshaji pikipiki husahau kuzizima. Subiri ili uwe na uhakika pikipiki itapinduka kabla uendelee.

Heshimu pikipiki Pikipiki ni gari kamili lenye fadhila sawa kama gari lolote kwenye barabara. Ruhusu mwendeshaji pikipiki kuwa na upana kamili wa barabara. Ijapokuwa inaweza kuonekana kana kwamba kuna nafasi ya kutosha katika barabara ya trafiki kwa gari na pikipiki, kumbuka pikipiki inahitaji nafasi ya kupita kwa usalama. Usishiriki barabara hiyo.

**MIGONGANO INAWEZA KUTOKEA
ZAI DI KATIKA HALI HIZI ZENYE
HATARI YA JUU:**

Kuruba za kushoto

Takriban nusu moja ya ajali zote za pikipiki uhusisha gari lingine. Karibu asilimia 40 zilisababishwa na gari lingine likipinduka kushoto mbele ya mwendeshaji wa pikipiki.

Eneo lisiloonekana la gari

Kumbuka, waendeshaji wa pikipiki mara kwa mara hujificha katika eneo lisiloonekana la gari au kutoonekana kwa sababu ya udogo wao. Daima hakikisha unaangalia kuona pikipiki kwa kuangalia vioo na maeneo yasiyoonekana kabla ya kuingia au kuondoka kwenye barabara yenye trafiki na katika makutano.

Hali hatari za barabara

Waendeshaji wa pikipiki wanaweza kubadilisha kasi au kubadilisha sehemu yao barabarani katika kushughulikia hali za barabara na trafiki kama vile mashimo, changarawe, maeneo yenye maji au yanayoteleza, nyufa barabarani, vivuko vya reli na njia zisizokuwa laini.

Hali za hewa

Wakati maeneo ya barabara yana maji au barafu, uwezo wa waendeshaji baisikeli wa kupiga breki na udhibiti hutatizwa.

Upopo mkali

Mawimbi makubwa yanaweza kusogeza pikipiki kwenye barabara yote ikiwa mwendeshaji pikipiki hayuko tayari. Mawimbi makubwa kutoka kwa malori makubwa katika barabara nyingine yanaweza kuwa hatari ya kweli.

Magari makubwa

Gari kubwa, kama vile gari kubwa au lori, linaweza kuzuia pikipiki isioneokane na dereva. Huenda mwendeshaji wa baisikeli akaonekana ni kama ametokea popote.

Kushiriki barabara ni ishara nzuri kwamba waendeshaji wa magari na waendeshaji wa pikipiki wanatambua wote umuhimu wa kushirikiana. Kwa kuzuia tabia ya fujo na kuendesha magari kwa hekima, heshima na kulingana na sheria, waendeshaji wa magari na waendeshaji wa pikipiki wanaweza kuendesha wote pamoja barabarani.

UTANGULIZI

Mwongozo huu umeundwa kukusaidia kuwa dereva mzuri. Una sheria nyingi za Pennsylvania zinazosimamia uendeshaji wa magari. Unapaswa kutumiwa kama mwongozo wa jumla wa sheria lakini sio kama mbadala wa Mwongozo wa Sheria za Magari ya Pennsylvania, ambao una sheria zinazoathiri madereva na magari ya Pennsylvania. Inapaswa kukumbukwa ya kwamba maelezo yaliyomo katika mwongozo huu yanaweza kubadilika.

Lengo la mwongozo huu ni kukuandaa kufanya mtihani wa udereva na kupata leseni ya udereva ya Pennsylvania. Hata hivyo, kanuni za barabara na sheria za uendeshaji wa trafiki zilizomo katika mwongozo huu zinatumika kwa aina tatu ya magari yanayotambuliwa na sheria ya Pennsylvania: baisikeli, magari yanayovutwa na farasi na magari. Kwa mfano, waendeshaji wote wa baisikeli, kama vile waendeshaji wa magari, wanahitajika kusimama kwenye taa nyekundu.

Ikiwa unajifunza kuendesha gari, mwongozo huu utakupa maelezo yote unayohitaji ili kusomea mtihani wa udereva. Ikiwa tayari una leseni ya udereva ya Pennsylvania, unaweza kutumia mwongozo huu kupitia baadhi ya kanuni za barabara ambazo unaweza kuwa umesahau au kujifunza kuhusu baadhi ya sheria ambazo zinaweza kuwa mpya au zimebadilika tangu ulipopokea leseni yako.

MUHIMU

Kabla ya kufanya Mtihani wako wa Ufahamu, lazima ukamilishe
Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180).

Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, lazima mzazi au mlezi wako akamilishe Fomu ya
Ridhaa ya Mzazi au Mlezi (DL-180TD)

Fomu zote zinaweza kupatikana kwenye tovuti yetu www.dmv.pa.gov
chini ya kiungo cha Fomu na Machapisho juu ya ukurasa

Kuendesha gari ni fadhila na sio haki. Fadhila hii huja na majukumu mengi.
Jukumu moja muhimu sana ni kwamba usiwahi kuchanganya kunywa pombe na kuendesha gari.

Kwa siku na saa za kufanya kazi za Kituo cha Leseni ya Udereva karibu na wewe,
kupakua fomu, machapisho, na hati za maelezo za hivi karibuni au
kufikia huduma za mtandaoni za PennDOT, ikiwemo kupata Mtihani wako wa Ujuzi wa
Barabarani, tembelea Huduma za Madereva na Magari ya PennDOT
Tovuti kwenye www.dmv.pa.gov

Tafadhali soma mwongozo huu kwa makini, jifunze na
utumie kanuni za barabara ili uwe dereva mzuri na ufurahie
fadhilli zako za uendeshaji katika jimbo letu maridadi.

CHAPISHO HILO SIO LA KUUZWA

Jedwali la Yaliyomo

Sura ya 1 – Maelezo ya Kibali

cha Mwanafunzi cha Magari Madogo.....	1
Kuomba Kibali cha Mwanafunzi	1
Utambulisho wa Mfadhilli wa Viungo	2
Utambulisho wa Askari Mstaafu.....	2
Maelezo ya Nambari ya Ruzuku ya Serikali	3
Viwango vya Maono vya Pennsylvania	3
Ni Nani Anayehitaji Leseni ya Udereva ya Pennsylvania	3
Maelezo ya Kibali cha Mwanafunzi Mdogo	3
Maelezo ya Leseni ya Dereva Mdogo	3
Ni Daraja gani la Leseni ya Udereva Unalohitaji	4
Madaraja ya Leseni za Udereva	4
Mitihani.....	5
Mtihani wa Ufahamu	5
Jaribio la Barabara	5

Sura ya 2 – Selo, Ishara na

Alama za Barabara	7
Ishara	7
Taa Nyekundu, Njano na Kijani za Trafiki	
Na Vishale	7
Ishara za Kumweka.....	8
Taa za Trafiki Zisizofanya Kazi.....	8
Ishara za Matuta kwenye Barabara Kuu	8
Ishara za Kudhibiti Matumizi ya Barabara	8
Ishara za Watembea kwa Miguu.....	9
Ishara za Maeneo ya Shule	9
Ishara za Kivuko cha Reli	9
Ishara.....	10
Ishara za Udhibiti	10
Ishara za Maonyo.....	13
Ishara za Mwongozo	19
Alama za Barabara.....	22
Maswali ya Mapitio ya Sura ya 2	23
Majibu ya Mapitio ya Sura ya 2	30

Sura ya 3– Kujifunza Kuendesa Gari.....

Kuchagua Usalama Kwanza	31
Ukagazi wa Gari: Kuijandaa Kuendesa Gari	31
Masuala ya Udereva.....	32
Kutozingatia.....	32
Maswala ya Afya	33
Pombe na Kuendesa gari	33
Madawa ya kulevyaa na Kuendesa gari.....	34
Ujuzi wa Kuendesa Gari wa Kila Siku	35
Kudhibiti Nafasi	35
Kudhibiti Kasi.....	38
Kupinduka, Kuingia na Kupita	45
Kuendesa gari kwenye Makutano	48
Kuendesa gari kwenye Mipindo.....	51
Kuendesa gari kwenye Barabara Kuu na Maingiliano	52
Kuegesha	52
Vidokezo vya Kuegesha Sambamba.....	53

Hali Maalum na Dharura.....	54
Maeneo ya Kazi	54
Vivuko vya Reli.....	55
Kushiriki Barabara na Watembeaji kwa miguu,	
Waendeshaji Baisikeli, Waendeshaji Pikipiki	55
Kushiriki Barabara na Malori na Mabasi	56
Mabasi ya Shule.....	58
Magari/Hali za Dharura	59
Sheria ya Kusonga Kando	59
Magari Yanayovutwa na Farasi na Waendeshaji Farasi	59
Abiria katika Lori Lisilofunkwa	59
Magari ya Kuondoaa Theluju	60
Kukabiliana na Ghadhabu Barabarani.....	60
Kukabiliana na Dharura za Udereva.....	60
Msafara wa Mazishi	64
Maswali ya Mapitio ya Sura ya 3	65
Majibu ya Mapitio ya Sura ya 3	78

Sura ya 4 Kuendesa Gari

Maelezo ya Rekodi	79
Mfumo wa Alama wa Pennsylvania.....	79
Unachopaswa Kufanya Ukitimamishwa na Polisi.....	80
Migongano.....	81
Kutoroka au Kukwepa Polisi	81
Kuendesa Gari Ukiwa Umelewa	
Au ukiwa Umetumia Bidhaa Inayodhibitiwa.....	81
Kunywa Vileo Kabla ya Umri Unaokubaliwa.....	84
Makubaliano ya Leseni ya Udereva (DLC).....	84
Maswali ya Mapitio ya Sura ya 4	86
Majibu ya Mapitio ya Sura ya 4	88

Sura ya 5 – Sheria na Masuala Husika .....

Taarifa Inayohitajika ili Kubadilisha	89
Jina au Anwani	89
Sheria ya Mikanda ya Kiti	89
Sheria ya Kumzuua Mtoto	90
Vidokezo vya Usalama vya Watoto na Wanyama Kipenzi ..	90
Maelezo ya Usalama wa Mifuko ya Hewa	91
Sheria ya Wamerika Walemaavu (ADA)	91
Maeneo ya Kuegesha ya Watu Walemaavu	92
Sheria ya Kutochafua	92
Ukagazi wa Usalama na Utoaji Moshi wa Magari	92
Kupita kwa Usalama (baisikeli)	92
Kutuma ujumbe mfupi.....	93
Sheria ya Kutii Onyo la Vifaa vya kudhibiti Trafiki	
la Hali Hatari	93

Sura ya 6 – Marejeleo .....

Miasi ya Jaribio la Barabara na Mtihani wa Alama	94
Maalum	94
Mpango wa Mtihani wa Mhusika Asiye wa CDL	94
Fomu na Machapisho ya Idara.....	94
Rramani za Jimbo na Kaanti Nzima	94
Maelezo Mengine	94
511PA	94
Sumu ya Monoksidi Kaboni	95

SURA YA 1:

MAELEZO YA KIBALI CHA MWANAFUNZI CHA MAGARI MADOGO

Sura hii itatoa maelezo unayohitaji kujua kuhusu kupata kibali cha mwanafunzi cha Pennsylvania. Maeneo yanayoshughulikiwa ni pamoja na:

- Kuomba Kibali cha Mwanafunzi
- Mitihani

KUOMBA KIBALI CHA MWANAFUNZI

Lazima upate kibali cha mwanafunzi kabla ya kuendesha gari Pennsylvania. Utahitaji kufanya na kupita Mitihani ya Macho, Ufahamu na Barabara ili upate leseni yako ya udereva. Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) kinatumika kwa mwaka mmoja (1) kuanzia tarehe ya uchunguzi wako wa kimwili; hata hivyo, tarehe ya uchunguzi wa kimwili haiwezi kuwa zaidi ya miezi sita (6) kabla ya siku yako ya kuzaliwa ya 16.

Unapokuwa na umri wa miaka 16 au zaidi, tafadhali fuata hatua zilizoorodheshwa hapa chini ili upate kibali cha mwanafunzi cha magari madogo. Huwezi kuomba kibali chako kabla ya tarehe yako ya kuzaliwa ya 16.

1. Kamilisha Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) yanayopatikana kwenye tovuti yetu kwenye www.dmv.pa.gov chini ya kiungo cha Fomu na Machapisho juu ya ukurasa.
2. Lazima mtoa huduma wako wa afya akamilishe nyuma ya Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180). Lazima fomu hiyo ikamilishwe kabla ya miezi sita (6) kabla ya siku yako ya kuzaliwa ya 16. Lazima maelezo yote yakamilishwe.
3. Ikiwa Mtahini wa Leseni ya Udereva hawezi kubainisha kama maelezo kwenye Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) yanatimiza viwango vya matibabu, kibali chako cha mwanafunzi kinawezwa kucheleweshwa. Huenda ukahitajika kupitia chunguzi za ziada za kitabibu. Ikiwa una hali ambayo inatatiza pakubwa uwezo wako wa kuendesha gari, huenda ukahitajika kupata kibali cha mwanafunzi cha vidhibiti viwili na ujifunze kuendesha na mkufunzi aliyethibitishwa.
4. Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, lazima mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi wako ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi akamilishe Fomu ya Ridhaa ya Mzazi au Mlezi (DL-180TD) inayopatikana pia kwenye tovuti yetu kwenye www.dmv.pa.gov chini ya kiungo cha Fomu na Machapisho juu ya ukurasa. **Ikiwa mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi hawezi kumzindikisha mwombaji, lazima DL-180TD itiwe saini na mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi katika uwepo wa mthibitishaji wa hati za kisheria.** Utambulisho sahihi unahitajika na ikiwa majina ya mwisho ni tofauti, uthibitishaji wa uhusiano unahitajika. Ikiwa una umri wa zaidi ya miaka 18, lazima uwasilishe thibitisho mbili (2) za makazi:
  - Bili ya Sasa ya Huduma (maji, gesi, umeme, kebo, n.k.).
  - Rekodi za Ushuru.
  - Makubaliano ya Upangishaji.
  - Fomu ya W-2.
  - Kibali cha Sasa cha Silaha (kwa Raia wa Marekani pekee).
  - Hati za Rahani.

Baada ya kusoma mwongozo na kufuata hatua zilizoorodheshwa hapo juu, **Ieta vitu vilivyoorodheshwa hapa chini kwa Kituo cha Leseni ya Udereva** ukiwa tayari kufanya Mtihani wa Ufahamu:

- Maombi yako yaliyokamilishwa ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) **Usitume fomu hii.** Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, ieta pia Fomu yako iliyokamilishwa ya Ridhaa ya Mzazi au Mlezi (DL-180TD).
- Thibitisho la tarehe ya kuzaliwa na utambulisho. Hati hizi lazima ziwe halisi (fotokopi **hazitakubaliwa**).
- Kadi yako ya Ruzuku ya Serikali.
- Ada ya maombi. (Kumbuka: Tafadhali rejelea nyuma ya fomu kwa njia za malipo zinazokubalika)

Tafadhali Kumbuka: Fomu za utambulisho ambazo zinaweza kutumiwa ili kuthibitisha tarehe yako ya kuzaliwa zimeorodheshwa nyuma ya Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) pamoja na ada.

Ikiwa hutupimwa macho yako na HCP wako au daktari wa macho, macho yako yatapimwa katika kituo cha leseni ya udereva. Ikiwa unavaa miwani au lensi za macho, tafadhali zibebe. Kisha utafanya Mtihani wa Ufahamu

kuhusu ishara, sheria, kanuni za kuendesha gari na mazoea salama yatakayofafanuliwa baadaye katika mwongozo huu. Baada ya kupita Mtihani wa Ufahamu, mtahini atakupa kibali cha mwanafunzi, ambacho ni halali kwa mwaka mmoja (1). Unapopokea kibali chako cha mwanafunzi, unaweza kuanza kuzoea kuendesha gari. PennDOT inapendekeza madereva vijana kupanga mtihani wao wa udereva wakati huu ilimradi tarehe ya mtihani isiwe kabla ya tarehe ya kustahiki iliyochapishwa kwenye kibali chako cha mwanafunzi.

Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, unahitajika kukamilisha angalau saa 65 za kuunda ujuzi wa kuendesha gari ikiwemo saa zisizopungua 10 za kuendesha gari usiku na saa tano (5) za kuendesha gari katika hali mbaya ya hewa kabla ya kufanya Jaribio lako la Barabara. Mafunzo haya yatasaidia kukufunza ujuzi unaofaa ili kuwa dereva mzuri na salama.

KUMBUKA: Dereva mwenye leseni ambase ana angalau umri wa miaka 21 au mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi aliye na umri wa miaka 18 au zaidi na anamiliki leseni ya udereva lazima awe na wewe kwenye kiti cha mbele cha gari lako kila wakati. Isitoshe, madereva chini ya umri wa miaka 18 hawawezi kuwa na abiria zaidi ndani ya gari kuliko idadi ya mikanda ya viti.

Baada ya kusubiri miezi sita (6) ya lazima kuanzia tarehe ya kutolewa kwa kibali chako na kutia saini cheti cha kukamilisha kuunda ujuzi wa saa 65 na saa zisizopungua 10 za kuendesha gari usiku na saa tano (5) za kuendesha gari katika hali mbaya ya hewa, unaweza kufanya Jaribio lako la Barabara. Ikiwa kibali chako cha mwanafunzi kitaisha muda wake au ikiwa hutapita jaribio lako la barabara baada ya majoribio matatu (3), unaweza kupata Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo ya Kuongeza/Kubadilisha/Kusahihisha (DL-31)

Ikiwa unatumia kibali chako cha mwanafunzi kuendesha nje ya Jumuiya ya Madola ya Pennsylvania, tafadhali wasiliana na kampuni yako ya bima na Idara nydingine za Usafiri za Jimbo ili kuhakikisha kibali chako cha mwanafunzi kinazingatiwa kuwa halali.

Ikiwa maelezo yoyote kwenye kibali chako cha mwanafunzi si sahihi, leta thibitisho la maelezo sahihi kwa mtahini unapokuja katika Kituo cha Leseni ya Dereva kwa mtihani.

Ukianguka Mtihani wa Ufahamu, mtahini atakurudishia Maombi ya Kibali cha Mwanafunzi cha Magari Madogo (DL-180) na Fomu ya Ridhaa ya Mzazi au Mlezi wako (DL-180TD). Unaweza kufanya Mtihani wa Ufahamu mara moja pekee kwa siku yoyote ile haijalishi eneo la mtihani. Weka fomu zako katika mahali salama kwa kuwa ni lazima uzilete unapofanya mtihani tena.

UTAMBULISHO WA MFADHILI WA VIUNGO

Kila wakati unapobadilisha leseni yako ya udereva ya Pennsylvania, utaombwa ikiwa unataka utambulisho wa "MFADHILI WA VIUNGO" kwenye leseni yako ya udereva. Tafadhali amua kabla ya kwenda kwenye Kituo cha Picha ya Leseni. Maneno "MFADHILI WA VIUNGO" yataokea kwenye leseni yako ya udereva unaposema "Ndiyo" kwa kutambulishwa kama mfadhili wa viungo kwenye Kituo cha Picha ya Leseni.

Waombaji chini ya umri wa miaka 18 wanaweza kuomba na kupata utambulisho wa mfadhili wa viungo kwenye leseni yao ya udereva; hata hivyo, lazima wawe na ridhaa ilivyoandikwa kutoka kwa mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi wao ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi. Wanaweza kutoa ridhaa kwa kuweka tiki sehemu inayofaa kwenye Fomu ya Ridhaa ya Mzazi au Mlezi (DL-180TD). Kwa maelezo kuhusu Ufadhilli wa Viungo na Tishu, wasiliana na 1-877-DONOR-PA.

Unaweza pia kuongeza utambulisho wa "MFADHILI WA VIUNGO" kwenye rekodi yako ya udereva kuitia tovuti yetu kwenye www.dmv.pa.gov. Kuitia kituo hiki cha huduma, utapewa nafasi ya kuchapisha kadi ili kubeba leseni yako ya udereva.

MFUKO WA DHAMANA WA UHAMASISHO KUHUSU UFADHILI WA VIUNGO (ODTF)

Una nafasi ya kuchangia Mfuko wa Dhamana wa Viungo na Tishu wa Ukumbusho wa Gavana Robert P. Casey. Mfuko huu wa dhamana utaunda ufadhili wa kuunga mkono mipango mbalimbali ya ufadhili wa viungo katika jumuiya yote ya madola na kutoa maelezo ya umma kuhusu mipango hii. Weka alama kwenye fomu yako ya leseni ya udereva, ukiwa ungependa kuchangia mfuko huu. Mchango huu huongezwa kwenye ada ya leseni ya udereva na lazima ujumuishwe katika malipo yako wakati unatuma fomu yako kwa PennDOT.

UTAMBULISHO WA ASKARI MSTAAFU

Una nafasi ya kuongeza utambulisho wa askari mstaafu kwenye leseni yako ya udereva, ambayo inaonyesha wazi wewe ni askari mstaafu wa Jeshi la Marekani. Ili uhitim, lazima uwe ulihudumu katika Jeshi la Marekani, ikiwemo kitengo cha risavu au Kikosi cha Kitaifa, na umeruhusiwa kuondoka au umeondolewa kwenye huduma kama hizo chini ya hali nydingine isipokuwa za kutokuwa na heshima.

MFUKO WA DHAMANA WA ASKARI WASTAAFU (VTF)

Una nafasi ya kutoa mchango unaokatwa kodi kwa VTF. Mchango wako utasaidia kuunga mkono

Mipango na miradi ya askari wastaafu wa Pennsylvania na familia zao. Kwa kuwa mchango huu wa ziada sio sehemu ya ada, tafadhali ongezea kiasi kilichotolewa kwa malipo yako. Pia, tafadhali weka tiki kwenye sehemu inayofaa kwenye fomu ili kuhakikisha mchango wako unashughulikiwa vizuri.

MAELEZO YA NAMBDI YA RUZUKU YA SERIKALI

Idara inahitajika kisheria kupata nambari yako ya Ruzuku ya Serikali, urefu na rangi ya macho chini ya matoleo ya Sehemu ya 1510(a) na/au 1609(a)(4) ya Sheria za Magari ya Pennsylvania. Maelezo haya yatatumiwa kama maelezo ya kumfichua mtu katika jaribio la kupunguza ulaghai wa leseni ya udereva. Nambari yako ya Ruzuku ya Serikali sio sehemu ya rekodi yako ya umma ya udereva. Sheria ya serikali inaruhusu matumizi ya nambari ya Ruzuku ya Serikali na maafisa wa kutoa leseni wa jimbo kwa malengo ya utambuaji. Nambari yako ya Ruzuku ya Serikali haitachapishwa kwenye kibali chako cha mwanafunzi au leseni ya dereva.

VIWANGO VYA MAONO VYA PENNSYLVANIA

Huenda ukawa huoni vizuri katika jicho moja na uweze bado kupata leseni ya udereva; hata hivyo, huenda ukahitajika kuvali miwani au lensi za macho, uruhusiwe kuendesha gari mchana tu au uruhusiwe kuendesha magari yaliyo na vifo vya kando pekee.

Ikiwa maono yako yatashindwa kukidhi viwango vya kuona, mtahini atakupatia Ripoti ya Fomu ya Uchunguzi wa Macho (DL-102). Unapaswa kupimwa macho na daktari wa macho, mtaalamu wa macho au daktari wa familia na ukamilishie fomu hii. Wakati fomu hii imekamilishwa, unawenza kurudi kwa Kituo cha Leseni ya Udereva ili uendelee na mtihani.

NI NANI ANAYEHITAJI LESENI YA DEREVA YA PENNSYLVANIA?

- Watu ambao wana leseni halali ya udereva ya kigeni kutoka nchi yao wameidhinishwa kuendesha Pennsylvania kwa hadi mwaka mmoja kuanzia tarehe yao ya kuingia Marekani, au baada ya muda kuisha wa leseni yao ya kigeni, yoyote ambayo inakuja kwanza. Vibali vya kuendesha gari vya kimataifa vinapendekezwa, lakini havihitajiki. Makubaliano ya pande zote yapo na nchi za Ufaransa, Ujerumani, Korea na Taiwani yanayoruhusu uhamishaji wa leseni halali ya dereva wa magari madogo bila mtihani wa Barabara au Ufahamu; hata hivyo, Kipimo cha Macho kitafanywa. (Uhamishaji wa leseni ya udereva kutoka Puetoriko, Ufaransa, au Ujerumani hauwezi kukamilishwa kwa siku moja.)
- Watu wanaoishi Pennsylvania ambao wana umri wa angalau miaka 16 na wanataka kuendesha gari.
- Watu waliohamia Pennsylvania na ni wameanzisha mchakato wa kuwa wakazi wa Pennsylvania - ikiwa una leseni halali ya kuendesha gari kutoka jimbo lingine au Canada, lazima upate leseni ya kuendesha gari ya Pennsylvania ndani ya siku 60 baada ya kuhamia Pennsylvania na upeneane leseni yako ya kuendesha gari ya nje ya jimbo.
- Watu katika Jeshi la Marekani ambao anwani zao halali ziko Pennsylvania - hii ni pamoja na wanachama wa kitengo cha risavu walio Pennsylvania, ambao ni lazima wapate leseni ya udereva ili waendesha gari lisilo la kijeshi.

MAELEZO YA KIBALI CHA MWANAFUNZI MDOGO

Kibali chako cha mwanafunzi kitatumika kwa mwaka mmoja (1) kuanzia tarehe ya toleo iliyochapishwa kwenye kibali chako cha kwanza cha mwanafunzi. Wakati huu, kuna vizuizi fulani vya fadhlila yako ya kuendesha gari ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18. Hivi ni:

- Unawenza kuendesha gari chini ya usimamizi wa dereva mwenye leseni pekee ambaye ana angalau umri wa miaka 21 au mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi aliye na umri wa miaka 18 au zaidi na anamiliki leseni ya udereva. Lazima dereva anayesimamia akae kwenye kiti cha mbele.
- Huwezi kubeba abiria wanaozidi mikanda ya viti inayopatikana ndani ya gari unaloendesha.

MAELEZO YA LESENI YA DEREVA MDOGO

Kama vile kibali cha mwanafunzi mdoogo, kuna baadhi ya vikwazo vya leseni ya dereva mdoogo. Hivi ni:

- Huwezi kuendesha gari kati ya saa 11 p.m. na 5 a.m., isipokuwa mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, na mwenzi wako ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi awe na wewe.
- Hata hivyo, unawenza kuendesha gari kati ya saa 11 p.m. Na 5 a.m., ikiwa unahusika katika huduma ya umma au ya ufadhilli, wewe ni mwanaachama wa kujitolea wa kampuni ya kuzima moto au umeajiriwa wakati wa saa hizo. Katika hali hizi, lazima ubebe cheti kilichotiwa muhuri au cheti cha idhini kutoka kwa mwajiri wako, msimamizi au mkuu wa wazima moto kinachoashiria ratiba yako ya shughuli. Cheti hiki kilichotiwa saini kinapaswa kuwa pamoja na leseni yako ya udereva.
- Huwezi kubeba abiria wanaozidi mikanda ya viti inayopatikana ndani ya gari unaloendesha.

- Huwezi kubeba zaidi ya abiria mmoja (1) chini ya umri wa miaka 18 ambaye si mwanafamilia wa karibu isipokuwa mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi awe ndani ya gari na wewe. Baada ya miezi sita (6) ya kwanza ya kuendesha gari kwa kutumia leseni ya dereva mdogo, kikomo hicho huongezwa kwa abiria wasiozidi watatu (3) chini ya umri wa miaka 18 amba si wanafamilia wa karibu isipokuwa mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi ambaye ana umri wa miaka 18 au zaidi awe ndani ya gari na wewe. Kikomo hiki kilichoongezwa hakutumiki kwa dereva yeoyote mdogo ambaye amewahi kuhusika katika ajali ambapo uliwajibika nusu au kikamilifu au ambaye ameshtakiwa kwa ukiukaji wowote wa kuendesha gari.
- Utasimamishwa kwa siku 90 za lazima ikiwa utapata alama sita (6) au zaidi au kama utashtakiwa kwa kuendesha gari kwa maili 26 kwa saa (mph) au zaidi ya kipimo cha kasi kilichochapishwa.
- Unaweza kupata leseni ya kawaida ya udereva baada ya kuwa na leseni ya dereva mdogo kwa mwaka mmoja (1), ikiwa utatimiza hali zifuatazo:
  - Umepita kozi ya mafunzo ya udereva iliyoidhinishwa na Idara ya Elimu ya PA.
  - Hujahusika** katika ajali ambayo uliwajibika nusu au kikamilifu kwa mwaka mmoja (1).
  - Hujashtakiwa** kwa ukiukaji wowote wa Sheria ya Magari ya Pennsylvania kwa mwaka mmoja (1).
  - Una ridhaa ya mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi wako ambaye ana angalau umri wa miaka 18.

Ikiwa unatimiza mahitaji haya, unaweza kuomba leseni ya kawaida ya udereva kwa kuwasilisha Maombi ya Kubadilishwa kwa Leseni ya Dereva Mdogo hadi Leseni ya Kawaida ya Udereva ya Magari Madogo. Leseni yako ya dereva mdogo itakuwa leseni ya kawaida ya udereva unapofikisha umri wa miaka 18.

NI DARAJA GANI LA LESENI YA UDEREVA UNALOHITAJI?

Katika Pennsylvania, leseni za udereva zinatolewa kimahususi kwa daraja na aina ya gari unaloendesha. Kwa hivyo, daraja la leseni ya udereva unalopaswa kuwa halo hutegemea hasa aina ya gari unaloendesha. Kwa ujumla, waombaji wengi wa leseni ya udereva ya Pennsylvania watakuwa waendeshaji wa magari ya kawaida ya abiria, magari ya mizigo au bidhaa. **Mwongozo** huu umeundwa kutoa maelezo unayohitaji ili kupata leseni ya udereva ya magari madogo ya Daraja C; daraja ambalo linasimamia magari ya aina hii.

MADARAJA YA LESENI ZA UDEREVA

- DARAJA A (umri wa chini 18):** Linahitajika ili kuendesha mchanganyiko wowote wa magari yanayokaridiwa kuwa na uzani wa jumla wa pauni 26,001 au zaidi, ambapo magari yanayovutwa yanazidi pauni 10,000. Mfano: Magari ya Burudani, wakati gari linalovuta linakadiriwa kuwa na pauni 11,000 na gari linalovutwa linakadiriwa kuwa na pauni 15,500 (uzani wa jumla wa pauni 26,500).
- DARAJA B (umri wa chini 18):** Linahitajika ili kuendesha gari lolote linalokadiriwa kuwa na uzani wa zaidi ya pauni 26,000. Mfano: Nyumba zinazokokotwa zinazokadiriwa kuwa na pauni 26,001 au zaidi.
- DARAJA C (umri wa chini 16):** Leseni ya udereva ya Daraja C itatolewa kwa watu wenye umri wa miaka 16 au zaidi, ambao wameonyesha kuhitimu kwao kuendesha magari yoyote, isipokuwa yale yanayohitaji hitimu za Daraja M, na wale ambao hawatimizi ufanuzi wa Daraja A au Daraja B. Mzimamoto yeoyote au mwanatimu wa kikosi cha uokoaji au dharura ambaye anamiliki leseni ya udereva ya Daraja C na ambaye ana cheti cha idhini kutoka kwa mkuu wa wazimamoto au mkuu wa kikosi cha uokoaji au dharura ataidhinishwa kuendesha gari lolote la kuzima moto au dharura lililosajiliwa kwa idara hiyo ya moto, kikosi cha uokoaji au dharura au manipaa. Mmiliki wa leseni ya Daraja C ameidhinishwa kuendesha pikipiki yenye tranmisheni ifanyayo kazi yenywewe na yenye injini ya CC 50 au chini au pikipiki yenye magurudumu matatu na kichumba kilichofunikwa.
- DARAJA M (umri wa chini 16):** Leseni ya udereva ya Daraja M itatolewa kwa watu wale wenye umri wa miaka 16 au zaidi ambao wameonyesha uwezo wao wa kuendesha pikipiki kubwa au pikipiki ndogo. Ikiwa mtu amehitimu kuendesha pikipiki kubwa au pikipiki ndogo pekee, atapewa leseni ya udereva ya Daraja M. Ikiwa umefanya mtihani wa pikipiki ndogo, kizuizi cha "8" kitaonekana kwenye leseni yako ya udereva. Kizuizi hiki kinakuzuia kuendesha pikipiki kubwa. Ikiwa umefanya mtihani wa pikipiki kubwa yenye zaidi ya magurudumu mawili (2), kizuizi cha "9" kitaonekana kwenye leseni yako ya udereva. Kizuizi hiki kinakuzuia kuendesha pikipiki kubwa yenye magurudumu mawili. Tafadhalii rejelea Mwongozo wa Kuendesha Pikipiki wa Pennsylvania (PUB 147) au Mopeds, Maelezo ya Pikipiki Ndogo na Pikipiki Kubwa iliyo kwenye tovuti ya Huduma za Madereva na Magari ya PennDOT katika Kituo cha Maelezo ya Pikipiki.

- DARAJA A, B AU C LA MAGARI MAKUBWA:** Madereva wanaohitaji leseni ya udereva ya magari makubwa wanapaswa kupata Mwongozo wa Madereva wa Magari Makubwa wa Pennsylvania (PUB 223), ambao una maelezo muhimu ya undani ya kijiandaa kwa mitihani. Mwongozo huu unapatika kwenye tovuti ya Huduma za Madereva na Magari ya PennDOT katika Kituo cha Maelezo ya Madereva wa Magari Makubwa.

Mtihani

MTIHANI WA UFAHAMU

Mtihani wa Ufahamu utapima ufahamu wako wa ishara za trafiki, sheria za kuendesha gari za Pennsylvania na kanuni za kuendesha gari vizuri. Mtihani wa Ufahamu unaweza kutolewa kwa umbo liliolandikwa na kwa sauti kwa lugha zifuatazo Kihispania, Kiarabu, Kichina (Kimandarini), Kifaransa, Kihindi, Kikorea, Kiurus, Kiukraini, Kivietinamisi, Kiingereza, Kibamisi, Kiigiriki, Kiitaliano, Kijapani, Kinapali, Kipoli, Kisomali, na lugha za Kiurdu baada ya kuomba, katika Vituo vyote vya Leseni ya Udereva katika jumuia nzima ya madola. Ukianguka Mtihani wa Ufahamu, utaruhusiwa kurudia mtihani huo siku ifuatayo ya kazi. **Mtihani huu unapaswa kukamilishwa kwa ufanisi kabla uweze kupokea kibali halali cha mwanafunzi.**

Mtihani wa Ufahamu una maswali ya 18 ya chaguo kadhaa. Lazima ujibu maswali 15 kwa usahihi ili upite mtihani.

Hali zinazowezekana za kuendesha gari zinapatikana kwenye tovuti yetu (www.dmv.pa.gov/Driver-Services/Teen-Driver/Pages/default.aspx#.VpAM5aMo670) chini ya Kituo cha Maelezo cha Madereva Vijana na toleo la mtandaoni la mwongozo huu chini ya Kituo cha Maelezo cha Madereva Vijana. Unaweza kupakua programu ya mtihani wa majaribio wa leseni ya udereva ya PA kwa kutumia misimbo ya QE upande wa kulia.

Pakua moja kwa moja kwa Android™ yako kutoka kwa Google Play: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.nic.us.a.pdf>

Programu ya Mtihani wa Majaribio wa Leseni ya Udereva ya PA

Pakua moja kwa moja kwa iOS Device™ yako kutoka kwa App Store: <https://itunes.apple.com/us/app/pa-drivers-license-practice/id925842053?mt=8>

JARIBIO LA BARABARA

Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, tunawaruhusu madereva wetu wadogo kupanga mtihani wao wa ujuzi hadi miezi sita (6) mapema. Madereva wadogo wanahimizwa kupanga mapema na kuweka ratiba haraka iwezekanavyo. Tunapendekeza kwamba madereva wetu wadogo watumie fursa hii.

Lazima miadi iwekwe ili kufanya Jaribio la Barabara la Magari Madogo. Unaweza kupanga Jaribio lako la Barabara kuitia tovuti ya Huduma za Madereva na Magari kwenye www.dmv.pa.gov. Ikiwa huwezi kufikia Intaneti, unaweza kupanga mtihani wako wa udereva kwa kupiga simu 1-800-423-5542.

Isitoshe, PennDOT imiedhinisha biashara nyingine kutekeleza mtihani wa ujuzi kwa ada ya bei nafuu. Watahani wengine wote wamethibitishwa na PennDOT na mtihani huo ni sawa na mtihani ambao unaweza kuufanya katika kituo cha leseni ya udereva cha PennDOT. Kwa orodha ya biashara ziinazoshiriki katika eneo lako, tembelea www.dmv.pa.gov.

Utahitajika kuwasilisha vitu vifuatavyo kwa mtahini kabla ya kufanya Jaribio lako la Barabara:

(Lazima vitu vyote viwe halali na viwe vyta gari unalotumia kwa Jaribio lako la Barabara.)

- Kibali chako halali cha mwanafunzi.
  - Fomu iliyotiwa saini ya idhini ya mzazi au mlezi (DL-180C) ya saa 64 za mafunzo ya kuendesha gari, ikiwa una umri wa chini ya miaka 18.
  - Kadi halali ya usajili ya gari unalopanga kuendesha katika Jaribio la Barabara.
  - Thibitisho kwamba gari lina bima kwa sasa.
- Leseni halali ya udereva ya mtu, ambaye angalau ana umri wa miaka 21 au mzazi, mlezi, mlezi wa kisheria, au mwenzi aliye na umri wa miaka 18 au zaidi, anayekuwa na wewe katika Kituo cha Leseni ya Udereva.

Ukikosa kuleta hati halisi (sio nakala) zilizoorodheshwa hapo juu, hutapewa mtihani.

Kabla ya mtihani kuanza, mtahini wa leseni ya udereva atakagua ili kuona kwamba gari lako lina kadi halali ya usajili, bima ya sasa, kibandiko halali cha ukaguzi wa jimbo, na, ikihitajika, kibandiko halali cha kutochafua mazingira. Taa, honi, breki, vipanguza kioo, ishara za kuruba, vioo, milango, viti na tairi kwenye gari lako zitakaguliwa pia ili kuhakikisha zinafanya kazi vizuri na zinatimiza viwango vya usalama. Ikiwa itabainishwa sehemu yoyote ya gari lako sio salama au halitimizi mahitaji ya ukaguzi wa jimbo, hutaruhusiwa kufanya Jaribio la Barabara. Ikiwa gari lako lina mikanda ya viti, hakikisha ni safi na iko tayari kutumika. Wewe na mtahini mtahitajika kuzivaa wakati wa Jaribio la Barabara.

Ikiwa gari lako litapita ukaguzi huu, mtahini atakujaribu ili kuona kama utaendesha kwa usalama.

Utaanguka Jarbio la Barabara ikiwa utaendesha vibaya, utakiuka sheria, kusababisha ajali, usipofuata maagizo ya mtahini au ukifanya makosa mengi ya kuendesha gari.

Huenda mtahini akakuomba ufanye yafuatayo kabla ya kufanya Jaribio la Barabara:

- **Vidhibiti nya Gari:** Utumie honi, taa (taa za kuegesha, na taa za mbele za mwangaza wa chini, ishara za kuruba), vipangusa kioo, breki ya kuegesha (dharura), vimwekaji 4 (taa za hatari), kipasha joto, n.k. Kushindwa kutumai vizuri vidhibiti vyovyote nya gari kutasababisha kuanguka Jaribio la Barabara.
- **Kuegesha Sambamba:** Egesha gari lako katikati ya magari mawili (2) yaliyo wima katika nafasi ambayo ina urefu wa futi 24 na upana wa futi nane (8). Lazima gari lako lote liwe ndani ya nafasi hiyo kabisa, na huwezi kugusa hata kidogo gari lolote liliilosimama wima upande wa nyuma au wa mbele, kuvuka mstari wenye rangi, au kwenda juu au kupita kizuo. Una jaribio moja (1) la kuegesha gari lako vizuri kwa kutumia marekebisho yasiozidi tatu (3).

Kumbuka: Magari yenye Mifumo Mahiri ya Mwongozo wa Kuegesha (magari yanayojiegesha) yanaweza kutumika kwa jaribio: hata hivyo, lazima kipengele cha kujiegesha kizimwe na hakiruhusiwi kutumika wakati wa Jaribio la Barabara.

Mtahini atakuwa abiria wako wa pekee wakati wa Jaribio hili la Barabara. Wakati Jaribio la Barabara Linapoanza, utaambiwa ni wapi utaendesha gari na njia gani za kutumia. **Unapaswa kuwa makini sana kwa njia ambayo unakaribia na kutii ishara za onyo, ishara za kusimama na taa za trafiki.** Mtahini ataandika jinsi unavyothibiti gari lako, unavyotumia ishara za kuruba kuwasiliana na madereva wengine au unavyotumia vidhibiti vingine nya gari ambavyo vinaweza kuhitajika wakati wa mtihani.

UKIPITA JARIBIO LA BARABARA KATIKA KITUO CHA LESENI YA UDEREVA CHA PENNDOT, utapokea leseni ya udereva wakati huo.

UTAANGUKA JARIBIO LA BARABARA KWA:

(Hii ni baadhi ya mifano ya sababu zinazowezekana za kuanguka Jaribio la Barabara)

• Kutoweza kutumia vidhibiti vyovyote nya gari	• Kufanya makosa katika mazoezi ya kuendesha vizuri	• Kusababisha ajali
• Kukiuka sheria zozote za trafiki (K.m., kushindwa kutii ishara ya kusimama)	• Kushindwa kufuata maagizo yaliyotolewa na mtahini	• Kutotumia ishara za kuruba
• Kuendesha vibaya au bila kujali		

Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18 na uanguke Jaribio la Barabara, sheria ya Pennsylvania inakuhitaji usubiri siku saba (7) kabla ya kufanya tena Jaribio la Barabara. Ukawio huu wa kurudia mtihani wa barabara utakupa muda wa kujifunza na kuboresha ujuzi wako wa kuendesha gari. Una nafasi tatu (3) na kila kibali cha mwanafunzi kupita Jaribio la Barabara kabla ya tarehe ya muda kuisha wa kibali cha mwanafunzi. Baada ya kuanguka mara ya tatu, lazima uombe upya kuongezea kibali chako cha mwanafunzi.

Ukishindwa kupita Jaribio lako la Barabara baada ya majaribio matatu (3) au ikiwa kibali chako cha mwanafunzi kitaisha muda wake, unaweza kupata Maombi ya Kuongeza/Kubadilisha/Kusahihisha Kibali cha Mwanafunzi wa Magari Madogo (DL-31). Ikiwa hujafanya au hujafanikiwa kukamilisha Jaribio la Barabara ndani ya miaka mitatu (3) ya tarehe yako ya uchunguzi wa kimwili, lazima uanze upya na Maombi mengine ya Kibali cha Mwanafunzi wa Magari Madogo (DL-180) na urudie Mtihani wa Ufahamu.

SURA YA 2:

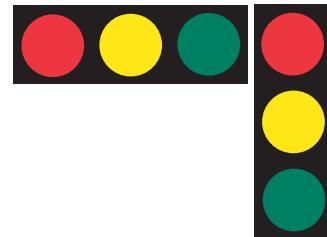
SELO, ISHARA NA ALAMA ZA BARABARA

Sura hii inatoa maelezo unayohitaji kujua kuhusu barabara za Pennsylvania. Inashughulikia:

- Selo
- Ishar
- Alama za Barabara

ISHARA

Ishara za trafiki huwekwa katika makutano ili kudhibiti mienendo ya magari na watembea kwa miguu. Ishara za trafiki hupangwa aidha kwa mistari wima au mistari mlalo. Zinapopangwa kiwima, nyekundu huwa juu na kijani huwa chini. Zinapopangwa kimlalo, nyekundu huwa upande wa kushoto na kijani upande wa kulia.

TAA NYEKUNDU, MANJANO, NA KIJANI NA VISHALE

Wakati kuna **TAA NYEKUNDU ISIYOBADILIKI**, lazima usimame kabla ya kuvuka mistari wa kusimama au njia za kivukio. Ikiwa huoni mistari yoyote, simama kabla ya kuingia kwenye makutano. Subiri taa ya kijani kabla ya kuanza.

Unawenza kupinduka kulia wakati taa ni nyekundu, isipokuwa ishara ya **HAKUNA KUPINDUKA UKIWA NYEKUNDU** imewekwa kwenye makutano. Lazima kwanza usimame, uangalie na upeane njia kwa watembea kwa miguu na trafiki nyingine.

Unawenza pia kupinduka kushoto baada ya kusimama kwenye taa nyekundu, ikiwa uko kwenye barabara ya kushoto na unapinduka kushoto kutoka barabara ya njia moja hadi barabara nyingine ya njia moja, isipokuwa ishara inakuambia usigeuke. Lazima kwanza usimame na upeane njia kwa watembea kwa miguu na trafiki nyingine.

TAA YA NJANO ISIYOBADILIKI hukueleza kuwa taa nyekundu isiyobadilika itatokea hivi karibuni. Ikiwa unaendesha gari ukielekeea katika makutano na taa ya njano inaonekana, punguza mwendo na ujitarishe kusimama. Ikiwa uko ndani ya makutano au huwezi kusimama kwa usalama kabla ya kuingia kwenye makutano, endelea ukiwa mwangalifu.

TAA YA KIJANI ISIYOBADILIKI inamaanisha kuwa unawenza kuendesha gari kwenye makutano, ikiwa barabara iko wazi. Unawenza pia kupinduka kulia au kushoto isipokuwa ishara inakuambia usifanye hivyo; hata hivyo, unapopinduka, lazima upeane njia kwa magari mengine na watembea kwa miguu ndani ya makutano.

KISHALE NYEKUNDU KISICHOBADILIKI kinamaanisha ni lazima usimame na huenda usigeuke kuelekeea kule ambako kishale kinaelekeza. Subiri Kishale cha Kijani au Kishale cha Njano Kinachomweka kabla ya kuanza. Kishale hicho huwasha nyekundu ambayo inaruhusiwa kwa taa nyekundu isiyobadilika kwa kishale nyekundu kisichobadilika.

KISHALE CHA NJANO KISICHOBADILIKI kinamaanisha mwendo unaruhusiwa na kishale cha kijani au kishale cha njano kinachomweka kinakaribia kuisha na ishara itabadihika kuwa nyekundu hivi karibuni. Unapaswa kupunguza kasi na kujiandaa kusimama kabisa kabla ya kuingia kwenye makutano. Ikiwa uko ndani ya makutano au huwezi kusimama kwa usalama kabla ya kuingia kwenye makutano, unawenza kuendelea kupinduka katika kishale kilichotangulia ukiwa mwangalifu.

KISHALE CHA KIJANI KISOCHOBADILIKI kinamaanisha kuwa unawenza kupinduka kule ambako kishale kinaelekeza. Unapopinduka wakati wa awamu ya kishale cha kijani, mpindo wako "umelindwa" kwa sababu trafiki inayokuja inasimamishwa na taa nyekundu. Ikiwa kishale cha kijani kinageuka kuwa taa ya kijani, bado unawenza kupinduka upande huo, lakini kwanza upeane njia kwa watembea kwa miguu na trafiki inayokuja.

ISHARA ZA KUMWEKA

Taa nyekundu inayomweka ina maana sawa na ishara ya **SIMAMA**. Unaafaa kusimama kabisa. Kisha, angalia pande zote mbili, na uendelee tu baada ya makutano kuwa wazi.

Taa ya njano isiyobadilika inamaanisha **TAHDHARI**. Punguza mwendo, angalia na uendelee ukiwa mwangalifu.

KISHALE CHA NJANO KINACHOMWEKA

inamaanisha unaweza kugeukia katika mwelekeo wa kishale ukiwa mwangalifu, hata hivyo, lazima kwanza upeane njia kwa trafiki na watembea kwa miguu wanaokuja. Unapopinduka wakati wa awamu ya kishale cha njano kinachomweka, mpindo wako **HAULINDWI**; trafiki inayokuja itakuwa na taa ya kijani.

TAA ZA TRAFIKI ZISIZOFANYA KAZI

Ishara ya trafiki isiyofanya kazi inapaswa kuzingatiwa kana kwamba ni ishara ya njia nne ya **SIMAMA**.

ISHARA ZA MATUTA KWENYE BARABARA KUU

Baadhi ya matuta ya kuingia kwenye barabara kuu yana ishara za trafiki mwishoni mwa tuta ambazo hubadilika kati ya kijani na nyekundu isiyobadilika. Ishara za matuta kwenye barabara kuu hutumika kudhibiti mtiririko wa trafiki kwenye barabara kuu na kwa kawaida hufanya kazi wakati wa saa zenye shughuli nyingi. Lazima usubiri ishara ya kijani kabla ya kuingia kwenye barabara kuu. Kwenye matuta ya njia moja, gari moja tu (1) ndilo linawenza kuingia kwenye barabara kuu kila wakati taa inabadilika kuwa kijani. Kwa njia mbalimbali kwenye matuta, kutakuwa na ishara ya matuta kwa kila barabara. **Taa ya kijani hailindi kuingika kwako kwenye barabara kuu — lazima bado utafute pengo salama la trafiki ili kuingia kwenye barabara kuu.**

ISHARA ZA KUDHIBITI MATUMIZI YA BARABARA

Ishara maalum Inaweza pia kuwekwa moja kwa moja kwenye barabara ili kudhibiti trafiki. Kwa kawaida hizi hutumiwa kwenye vibanda vya ushuru, kwenye madaraja, njia za barabara na kwenye barabara za njia nyingi katika miji ambapo mwelekeo wa kusafiri kwa njia fulani hubadilika ili kurahisisha mtiririko wa trafiki ndani au nje ya jiji wakati wa saa zenye shughuli nyingi. Ishara zifuatazo zinaonyesha jinsi njia maalum za barabara au barabara kuu zinapaswa kutumika:

Kishale cha kijani kinachoelekeza chini kwenye barabara ya trafiki kinamaanisha kuwa unaweza kutumia barabara hiyo.

“X” ya njano isiyobadilika kwenye barabara ya trafiki inamaanisha ni lazima ubadilishe barabara kwa sababu mwelekeo wa usafiri wa barabara hiyo unakaribia kubadilishwa. Jitayariske kutoka kwenye barabara salama.

“X” nyekundu isiyobadilika kwenye barabara inamaanisha kuwa huruhusiwi kutumia barabara ya trafiki.

Kishale nyeupe kisichobadilika, cha njia mmoja ya kupinduka kushoto kwenye barabara kinamaanisha kuwa unaweza kupinduka kushoto pekee, ikiwa uko kwenye barabara hiyo, lakini barabara hiyo inashirikiwa na madereva wanaopinduka kushoto wanaotoka upande tofauti.

Kishale nyeupe kisichobadilika, cha kupinduka kushoto cha njia mbili kwenye barabara kinamaanisha kuwa unaweza kupinduka kushoto pekee, ikiwa uko kwenye barabara hiyo, lakini barabara hiyo inashirikiwa na madereva wanaopinduka kushoto wanaotoka upande tofauti.

ISHARA ZA WATEMBEA KWA MIGUU

Lazima watembea kwa miguu wafuate ishara za trafiki na watembea kwa miguu. Ishara za watembea kwa miguu ambazo unapaswa kufuata ni taa za **TEMBEA** na **USITEMBEE** au picha iliyowashwa ya mtu anayetembea (ikimaanisha tembea) na mkono ulioinuliwa (ikimaanisha usitembee). Ikiwa hakuna ishara za watembea kwa miguu kwenye makutano, lazima watembea kwa miguu wafuate taa za trafiki za rangi nyekundu, njano na kijani.

Wakati mwininge watembea kwa miguu hawajui wajibu wao katika ishara za trafiki na watembea kwa miguu. Kuwa mwangalifu kwa watembea kwa miguu, ambao wanaweza kosa kufuata ishara. Daima peana njia kwa watembea kwa miguu.

Wakati ishara isiyobadilika ya **TEMBEA** au ya mtu anayetembea inapotokea, anza kuvuka, lakini uwe macho kwa magari yanayopinduka ambayo huenda yasipeane njia kihalali.

Wakati inapomweka **USITEMBEE** au mkono ulioinuliwa unaanza;

- Maliza kuvuka ikiwa uko barabarani.
- Usianze kuvuka, ikiwa haujaondoka kwenye ukingo.

Wakati ujumbe usiobadilika wa **USITEMBEE** au ishara ya mkono ulioinuliwa unaonyeshwa, usivuke.

Watembea kwa Miguu Vipofu

Unapoendesha gari karibu na kipofu anayetembea kwa miguu ambaye amebeba fimbo nyeupe au anatembea akiongozwa na mbwa, lazima upunguze kasi, peana njia kila wakati na kisha uendeleee ukiwa mwangalifu. Kuwa tayari kusimamisha gari lako ili kuzuia jeraha au hatari kwa watembea kwa miguu.

ISHARA ZA MAENEZO YA SHULE

Ishara za maeneo ya shule ni ishara za njano zinazomweka zilizowekwa kwenye ishara za kikomo cha kasi katika maeneo ya shule. Ni lazima uendeshe kwa kasi isiyozidi 15 mph wakati ishara za njano zinamweka au wakati wa muda ulioonyeshwa kwenye ishara. Kupita kikomo cha kasi katika eneo la shule kutasababisha pointi tatu (3) kwenye rekodi yako ya kuendesha gari, na pia utatozwa faini.

ISHARA ZA KIVUKO CHA RELI

Madereva huarifiwa wanapokaribia kivuko cha reli kwa alama ya kivuko cha reli. Vivuko vya reli vinapaswa kuendeshwa kwa tahadhari wakati wote. Unapaswa kuangalia pande zote mbili na usikilize treni au ishara zozote zinazokaribia kabla ya kuvuka njia za reli.

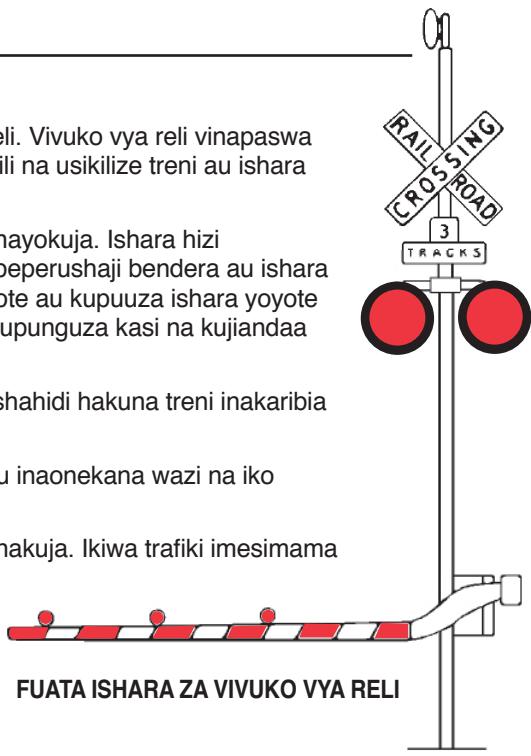
Unatakiwa kusimama katika vivuko vyote vya reli wakati kuna ishara ya treni inayokuja. Ishara hizi zinajumuisha taa nyekundu zinazomweka, lango la kuvuka liiloteremshwa, mpeperushaji bendera au ishara ya onyo inayosikika ya treni. Usisonge mbele au kujaribu kuzunguka lango lolote au kupuuza ishara yoyote ya treni inayokaribia. Ikiwa hakuna ishara kwenye kivuko cha reli, unapaswa kupunguza kasi na kuijandaa kusimama, ikiwa unaona au kusikia treni inakaribia.

Endelea ukiwa mwangalifu baada ya ishara zote kukamilika na wakati kuna ushahidi hakuna treni inakaribia kuvuka.

Unapaswa kusimama ikiwa treni inakaribia na imetoa sauti yake inayosikika au inaonekana wazi na iko karibu na kivuko cha ishara ya hatari.

Usisimamishe gari lako kwenye njia ya reli, bila kujali kama treni inaonekana inakuja. Ikiwa trafiki imesimama kwa sababu ya ishara ya trafiki, ishara ya kusimama au kwa sababu nyingine yoyote, hakikisha kwamba unasimamisha gari lako mahali ambapo patakuwa wazi kabisa mbali na njia zozote za reli.

Rejelea Sura ya 3 kupata maelezo zaidi kuhusu jinsi ya kuvuka kwa usalama makutano ya barabara kuu ya reli.

ISHARA

Ishara zimegawanywa katika vikundi vitatu (3) msingi: Ishara za Udhibiti, Onyo na Mwongozo. Ishara nyingi ndani ya kila kikundi zina sura na rangi maalum.

ISHARA ZA UDHIBITI

Ishara za udhibiti hukuambia kile unapaswa kufanya, au usifanye, kulingana na sheria. Kanuni zilizowekwa kwenye ishara hizi hukushauri kuhusu vikomo vya kasi, mwelekeo wa trafiki, vizuizi vya kupinduka, vizuizi vya maegesho, n.k. Ikiwa hutatii ujumbe ulio kwenye ishara za udhibiti, unaweza kutozwa faini na kupokea pointi kwenye rekodi yako ya kuendesha gari kwa sababu unavunja sheria. Pia unahatarisha usalama wako na usalama wa wengine kwa kutotii ujumbe ulio kwenye ishara za udhibiti – kwa mfano, kushindwa kusimama kwenye ishara ya kusimama, kulipita gari lingine mahali ambapo si salama kupita, kuendesha kwa kasi zaidi ya kiwango kilichowekwa au kuendesha gari kwa njia isiyo sahihi kwenye barabara ya njia moja.

Kwa kawaida, ishara za udhibiti ni mistatili au mistatili wima ya rangi nyeusi na nyeupe, kama vile ishara za **KIKOMO CHA KASI**. Baadhi ya ishara za udhibiti ni nyeusi, nyeupe na nyekundu, kama ishara ya **HAKUNA KUPINDUKA KUSHOTO** yenye mduara na laini. Alama zingine za udhibiti ni nyekundu na nyeupe, kama vile **SIMAMA, PEANA NJIA, USIINGIE** na ishara za **NJIA ISIYOFAA**.

Ishara ya **SIMAMA** ndiyo ishara pekee ya umbo la oktagoni (upande 8) unayoona kwenye barabara kuu. Katika makutano yenye ishara ya **SIMAMA**, lazima usimame kabisa, uangalie watembea kwa miguu na trafiki ya kuvuka makutano kabla ya kwendendelea. Kupunguza kasi bila kusimama kabisa ni kinyume cha sheria.

Unapoona njia ya kutembelea au laini ya kusimama (upau wa juu mweupe), simama kabla ya sehemu ya mbele ya gari lako kufikia mstari wa kwanza uliopakwa rangi. Iwapo huwezi kuona trafiki, peana njia kwa watembea kwa miguu na kisha usonge mbele kwa uangalifu kupita mstari hadi uweze kuona vizuri. Angalia trafiki na watembea kwa miguu kisha usonge mbele wakati makutano ni wazi.

Ishara hii pia hutumiwa kwa kushirikiana na ishara za kusimama. Ishara hii inaruhusu waendeshaji magari kwenda upande wa kulia unaofaa bila simama.

Ishara ya **KUSIMAMA YA NJIA NNE** inamaanisha kuna alama nne za kusimama kwenye makutano haya. Lazima trafiki kutoka pande zote nne isimame. Gari la kwanza kufika kwenye makutano linapaswa kusonga mbele kwanza. Ikiwa magari mawili yanafikia makutano kwa wakati mmoja, dereva upande wa kushoto hupeana njia kwa dereva upande wa kulia kwenda. Ikiwa wanaangaliana, wote wanaweza kuendelea kwa uangalifu, wakitazama njia za kupinduka.

Ishara za **PEANA NJIA** zina umbo la pembetatu (pande-3). Unapoona ishara hii, lazima upunguze mwendo na uangalie trafiki na uwape njia watembea kwa miguu na magari yanayokaribia. Unasimama tu wakati inahitajika. Endelea wakati unaweza kufanya hivyo kwa usalama bila kutatiza mtiririko wa kawaida wa trafiki. Kumbuka, ni lazima uwe na mwanya wa kutosha katika trafiki kabla ya kuendelea kwenye maeneo ya ishara ya **SIMAMA** au **PEANA NJIA**.

Ishara hii inatumika pamoja na ishara ya pisha kwenye daraja la njia moja au eneo la chini ili kuwatahadharisha waendeshaji wa gari kuwa barabara ya njia moja inawahitaji kupeana njia kwa trafiki inayokuja.

ISHARA YA KURUHUSU RELI KUPITA Ishara hii imewekwa kwenye kivuko cha reli ambapo gari zinavuka barabara. Unapaswa kuchukulia ishara ya kupeana njia kama ishara ya **RUHUSA**; punguza mwendo na ujitarishe kusimama, ikiwa unaona au kusikia treni treni inakaribia. Rejelea kwa Sura ya 3 kupata maelezo zaidi kuhusu usalama wa kivuko cha reli.

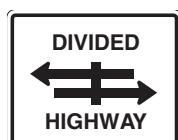

Ishara za **USIINGIE** na **NJIA ISIYOFAA** hufanya kazi kama timu. Alama ya **USIINGIE** imewekwa mwanzoni mwa barabara za njia moja na matuta. Unapoona ishara hii, usiendeshe gari kwenye barabara au tuta hilo katika mwelekeo unaoelekea.

Ishara za **NJIA ISIYOFAA** zimewekwa mbali chini ya barabara ya njia moja au tuta. Zimewekwa hapo ili kuvutia umakini wako, ikiwa utapinduka kwa bahati mbaya kwenye barabara au tuta.

Ishara ya **NJIA MOJA TRAFIKI** inamaanisha trafiki inaruhusiwa kwenda tu upande ambao ishara inaelekeza. Ukiingia barabara ya njia moja inayoelekea upande mwininge, unaweza kugongana uso kwa uso.

BARABARA KUU ILIYOGAWANYWA

Ishara hii inamaanisha barabara uliyopo inakingamana na barabara kuu iliyogawanywa. Barabara kuu iliyogawanywa kwa kweli ni mbili (2), barabara za njia moja ambazo zimetenganishwa katikati au reli ya mwongozo. Katika barabara ya kwanza, unaweza tu kupinduka upande wa kulia, na kwenye barabara ya pili, unaweza tu kupinduka upande wa kushoto.

HAKUNA LORI**HAKUNA BAISKELI****HAKUNA WATEMBEA
KWA MIGUU WANAOPIITA**

HAKUNA LORI, HAKUNA BAISKELI na HAKUNA WATEMBEA KWA MIGUU WANAOPIITA

Waendeshaji wa lori, baiskeli na watembea kwa miguu hawawezi kutumia njia za barabara ambapo Ishara hizi zimewekwa.

**HAKUNA KUEGESHA
GARI**

Huwezi kuegesha gari mahali ambapo ishara hii imewekwa.

**HAKUNA KURUDI
UTOKAKO**

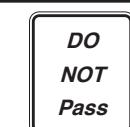
Ishara hii inapiga marufuku Kurudi utokako. Usigeuke kabisa kuelekea upande tofauti.

**HAKUNA KURUBA YA
KULIA**

Ishara hii inaonyesha kuruba za kulia zimepigwa marufuku. Usigeuke upande wa kulia kwenye makutano haya.

**HAKUNA KURUBA YA
KUSHOTO**

Ishara hii inaonyesha kuruba za kushoto zimepigwa marufuku. Usigeuke upande wa kushoto kwenye makutano haya.

USIPITE

Ishara hii inaweza kuwekwa katika maeneo ambayo huwezi kuitisha magari yoyote yanayoelekea pande mmoja. Mara nyangi huambatana na ishara ya njano yenye umbo la bendera inayosema **HAKUNA ENEO LA KUPITA** (Inarejelea "Ishara za Onyo").

ISHARA zifuatazo za **UDHIBITI WA MATUMIZI YA BARABARA** (Mwelekeo) zimewekwa kwenye makutano au karibu na barabara ya trafiki wanayodhibiti ili kuonyesha kuendesha inaruhusiwa kutoka kwenye barabara hiyo.

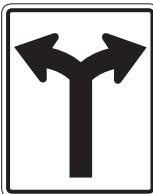
Ishara hii inaonyesha kwamba katika makutano ya mbele, trafiki katika barabara ya kushoto lazima ugeuke upande wa kushoto na trafiki katika barabara inayopakana inaweza kupinduka kushoto au kuendelea moja kwa moja.

NJIA YA KATIKATI PINDUKA KUSHOTO PEKEE

Ishara hii inaonyesha mahali ambapo barabara imetengwa kwa ajili ya matumizi ya magari yanayopinduka upande wa kushoto pekee katika pande zote mbili na na haipaswi kutumiwa kwa barabara ya trafiki au kupita.

ISHARA ZA UDHIBITI WA MATUMIZI YA BARABARA (mwendelezo)

PINDUKA KUSHOTO AU KULIA

MOJA KWA MOJA AU PINDUKA KUSHOTO

PINDUKA KULIA PEKEE

PINDUKA KUSHOTO PEKEE

Ikiwa uko kwenye barabara inayodhibitiwa na ishara kama hizi, unaweza kusafiri kwa upande wowote ambapo mishale inaelekeza.

Ikiwa uko kwenye barabara inayodhibitiwa na ishara yenye kishale cha kupinduka na neno "PEKEE," unapofika kwenye makutano, lazima upinduke. Unaweza kusafiri tu katika mwelekeo wa pointi za kishale, hata kama uko katika njia ya pinduka pekee kimakosa.

ENDELEA UPANDE WA KULIA

Ishara hizi zinaelekeza madereva ili wazingatie upande wa kulia wa trafiki au mienendo

ISHARA YA KURUBA YA KULIA

Ishara hii imewekwa karibu na ishara ya trafiki ili kuonyesha kwamba ishara inadhibiti kuruba ya kulia ya kuwaganya.

Ishara ya **KIKOMO CHA KASI** huonyesha kasi ya juu zaidi ya kisheria chini ya hali bora kwa kipande cha barabara kuu ambapo imewekwa. Usalama wako unaweza kutegemea kuendesha gari polepole kuliko kasi ili yowekwa chini ya hali mbaya.

UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

"Kuendesha gari kwa kasi sana hadi kushindwa kulidhibiti" ni sababu ya 1 ya madereva wenye umri wa miaka 16 na 17 wanaohusika katika ajali.

Huwezi kupinduka wakati wa mzunguko wa taa nyekundu kwenye makutano ambapo moja ya ishara hizi zimebekwa. Lazima usubiri ishara igeuke rangi ya kijani.

PEANA NJIA YA KURUBA YA KUSHOTO KISHALE KIKIMWEKA MANJANO

Ishara hii inaonyesha kuruba ya kushoto inaruhusiwa wakati kishale cha njano kinamweka, lakini lazima uruhusu trafiki inayokuja kupita. Ishara hii kawaida huwekwa kwenye makutano, karibu na ishara ya trafiki ya kuruba za kushoto, ili kuwajulisha madereva kuwa kuruba ya kushoto hajalindwa wakati kishale cha njano kinachomweka kinafanya kazi.

PEANA NJIA YA KURUBA YA KUSHOTO RANGI YA KIJANI IKIWAKA

Ishara hii inaonyesha kuruba ya kushoto inaruhusiwa, lakini lazima uruhusu trafiki inayokuja kupita. Kawaida huwekwa kwenye makutano, karibu na ishara ya trafiki ya upande wa kushoto, ili kuwakumbusha madereva kuwa kupinduka kushoto hajalindwa wakati ishara ya rangi ya kijani imewashwa.

TRAFIKI YA UPANDE MWINGINE IMEONGEZA KIJANI

Ishara hii imewekwa ambapo trafiki inayokuja inaweza kuendelea kusonga baada ya ishara yako kuwa nyekundu.

MAEGESHO YALIYOHIFADIWA

Ingawa ishara hii sio nyeusia na nyewe, ni ishara ya udhibiti. Inaashiria maeneo ambayo maegesho yametengwa kwa ajili ya watu wenye ulemavu au waliostaifu wenye ulemavu mkubwa. Magari yanayoegeshwa katika nafasi hizi lazima yaonyeshe nambari za usajili zilizoidhinishwa au kadi za kuegesha. Magari ambayo haya jaidhinishwa yaliyoegeshwa katika maeneo haya yanaweza kutozwa faini na gharama ya kuvuta.

ISHARA ZA MAONYO

Alama za Maonyo hukuambia kuhusu hali ya barabarani au karibu na barabara iliyo mbele yako. Zinakuonya kuhusu hatari zinazowezekana au mabadiliko katika hali ya barabara. Zinawekwa kabla ya hali hiyo, ili uwe na muda wa kuona kilicho mbele, kuamua jinsi unapaswa kujibu na kupunguza kasi au kubadilisha njia yako ya usafiri, ikiwa ni lazima. Ishara za onyo kawaida huwa na umbo la almasi na alama nyeusi au maneno kwenye mandharinyuma ya manjano.

HAKUNA ENEO LA KUPITA

Hii ndio ishara pekee ya onyo yenye umbo la bendera. Ishara hii inaashiria mwanzo wa eneo lisilo na njia na imewekwa upande wa kushoto wa barabara ambayo dereva anaelekea.

ISHARA ZA CHEVRON

Kuna mabadiliko makali katika mwelekeo wa barabara, kama vile kona ya upande wa kushoto au kulia. Barabara ina kona katika mwelekeo wa pointi za chevron. Inapotumiwa kwenye kona, kutakuwa na ishara ya juu ya onyo, na kunaweza kuwa na ishara kadhaa za chevron zilizowekwa kwenye kona yote.

MPINDO WA KUSHOTO

Barabara inapinda mbele ukielekea kushoto. Unahitaji kupunguza mwendo, kaa katikati ya barabara yako na ujiandae kuabiri kwenye kona inayopinda kushoto.

MPINDO WA KULIA

Barabara inapinda mbele ukielekea kulia. Unahitaji kupunguza mwendo na uweke gari lako upande wa kulia karibu na katikati ya barabara yako, unapoendesha kupitia kona inayopinda kulia.

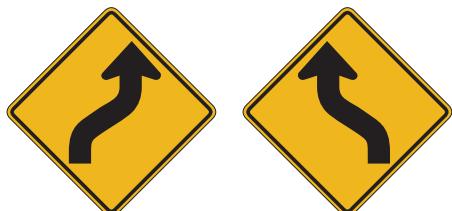
MPINDO MKALI WA KUSHOTO

Barabara inapinda sana ukielekea kushoto. Unahitaji kupunguza mwendo kwa kiasi kikubwa, kaa katikati ya barabara yako na ujiandae kuabiri kupitia kona kali ya kushoto. Baadhi ya ishara za kupinduka sana zina kasi ya ushauri iliyo kwenye ishara au iliyowekwa chini yake.

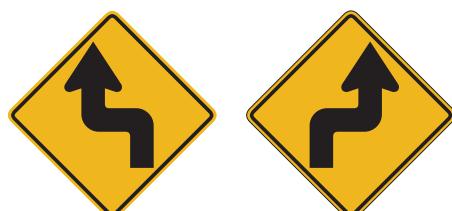
MPINDO MKALI WA KULIA

Barabara inapinda sana ukielekea kulia. Unahitaji kupunguza mwendo kwa kiasi kikubwa, weka gari lako upande wa kulia kidogo karibu na katikati ya barabara yako na ujitayarische kupitia kona kali ya kulia. Baadhi ya ishara za kupinduka sana zina kasi ya ushauri iliyo kwenye ishara au iliyowekwa chini yake.

SETI YA MIPINDO

Barabara iliyo mbele inapinda kwanza katika mwelekeo mmoja na kisha kurudi upande mwengine (seti ya mipindo miwili (2). Punguza kasi na ujiandae kupita seti ya mipindo.

MIPINDO KALI YA KUSHOTO NA KULIA

Barabara iliyo mbele inapinda sana kwanza katika mwelekeo mmoja na kisha kurudi upande mwengine. Punguza mwendo kwa kiasi kikubwa na ujiandae kupita seti ya mipindo.

BARABARA ZILIZOPINDA-PINDA (MSURURU WA MIPINDO)

Alama hii inaonyesha kuna mipindo mitatu (3) au zaidi mfululizo kwenye barabara mbele.

KISHALE KIKUBWA CHA MWELEKEO MMOJA

Barabara ilio mbele hubadilisha mwelekeo katika pembe kubwa. Kabla ya kufikia mpindo mkubwa kama huo, punguza mwendo kadiri unavyoweza kupinduka kwenye makutano.

BARABARA INAYOINGIA KWENYE MPINDO

Barabara kuu inapinda kuelekea kushoto na barabara ya pembedi inayoingia kutoka kulia. Nenda kwenye makutano ukiwa mwangalifu zaidi. Dereva anayejienda kuingia kwenye barabara kuu huenda asiweze kukuona ukikaribia kutoka kwenye kona na anaweza kutokea mbele yako, na kukuachia nafasi kidogo ili kuepuka ajali, ikiwa unasafiri kwa kasi sana.

LORI KUPINDUKA

Alama hii inabainisha mipindo ambapo lori zinazosafiri kwa mwendo kupita kiasi zina uwezo wa kupinduka.

ISHARA ZA USHAURI WA KASI

Ishara hii inaweza kutumika pamoja na ishara yoyote ya onyo yenyé umbo la almasi. Kasi ya juu zaidi unayopaswa kusafiri nayo katika mpindo kali wa kushoto ulio mbele ni 25 mph.

KUUNGANISHA TRAFIKI

Alama hii imewekwa kwenye barabara kuu ili kukuambia kuwa trafiki inaweza kuwa inaingia kwenye njia yako kutoka kwa barabara nyngine au tuta. Katika mfano huu, trafiki itakuwa inaingia kwenye njia yako kutoka upande wa kulia. Trafiki inayoingia lazima iruhusu trafiki iliyo tayari kwenye barabara kuu.

BARABARA ILIYOONGEZWA

Ishara hii imewekwa kabla ya mahali ambapo njia mbili za barabara hukutana. Inamaanisha kuwa sio lazima kuingia kwa sababu trafiki inayoingia inatumia njia mpya ambayo imeongezwa kwenye barabara.

ENEO LINALOPINDAPINDA

Alama hii inatumika kuonya kuwa utaingia kwenye barabara nyngine kwa kuwa trafiki fulani inatoka na kuvuka njia yako.

BARABARA KUU ILIYOGAWANYWA INAANZA

Barabara kuu iliyo mbele inakuwa barabara kuu iliyogawanywa yenye njia mbili na wastani au kigawanyiko kinachotenganisha trafiki inayosongea pande tofauti. Weka upande wa kulia wa kigawanyaji au reli ya mwongozo.

MWISHO WA BARABARA KUU ILIYOGAWANYWA

Barabara kuu iliyogawanywa unayosafiria inaishia mbele. Kisha utakuwa kwenye barabara yenye njia mbili. Kaa upande wa kulia wa mstari wa katikati na uangalie trafiki inayokuja.

TRAFIKI YA NJIA MBILI MBELE

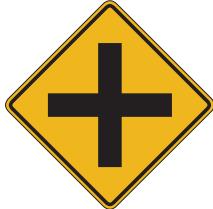
Barabara ya njia moja au njia inaishia mbele. Kisha utakuwa unayosafiri kwenye barabara yenye njia mbili (2) za trafiki ya kuelekea upande tofauti. Kaa kwenye njia yako upande wa kulia wa mstari wa katikati. Ishara hii inaweza pia kuwekwa katika vituo kando ya barabara ya njia mbili.

MWISHO WA BARABARA

Ishara hizi zinakuambia njia moja (1) kwenye barabara ya njia nyingi itaishia mbele. Katika mifano hii, trafiki katika njia ya kulia lazima iunganishwe upande wa kushoto.

ISHARA ZA MAKUTANO

Ishara zilizo hapa chini zinaonyesha aina za makutano. Kwa kukuonyesha mapema jinsi barabara zinavyoungana, ishara hukufahamisha wakati barabara unayosafiri haiendelei moja kwa moja kwenye makutano. Ishara pia zinakuonya kuhusu matatizo yanayowezekana na harakati za magari mengine. Fikia aina hizi zote za makutano ukiwa mwangalifu zaidi kwa kutafuta mbele na kuijandaan kupunguza mwendo, ikiwa ni lazima.

NJIA PANDA

BARABARA YA KANDOKANDO

MAKUTANO YA "T"

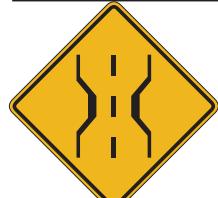
MAKUTANO YA "Y"

MAKUTANO YA MVIRINGO

KISHALE KIKUBWA CHA MWELEKEO MBILI

Ishara hii imewekwa kwenye upande wa mbali wa makutano ya T ili kukuambia kuwa unaweza kwenda kushoto au kulia pekee. Barabara unayopitia haiendelei moja kwa moja kwenye makutano.

DARAJA NYEMBAMBA AU NJIA YA CHINI MBELE

Kila njia kwenye daraja au njia ya chini inakuwa nyembamba, na kwa ujumla hakuna njia ya miguu. Unahitaji kupunguza kasi na uhakishe kuwa unakaa kwenye njia yako. Ikiwa dereva anayekuja kutoka upande mwengine ana gari pana au anachukua sehemu ya njia yako, subiri hadi waondoke kwenye eneo hilo.

INATELEZA WAKATI WA MVUA

Hasa hali ya utelezi huwepo wakati wa mvua. Katika hali ya hewa ya mvua, punguza kasi yako na uongeze umbali wa kufuata. Usiongeze kasi au kupiga breki haraka. Fanya zamu kwa kasi ndogo.

KIVUKO CHA KULUNGU

Ishara hii huwekwa katika maeneo ambayo kulungu huvuka mara kwa mara na kugongana na kulungu kumetokea.

UREFU WA CHINI

Ishara hii inaweza kuwekwa kwenye njia ya chini, au kwenye mlango wa njia ya reli au kwenye maegesho ya magari. Usiingie ikiwa gari lako lina urefu unaozidi ulioorodheshwa kwenye ishara.

ISHARA ZA BARABARA YA KANDO

Ishara hizi zimewekwa katika maeneo ambapo barabara hii ya kando iko chini kuliko barabara au barabara hiyo ni laini (haina lami) Ishara ya **BARABARA YA KANDO ILIYO CHINI** hutumiwa ambapo barabara hiyo ina inchi tatu (3) chini ya kiwango cha barabara ya kawaida. Ishara ya **BARABARA YA KANDO ILIYO CHINI SANA** hutumiwa kwa hali mbaya zaidi ya barabara kuwa chini sana.

Iwapo utatoka kwenye barabara na gurudumu moja (1) likanyage barabara ya kando iliyo chini au barabara ya kando iliyo laini, usikanyage breki au kupiga kona kali ili kujaribu kurudi kwenye barabara—unaweza kupoteza udhibiti wa gari lako kwa urahisi sana! Rejelea Sura ya 3 kwa maelezo kuhusu jinsi ya kurudi salama barabarani baada ya kwenda kando ya barabara.

KILIMA

Kuna kilima chenyе mwinuko mkali mbele. Punguza mwendo na uwe tayari kutumia gia ya chini ili kudhibiti kasi yako na kuokoa uchakavu wa breki zako.

ISHARA YA TRAFIKI MBELE

Ishara ya trafiki iko kwenye makutano ya mbele. Huenda usiweze kuiona kwa sababu ya mkunjo au kilima. Ikiwa taa ni nyekundu (au ikiwa taa imegeuka kijani sasa), safu ya magari inaweza kusimamishwa mbele. Unapoona ishara hii, punguza kasi na ujitarishe kusimama, ikiwa ni lazima.

ISHARA YA KUSIMAMA MBELE

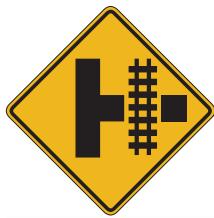
Alama ya **SIMAMA** iko kwenye makutano ya mbele. Huenda usiweze kuiona kwa sababu ya mkunjo, kilima au kitu kingine kinachozua mtazamo wako. Kunaweza pia kuwa na safu ya magari yaliyosimamishwa mbele kwenye ishara ya SIMAMA ambayo huwezi kuona. Unapoona ishara hii, punguza kasi ukijitayarisha kusimama.

ISHARA YA TRAFIKI MBELE

Ishara ya trafiki iko kwenye makutano ya mbele. Huenda usiweze kuiona kwa sababu ya mkunjo au kilima. Ikiwa taa ni nyekundu (au ikiwa taa imegeuka kijani sasa), safu ya magari inaweza kusimamishwa mbele. Unapoona ishara hii, punguza kasi na ujitarishe kusimama, ikiwa ni lazima.

KIVUKO CHA RELI MBELE

Unakaribia kivuko cha reli. Unapoona ishara hii, anza kutafuta na kusikiliza treni. Ishara hii imewekwa mbali kabisa ili kukuwezesha kusimama kabla ya kufikia magari, ikiwa ni lazima. Rejelea Sura ya 3 kupata maelezo zaidi kuhusu usalama wa kivuko cha reli.

ALAMA YA JUU YA MAKUTANO/KIVUKO CHA RELI

Barabara ya makutano ina kivuko cha reli katika umbali mfupi sana kutoka kwenye makutano. Ikiwa unapanga kugeukia barabara ya makutano na ikiwa treni inakaribia, kuwa tayari kusimama.

BAISKELI/GARI HUSHIRIKI BARABARA

Hutumika katika sehemu za barabara kukutana (hakuna barabara ya kando, njia nyembamba, n.k.) kukuonya, kama mwendeshaji wa gari, ili kutoa nafasi ya kutosha kwa waendesha baiskeli kushiriki barabara.

KIVUKO CHA WATEMBEA KWA MIGUU

Inatumika kwenye vivuko vilivyowekwa alama au mbele ya maeneo ambayo watembea kwa miguu wanaweza kuwa wanavuka njia yako. Kuwa tayari kupunguza kasi au simama, ikiwa ni lazima. Ishara hii inaweza kuwa na mandharinyuma ya njano (kama inavyoonyeshwa) au mandharinyuma ya njano-kijani.

SHULE

Hii ndiyo ishara pekee ya umbo la pembetano inayotumiwa kwenye barabara. Inamaanisha kwamba unakaribia eneo la shule. Ikiwa ishara inaambatana na kishale kinachoelekeza chini, kinamaanisha uko kivuko cha eneo la shule. Unapaswa kupunguza kasi, kuangalia watoto wanaovuka barabara na kusimama, ikiwa ni lazima. Ishara hii inaweza kuwa na mandharinyuma ya njano (kama inavyoonyeshwa) au mandharinyuma ya njano-kijani.

GARI LA KUVUTWA NA FARASI

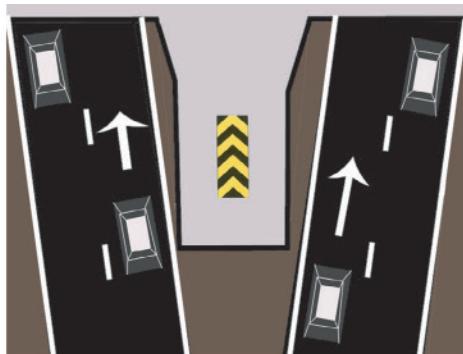
Ishara hii huwekwa katika maeneo ambayo magari ya mwendo wa polepole, yanayovutwa na farasi huvuka au kushiriki barabara na magari yanayoendeshwa.

VITU KARIBU NA BARABARA

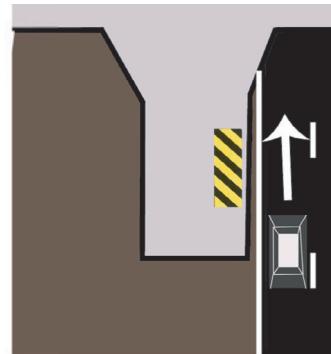
Vitu vilivyo karibu na ukingo wa barabara wakati mwininge huhitaji alama ili kuwaonya madereva kuhusu hatari inayoweza kutokea. Hii inajumuisha msaada wa njia ya chini, mwisho wa madaraja, reli ya miongozo na miundo mingine. Katika baadhi ya matukio, kunaweza kusiwe na kitu halisi kinachohusika, lakini hali ya kando ya barabara kama vile kushuka au mabadiliko ya ghafla katika mpangilio wa barabara. Vitu na masharti kama haya ya barabarani yanaonyeshwa na alama zifuatazo, ambapo michirizi hiyo imeinamishwa chini kwa mwelekeo unahitaji kwenda ili kuepuka hatari:

Hatari Upande wa Kulia Endelea Kushoto

Hatari upande wa Katikati Endelea Kushoto au Kulia

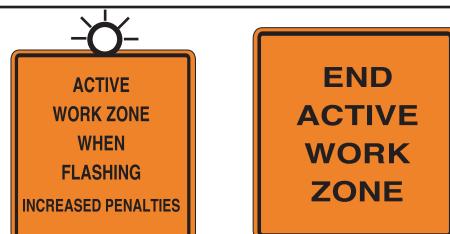
Hatari upande wa Kushoto Endelea Kulia

ALAMA ZA ENEO LA KAZI (ISHARA ZA ENEO LA KAZI NA ENEO LA UJENZI)

Ishara za Eneo la Kazi kwa kawaida huwa na umbo la almasi, kama ishara za onyo, lakini huwa na rangi ya chungwa yenye herufi nyeusi badala ya njano yenye herufi nyeusi. Alama hizi hubainisha maeneo ya matengenezo, ujenzi au matumizi ambapo wafanyakazi au vifaa vinaweza kuwa kwenye au karibu na barabara. Kuwa mwangalifu na upunguze mwendo unapoona ishara hizi.

Washa taa zako za mbele unaposafiri katika eneo la kazi, bila kujali ni saa ngapi za siku. Hii ni sheria kwa maeneo yote ya kazi yaliyowekwa, sio tu kwa maeneo yanayotumika. Kutumia taa zako za mbele hufanya gari lako lioneokane zaidi na watu wengine wa trafiki na pia kwa wafanyakazi wa barabara kuu. Ukisimamishwa na polisi kwa ukiukaji wa sheria za trafiki katika eneo la kazi na taa za gari lako hazijawashwa, utatozwa faini ya ziada ya \$25.

Ishara hizi za **ENEO LA KAZI** huwekwa mwanzoni na mwisho wa eneo la kazi linalotumika. Eneo la kazi linalotumika ni sehemu ya eneo la kazi ambapo wafanyakazi wa ujenzi, matengenezo au shirika wako kwenye barabara, au kando barabara kuu karibu na njia wazi ya usafiri.

KAZI YA BARABARANI MBELE

Ishara hii inakufahamisha kuwa kuna kazi ya barabara mbele na pia inakuonya upunguze kasi.

BARABARA IMEFUNGWA MBELE

Ishara hii inakuambia kuwa njia fulani itafungwa kwa umbali maalum mbele.

WAFANYAKAZI WAKO MBELE

Wafanyakazi wanaweza kuwa kwenye au karibu sana na barabara, kwa hivyo kuwa mwangalifu sana unaposafiri kuititia eneo hilo.

BARABARA IMEFUNGWA KWA SABABU YA MAFURIKO

Ishara hii inakufahamisha kuwa barabara iliyio mbele imefungwa kwa sababu ya mafuriko. Lazima utumia njia mbadala. Rejelea Sura ya 3 kuhusu unachofaa kufanya ukikumbana na barabara iliyojaa maji.

MPEPERUSHAJI BENDERAKO MBELE (UJENZI WA BARABARA UKO MBELE)

Ishara iliyio upande wa kushoto inaonyesha kuwa mpeperushaji bendera anadhibiti trafiki mbele. Kama inavyoonyeshwa upande wa kulia, wapeperushaji bendera hutumia ubao wa **SIMAMA** na **PUNGUZA KASI** au bendera nyekundu kukuashiria usimame au upunguze kasi. Kuwa mwangalifu kabisa kwa wapeperushaji bendera wakati unakaribia na kusafiri kuititia eneo la kazi.

**LAZIMA
TRAFIGI
ISIMAME NA
KUSUBIRI**

**LAZIMA
TRAFIGI
IENDE
POLEPOLE**

JE, UNAJUA?

Wafanyakazi wa barabara kuu wana fomu za kuripoti waendeshaji magari wanaoendesha kwa kasi au kuendesha gari bila usalama katika maeneo ya kazi kwa polisi, ambao wanaweza kutoa tikiti, inayosababisha faini na pointi.

PANELI ZA KISHALE CHA KIELEKTRONIKI

Paneli kubwa za kishale cha kilektroniki inayomweka (songa/ingia upande wa kulia au kushoto) iliyowekwa kwenye barabara au iliyowekwa kwenye magari inawashauri waendeshaji magari wanaokaribia njia iliyofungwa. Anza kuingia mapema kabla ya ishara. Paneli ya kishale inayoonyesha mojawapo ya ujumbe ulioonyeshwa kwenye mchoro upande wa kulia kabisa (tahadhari) inaonyesha kuna eneo la kazi mbele karibu na njia ya kusafiri. Endesha ukiwa mwangalifu kabisa.

SONGA/INGIA KULIA

SONGA/INGIA KUSHOTO

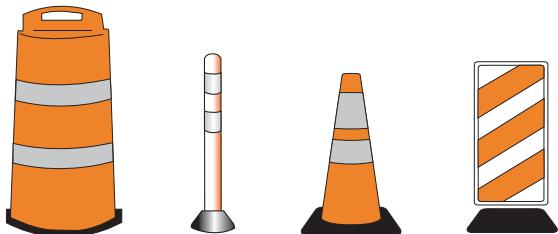

TAHADHARI

VIFAA VYA KUONYESHA ISHARA

Mapipa, mirija, koni na paneli wima ni vifaa vinavyotumika katika maeneo ya kazi ili kukuongoza katika kubadilisha mifumo ya trafiki na kukuweka mbali na hatari zinazohusiana na kazi ya barabarani.

ISHARA ZA MWONGOZO

Ishara za mwongozo hutoa maelezo kuhusu barabara zinazopishana, hukusaidia kukuelekeza kwenye majji na miji, na kuonyesha maeneo ya kuvutia kwenye barabara kuu. Alama za mwongozo pia hukusaidia kupata hospitali, vituo vya huduma, mikahawa na moteli. Kawaida ishara hizi ni mistatili mlalo.

ISHARA ZA MWONGOZO WA BARABARA KUU

Ishara tatu zifuatazo ni mifano ya ishara za mwongozo za barabara kuu. Ni za kijani kibichi na herufi nyeupe. Ishara nyingi za barabara kuu zimewekwa kwa njia moja. Kwa mfano, kawaida kuna ishara moja ya mapema ambayo inafuatwa na ishara nyingine ya mapema. Ishara ya tatu kisha huwekwa kwenye njia ya kutoka. Ishara kadhaa zinahitajika kwa sababu mwendo kasi na msongamano mkubwa wa magari kwenye barabara kuu unaweza kusababisha madereva kukosa kuona alama moja. Pia, waendeshai magari wanaweza kuhitaji kufanya mabadiliko ya njia moja au zaidi ili kuondoka.

NAMBA RI ZA KUTOKA

Nambari za kutoka zinalingana na alama za maili. Mabadiliko haya huruhusu waendeshaji magari kuhesabu haraka umbali kati ya kutoka, kwa mfano, umbali kati ya Kutoka 95 na Kutoka 20 ni maili 75.

Ikiwa paneli ya njano iliyo na ujumbe wa **KUTOKA PEKEE** iko kwenye ishara ya barabara kuu, njia iliyo chini ya ishara haitaendelea kuitia kwenye njia ya kubadilishana; badala yake, njia hiyo itatoka nje ya barabara ili kuunda tuta. Iwapo uko katika njia iliyobandikwa **KUTOKA PEKEE**, unaweza kubadilisha njia, au lazima utoke kwenye barabara kuu ikiwa utaendelea kwenye njia hii.

HAPA KUNA VIDOKEZO VYA KUKUJULISHA NI UPANDE GANI WA BARABARA KUU UTATOKA:

Kutoka 13 kwa Njia ya 22 itakuwa upande wa kushoto wa barabara kuu.

Kutoka 7 kwa Njia ya 22 itakuwa upande wa kulia wa barabara kuu.

- Ishara ndogo ya nambari ya kijani **KUTOKA** iliyo juu ya ishara ya kijani ya mstatili itakuwa upande wa **kushoto** wa ishara, ikiwa njia ya kutoka iko upande wa **kushoto** wa barabara kuu.
- Ishara ndogo ya nambari ya kijani ya **KUTOKA** juu ya ishara ya kijani ya mstatili itakuwa upande wa **kulia** wa ishara, ikiwa njia ya kutoka iko upande wa **kulia** wa barabara kuu.
- Ikiwa ishara ina kishale nyeupe, kishale kitaelekeza mwelekeo wa kutoka.

MFUMO WA NAMBARI ZA BARABARA

Alama ya ngao nyekundi, nyeupe na samawati inaonyesha barabara kuu ni ya kat. Maeneo haya yamepewa nambari maalum ili kuwasaidia waendeshaji wa magari kutafuta njia kupitia maeneo wasiyoyafahamu. Msimbo hutumika kuonyesha kama njia inasafiri hasa mashariki na magharibi au kaskazini na kusini, na kuonyesha kama njia iko mashariki, kat au magharibi mwa Marekani.

Kusimbua Mfumo wa Kuweka Nambari ya Barabara. Nambari zilizo kwenye ngao ya nchi zinaweza kuwa usaidizi mkubwa wa urambazaji unapoelewa jinsi zinavyoundwa. Kwa ujumla hufuata muundo huu:

- Barabara zenyetarakimu moja au mbili, za nambari **shufwa** kwa ujumla ni njia za mashariki-magharibi. Kitaifa, nambari huongezeka kutoka I-10 kusini hadi I-94 kaskazini. Huko Pennsylvania, I-76 iko sehemu ya kusini ya jimbo, na I-84 na I-80 ziko sehemu ya kaskazini.
- Barabara zenyetarakimu moja au mbili, za nambari **witiri** kwa ujumla ni njia za kaskazini-kusini, Nambari huongezeka kutoka pwani ya magharibi I-5 hadi pwani ya mashariki I-95. Huko Pennsylvania, I-79 iko upande wa magharibi wa jimbo, na I-95 iko upande wa mashariki.
- Barabara kuu zenyenambari tatu za katya majimbo huunganishwa kwenye barabara nyingine kuu. Ikiwa nambari ya kwanza katya hizo tatu (3) ni nambari **shufwa**, kwa kawaida barabara kuu huunganishwa na barabara kuu za katya katika ncha zote mbili, kama vile I-276 huko Philadelphia. Mara nyingi njia kama hizo hujulikana kama "mpindoi" au "barabara kuu inayozunguka eneo la mijini".
- Wakati tarakimu ya kwanza katya tatu (3) ni nambari **witiri**, barabara kuu kwa kawaida ni njia ya "spur" inayounganisha na eneo lingine kwa mwisho mmoja (1), wakati mwingine kwenda katikati mwa jiji kama vile I-180 huko Williamsport.

ALAMA ZA MAILI

Alama za maili hutumiwa kwenye baadhi ya barabara kuu ili kuonyesha idadi ya maili kutoka mahali ambapo njia ya trafiki iliingia katika jimbo au kutoka mwanzo wake, ikiwa haienei kwenye mipaka ya jimbo. Nambari hizo huanzia sifuri katika sehemu ya magharibi ya jimbo kwa njia za barabara za mashariki-magharibi na sehemu ya kusini ya jimbo kwa njia za kaskazini-kusini. Nambari huongezeka unaposafiri mashariki au kaskazini na kupungua unaposafiri magharibi au kusini. Kwa mfano, unapoingia Pennsylvania kutoka magharibi kwenye barabara I-80, alama za maili huanza kwa Maili 1 na huongezeka unaposafiri mashariki. Kujua jinsi ya kusoma alama za maili kunaweza kukusaidia kujua mahali ulipo na kutoa eneo linalokadirwa, ikiwa itabidi uombe usaidizi wa kando ya barabara.

ALAMA ZA NJIA

Ishara zifuatazo zinaonyesha njia ambayo unasafiri.

Alama ya njia inakuonyesha barabara ni **Njia ya 22 ya Trafiki ya Marekani**.

Alama ya jiwe kuu inakuonyesha barabara ni **Njia ya Trafiki ya Pennsylvania 39**.

Nambari ya makutano kwenye alama hii ya njia linaonyesha unakaribia makutano ya Njia ya 22 ya Trafiki ya Marekani.

Nambari ya mwelekeo kwenye alama hii ya njia linaonyesha unasafiri magharibi kwa Njia ya 22 ya Trafiki ya Marekani.

Kishale cha ziada kwenye mkusanyiko huu wa alama za njia unamaanisha kuwa unakaribia kona ya kulia ili kuendelea kwenye Njia ya 22 ya Magharibi ya Trafiki ya Marekani.

Ishara ya alama ya njia na ishara ya "TO" na kishale cha ziada inamaanisha ikiwa unataka kupata ufikiaji wa Njia ya 22 ya Trafiki ya Marekani, lazima uendelee mbele.

ISHARA ZA HUDAUMA

Ishara zifuatazo ni mifano ya ishara za huduma. Ishara ni za mraba au mstatili, ni bluu na herufi au alama nyeupe, na zinaonyesha eneo la huduma mbalimbali ziko kwenye njia ya kutoka inayofuata.

HOSPITALI

SIMU

CHAKULA

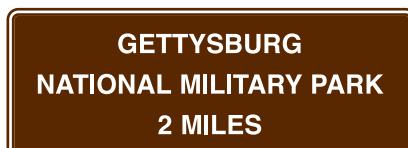
GESI

DIZELI

NYUMBA YA KUPANGA

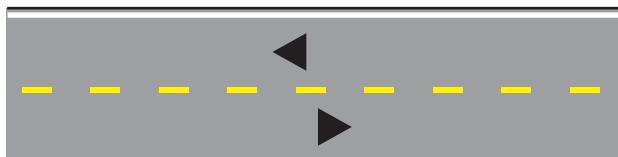
ISHARA ZA MWELEKEZO WA UTALII

Ishara hizi ni za mraba au mstatili na zinaweza kuwa na herufi ya bluu au kahawia na nyeupe. Alama hizo huelekeza waendeshaji wa magari kwa vivutio vya utalii kama vile makumbusho, alama za kihistoria, au bustani za jimbo au za kitaifa.

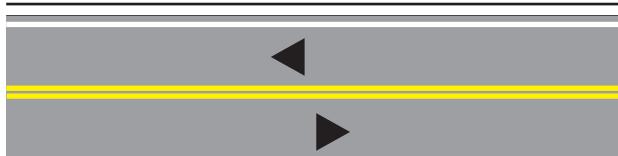
ALAMA ZA BARABARA

Barabara nyingi zina alama za kudumu ili kuonyesha katikati ya barabara, njia za usafiri au kingo za barabara. Alama zinazoonyesha katikati ya barabara ni mistari thabiti au yenyeye mapengo. Alama hizi za lami pia huonyesha matumizi ya njia maalum. Mistari ya njano hugawanya magari yanayosafiri pande tofauti. Mistari ya njano hutumiwa kuashiria katikati ya barabara za njia mbili, na kuashiria ukingo wa kushoto wa barabara kuu zilizogawanywa, barabara za njia moja na matuta. Mistari thabiti nyeupe hugawanya njia za trafiki zinazosafiri katika mwelekeo mmoja. Mistari nyeupe thabiti pia hutumiwa kuashiria ukingo wa kulia wa barabara.

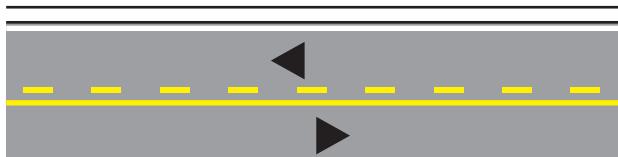
Kama kanuni ya jumla, mistari ya trafiki yenyeye mapengo inaweza kuvukwa na mistari thabiti haiwezi, isipokuwa wakati wa kupinduka. Baadhi ya mifano ya alama tofauti za barabara na maana zake inafuata:

Mistari mmoja wa katikati wa njano wenyeye mapengo unaonyesha katikati ya barabara ya njia mbili. Kupita kunaruhusiwa katika kila upande, ikiwa kuna hali ya usalama. Wakati wa kupita, lazima utumie njia ya trafiki inayoukuja.

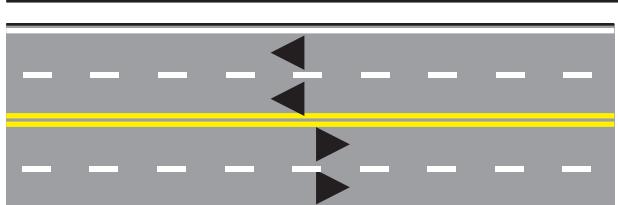
Mistari miili ya katikati, ya njano othabiti inaonyesha katikati ya barabara ya njia mbili. Hata kama haijatiwa alama ya **HAKUNA KUPITA**, hairuhusivi kupita kando ya trafiki inayosafiri upande wowote kwenye barabara zilizowekwa alama hii.

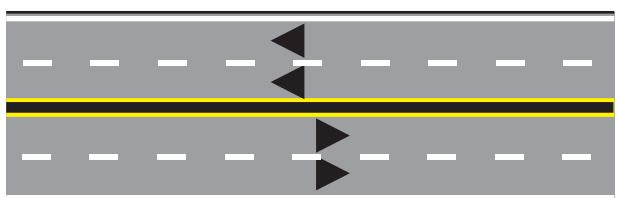
Mchanganyiko wa rangi imara ya njano na mistari wa katikati wa njano wenyeye mapengo pia unaonyesha katikati ya barabara ya njia mbili. Unaweza kupita ikiwa mistari wenyeye mapengo uko upande wako wa barabara na hali ya usalama ipo, lakini huwezi kupita wakati mistari thabiti wa njano uko upande wako wa barabara.

Mipangilio ya alama kama hii inaweza kupatikana kwenye barabara nyingi kuu za njia tatue au tano. Nje, laini ya katikati ya njano inamaanisha huwezi kutumia njia ya katikati kupita. Ndani, mistari ya katikati yenyeye rangi ya njano ya mapengo na dhabiti huonyesha magari yanayosafiri upande yanaweza kutumia njia ya katikati kupinduka tu upande wa kushoto. Rejelea Sura ya 3 kupata maelezo zaidi kuhusu kutumia njia za katikati kwa usalama.

Barabara kuu za njia nyingi zisizo na katikati (vigawanyaji vya katikati) mara nyingi huwekwa alama kama inavyoonyeshwa. Mistari nyeupe yenyeye mapengo inaonyesha ni njia zinazoweza kutumiwa na magari yanayosafiri kwa njia moja. Unaweza kuvuka mistari meupe yenyeye mapengo ili kupita, (hakikisha kuwa njia ya kupita iko wazi) lakini huwezi kuvuka mistari miili ya katikati ya njano ili kupita. Trafiki inasafiri upande mwininge katika njia iliyo upande wa kushoto wa mistari wa katikati wa manjano.

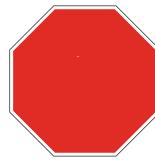
Mchoro huu unatumika kwenye barabara kuu nyingi za ufikiaji zenyeye vidhibiti mistari wa katikati (vigawanyaji vya katikati). Ukingo wa kulia wa barabara umewekwa alama na mistari mweupe thabiti. Ukingo wa kushoto ya kila upande una alama ya mistari dhabiti wa manjano. Njia za trafiki kwa kila upande zimewekwa na mistari nyeupe yenyeye mapengo, ambayo inaweza kuvukwa.

Alama za barabara pia zinajumuisha maneno yaliyochorwa kwenye barabara na vishale ambavyo huongeza ujumbe uliowekwa kwenye alama za udhibiti na za onyo. Mifano inajumuisha maneno **SIMAMA MBELE** kabla ya makutano yenyeye alama ya **SIMAMA, PEANA NJIA** au pembetatu nyeupe zilizopakwa rangi kwenye njia ili kuashiria lazima huruhusu trafiki inayokaribia kupita, **SHULE** kabla ya eneo la shule, **R X R** kabla ya kivuko cha reli, **BARABARA YA BAISIKELI** katika njia iliyotengwa ya waendesha balskeli, na kishale cha kushoto au kulia **PEKEE** cha kuashiria njia imehifadhiwa kwa kupinduka pekee na vishale vikubwa vyeupe kuonyesha mwelekeo wa kusafiri kwenye barabara za njia moja na matuta ya barabara kuu.

MASWALI YA MAPITIO YA SURA YA 2

1. UNAPOONA ISHARA HII, LAZIMA:

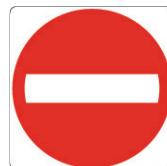
- A. Usimame kabisa, kuangalia watembea kwa miguu, na msongamano wa magari
- B. Upunguze kasi bila kusimama kabisa
- C. Usimame kabisa na usubiri taa ya kijani
- D. Upunguze mwendo na uangalie trafiki

2. HII NI UMBO NA RANGI YA _____ ISHARA.

- A. Simama
- B. Njia Isiyofaa
- C. Peana njia
- D. Usiingie

3. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Simama
- B. Hakuna Kurudi Utokako
- C. Peana njia
- D. Usiingie

4. ISHARA HII INAMAANISHA:

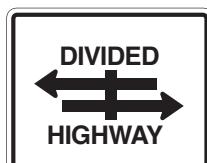
- A. Hakuna Kurudi Utokako
- B. Hakuna Kupinduka
- C. Hakuna Kupinduka Kushoto
- D. Hakuna Kupinduka Kulia

5. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Hakuna Kurudi Utokako
- B. Hakuna Kupinduka Kushoto
- C. Hakuna Kupinduka Kulia
- D. Hakuna Kupinduka

6. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Lazima upinduke kushoto au kulia
- B. Unakaribia makutano ya T
- C. Barabara uliyopo inakingamana na barabara kuu iliyogawanywa
- D. Huteua njia ya kupita katika juu ya barabara kuu iliyogawanywa

7. UNAHITAJI KUWA MWANGALIFU ZAIDI UNAPOENDESHA GARI KARIBU NA MTEMBEA KWA MIGUU ANAYETUMIA FIMBO NYEUGE KWA SABABU:

- A. Ni kiziwi
- B. Ana ulemavu wa akili
- C. Ni kipofu
- D. Ana matatizo ya kutembea

8. UNAPOENDESHA GARI KARIBU NA KIPOFU ANAYETEMBEA KWA MIGUU AMBAYE AMEBEBA FIMBO NYEUGE AU ANATUMIA MBWA KUMWONGOZA, UNAPASWA:

- A. Kupunguza kasi na uwe tayari kusimama
- B. Kwenda njia sahihi
- C. Kuendelea kawaida
- D. Kuondoka haraka

9. IKIWA HAKUNA ISHARA KWENYE KIVUKO CHA RELI, UNAPASWA:

- A. Kupunguza kasi na ujitarishe kusimama ukiona au kusikia treni ikikaribia
- B. Kuendelea haraka iwezekanavyo juu ya reli za garimoshi
- C. Kuendelea kuvuka katika kiwango cha kawaida
- D. Kuendelea polepole juu ya reli za garimoshi

10. UNAWEZA KUENDESHA GARI UKIZUNGUKA LANGO KWENYE KIVUKO CHA RELI:

- A. Wakati treni imepita
- B. Usiwhi
- C. Wakati taa zimeacha kumweka
- D. Wakati madereva wengine wanaendesa wakizunguka lango

11. UKIONA ISHARA HII JUU YA NJIA YAKO:

- A. Huwezi kutoka kwenye barabara kuu katika njia hii
- B. Unaweza kuendelea kupitia makutano au kutoka kwa barabara kuu katika njia hii
- C. Unaweza kukaa kwenye njia hii na kuendelea kupitia njia ya kubadilishana
- D. Lazima utoke kwenye barabara kuu ikiwa utaendelea katika njia hii

12. ISHARA ZA MWONGOZO ZA BARABARA KUU NI:

- A. Rangi ya machungwa na herufi nyeusi
- B. Rangi ya kijani na herufi nyeupe
- C. Rangi ya njano yenye herufi nyeusi
- D. rangi ya nyekundu na herufi nyeupe

13. ISHARA HII INATUMIKA KUWAONYA MADEREVA KUHUSU:

- A. Makutano yanayokuja
- B. Ujenzi wa barabara
- C. Mipindo ya barabara nje
- D. Mabadiliko katika njia za trafiki

14. ISHARA HII INAKUAMBIA KUWA:

- A. Hakuna kupinduka inyoruhusiwa kwenye barabara hii
- B. Barabara inakuwa nyembamba mbele
- C. Kuna mfululizo wa mipindo mbele
- D. Barabara inaweza kuteleza wakati wa mvua

15. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Mpindo wa kushoto mbele
- B. Mfululizo wa mipindo
- C. Mpindo wa S mbele
- D. Inateleza wakai wa mvua

16. ISHARA HII INAONYESHA KWAMBA:

- A. Kuna kilima chenye mwinuko mkali mbele
- B. Hakuna lori zinazoruhusiwa kwenye kilima
- C. Kuna barabara ya ukataji wa miti mbele
- D. Kuna lori kwenye kilima

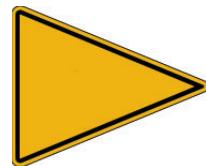
17. ISHARA YA NJANO NA NYEUSI YENYE UMBO LA ALMASI:

- A. Inakuonya kuhusu hali ya barabarani au karibu na barabara
- B. Husaidia kukuelekeza kwenye majiji na miji iliyo mbele yako
- C. Inakueleza kuhusu sheria na kanuni za trafiki
- D. Inakuambia kuhusu ujenzi wa barabara mbele

18. ISHARA YENYE UMBO NA RANGI HII NI ISHARA _____.

- A. Hakuna eneo la kupita
- B. Njia isiyofaa
- C. Kivuko cha reli
- D. Simama

19. NI ISHARA GANI KATI YA HIZI INATUMIKA KUONYESHA MWISHO WA BARABARA KUU ILIYOGAWANYWA?

- A. 2
- B. 4
- C. 3
- D. 1

20. ISHARA HII INATUMIKA KUWAONYA MADEREVA KUHUSU:

- A. Mwisho wa barabara, ingia kushoto
- B. Mpindo ya barabara nje
- C. Makutano yanayokuja
- D. Ujenzi wa barabara

21. ISHARA HII INAONYESHA AINA MOJA YA:

- A. Makutano
- B. Mpindo wa barabara
- C. Kupinduka Kulia
- D. Mabadiliko ya njia

22. ISHARA HII INAONYESHA AINA MOJA YA:

- A. Kupinduka Kulia
- B. Makutano
- C. Mabadiliko ya njia
- D. Mpindo wa barabara

23. UNAPASWA KUWA NA WASIWASI GANI UNAPOONA ISHARA HII?

- A. Kuendesha gari ukiwa na taa zisizo na mpangilio kwa sababu upande mmoja wa gari lako uko juu zaidi kuliko mwengine
- B. Kuharibu tairi, ikiwa unateleza kando ya barabara
- C. Gari kuteleza, ikiwa kando ya barabara ina maji
- D. Kupoteza udhibiti wa gari lako, ikiwa unateleza kando ya barabara, kwa sababu ya kushukisha

24. MAANA YA ISHARA HII NI NINI?

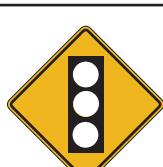
- A. Ishara ya trafiki mbele ni nyekundu
- B. Ishara ya trafiki mbele imeharibika
- C. Ishara ya trafiki mbele ni kijani
- D. Kuna ishara ya trafiki mbele

25. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Mwisho wa barabara kuu iliyogawanywa
- B. Barabara ya njia moja inaanza
- C. Barabara ya njia moja inaisha
- D. Barabara kuu iliyogawanywa inaanza

26. KUTOKA JUU HADI CHINI, IFUATAYO NI MPANGILIO SAHIHI WA TAA ZA TRAFIKI:

- A. Nyekundu, manjano, kijani
- B. Nyekundu, kijani, manjano
- C. Kijani, nyekundu, manjano
- D. Kijani, manjano, nyekundu

27. IKIWA KISHALE CHA KIJANI KINAGEUKA KUWA TAA YA KIJANI:

- A. Bado inaweza kupinduka lakini lazima upishe trafiki inayokuja
- B. Huwezi kupinduka tena na lazima uendelee moja kwa moja
- C. Bado unaweza kupinduka
- D. Sio lazima tena upinduke kuelekea upande wa kishale

28. TAA THABITI YA NJANO KWENYE MAKUTANO INAMAANISHA:

- A. Nenda
- B. Ruhusu magari mengine yapite
- C. Kupunguza kasi na ujitarishe kusimama
- D. Simama

29. KISHALE CHA NJANO KINACHOMWEKA KINAMAANISHA KUWA:

- A. Unapaswa kusimama na kuendelea kupinduka kishale cha kijani kikitokea
- B. Unapaswa kupunguza kasi na ujitarishe kusimama
- C. Unaweza kupinduka, lakini kwanza lazima upishe trafiki na wanaotembea kwa miguu
- D. Unaweza kupinduka

30. TAA YA NJANO INAYOMWEKA INAMAANISHA KUWA UNAPASWA:

- A. Kupunguza kasi na uendelee ukiwa mwangalifu
- B. Kundelea ikiwa njia iko wazi
- C. Kusimama na uendelee taa ya kijani ikitokea
- D. Usimame na uendelee wakati barabara iko wazi

31. LAZIMA USIMAME UNAPOONA:

- A. Taa nyekundu inayomweka
- B. Taa thabit ya njano
- C. Kishale cha manjano
- D. Taa ya njano inayomweka

32. TAA THABITI YA KIJANI KWENYE MAKUTANO INAMAANISHA KWAMBA:

- A. ILazima upunguze kasi na ujitarishe kusimama
- B. Lazima usimame na uangalie trafiki inayokuja kabla ya kuendelea
- C. Unaweza kuendesha kwenye makutano ikiwa barabara iko wazi
- D. Huwezi kupinduka kulia

33. TAA THABITI YA NJANO INAMAANISHA KUWA TAA ITAONEKANA HIVI KARIBUNI _____.

- A. Njano inayomweka
- B. Kijani thabit
- C. Nyekundu thabit
- D. Nyekundu inayomweka

34. UNAWEZA KUENDELEA KWA UANGALIFU KATIKA TAA YA MANJANI IKIWA:

- A. Kuna gari la dharura linalovuka mbele yako
- B. Hakuna watembea kwa miguu wanaovuka
- C. Unapinduka upande wa kulia
- D. Uko ndani ya makutano

35. UNAWEZA KUPINDUKA KUSHOTO KATIKA TAA YA NYEKUNDU IKIWA:

- A. Hakuna trafiki inayokuja upande mwininge
- B. Unapinduka kutoka barabara ya njia mbili kuingia barabara ya njia moja
- C. Unapinduka kutoka barabara ya njia moja kuingia barabara ya njia moja
- D. Gari iliyo mbele yako inapinduka kushoto

36. IKIWA TAA YA TRAFIKI IMEHARIBIKA AU HAIFANYI KAZI UNAPASWA:

- A. Simama na usubiri itengenezwe
- B. Simama na usubiri afisa wa polisi afike
- C. Endelea kana kwamba ni ishara ya kusimama ya njia nne
- D. Endelea kama kawaida

37. UNAWEZA KUPINDUKA KULIA IKIWA:

- A. Umesimama kwanza na ukaangalia trafiki na watembea kwa miguu
- B. Una kishale nyekundu cha kupinduka kulia
- C. Uko kwenye njia ya kushoto
- D. Unapunguza kasi kwanza

38. UNAPOPIINDUKA KULIA KATIKA TAA YA KIJANI, LAZIMA:

- A. Udumishe kasi ya kawaida ya kuendesha
- B. Usimame na utafute trafiki inayokuja
- C. Upeane njia wapita njia wavuke
- D. Uongeze kasi yako ya kawaida ya kuendesha gari

39. KIKOMO CHA KASI NI MAILI _____ KWA SAA WAKATI TAA ZA NJANO ZINAMWEKA KWENYE ISHARA YA KASI YA ENEO LA SHULE.

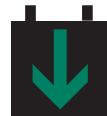
- A. 25
- B. 15
- C. 20
- D. 35

40. TAA NYEKUNDU INAYOMWEKA KWENYE KIVUKO CHA RELI INAMAANISHA:

- A. Usimame, usiendelee hadi ishara zikamiliike
- B. Upunguze kasi na uendelee ikiwa wazi
- C. Uendelee ukiwa mwangalifu
- D. Unaweza kuendelea

41. KISHALE HIKI CHA KIJANI KWENYE ISHARA YA KUDHIBITI MATUMIZI YA BARABARA INAMAANISHA KUWA:

- A. Unaweza kutumia barabara hii
- B. Hakuna trafiki inayoruhusiwa kwenye barabara hii
- C. Unaweza kuendelea
- D. Ni lazima uingie kwenye barabara hii

42. ISHARA HII INAMAANISHA:

- A. Watembea kwa miguu wako mbele
- B. Mwisho wa eneo la ujenzi
- C. Kivuko cha shule kiko mbele
- D. Mpeperushaji bendera aka mbele

43. ISHARA HII INAMAANISHA KWAMBA:

- A. Kikundi cha huduma kwa jamii kinachukua takataka kwenye barabara kuu iliyo mbele
- B. Wafanyakazi wako kwenye barabara au wako karibu sana na eneo la kazi mbele
- C. Watoto wanacheza mbele
- D. Kuna kivuko cha watembea kwa miguu mbele

44. WAKATI PANELI YA KISHALE KATIKA ENEO LA KAZI INAONYESHA MOJAWAPO YA MIFUMO IFUATAYO, INAMAANISHA:

- A. Balbu kwenye ishara zimeharibika
- B. Endesha ukiwa mwangalifu
- C. Badilisha njia mara moja
- D. Badilisha redio yako kwa stesheni inayotangaza sasisho za trafiki

45. BARABARA YA KATIKATI KATIKA KIELELEZO INATUMIKA KWA:

- A. Usafiri wa kawaida
- B. Kupinduka kushoto pekee
- C. Kupita pekee
- D. Magari ya dharura pekee

46. UNAWEZA KUPITA IKIWA MSTARI UNAOGAWANYA NJIA MBILI NI MSTARI _____.

- A. Mweupe wenge mapengo
- B. Miwili thabiti ya njano
- C. Thabiti ya njano
- D. Thabiti mweupe

47. NJIA ZA TRAFIKI INAYOSONGA KATIKA MWELEKEO MMOJA ZIMEGAWANYWA NA MISTARI _____.

- A. Njano
- B. Nyeupe
- C. Nyekundu
- D. Nyeusi

48. HUWEZI KUPITA GARI LINGINE UPANDE WOWOTE WA _____ LAINI YA KATIKATI.

- A. Mchanganyiko wa rangi ya njano thabiti na yenye mapengo
- B. Moja ya njano yenye mapengo
- C. Miwili thabiti ya manjano
- D. Moja ya nyeupe yenye mapengo

49. UNAWEZA KUVUKA MISTARI THABITI YA MANJANO:

- A. Ili kupita trafiki inayosongaa katika mwelekeo mmoja
- B. Mchana pekee
- C. Wakati wowote
- D. Unapopinduka

50. UKINGO WA BARABARA UPANDE WA KULIA UMEALAMISHWA NA MISTARI _____.

- A. Mweupe wenge mapengo
- B. Thabiti ya manjano
- C. Thabiti mweupe
- D. Njano wenge mapengo

51. NJIA ZA TRAFIKI INAYOSONGA KATIKA MWELEKEO MWINGINE ZIMEGAWANYWA NA MISTARI _____.

- A. Mzungu
- B. Nyekundu
- C. Nyeusi
- D. Manjano

52. UNAPOONA ISHARA HII NYEUSI NA MANJANO, INAMAANISHA:

- A. Barabara ya kulia ni ya trafiki ya njia moja pekee
- B. Chepuka kuelekea kulia kwa sababu ya ujenzi wa barabara
- C. Punguza kasi Barabara iliyo mbele hubadilisha mwelekeo katika pembe kubwa
- D. Kuna njia panda mbele yako upande wa kulia

53. UNAPOONA ISHARA HII, INAMAANISHA:

- A. Kuna kitu kwenye barabara
- B. Trafiki inakuja kutoka upande wa kulia
- C. Barabara inapinda sana ukielekea kushoto
- D. Kuna sehemu ya kuunganisha mbele

54. KWENYE MAKUTANO YANAYODHIBITIWA NA ISHARA YA KUSIMAMA, IKIWA HUWEZI KUPATA MTAZAMO MZURI WA TRAFIKI YA BARABARANI UNAPOSIMAMA NYUMA YA UPAU WA JUU ULIOPAKWA RANGI KWENYE BARABARA, UNAPASWA:

- A. Kusubiri kwa sekunde 5, kisha uendelee
- B. Kupiga honi yako kabla ya kuendelea
- C. Kuteremsha madirisha yako, kusikiliza trafiki, kisha uendelee
- D. Kusimama mbele polepole, kiangalia trafiki na watembea kwa miguu, na uendelee wakati ni wazi

55. VIZUIZI VILIVYOWEKWA VINAONYESHA:

- A. Kiwango cha chini cha kizuizi cha kasi cha kisheria
- B. Kasi kamili ambayo lazima usafiri ili kukwepa tikiti
- C. Kiwango cha juu cha kasi salama kwenye barabara na hali ya hewa ya kawaida
- D. Kiwango cha juu cha kasi salama chini ya hali zote za barabara

56. BARABARA KUU YENYE TRAFIKI YA NJIA MBILI INA ISHARA IPI KATI YA HIZI?

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

57. KUTOKA KWA BARABARA YA KATIKATI, NI UJANJA GANI UNAWEZA KUFANYA?

- A. Kupinduka Kushoto
- B. Kupiga mpinduko wa U
- C. Kupitia trafiki inayosonga polepole
- D. Zote hapo huu

58. NI ISHARA IPI KATI YA HIZI INA MAANA KWAMBA MADEREVA WANAPASWA KWENDA UPANDE WA KULIA?

- A. 2
- B. 1
- C. 3
- D. 4

SURA YA PILI JIBU MUHIMU

1. A	20. A	39. B
2. C	21. A	40. A
3. D	22. B	41. A
4. A	23. D	42. D
5. C	24. D	43. B
6. C	25. D	44. B
7. C	26. A	45. B
8. A	27. A	46. A
9. A	28. C	47. B
10. B	29. C	48. C
11. D	30. A	49. D
12. B	31. A	50. C
13. C	32. C	51. D
14. C	33. C	52. C
15. D	34. D	53. C
16. A	35. C	54. D
17. A	36. C	55. C
18. A	37. A	56. C
19. A	38. C	57. A
		58. A

SURA YA 3: KUJIFUNZA KUENDESHA GARI

Sura hii inatoa maelezo ambayo yatakusaidia kuwa dereva salama. Inashughulikia mada hizi:

- Kuchagua Usalama Kwanza
- Masuala ya Udereva
- Ujuzi wa Kuendesha Gari wa Kila Siku
- Hali Maalum na Dharura

KUCHAGUA USALAMA KWANZA

Una maamuzi muhimu ya kufanya – wakati mwininge hata kabla ya kuwasha gari lako – ambayo yataathiri usalama wako unapoendesha. Anza kwa kuhakikisha kuwa wewe na gari lako “mnafaa kuendesha.”

UKAGUZI WA GARI: KUJIANDAA KUENDESHA GARI

1. **Usalama wa Tairi** – Tairi ni sehemu muhimu ya usalama wa kuendesha gari. Hakikisha tairi zako zina tredi na shinikizo la hewa ya kutosha kabla ya kuendesha gari lako. Kabla ya kuingia kwenye gari, angalia shinikizo la tairi ukitumia psi iliopendekezwa (pauni kwa kila inchi ya mraba) iliyo kwenye mwongozo wa mmiliki wa gari au mlango wa gari wa upande wa dereva. Tumia kipima shinikizo la tairi ili kuangalia psi yako. Angalia matair yako “baridi” - kabla ya kuendesha gari au angalau saa tatu baada ya kuendesha. Ikiwa psi yako iko juu ya nambari iliyoordheshwa kwenye mlango wako, acha hewa itoke hadi ilingane. Ikiwa iko chini, ongeza hewa (au pata msaada wa mtaalamu wa tairi) hadi ifikie nambari inayofaa.

Unaweza pia kupima kina cha tredi kwa kutumia jaribio la senti. Mara moja kila mwezi, au kabla ya kuanza safari ndefu ya barabarani, angalia tairi zako kwa matatizo ya uharibifu. Njia moja rahisi ya kuangalia ni kwa kutumia jaribio la senti.

1. Chukua senti na ushikilie mwili wa Abraham Lincoln kati ya kidole gumba na kidole cha mbele.
2. Chagua sehemu kwenye tairi yako ambapo tredi inaonekana kuwa wa chini kabisa na uweke kichwa cha Lincoln kwenye mojawapo ya nyufa.
3. Ikiwa sehemu yoyote ya kichwa cha Lincoln imefunikwa na tredi, unaendesha gari ukiwa na kiwango salama cha tredi. Ikiwa tredi yako iitafika chini ya hapo, uwezo wa gari lako kushika barabara katika hali mbaya hupunguka sana.

Weka nyenzo utakazohitaji ili kubadilisha tairi kwenye gari lako kila wakati, yaani, tairi ya ziada, spana ya mizigo, jeki, tochi, mwako na pembetatu za kuakisi, weji za magurudumu, kifaa cha kutengeneza tairi iliypasuka na glavu. Kupata maelezo zaidi ya jinsi ya kubadilisha tairi, tafadhali rejea ukurasa wa 63.

2. **Viowevu** – Angalia viwango vyote vya viowevu, yaani mafuta ya injini, kisafisha kioo cha mbele na mafuta na ujaze inavyohitajika kulingana na mwongozo wa mmiliki wa gari.
3. **Rekebisha kiti cha dereva** – Lazima uweze kufikia kwa urahisi vikanyagio na vidhibiti vingine na uwe na mtazamo wazi nje ya kioo cha mbele. Mwongozo wa mmiliki hutoa maelezo kuhusu jinsi ya kurekebisha vifaa vya gari lako.
4. **Funga mkanda wako wa kiti** – Funga mikanda ya mapaja na ya mabega katika kila safari. Zingatia maelezo kuhusu sheria ya Pennsylvania ya mikanda ya kiti, sheria ya vizuizi vya watoto na maelezo ya usalama ya mikoba ya hewa inayopatikana katika Sura ya 5.

KUVA MKANDA WAKO WA KITI
ni jambo moja lenye ufanisi zaidi
unaloweza kufanya ili kupunguza
hatari la kifo au jeraha!

JE, UNAJUA?

Katika mwaka wa 2017, asilimia 80.2 ya watu waliohusika katika ajali huko Pennsylvania walikuwa wamefunga mikanda ya usalama. Madereva, wenye umri wa miaka 16 hadi 24, walikuwa na idadi kubwa zaidi ya majeraha ya bila kufunga mkanda na vifo vya rika lolote na matumizi ya chini ya mikanda ya kiti.

5. **Linda vitu vilivyoolegea katika sehemu abiria** - Katika ajali, vitu vilivyoolegea kwenye gari lako vinakuwa vifaa ambavyo vinaendelea kusafiri kwa kasi ile ile ambayo gari lako liliikuwa liisongsong kabla ya athari. Weka vitu vizito zaidi, kama vile begi, mizigo na nyenzo kwenye buti la gari, inapowezekana, au vifunge kwa mikanda ya usalama ya gari. Usiwahi usihifadhi vitu kwenye sitaha ya nyuma ya dirisha.
  6. **Rekebisha mtazamo wa nyuma na vioo vya upande** – Ili kuondoa sehemu zisizoonekana karibu na gari lako, mtazamo wa nyuma na vioo vya upande vinaweza kuhitaji kurekebishwa tofauti kwa kila dereva. Kioo cha nyuma kinapaswa kuwekwa ili uweze kuona trafiki moja kwa moja nyuma ya gari lako. Vioo vya upande vinapaswa kuwekwa ili unapoegemea kushoto/kulia huwezi kuona upande wa gari lako. Seti vioo baada ya kurekebisha kiti chako.
- Kumbuka:** Ni kinyume cha sheria kuwa na kitu au nyenzo yoyote inayoning'inia kutoka kwenye kioo cha nyuma wakati unaendesha. Huwezi kuning'iniza, kuweka au kuambatisha chochote kwenye kioo cha nyuma ambacho kinaweza kuzuia au kuharibu mwonekano kuitia kioo cha mbele. Lebo, vibali na mabango yanaweza tu kuambatishwa kwenye kioo cha nyuma wakati gari limeegeshwa.
7. **Kioo cha mbele**– Ni kinyume cha sheria kuweka kitu chochote kwenye kioo cha mbele kinachozua mtazamo wa dereva kwenye barabara.

8. **Kurekebisha uingizaji hewa** – Unapaswa kudumisha usambazaji wa hewa safi kila wakati kwenye gari lako. Hii hukusaidia kukaa macho na kujikinga dhidi ya sumu ya kaboni monoknsidi (gesi ya moshi) unapoendesha gari. Rejelea kwa Sura ya 6 kupata maelezo zaidi kuhusu sumu ya kaboni monoknsidi.
9. **Rekebisha vizuizi nya kichwa** – Kizuizi cha kichwa ambacho huweka vizuri nyuma ya kichwa chako kinaweza kuzuia au kupunguza ukali wa majeraha ya shingo katika ajali. Rekebisha kizuizi chako cha kichwa ili sehemu ya juu ya kizuizi iwe angalau juu kama sehemu ya juu ya masikio yako. Angalia mwongozo wa mmiliki wako kupata maagizo.
10. **Vaa miwani ilioagizwa na daktari/lenzi za kuwekwa machoni** – Ikiwa kawaida unavaa lensi za macho, zivae kila wakati unapoendesha gari. Usivae miwani ya jua au lensi za kuwekwa machoni zilizotiwa rangi usiku.
11. **Funga milango yako** – Kufunga milango yako na kufunga mkanda wako wa usalama kutasaidia kuhakikisha kuwa hutatupwa kutoka kwa gari lako katika ajali. Kutupwa kutoka kwa gari huongeza uwezekano wako wa kufa kwa asilimia 75. Pia itapunguza uwezekano wa kuibwa gari au kudhulumiwa unaposimama kwenye makutano au kuingia kwenye maegesho.

MASUALA YA UDEREVA

Gari lako linaweza kuwa tayari kusafiri, lakini usalama wako unategemea zaidi masuala yafuatayo ya udereva.

KUTOZINGATIA

Kutozingatia kabisa kiasi cha kusababisha ajali kunaweza kutokana na usumbufu unapoendesha au kukosa usingizi.

JE, UNAJUA?

Dereva kusumbuliwa na kutozingatia hali ya barabara na trafiki kunasababisha asilimia 25 hadi 30 ya ajali za trafiki zinazoripotiwa na polisi. Hii inaongeza hadi takriban ajali milioni 1.2 kila mwaka.

USUMBUFU WA KUENDESHA GARI

Chochote kinachokusababisha 1) kuondoa mawazo yako kutoka kwa kuendesha gari, 2) kuondoa macho yako barabarani au 3) kuondoa mikono yako kwenye usukani ni usumbufu. Hutawenza kujibu haraka ikiwa:

- Unakula, kukunywa au kuvuta sigara. Haya yote yanaleta matatizo ya kiusalama kwa sababu mara nyingi yanakuhitaji utoe mikono yako kutoka kwenye usukani na kuondoa macho yako barabarani. Madereva wanaokula au kunywa wanapoendesha gari hupata shida ya kudhibiti gari lao, kukaa kwenye njia zao na hulazimika kufunga breki mara nyingi.
- Kurekebisha vifaa nya sauti kama vile: radio, kaseti, CD, Ipod/Kichezaji cha Mp3. **KUMBUKA:** Vipokea sauti nya masikioni/vifaa nya sikio vinaweza kutumika katika sikio moja kwa madhumuni ya mawasiliano pekee.
- Kuzungumza kwenye simu ya mkononi (ikiwa inatumia mikono au la). Tafadhalii rejelea kwa Sura ya 5 kupata maelezo zaidi kuhusu sheria inayopinga kutuma ujumbe mfupi.
- Kuingiliana na abiria wengine. Hili linaweza kuwa tatizo, hasa kwa madereva wa vijana. **Ikiwa wewe ni dereva kijana na abiria wengine ni vijana, takwimu zinaonyesha kuna uwezekano mkubwa wa kupata ajali kuliko ikiwa unaendesha peke yako au unaendesha na abiria watu wazima.**
- Kutafuta au kuhamisha kitu kwenye gari.
- Kusoma, kuandika au kutuma ujumbe mfupi.
- Utunzaji wa kibinafsi (kuchana nywele, kupaka vipodozi).
- Kupunguza kasi unapopita kupita eneo la ajali au eneo la kazi.
- Kuangalia watu, vitu au matukio yanayotokea barabarani.

JE, UNAJUA?

Utafiti umegundua kuwa dereva wa kawaida, asiyesumbuliwa atashindwa kuona tukio muhimu la barabarani kama vile dereva mwininge anayefanya makosa, asilimia tatu (3) ya muda. Mtu mzima anayepiga simu ya mkononi hukosa tukio lile lile kwa asilimia 13 ya wakati. Kijana anayepiga simu ya mkononi: hukosa asilimia 53 ya wakati.

UKOSEFU WA KULALA

Unapochoka, unatenda polepole, hukumu yako na macho yako yanaharibika, na una matatizo ya

kuelewa na kukumbuka mambo. Kuendesha gari ukiwa umechoka kuna athari sawa na kuendesha gari ukiwa umekunywa pombe. Kuwa macho kwa saa 18 hudhoofisha uendeshaji wako wa gari kama vile kiwango cha pombe kwenye damu cha asilimia .05. Kuwa macho kwa saa 24 mfululizo hudhoofisha uendeshaji wako wa gari kama vile kuwa na kiwango cha pombe kwenye damu cha asilimia .10. Ikiwa umechoka ka bisa, unaweza kulala na usijue hata kamwe. Kulala unapokuwa kwenye usukani hata sekunde chache kunatosha kukuua. Vijana ambao hulala chini ya saa nane (8) usiku wako katika hatari kubwa ya kusababisha ajali za magari. **Jambo bora zaidi la kufanya ukianza kuhisi uchovu unapoendesha gari ni kuacha kuendesha.**

JE, UNAJUA?

- Kila mwaka kote Marekani, kusinzia unapoendesha husababisha angalau ajali 100,000.
- Watu 1,500 wanafariki na 40,000 kujeruhiwa katika ajali hizi.
- **Kati ya ajali 100,000 za magari zinazohusishwa na kuendesha gari kwa kusinzia kila mwaka, karibu nusu huhusisha madereva wenye umri wa kati ya miaka 15 na 24.**

Maswala ya Afya

Usalama wako wa kuendesha gari unaweza kuathiriwa na matatizo ya kuona, kusikia au hali ya matibabu.

- Macho yako yanafaa kuchunguza baada ya mwaka (1) au miwili (2). Mwonekano wako wa pembeni (upande), uamuza wako wa umbali na uwezo wako wa kuona katika hali ya mwangaza mdogo unaweza kuzorota kutokana na ugonjwa na kama sehemu ya kawaida ya mchakato wa kuzeeka. Hutaweza kujua hili kila wakati na kuweza kuchukua hatua za kurekebisha, isipokuwa macho yako yatachunguzwa mara kwa mara. Ikiwa unahitaji kucaa miwani au lenzi za kuwekwa machoni, hakikisha unazitumia kila wakati unapoendesha gari.
- Kusikia kunaweza kukuonya kuhusu hatari ambazo huoni, kama vile gari lingine kwenye eneo lako la lisiloonekana. Kusikia pia ni muhimu kujujulisha kuwa gari la dharura (polisi, zima moto, ambulensi) inakaribia au kugundua treni kwenye kivuko cha reli.
- Magonjwa na hali mbalimbali za kimatibabu, hata matatizo madogo kama shingo ngumu au goti linalouma, yanaweza kuwa na athari kubwa kwa uwezo wako wa kudhibiti gari lako ipasavyo Matatizo hatari zaidi ya kiafya yanajumuisha ugonjwa wa kifafa ambayo husababisha kupoteza fahamu, ugonjwa wa kisukari na hali ya moyo. Huko Pennsylvania, lazima madaktari waripoti kwa watu wa PennDOT ambao wamegundua kuwa wana hali ambayo inaweza kudhoofisha uwezo wao wa kuendesha gari kwa usalama.

POMBE NA KUENDESHA GARI

- Huko Pennsylvania na kote nchini, madereva wanaokunywa pombe huwajibika kwa maelfu ya vifo na majeraha ya trafiki. Takriban asilimia 40 ya vifo vyote vyta trafiki vinahusisha madereva wa ulevi.
- Takwimu za hivi karibuni za Pennsylvania zinaonyesha kuwa asilimia 30 ya madereva wenye umri wa miaka 16 hadi 20 waliofariki katika ajali za magari walikuwa Wamekunywa pombe. Hii ni licha ya ukweli kwamba hapa Pennsylvania, na pia katika kila jimbo lingine nchini Marekani, kuna **sheria za kutostahimili kabisa**, kumaanisha kuwa huwezi kunywa ikiwa una umri wa chini ya miaka 21.
- Ikiwa wewe ni dereva chini ya umri wa miaka 21 na kiwango cha pombe katika damu yako (BAC) ni asilimia .02 au zaidi, unachukuliwa kuwa unaendesha gari ukiwa umekunywa pombe (DUI).
- Hata kiasi kidogo cha pombe kitapunguza umakini wako, mtazamo, hukumu na kumbukumbu, na ujuzi wako wa kuendesha gari utaathirika. **Hakuna mtu anayeweza kunywa na kuendesha gari kwa usalama.**
- Pombe inapoongezeka kwenye damu yako, makosa yako ya kuendesha gari yataongezeka. Macho na hukumu yako itaathiriwa, mwitikio wako utapungua, na utapoteza uwezo wako wa kudhibiti gari lako kwa usalama na kwa ufanisi. Na, wakati huo huo, pombe huiba ujuzi wako, na kukufanya uhisi ujasiri kwa njia yenyehatari. Kwa hiyo, madereva wanaolewa wanaweza kosa udhibiti na hata hawajui.
- Watu wengi wanaamini kuwa unywaji pombe kupita kiasi ndio hatari. Hii si kweli. Hata madereva ambao kiwango cha pombe kwenye damu yao ni .04 (nusu ya "kikomo cha kisheria" .08 kwa mtu mzima mwenye umri wa miaka 21 au zaidi) wana uwezekano wa mara mbili (2) na saba (7) kuhusika katika ajali kuliko madereva ambao hawana pombe

JE, UNAJUA?

Nchini Marekani, mtu mmoja (1) hufa kila baada ya nusu saa na mtu mmoja (1) hujeruhiwa kila baada ya dakika mbili (2), kwa sababu mtu alikuwa akinywa pombe na kuendesha gari.

kwenye damu yao. Hata kama kiwango cha pombe katika damu yako kiko chini ya kikomo cha kisheria, bado utahatarisha maisha yako na ya wengine. **Kiasi pekee salama cha pombe unachoweza kunywa, na kisha kuendesha gari, ni sifuri.**

- Pombe huathiri watu kwa njia tofauti. Kiwango cha pombe katika damu yako huathiriwa kulingana na umri, uzito, jinsia, hali yako ya mwili, kiasi cha chakula kinachotumiwa, na dawa yoyote uliyo nayo kwenye mfumo wako. Kwa kuongezea, vinywaji tofauti vinaweza kuwa na viwango tofauti vya pombe pia. Hakikisha unajua ni kiasi cha pombe ambacho kiko kwenye vinywaji unavyokunywa. Unapaswa kuzingatia kinywaji kimoja (1) kuwa 1.5 oz. ya pombe 80, 12 oz. ya bia ya kawaida, au 5 oz. ya mvinyo.
- Ili kudhibiti unywaji wako kwa uwajibikaji, usinywe zaidi ya kinywaji kimoja (1) kwa saa, ikiwa uko katika umri unaokubalika wa unywaji pombe. Inachukua mtu mwenye uzito wa wastani angalau saa moja (1) kuchakata pombe katika kila kinywaji. Zaidi ya kinywaji kimoja (1) kwa saa kina uwezekano mkubwa wa kusukuma kiwango cha pombe kwenye damu yako zaidi ya kikomo kinachoruhusiwa kisheria.
- Sheria ya kinywaji moja (1) kwa saa haifanyi kazi kwa kila mtu, ingawa. Pombe hukoleza zaidi kwa watu wadogo, na kwa sababu ya tofauti za jinsi miili yetu inavyochakata pombe, mwanamke akinywa kiasi sawa katika muda sawa na mwanamume wa uzito sawa anaweza kuwa na kiwango cha juu cha pombe katika damu.
- Ni wakati pekee amba “utakufanya utylie.” Huwezi kupunguza viwango vya pombe katika damu yako kwa kunywa kahawa au vinywaji vingine vyenye kafeini, au kwa kuoga na maji baridi.

JE, UNAJUA?

Mwanamke ambaye ana uzito wa pauni 110 atakuwa na BAC ya .03 baada ya kunywa oz 8 tu. ya bia nyepesi – hiyo ni chini ya chupa au kopo moja kamili. Mwanaume wa pauni 140 atakuwa na BAC ya .025 baada ya oz 12 kamili ya chupa au kopo cha bia nyepesi.

KUWA

USIENDESHE GARI BAADA YA KUNYWA KIASI CHOCHOTE CHA POMBE, NA UZUIE MNYWAJI ASIENDESHE!

Rejelea kwa Sura ya 4 kupata maelezo zaidi kuhusu adhabu za unywaji pombe na kuendesha gari chini ya ushawishi kwa umri mdogo.

MADAWA YA KULEVYA NA KUENDESHA GARI

Kuendesha chini ya shawishi ni kinyume cha sheria na ni hatari. Sio tu kwamba pombe huathiri uwezo wako wa kuendesha gari kwa usalama, dawa nyingi haramu, zilizoagizwa na daktari na za dukani pia zinaweza kudhoofisha uwezo wako wa kuendesha gari kwa usalama. Dawa za kulevya isipokuwa pombe hulusika katika takriban asilimia 20 ya vifo mionganoni mwa waendeshaji wa magari kila mwaka. Zaidi ya hayo, kuchanganya dawa za kulevya na pombe huongeza zaidi madhara na huongeza kwa kiasi kikubwa hatari ya kusababisha ajali.

Dawa za kulevya huathiri utendaji wa ubongo wako na zinaweza kuathiri uwezo wako wa kuendesha gari kwa usalama. Kwa mfano, bangi inaweza kupunguza muda wa athari, kudhoofisha uamuzi wa muda na umbali, na kupunguza uratibu. Kokeini au metamfetamini inaweza kusababisha dereva kuwa mkali na mzembe anapoendesha gari na aina fulani za dawa za kutuliza zinaweza kusababisha kizunguzungu na kusinzia. Opioid inaweza kukufanya usinzie na inaweza kupunguza kasi ya majibu. Dawa zilizoagizwa na daktari na za dukani kama vile dawa za kulala, kikohozi, dawa za mizio na dawa za kuzibua pua zinaweza kuathiri ujuzi wako wa kuendesha gari kwa njia mbalimbali. Daima ni muhimu kukagua lebo za onyo kuhusu madhara ya dawa kabla ya kuendesha gari. Ikiwa una maswali yoyote kuhusu madhara ya dawa, ni muhimu kushauriana na daktari wako au mfamasi kabla ya kuendesha gari. Kumbuka: Wakati lebo ya onyo inasema - Usiendeshe mashine nzito - Gari lako linachukuliwa kuwa mashine nzito!

Bofya kiungo ili ujifunze zaidi. <https://youtu.be/c5mNHOhcpwA>

Iwapo una wasiasi kuhusu matumizi ya mpendwa wako au yako mwenyewe, nambari ya usaidizi ya PA Pata Usaidizi Sasa inapatikana katika 1-800-662-HELP (4357). Nyenzo hii isiyolipishwa ina wafanyakazi 24/7 ili kujibu maswali yako na kukuunganisha na watoa huduma za matibabu.

JE, UNAJUA?

- Kulingana na Utafiti wa Barabarani wa NHTSA 2013-2014 wa Madereva Kutumia Pombe na Dawa za Kulevya, karibu dereva 1 kati ya 4 alipatikana na angalau dawa moja ambayo inaweza kuathiri ujuzi wa kuendesha gari kwa usalama.
- Asilimia 43 ya madereva waliokufa katika ajali waligunduliwa kuwa na dawa za kulevya... 37% walipimwa na kupatwa na pombe.
- Dawa zinazoagizwa na daktari pia huathiri kuendesha gari. Zungumza na daktari wako unapoanza kutumia dawa yoyote mpya na uhakikishe kuwa unafahamu madhara yoyote yanayoweza kutokea.

UJUZI WA KUENDESHA GARI WA KILA SIKU

Sehemu hii inaanza kwa kuangazia sababu mahususi za ajali na aina kuu za ajali mionganoni mwa madereva wapya huko Pennsylvania. Ujuzi wa kuendesha gari salama ulioorodheshwa hapa chini umeelezewa katika sehemu hii:

- Kudhibiti Nafasi • Kudhibiti Kasi
- Kuendesha gari kwenye Makutano • Kuendesha gari kwenye Mipindo
- Kupinduka, Kuingia na Kupita
- Kuendesha gari kwenye Barabara Kuu na Maingiliano

Ajali nyingi hutokana na makosa ya kibinadamu. Labda dereva anashindwa kuelewa jinsi ya kutumia gari au mfumo wa barabara kuu, kutozingatia kabisa ishara, ishara, alama za barabara au matendo ya madereva wengine, au kutoa maamuzi mabaya. Madereva walio na uzoefu wa chini ya miaka mitano (5) wana uwezekano mkubwa wa kufanya makosa ambayo husababisha ajali.

UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

Katika mwaka wa 2017, asilimia 7.2 ya madereva wote wa Pennsylvania wenye umri wa miaka 16 walikuwa katika ajali zinazoweza kuriptiwa huko Pennsylvania.

• Mapitio ya sababu 10 kuu za madereva wapya huko Pennsylvania (wenye umri wa miaka 16 na 17) kuishia katika ajali mwaka wa 2017 yameonyeshwa hapa chini. Madereva wadogo na madereva wote wanapaswa kufahamu mambo haya muhimu:

• Kuendesha gari kwa kasi sana hadi kushindwa kulidhibiti	• Kufuata mtu kwa ukaribu sana
• Kuendelea bila kuwa na uhakika baada ya kusimama	• Kuendesha kwa kasi
• Kupinduka kwa njia isiyofaa au bila kujali	• Kuendesha kwa kasi ya juu au chini kwenye kona
• Kuendesha gari vibaya	• Vikengeusha fikra
• Kutokuwa na uzoefu	• Kupunguza kasi au kusimama kwa ghafla
- Aina kuu za ajali ambazo madereva wapya (wenye umri wa miaka 16 na 17) huko Pennsylvania wanahuksika zinajumuisha:

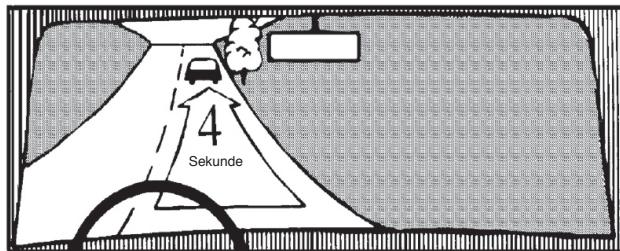
1) Kupiga kitu kilichosimama; **2)** Mgongano ambapo barabara hukutana, kama vile njia za kuingia, matuta ya kuingia na katika makutano; **3)** Migongano ya nyuma; na **4)** Migongano ya mbele. Takriban asilimia 92 ya ajali zote na asilimia 93 ya vifo vinavyotokana na ajali vinahusishwa na aina hizi nne (4) tu za ajali. Kuepuka ajali za magari kunategemea kujifunza na kutumia ujuzi wa kuendesha gari kwa usalama ambaa ndio mada ya sura hii.

KUDHIBITI NAFASI

- Ikiwa dereva mwinge aliye karibu na wewe atafanya makosa, utahitaji muda wa kukabiliana na hali hiyo. Njia pekee ya kuhakikisha kuwa utakuwa na wakati wa kutosha wa kujibu ni kuacha nafasi ya kutosha kati yako na magari yanayokuzunguka.
- Kama ilivyoonyeshwa kwenye mchoro wa kulia, kuna maeneo **sita (6) ya nafasi** karibu na gari lako ambayo lazima uweze kuyadhibiti.
- Ni bora kuweka nafasi pande zote za gari lako.

Mwelekeo wa Usafiri →

4	2	
6	↑ Top view ↓	1
5	3	

WEKA NAFASI MBELE (KANUNI YA SEKUNDE 4)

- Umbali salama wa kufuata ni upi? Umbali wa kufuata wa sekunde 4, kama ilivyoonyeshwa hapa juu katika Eneo la 1 la mchoro wa udhibiti wa nafasi, utakuruhusu kuendesha au kupiga breki ili kuepuka hatari kwa usalama kwenye barabara kuu, ikiwa barabara ni kavu.
- Ikiwa unafuata kwa karibu sana na gari lililo mbele yako linasimama au kupunguza kasi kwa ghafla, hutaweza kuepuka ajali.

- Kuweka umbali salama wa kufuata kutakuwezesha kukabiliana na tatizo lililo mbele yako bila kuhitaji kusimama kwa hofu, jambo ambalo linaweza kusababisha dereva anayefuata kugonga nyuma ya gari lako.
- Ili kubaini umbali wa kufuata, tazama bampa ya nyuma ya gari lililo mbele yako. Wakati bampa inapopita alama ya barabarani au kitu cha kando ya barabara kama mlingoti wa simu, anza kuhesabu inachukua sekunde ngapi kufika sehemu kama hiyo barabarani. Ukipitisha alama au kitu chini ya sekunde nne (4), unafuata kwa karibu sana.

Wakati mwengine utahitaji nafasi ya ziada mbele yako.

umbali mrefu wa kufuata kuliko kawaida wakati:

- Unasafiri kwenye barabara zenyе mvua na zinazoteleza, au zisizo na njia ya miguu - kuna mvuto mdogo, kwa hiyo inachukua muda mrefu kusimama.
- Dereva aliye nyuma yako anataka kupita - lazima kuwe na nafasi mbele yako kwa dereva anayepita kusimama mbele yako.
- Unamfuata dereva ambaye mtazamo wake wa nyuma umezuiwa - madereva wa lori, mabasi, magari ya kubebia mizigo au magari yanayovuta au trela wanaweza kupunguza mwendo ghafla bila kujua uko nyuma yao.
- Unaifuata gari kubwa linalozua mtazamo wako mbele - unahitaji nafasi ya ziada ili kuona karibu na gari.
- Unamfuata dereva ambaye amebeba mzigo mzito au anavuta trela - uzito wa ziada utafanya iwe vigumu zaidi kusimama.
- Unakaribia magari yaendayo polepole, pamoja na baiskeli.
- Unaifuata mabasi ya shule, teksi, mabasi ya umma na ya kibinasi na lori zinazosafirisha vitu hatari - magari haya lazima yasimame kwenye vivuko vya reli na kusimama katika vituo vingine bila kutarajia.
- Unaendesha gari katika mteremko - ni vigumu kwa breki zako kupunguza kasi ya gari lako, hasa katika mwendo wa kasi.
- Umesimamishwa kwenye mteremko - gari lililo mbele linaweza kurudi kwenye gari lako wakati trafiki inapoanza kusonga.

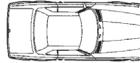
WEKA NAFASI UPANDE

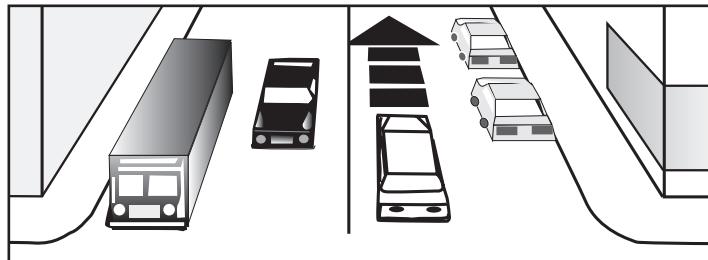
Nafasi ya kando, kama inavyoonyeshwa katika **Maeneo ya 2 na 3** ya mchoro wa udhibiti wa nafasi, itakupa nafasi ya kujibu, ikiwa gari lingine litaingia kwenye njia yako ghafla. Maeneo haya ni njia zako zinazowezekana za kutoroka.

Mambo muhimu ya kukumbuka ni:

- Epuka kuendesha gari kando ya magari mengine kwenye barabara za njia nyingi. Zinazuia mtazamo wako na kufunga njia yako ya kutoroka, na pengine uko katika eneo lao lisilioonekana.
- Weka nafasi ya kutosha iwezekanavyo kando ya gari lako na magari yanayokuja.
- Weka nafasi kwa magari yanayoingia kwenye barabara kuu kwa kuashiria na kuelekea kwenye njia ya ndani, ikiwa ni salama.
- Weka nafasi kati ya gari lako na magari yaliyoegeshwa. Mtu anaweza kufungua mlango wa gari au kutoka kati ya magari yaliyoegeshwa, au gari linaweza kusimama ghafla.
- Iwapo huna angalau futi nane (8) za nafasi kwa angalau upande mmoja wa gari lako yakutumia kama njia ya kutorokea, utahitaji kuruhusu nafasi zaidi mbele kwa kuongeza umbali wako wa kufuata.

Kwa kawaida utaendesha gari katikati ya barabara yako. Lakini wakati mwengine, utapata hatari katika pande zote za barabara. Kama katika mfano ulioonyeshwa kulia, kunaweza kuwa na magari yaliyoegeshwa upande wako wa kulia na magari yanayokuja upande wako wa kushoto. Katika hali hii, jambo bora zaidi la kufanya ni kupunguza kasi na "gawanya tofauti" kwa kuendesha kati kati ya magari yanayokuja na magari yaliyowekwa.

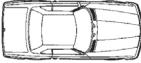
Mwelekeo wa Usafiri		
4		2
6		1
5		3

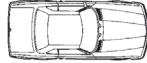
WEKA NAFASI NYUMA

Katika Eneo la 6 katika mchoro wa udhibiti wa nafasi, dereva anayekufuata ana udhibiti zaidi wa nafasi iliyowazi kuliko wewe, lakini unaweza kusaidia kwa kuweka mwendo wa kasi thabiti na kuashiria kabla ya kupunguza mwendo ili kupinduka. Ukioma mtu anakufuata kwa karibu sana, soga kwenye barabara ya kulia, ikiwezekana. Ikiwa hakuna barabara ya kulia, unaweza kuhimiza anayekufuata kukuzunguka kwa kusubiri hadi barabara iliyombele iwe wazi, kisha upige breki zako taratibu ili kupunguza kasi yako polepole. Pia, tafuta njia ya kutoroka kuelekea upande unapojiandaa kupunguza kasi au kusimama.

Mwelekeo wa Usafiri →

4		2
6		1
5		3

Mwelekeo wa Usafiri →

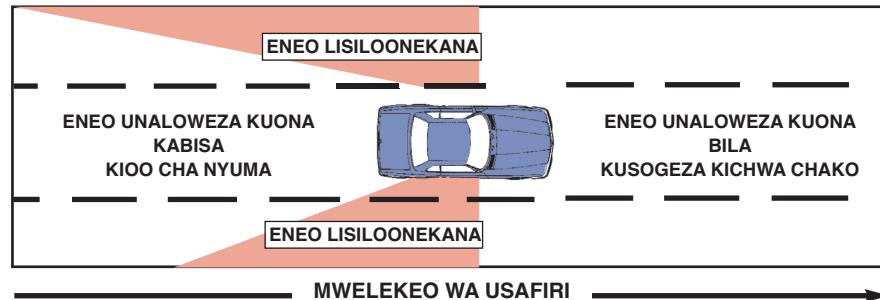
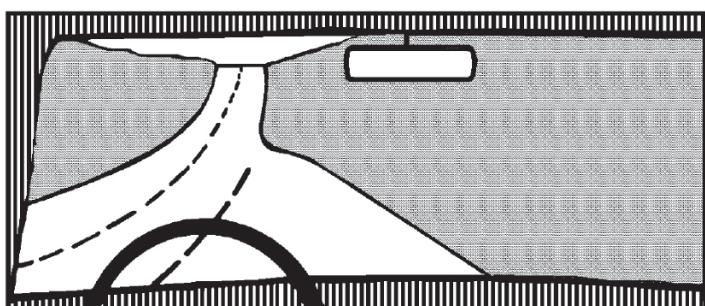
4		2
6		1
5		3

Hatimaye, kuwa makini na kile kinachotokea katika maeneo yako ya upande wa kushoto-nyuma na kulia-nyuma (Maeneo 4 na 5 ya mchoro wa udhibiti wa nafasi). Unahitaji kujua jinsi ya kuzuia magari mengine yaliyo karibu na gari lako na yanasaifiri kwa kasi gani. Maeneo haya ni yale ambayo hayaonekani, daima yaangalie kwa kugeuza kichwa chako kabla ya kubadilisha barabara.

WEKA GARI LAKO MAHALI AMBAPO LINAWEZA KUONEKANA

Epuka kuendesha gari lako katika eneo lisiloonekana la dereva mwininge. Eneo lisiloonekana ni mahali popote karibu na gari ambalo dereva hawezikuna bila kusogeza kichwa chake. Hapa kuna baadhi ya sheria nzuri za kukusaidia kuepuka kosa hili:

- Epuka kuendesha upande wowote na nyuma kidogo ya gari lingine kwa muda mrefu. Nafasi zote mbili ni maeneo yasiyoonekana kwa dereva mwininge. Ongeza kasi au urudi nyuma ili uondoke kwenye eneo lisiloonekana la dereva.
- Unapopita gari lingine, pita eneo lisiloonekana la dereva mwininge haraka na kwa usalama uwezavyo. Kadiri unavyokaa katika eneo lisiloonekana, ndivyo nyote wawili mko hatarini.

KUANGALIA MBELE

- Dereva kwenye picha yuko kwenye njia inayoisha hivi karibuni. Ikiwa dereva huyu hatabadilisha njia, huenda dereva akalazimika kubadilisha barabara ya haraka au asimame na kusubiri trafiki ipite.
- Ili kuepuka hatua za dakika ya mwisho, lazima utazame mbele ili kuona na kujibu mambo mapema. Unapaswa kuwa na uwezo wa kutambua hali za matatizo sekunde 12 hadi 15 mapema — takriban bloku mmoja mjini, au robo ya maili kwa kasi ya barabara kuu.

Uwezo wako wa kushughulikia hali hatari za trafiki unategemea kwa kiasi kikubwa kutafuta na kutambua matatizo yaliyombele yako. Kuangalia mbele haimaanishi kuwa unapaswa kukazia macho tu katikati ya barabara. Unahitaji kukagua barabara nzima kila wakati, pamoja na kando ya barabara.

Unapokagua eneo la kuendesha gari, tazama

- Magari na watu wanaoingia kwenye barabara iliyo mbele yako na huenda wanaenda kwa mwendo wa polepole zaidi.
- Gari ambalo limepunguza kasi au limesimama mbele, likingoja trafiki ingine ipite kabla ya kupinduka.
- Ishara za onyo la hatari iliyo mbele.
- Ishara zinazokuambia kuhusu maeneo ya mbele na/au kukupa maelezo kuhusu jinsi ya kuyafikia.

KUANGALIA KANDO

Kuangalia kando ni muhimu hasa katika makutano, maegesho, viingilio na vya kutoka katika vituo vya ununuzi, na njia kuu za kuingilia na kutoka - mahali popote ambapo mkondo mmoja wa trafiki hukutana na mwininge.

Unapofika kwenye makutano, fuata sheria ya “kushoto-kulia-kushoto”:

- Angalia kushoto kwanza, kwa sababu magari yanayotoka kushoto yako karibu nawe.
- Angalia kulia.
- Angalia tena upande wa kushoto kabla ya kutoka. Unaweza kuona gari ambalo hukuliona mara ya kwanza ulipotazama.

Unapoingia kwenye makutano, angalia kushoto na kulia tena. **Usidhani kwamba trafiki nyingine itasimama kila wakati, hata wakati kuna ishara ya kusimama.** Ikiwa mtazamo wako wa barabara wa upande mwininge umezuiwa na majengo, vichaka au magari yaliyoegeshwa, songa mbele polepole hadi uweze kuona vizuri.

KUANGALIA NYUMA

Lazima pia uangalie trafiki nyuma yako mara nyingi iwezekanavyo. Hii ni muhimu sana unapopanga kubadilisha barabara au kurudi nyuma.

Kubadilisha njia inajumuisha:

- Kubadilisha kutoka kwa njia moja hadi nyingine kwenye barabara.
- Kuingia kwenye barabara kuu kutoka kwa njia ya kuingilia.
- Kuingia kwenye barabara kutoka kwenye nafasi ya kando au barabara ya kando.

Kabla ya kubadilisha barabara, toa ishara sahihi ya kupinduka. Angalia vioo vyako vya nyuma na vya kando na uhakikisha kuwa hakuna mtu atakayekupita. Usitegemee vioo au sensa pekee, angalia kando yako yako ya kushoto na kulia ili kuhakikisha kuwa hakuna mtu aliyekutoka kwa kiti cha dereva. Kabla ya kurudi nyuma, geuza kichwa chako ili uweze kuona kupiditia dirisha la nyuma. Usitegemee vioo au sensa zako pekee.

Kurudi nyuma:

Unaporudi nyuma, angalia nyuma ya gari lako kila wakati — fanya hivyo kabla ya kuingia kwenye gari lako. Ni vigumu kuona watoto au vitu vidogo kutoka kwa kiti cha dereva. Kabla ya kurudi nyuma, geuza kichwa chako ili uweze kuona kupiditia dirisha la nyuma. Usitegemee vioo au sensa zako pekee.

KUDHIBITI KASI

Kasi salama ni nini? Ni kasi gani ya kasi sana? Hakuna majibu rahisi kwa maswali haya kwa sababu kasi moja ambayo ni salama kila wakati. Mbali na kikomo cha kasi kilichowekwa, lazima uzingatie hali ya barabara, hali ya kuona na mtiririko wa trafiki nyingine katika kuchagua kasi salama ya kuendesha. Pia, unapopanga kubadilisha kasi, itakusaidia kukaa salama, kwa kuwasiliana na nia yako kwa madereva wengine.

VIKOMO VYA KASI VILIVYOWEKWA

Vikomo vya kasi vilivyowekwa vinaonyesha kasi ya juu zaidi ambayo ni salama chini ya hali ya kawaida ya barabara, trafiki na hali ya hewa.

UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

“Kuendesha gari kwa kasi sana hadi kushindwa kulidhibiti” ni sababu ya 1 ya madereva wenye umri wa miaka 16 na 17 wanaohusika katika ajali.

- Kikomo cha kasi ya juu huko Pennsylvania ni 70.
- Kikomo cha juu cha kasi ya juu kwenye barabara kuu za kati huwekwa baada ya kila njia.
- Kwenye barabara kuu zingine kikomo cha kasi cha juu kimewekwa kwa takriban vipindi nya maili □.
- Katika maeneo ya shule, kikomo cha kasi ni 15 mph wakati taa kwenye ishara ya eneo la shule inamweka au katika muda ulioonyeshwa kwenye ishara. Vikomo nya kasi ya eneo la shule ni nya chini kuliko vikomo vingine nya kasi.

Wakati barabara ina majimaji au inateleza, wakati huoni vizuri au wakati kitu kingine chochote kinapunguza ukamilifu wa hali, endesha gari chini ya kikomo cha kasi kilichowekwa. Hata kama unaendesha gari ndani ya kikomo cha kasi kilichowekwa, bado unaweza kupewa tikit ya kuendesha gari kwa kasi sana hadi kushindwa kulidhibiti.

MATUMIZI BORA YA NISHATI YA MAGARI

Kuendesha gari kwa usalama hufanya zaidi ya kukulinda: hukuokoa pesa na kupunguza uchafuzi wa hewa. Kuendesha gari kunajumuisha gharama nyingi, pamoja na gesi, matengenezo, na matairini. Madereva na wamiliki wa magari wanaweza kuchukua hatua kadhaa ili kupunguza gharama hizi bila gharama ya ziada.

Mazoea Mahiri ya Kuendesha ya Kutumia

1. Punguza kasi. Matumizi ya mafuta huongezeka takriban asilimia 5 kwa kila maili tano kwa saa inayoendeshwa zaidi ya 60 mph.
2. Punguza shinikizo la kikanyagio. Kuanza na kusimama kwa haraka kunaweza kuongezea matumizi ya mafuta kwa asilimia 40, lakini hupunguza muda wa kusafiri kwa asilimia 4 pekee.
3. Endesha vizuri. Epuka kuendesha gari wakati wa joto zaidi kwa siku. Kipozaji, hewa nzito inaweza kuongeza nishati na umbali wa kusafiri.
4. Tulia. Tumia kisafisha hewa cha gari lako unapoendeshwa zaidi ya 40 mph.
5. Endesha ili kupasha misuli joto Hata siku za baridi zaidi, inachukua sekunde 30 pekee ili kutayarisha gari lako kuendesha.
6. Endelea kwenda kwa kadiri. Pata uokoaji wa wastani wa asilimia 7 ya mafuta kwa kutumia udhibiti wa gari unapoendeshwa gari kwenye barabara tambarare.
7. Fuata taa. Mwangaza wa uchunguzi wa gari lako (OBD) unapowashwa, kuna uwezekano kwamba matumizi ya fueli unapungua na utoaji hewa unaongezeka. Mwangaza wa OBD ukiwashwa, zungumza na muuzaji wako wa magari yako kupata maelezo zaidi.
8. Endesha salama. Weka umbali wa kutosha kati yako na magari mengine. Kufanya hivyo hakutakulinda tu, pia kunazuia uchakavu wa gari lako.
9. Tumia gari lako. Ikiwa gari lako lina mpangilio wa "ECO", itumie. Itasawazisha pembejeo zako za kikanyagio cha gesi, itaboresha sehemu za mabadiliko ya upitishaji, na kupunguza athari za kisafisha hewa kwenye injini.
10. Izime. Kuendelea kuwasha hypoteza mafuta na huenda imepigwa marufuku. Iwapo unahitaji kuendelea kuwasha gari, badilisha hadi gia huru au egeshe ili injini isifanye kazi dhidi ya breki yako na kutumia mafuta zaidi.
11. Usiendeshe sana. Kuna njia nyingi za kupunguza gharama na kuokoa pesa kwa kukosa kuendesha gari sana. Chukua usafiri wa umma, baiskeli au tembea, au gari la kusafiri pamoja. Zaidi ya hayo, kuchanganya safari huokoa muda na gesi.
12. Jielimishe. Kuna nyenzo nyingi zinazopatikana ili kupata na kuendelea kuelimishwa kuhusu mbinu bora zaidi za kuendesha gari kwa usalama

KUENDESHA USIKU

Viwango nya juu zaidi nya ajali hutokea wakati wa saa za usiku. Ajali mbaya zaidi hutokea wakati wa machweo au giza. Kwa ujumla, viwango nya vifo nya trafiki ni mara tatu (3) hadi nne (4) zaidi usiku kuliko mchana. Ikilinganishwa na kuendesha gari mchana, kuendesha gari usiku ni hatari zaidi.

Kuna sababu kadhaa kwa ajili ya hii:

- Macho yako ina vizuizi kabisa usiku.
- Mwangaza kutoka kwa taa za mbele za magari mengine unaweza kukuzuia kuona kwa muda.
- Watu wengi zaidi ambao wamechoka au wanaendesha gari wakiwa warmelewa wana uwezekano mkubwa wa kuwa barabarani usiku.

Ukiwa na mwangaza mdogo, uwezo wako wa kuhukumu umbali unapungua, uwezo wako wa kuona rangi unapungua, na uwezo wako wa kuona vitu katika mwonekano wako wa upande unapungua. Kama dereva, lazima uwe tarayi kila wakati kujibu ikiwa utaona ghafla kitu usichotarajia barabarani mbele yako — mtembea kwa miguu, mwendesha balskeli, mnyama, n.k. — na kuna uwezekano mkubwa wa kushangaa usiku. Ikilinganishwa na ishara na vitu vingine nya kando ya barabara, ni vigumu zaidi kuona watembea kwa miguu usiku.

Ni lazima utumie taa zako vizuri usiku na nyakati zingine, kama inavyohitajika kisheria. Taa za mbele zina madhumuni mawili: kukusaidia kuona na kukusaidia kuonekana Safisha taa zako za mbele angalau mara moja kwa wiki Ifanye unaponunua gesi ya gari lako — taa chafu za mbele zinaweza kutoa nusu tu ya mwangaza unaofaa.

Sheria ya serikali inawataka madereva watumie taa zao za mbele:

- Wakati hawaoni kwa sababu ya mwangaza usiotosha katika siku hafifu au katika trafiki wakati gari lao linaweza kuonekana kuwa linaendana na mazingira.
- Wakati kuna hali mbaya ya anga, ikiwemo mvua, theluji, theluji, mvua ya mawe, ukungu, moshi au mchanganyiko wa ukungu na moshi. Katika hali mbaya ya hewa, tumia mwali wa chini wa mwanga pekee. Mwali wa juu wa mwanga kwa kweli hupunguza mwonekano chini ya hali hizi.
- Wakati hawawezi kuona watembea kwa miguu au magari kwenye barabara kuu kwa umbali wa futi 1,000 mbele ya gari wanaloendesa.
- Kati ya mmacheo na machweo ya juu.
- Wakati wa kuendesha gari kuititia maeneo ya kazi.
- Wakati wowote kifutio cha gari lako kinatumika mara kwa mara kutokana na hali ya hewa.

KUMBUKA: Taa zinazoendesa mchana hazitoshi. Taa zako za nyuma lazima ziwashwe pia.

Sheria ya serikali inatoza faini kuanzia \$25 na kwa gharama zingine zinazohusiana, adhabu hiyo inaweza kukaribia \$100 kwa madereva wanaoshindwa kutumia taa zao inapohitajika!

Maeleo mengine muhimu ya usalama kuhusu taa za mbele na kuendesha gari wakati wa usiku:

- Unapoendesa gari usiku, tumia miale ya chini mara tu unapoona gari lingine linakaribia kwenye njia ya upande mwingine, kwani miale ya juu inaweza "kupofusha" dereva mwingine. Sheria ya Pennsylvania inakuhitaji utumie miale ya chini wakati wowote unapokuwa ndani ya futi 500 za gari linalokuja na unapofuata gari ndani ya futi 300.
- Ikiwa gari linalotumia miale ya juu linakuja kwako, angaza miale yako ya juu haraka mara chache. Ikiwa dereva hatapunguza taa zake, angalia upande wa kulia wa barabara. Hili litakuepusha na "kupofushwa" na taa za mbele za gari lingine na itakuruhusu kuona vizuri ili kubaki kwenye barabara yako hadi gari lipite.
- Usijaribu kumwadhibu dereva mwingine kwa kuwasha taa zako angavu. Mkifanya hivyo, nyote wawili mnaweweza "kupofushwa."
- Ikiwa mwangaza kutoka kwa taa za gari zifuatazo si sawa kwa sababu zinaakisi kwenye kioo chako cha nyuma, unaweza kubadilisha kioo cha nyuma cha ndani kutoka kwa mpangilio wake wa mchana hadi usiku.
- "Usiongeze taa zako kupita kiasi" kwa kuendesha gari kwa kasi sana hivi kwamba huwezi kusimama kwa wakati ili kuepuka hatari inayoonekana ndani ya urefu wa barabara inayowashwa na taa zako. Taa za mwanga wa chini huangaza takriban futi 250 mbele. Hata kwenye barabara kavu, inachukua zaidi ya futi 250 kusimama ikiwa unaendesa gari kwa kasi ya 55 mph. Ili kuepuka kuongeza taa zako kupita kiasi kwenye barabara yenye giza wakati wa usiku, hupaswi kuendesha gari kwa kasi zaidi ya 45 mph.

HALI ZA BARABARA

Uwezo wako wa kusimama unaathiriwa sana na hali ya barabara. Unahitaji kupunguza kasi yako wakati hali ya barabara ni mbaya, ili uweze kudumisha udhibitii wa gari lako. Utakuwa hatarini zaidi ikiwa utaendesa gari kwa kasi sana kwenye barabara zinazoteleza, haswa kwenye mipindo. **Geuka na pinda polepole zaidi wakati barabara inateleza.**

• Barabara zenye Majimaji

Barabara zote huteleza zikiwa na majimaji, lakini kuwa mwangalifu zaidi kwenye barabara zilizowekwa ishara ya onyo inayosema **INATELEZA WAKATI WA MVUA**. Barabara inaweza kuteleza sana katika dakika 10 hadi 15 za kwanza za dhoruba ya mvua.

Mvua husababisha mafuta kwenye barabara kuja juu. Tatizo hili huwa mbaya zaidi wakati wa joto, wakati joto inachanganywa na maji husababisha mafuta zaidi kupanda juu ya barabara. Katika hali ya hewa ya baridi, ya mvua, kuwa mwangalifu zaidi kuendesha gari kwenye sehemu za barabara zilizo na miti au majengo; maeneo haya huganda kwa haraka zaidi na kukauka mwisho.

- Kuzuia gari lisiteleze**

Kwa mwendo wa kasi, gari lako linaweza kuanza kuteleza kwenye barabara yenye majimaji. Kuteleza hutokeea wakati matairi yako yanapoteza mshiko barabarani na kuendesha kama theluji kwenye maji. Kadiri unavyoendesha gari kwa kasi kwenye barabara yenye majimaji, ndivyo matairi yako yanavyopungua ufanisi katika kuondoa maji barabarani. Unaweza kuendesha kwa kasi ya chini kama 35 mph, wakati maji ina kina cha inchi 1/10 tui. Matairi yaliyochakaa hufanya tatizo hili kuwa mbaya zaidi. Gari kuteleza inaweza kupunguzwa kwa kuendesha polepole.

Ukijipata unateleza, fanya yafuatayo:

1. Weka mikono yote miwili kwenye usukani.
2. Ondo a mguu wako polepole kwenye kikanyagio cha gesi ili kuruhusu gari lako lipunguze kasi. Usifunge breki au kujaribu kupinduka ghafla kwa sababu hii itasababisha gari lako kuteleza. Kadiri gari lako linavyopunguza kasi, kiwango cha tairi kukananya barabara kitaongezeka, na utaanza kupata nguvu ya kuvutia mzuri zaidi.
3. Pinduka polepole na kadri inavyohitajika ili kuweka gari lako barabarani.
4. Ikiwa ni lazima utumie breki zako, funga breki taratibu. (*Rejelea sehemu ya "Ikiwa ilazima ufunge breki ghafla", baadaye katika sura hii kwa maelezo muhimu kuhusu kutumia breki za kawaida dhidi ya kufunga katika vituo vya dharura.*)

- Theluji na Barafu**

Unapoendesha gari kwenye theluji au barafu, utahitaji kurekebisha uendeshaji wako ili kushughulikia hali yoyote. Mvutano wa matairi yako barabarani utapunguka sana, na kuathiri sana uwezo wako wa kuendesha na kusimama. Pia, ni hatari sana karibu na 32° (Farenheit), mvua inapobadilika kuwa mvua au theluji — safu nyembamba ya maji juu ya barafu huteleza zaidi kuliko barafu pekee.

Angalia "barafu nyeusi," hali inayotokea kwenye barabara wazi wakati safu nyembamba ya barafu inapotokea kwa sababu ya halijoto kushuka. Wakati barabara inaonekana mvua lakini hakuna rasharasha inayotoka kwenye matairi ya magari mengine, "barafu nyeusi" inaweza kuwepo.

Chini ya sheria, ambayo ilianza kutumika Julai 10, 2006, waendeshaji magari watakabiliwa na faini kali ikiwa theluji au barafu inayoanguka kutoka kwa gari yao itasababisha majeraha au kifo kwa waendeshaji magari wengine au watembea kwa miguu. Theluji au barafu inapotolewa au kuanguka kutoka kwa gari linalotembea na kugonga gari lingine au mtembea kwa miguu na kusababisha kifo au majeraha makubwa ya mwili, mwendeshaji wa gari ambako theluji au barafu ilitoka atatozwa faini ya \$200 hadi \$1,000 kwa kila kosa. PennDOT inawataka waendeshaji magari kuondoa barafu na theluji yote kutoka kwa magari yao kabla ya kusafiri.

Wakati barabara zinateseleza, unapaswa:

- Kupunguza kasi yako kuwa 5 hadi 10 kwa saa kwenye barabara zenye majimaji na uongeze umbali wa kufuata hadi sekunde tano (5) au sita (6).
- Kwenye barafu au barabara zilizofunikwa na theluji unahitaji kupunguza kasi zaidi. Kwenye theluji iliyojaa, punguza kasi yako kwa nusu; kwenye barafu, polepole sana. Acha nafasi mara 10 zaidi ya kawaida kati yako na gari lililo mbele yako.
- Funga breki kwa upole, punguza kasi ukianza kuteleza na utume tena utakapopata udhibiti tena. (*Rejelea kwa sehemu hii "Ikiwa ilazima ufunge breki ghafla", baadaye katika sura hii kwa maelezo muhimu kuhusu kutumia breki za kawaida dhidi ya kufunga katika vituo vya dharura.*)
- Usitumie udhibiti wako wa gari unapoendesha gari kwenye barabara zinazoteseleza. Theluji, barafu, matope mepesi na mvua inaweza kusababisha mzunguko wa gurudumu na kupoteza udhibiti. Njia pekee ya kusimamisha mzunguko wa gurudumu na kurejesha udhibiti ni kupunguza nguvu. Lakini, mfumo wa udhibiti wa gari ulioamilishwa utaendelea kutumia nguvu, kufanya magurudumu yaendelee kuzunguka.
- Rekebisha kasi yako ili kuepuka kukutana na magari mengine kwenye maeneo yanayoteleza, kama vile sehemu zenye kivuli na barafu kwenye madaraja wakati wa hali ya hewa ya baridi. Hii itapunguza hatari ya kuteleza kwenye gari lingine.
- Kwenye barabara zenye barafu au theluji, jaribu kupanga muda wa kufika kwenye makutano kwa kuruhusu gari lako lipite hadi taa igeuke kijani na magari yaliyo mbele yako yaanze kusonga. Kwa njia hii, hatalazimika kufunga breki ili kusimama na kisha kuongeza kasi ili kuanza tena. Pia, unapopanda mlima, kaa mbali vya kutosha nyuma ya gari lililo mbele, kwa hivyo hutahitaji kupunguza kasi au kusimama. Kabla ya kuanza kuteremka, badilisha hadi gia ya chini ili uweze kudhibiti vizuri.

HALI YA MWONEKANO

Kando na wakati wa usiku, ukungu na theluji ni hali zinazopunguza mwonekano na zinaweza kupunguza kwa kiasi kikubwa uwezo wako wa kuona mbele, na kujibu haraka na kwa usalama katika matukio yanayotokea karibu nawe.

Ukungu pengine ni mazingira hatari zaidi ya kuendesha gari. Huwezi kuona kile ambacho unakaribia kugonga, na wengine hawawezi kukuona pia.

Usianze safari ikiwa ukungu ni nzito sana huwezi kuona. Ukipatana na ukungu nzito, ni bora kusimama kabisa kando ya barabara, ikiwezekana kwenye maegesha, ili usubiri hadi ukungu uondoke. Ukiwa umeegesha, washa taa zako za hatari ili kufanya gari lako lioneokane zaidi, na ufunge mkanda wako wa kiti.

Wakati lazima uendeshe katika HALI ZA UKUNGU, kumbuka kila wakati kumbuka kufanya mambo haya mawili (2).

1. Punguza mwendo kabisa ili uweze kusimama kwa usalama ndani ya umbali unaoweza kuona. Utahitaji kuangalia kwa uangalifu kipima chako cha kasi kwa sababu ukungu huondoa maelezo mengi ya kuona yanayokujulisha kasi unayotumia; hii hufanya iwe rahisi kwako kuongeza kasi bila kufahamu.	2. Washa taa zako za mwangaza wa chini (na taa za ukungu, ikiwa gari lako ikonayo) ili wengine wakuone. Fanya hivi wakati wa mchana au usiku. Usitumie mwangaza wako wa juu. Yanaelekeza nuru yao juu na ndani ya ukungu, ambao unarudisha nuru kwenye macho yako, kuunda mweko na kuifanya iwe vigumu zaidi kwako kuona mbele.

Theluji pia inaweza kuzuia mwonekano wako kwa kiasi kikubwa.

Ili kuongeza uwezo wako wa kuona unapoendesha gari katika HALI YA THELUJI, fanya mambo haya sita (6)

1. Safisha madirisha yote, boneti, shina na paa la gari lako kabla ya kuanza kuendesha kwenye theluji. Usipofanya hivyo, theluji itapaa kwenye gari lako na kuingia kwenye kioo cha mbele, na kuzuia mtazamo wako, au inaweza kupaa na kuingia kwenye kioo cha mbele cha dereva anayekufuata. Iwapo theluji au barafu kutoka kwa gari linalotembea litagonga gari lingine au mtembea kwa miguu na kusababisha kifo au majeraha mabaya ya kimwili, dereva wa gari hilo anaweza kutozwa faini.	4. Tumia vifutio vyako vya kioo ili kuweka kioo chako wazi iwezekanavyo. Hakikisha kwamba hifadhi yako ya kisafisha kioo imejaa, na unatumia kiowevu ambacho hakitaganda.
2. Safisha taa za mbele, taa za nyuma na ishara zinazoelekeza za theluji, barafu na uchafu. Hii husaidia madereva wengine kukuona na kukusaidia kuona yaliyo mbele. Taa chafu ya mbele hupunguza utoaji wa mwangaza kwa zaidi ya asilimia 50.	5. Washa kiyeyusha barafu ili kufuta madirisha yenye mvuke. Ikiwa una gari jipyaa zaidi, kiyeyusha barafu yako inaweza kuwa sehemu ya mfumo wako wa kusafisha hewa. Soma mwongozo wa mmiliki wako ili upate maelezo kuhusu jinsi mipangilio ya kiyeyusha barafu ya gari lako inapaswa kutumiwa.
3. Ruhusu injini ipate joto kabla ya kuanza kuendesha. Huipa kiyeyusha barafu nafasi ya kupasha joto kioo cha mbele na kuyeyusha barafu yoyote ambayo hukuweza kutoa.	6. Washa mwali wa mwanga wako wa chini, hata wakati wa mchana. Hii huongeza mwonekano wako kwa madereva wengine.

MVUA YA THELUJI

Mvua ya theluji ni hatari ya kuendesha gari wakati wa baridi. Mvua ya theluji mara nyingi hutokea siku isiyo na mawingu na ya kupendeza kuendesha gari, wakati mlipuko mkubwa wa theluji hupunguza mwonekano hadi karibu sufuri na kufanya barabara kuteleza kwa sekunde chache. Kama dereva, unaweza kutoka kwenye njia safi na kavu hadi kwenye hali hatari mara moja, hivyo basi kuacha muda mfupi wa kujibu mara kwa mara kwa kasi inayozidi 60mph kwenye

barabara. Matukio haya ya mvua ya theluji yana historia au yanazalisha ajali nyingi za magari kwenye barabara za Pennsylvania, pamoja na majeraha na vifo vingi. Hapa chini ni vidokezo kwa madereva vyatia mvua ya theluji:

- **CHUNGUZA:** Tazama utabiri wa hali ya hewa iwapo unapanga kusafiri. Huduma ya Kitaifa ya Hali ya Hewa na washirika wa utangazaji watajaribu kuwatahadharisha madereva mapema kwa siku ambazo mvua theluji inaweza kutokea. Fuatilia ubao wa ujumbe wa usafiri na ishara kwa hatari zozote zinazokaribia.
- **PANGA:** Rekebisha mpango wako wa kusafiri kulingana na wakati, njia, au zote mbili ili kuepuwa mvua theluji. Barabara za katilu ya jimbo mara nyingi ndio hatari kubwa zaidi kwa sababu ya kusafiri kwa kasi kubwa na trafiki kuongezeka.
- **EPUKA:** Ikiwa unaendesha gari na unaona mvua ya theluji inakaribia au unajua mvua theluji iko karibu, toka barabarani na kusubiri mvua ya theluji kupita.
- **TAHADHARI:** Ukitumbana na mvua ya theluji, tumia tahadhari kali kwa kupunguza polepole kasi na kuwashaa taa zako za hatari kwa mwonekano zaidi. Usifunge breki zako. Ikiwa umehusika katika mgongano, wakati wowote iwezekanavyo, kaa kwenye gari lako.

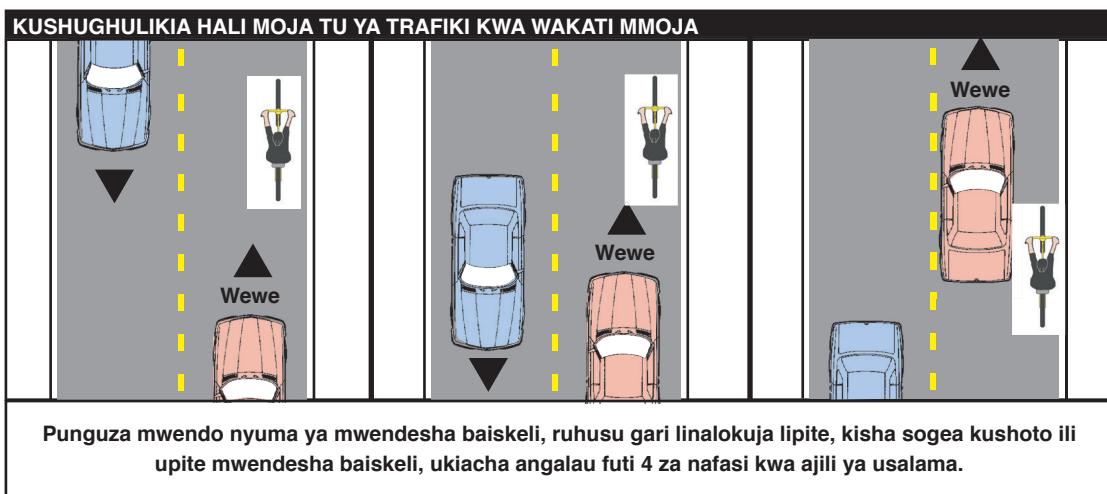
Huduma ya Kitaifa ya Hali ya Hewa sasa inatoa ujumbe wa "Tahadhari ya Mvua ya Theluji" kwa njia mahususi ambapo mvua hatari ya theluji inaweza kusababisha athari kubwa kwa madereva, kwa kawaida huchukua chini ya dakika 45 kwa barabara. Madereva wanaweza kujisajili ili kupokea arifa hizi, na arifa zingine za hali ya hewa, kuitia ujumbe mfupi au programu kutoka kwa wachuzi wengine wengi. Ukipokea Onyo la Mvua ya Theluji itakayotokea kwenye njia yako ya usafiri, fuata hatua zilizo hapo juu ili kuchelewesha au kubadilisha mipango yako ya usafiri.

SHERIA YA TAA YA MBELE/KISAFISHA KIOO CHA MBELE

Sheria hii, ambayo ilianza kutumika mnemo Januari 28, 2007, inawataka madereva kuwashaa taa zao za mbele wakati wowote kisafisha magari yao kinatumika mara kwa mara kutokana na hali ya hewa. Taa zinazoendesha mchana hazitoshii. Taa zako za nyuma lazima ziwashwe pia. Waendeshaji magari ambao hawatati sheria wanaweza kukabiliwa na faini ya \$25, lakini pamoja na ada na gharama zingine zinazohusiana, adhabu hiyo itakaribia \$100.

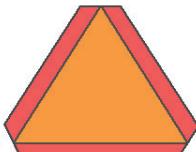
MTIRIRIKO WA TRAFIKI

- Mara nyingi ajali hutokea wakati baadhi ya madereva wanaendesha kwa kasi au polepole zaidi kuliko magari mengine barabarani. Jaribu kuendesha gari kila wakati kulingana na mtiririko wa trafiki ndani ya kikomo cha kasi kilichowekwa.
- Huenda ukahitaji kurekebisha kasi yako ili kudumisha nafasi yako kulingana na kile trafiki inafanya karibu nawe. Kwa mfano, unaposafiri kwa magari mengi kwenye barabara kuu, mara nyingi utajipata ukisafiri katika eneo lisiloonekana la mtu bila kuweka nafasi kwa ajili ya hali ya dharura. Hili likitokea, kupunguza kasi yako kwa mph mbili (2) au tatu (3) pekee kutahamasisha trafiki karibu nawe kupita, ili usizuiwe tena.
- Wakati mwengine ambao unaweza kulazimika kuzoea mtiririko wa trafiki ni ikiwa kuna hatari zaidi ya moja (1) mbele ambayo utakabiliana nayo kwa wakati mmoja. Kwa mfano, ukiwa na mwendesha baiskeli upande wako wa kulia, jambo salama la kufanya ni kusonga **kushoto** ili kuruhusu ukingo mpana unapopita. Lakini, ikiwa pia kuna gari linalokuja, hii inazua tatizo kwa sababu kwa kawaida ungetaka kusonga upande wa **kulia** wa njia yako katika hali hii. Unapaswa kushughulikia hali hii kwa kukabiliana hali moja tu (1) ya trafiki kwa wakati mmoja. Punguza kasi ili gari linalokuja lipite na kisha sogea kushoto ili upite mwendesha baiskeli, ukiacha nafasi ya kutosha kwa ajili ya usalama.
- Pia, unapokaribia eneo la dharura, kituo cha polisi au lori la kuvuta gari likichukua gari lililoharibika, lazima uingie kwenye njia isiyo karibu na hali hiyo. Ikiwa huwezi kubadilisha njia, lazima upunguze kasi yako hadi angalau maili 20 kwa saa chini ya kikomo cha kasi kilichowekwa.

ATHARI KWA TRAFIKI INAYOSONGA POLEPOLE

Jihadhari na magari ambayo yana shida kuzingatia mtiririko wa trafiki nytingine na wakati wa kuingia barabarani; yanachukua muda mrefu kuongeza kasi. Hizi zinajumuisha lori kubwa, pamoja na vifaa vya shamba na magari ya kuvutwa na farasi. Malori, haswa kwenye uboreshaji wa muda mrefu au mwinuko, kwa kawaida hutumia vimuliko vyake kuwatahadharisha madereva wengine yanasinga polepole.

Katika maeneo ya vijijiini, pembetatu ya machungwa inaonyeshwa nyuma ya matrekta ya shamba na na magari ya kuvutwa na farasi yaliyoundwa kufanya kazi kwa kasi ya 25 mph au chini; hii ni kasi ndogo kuliko jinsi trafiki ya kawaida husafiri. Katika baadhi ya maeneo huko Pennsylvania, si jambo la ajabu hata kidogo kujikuta ukishiriki barabara na matrekta ya shambani na magari ya kuvutwa na farasi. Endesha umbali salama nyuma, na usipige honi ili kupita.

KUWASILISHA NIA YAKO KWA MADEREVA WENGINE

Mara nydingi ajali hutokeea kwa sababu dereva mmoja (1) atafanya jambo ambalo dereva mwingine hatarajii. Ili kusaidia kuzuia ajali, wasiliana na madereva barabarani.

Wajulishe wengine mahali ulipo na unachopanga kufanya kwa:

- Kuashiria wakati unapunguza kasi au kusimama.** Taa zako za breki huwaambia madereva wengine kuwa unapunguza kasi au unasimama. Ikiwa utufunga breki mahali ambapo madereva wengine hawatarajii, gonga haraka kikanyagio chako cha breki mara tatu (3) au nne (4). Iwapo ni lazima uendeshe gari chini ya 40 mph kwenye barabara kuu yenye kikomo, tumia vimuliko vyako vya hatari (njia nne) kuwaonya madereva walio nyuma yako.
- Kuashiria wakati wa kubadilisha mwelekeo.** Kuashiria kunawaambia wengine unataka kupinduka, lakini hakupi ruhusa ya kupinduka. Chini ya sheria ya Pennsylvania, ni lazima kila wakati utumie ishara zako za kupinduka angalau futi 100 kabla ya kupinduka, ikiwa unaendesha gari chini ya 35 mph. Ikiwa unaendesha kwa mph 35 au zaidi, lazima uashirie angalau futi 300 kabla ya kupinduka. Ikiwa ishara za gari lako za kupinduka hazifanyi kazi, tumia ishara hizi za mkono.
- Kutumia ishara za dharura.** Ikiwa gari lako litaharibika kwenye barabara kuu, utahitaji kuondoka barabarani. Ashiria, kisha utoke kwa uangalifu barabarani, na uweke vimuliko vyako vya hatari (njia-nne) ili kuwaonya madereva wengine. Ondoka kadiri uwezavyo barabarani, na uegeshe mahali ambapo madereva wengine wanaweza kukuona kwa urahisi. Inua boneti yako ili kuwajulisha madereva wengine kuwa gari lako limezimwa.
- Kutumia honi yako.** Honi yako huvutia usikivu wa madereva wengine mara moja. Itumie unapofikiri dereva mwingine au mtembea kwa miguu hakuoni – kwa mfano, ikiwa mtoto anaanza kukimbia barabarani au ikiwa unafikiri gari lingine linakaribia kukugonga. Pia, ukipoteza udhibiti wa gari lako, wajulishe madereva wengine kwa kupiga honi yako.

ISHARA ZA MKONO		
KUPINDUKA KUSHOTO	KUPINDUKA KULIA	KUPUNGUZA KASI AU KUSIMAMA

KUPINDUKA, KUINGIA NA KUPITA

Lazima uzingatie mambo mengi wakati wa kupinduka. Kasi pengine ni jambo muhimu zaidi. Unapopinduka, punguza kasi ambayo inakuwezesha kudumisha udhibiti wa gari lako, inakuwezesha kukaa kwenye barabara yako wakati wa kupinduka na inakuwezesha kukabiliana na hali zisizotarajiwa. Jihadhari na watembea kwa miguu na trafiki nyingine katika barabara unapinduka kwenda Barabara nyingi ina alama au alama za kukuongoza. Baadhi ya ishara zinaonyesha njia ambazo unaweza au lazima utumie kupinduka.

KUKAMILISHA KUPINDUKA KWA USALAMA

1. Ashiria sekunde tatu (3) hadi nne (4) kabla ya kupinduka.
2. Weka gari lako katika njia inayofaa.
3. Dhibiti kasi yako.
4. Kamilisha kupinduka katika njia inayofaa.

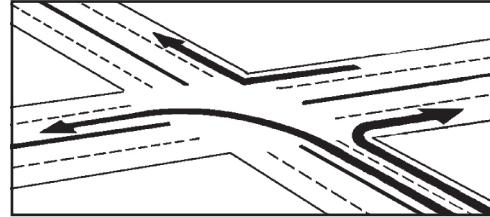
UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

Kupinduka kwa njia isiyofaa au bila kujali ni sababu ya kawaida ya ajali kati ya madereva wapya, vijana. Mnamo mwaka wa 2017, kupinduka kwa njia isiyofaa au bila kujali ilikuwa sababu iliyochangia ajali 459 zinazohusisha madereva wenyewe umri wa miaka 17 huko Pennsylvania.

KUPINDUKA KUSHOTO NA KULIA

Kwenye barabara ya njia mbil au barabara kuu, pinduka kushoto kutoka karibu na mstari wa katikati iwezekanavyo. Pinduka kulia kutoka karibu na ukingo wa kulia wa barabara iwezekanavyo.

Ili kupinduka kushoto kwenye barabara za njia nyingi na barabara kuu, anza kutoka kwa barabara ya kushoto. Ikiwa unapinduka kulia, anza kutoka kwa barabara ya kulia. Ikiwa unaingia kwenye barabara kuu, ambayo ina zaidi ya njia moja (1) kuelekea upande unaotaka kusafiri, pinduka kwenye njia ya karibu zaidi inayoelekea upande huo. Ingia kwenye barabara ya kushoto wakati unapinduka kushoto, na uingie kwenye barabara ya kulia unapopinduka kulia. Ikiwa ungependa kubadilisha uingia kwenye barabara nyingine, subiri hadi utakapomaliza kupinduka kwa usalama.

KUPINDUKA KUTOKA AU KUINGIA KWENYE NJIA YA KATIKATI

Ukiona njia katikati ya barabara ya njia mbili ikiwa na alama kwa pande zote mbili ya mistari miwili (2) — laini moja (1) ya nje thabiti na moja (1) yenyepengyo ya ndani — iinamaanisha kuwa njia hii inaweza kutumika kupinduka kushoto pekee (Rejelea mchoro katika Sura ya 2). Lazima madereva wanaosafiri kuelekea upande wowote watumie njia hii kuanza kupinduka kushoto, na madereva wanaoingia barabarani wanaweza pia kutumia njia hii kupindika kushoto kutoka kwenye makutano kabla ya kuingia kwenye mkondo wa trafiki.

Kuna migogoro mingi ya trafiki inayowezekana katika hali hii:

- Unapoingia kwenye barabara ya katikati ili kupinduka kushoto kuelekea kando ya barabara, ni lazima uangalie magari yote yanayokuja katikati ya njia ya kupinduka na magari yanayotoka kando ya barabara (upande wako wa kushoto) kuingia kwenye njia ya katikati.
- Unapopinduka kushoto kutoka kwa barabara kuu au kando ya barabara kuingia kwenye njia ya katikati, ni lazima uangalie trafiki inayokuja kutoka upande wako wa kushoto, na pia madereva ambao tayari wako katikati ya barabara wakijiandaa kupinduka kutoka upande wowote.

FUATA MIONGOZO ILIYO HAPA CHINI ILI KUTUMIA KWA USALAMA NJIA ZA KATIKATI

1. **Washa ishara kwenye upande wako wa kushoto** angalau sekunde tatu (3) hadi nne (4) kabla ya kuingia kwenye barabara ya kushoto.
2. **Usiingie kwenye barabara ya katikati mapema sana.** Kadiri unavyoendesha gari kwenye barabara ya katikati, ndivyo una uwezekano wa kukutana na mtu uso kwa uso kutoka upande mwengine.
3. **Unapoingia kwenye barabara ya katikati, ingia kabisa.** Usiache upande wa nyuma wa gari lako ukishikamana na barabara ya kawaida ya usafiri, ukizua trafiki.
4. **Pinduka pekee wakati ni salama.** Angalia magari yanayokuja kuelekea kwako katika barabara hiyo, na uhakikishe kuwa kuna mwanya mkubwa wa kutosha kabla ya kuvuka trafiki inayokuja. Ukiingia kwenye barabara ya kati kutoka kando ya barabara, angalia trafiki na trafiki ya katikati ukijiandaa kupinduka.

KURUDI UTOKAKO

Hii HUruhusiwa tu ikiwa inaweza kufanya bila kuhatarisha trafiki nyingine. Katika kuchagua mahali pa kupinduka mpinduko-U, hakikisha madereva wanaotoka pande zote wako angalau futi 500 kutoka kwako, na wanaweza kukuona vizuri. Kurudi utokako hakuruhusiwi kwenye mipindo au unapokaribia au kukaribia kilele cha kilima. Kurudi utokako pia ni imepigwa marufuku katika maeneo yaliyo na ishara hii.

KUPINDUKA KULIA KWENYE TAA NYEKUNDU

Isipokuwa unaona ishara hii, unaweza kupinduka kulia kwenye taa nyekundu ikiwa trafiki ni wazi. Kabla ya kupinduka kulia, lazima usimame kwanza, na upishe watembea kwa miguu na trafiki ya kuvuka. Ikiwa unapinduka kutoka kwa barabara ya njia moja hadi barabara nyingine ya njia moja, unaweza pia kupinduka kushoto kwenye ishara nyekundu baada ya kusimama, ikiwa trafiki iko wazi na hakuna ishara ya **HAKUNA KUPINDUKA KWENYE NYEKUNDU**. Ishara hii kwa kawaida huwekwa kando ya barabara karibu na kando ya makutano na karibu na ishara ya trafiki mbali wa makutano.

KUVUKA TRAFIKI

Wakati wowote unapovuka trafiki, unahitaji nafasi ya kutosha ili kuvuka kwa usalama. Kiasi cha nafasi unachohitaji kuvuka trafiki inategemea barabara, hali ya hewa na trafiki inayokuja.

Kumbuka:

- Kusimama katikati ya barabara ni salama tu wakati kuna njia ya kupinduka iliyowekwa katikati ya kutosha kushikilia gari lako lote.
- Ikiwa unavuka au kupinduka, hakikisha kuwa hakuna magari au watembea kwa miguu wanaozua njia yako. Hutaki kukamatwa katikati ya makutano na trafiki inayokuja kwako.
- Hata kama una taa ya kijani, usiingie kwenye makutano ikiwa kuna magari yanayokuzuia. Subiri hadi uhakikishe kuwa makutano ni wazi kabla ya kuanza kuvuka.
- Usisimame mbele ya gari linalokaribia likiwa na ishara ya kupinduka kuingia au kuvuka barabara. Dereva anaweza kupanga kupinduka kwenye barabara mbele yako, anaweza kuwa amebadilisha mawazo yake au amesahau kuzima ishara. Hii ni kweli hasa kwa pikipiki; ishara zao haziwezi kujizima. **Subiri hadi dereva mwingine aanze kupinduka kabla ya kwenda.**
- Tahadhari zaidi unapovuka trafiki katika maeneo yenye vilima au mipindo, ambapo huwezi kuona au kuonekana pia.

KUINGIA KWENYE TRAFIKI

Kuingia kwenye trafiki pia kunahitaji uamuzi mzuri wa dereva. Iwe unababilisha njia kwenye barabara kuu au unaingia kwenye barabara kuu kutoka kwenye tuta, unahitaji nafasi ya kutosha ili kuingia kwa usalama kwenye mkondo wa trafiki.

Matuta ya kuingia kwenye barabara kuu Mara nyingi huwa na njia za kuongeza kasi. Njia hizi huwa kando ya barabara kuu za trafiki na zinapaswa kuwa ndefu vya kutosha ili kukuruhusu kupita trafiki kwa kasi kabla ya kuingia kwenye barabara kuu yenyewe. Njia hizi pia huruhusu madereva kwenye barabara kuu kukuona kabla ya kuingia barabarani. **Ni kinyume cha sheria kupita gari lililo mbele yako katika barabara ya kuongeza kasi.**

Fuata Hatua Hizi Tatu Ili Uingia kwenye Trafiki kutoka kwa Barabara ya Kuongeza Kasi

1. Washa ishara yako ya kupinduka, na utafute mwanya kwenye trafiki.
2. Ongeza kasi hadi ufikie kasi ya trafiki.
3. Ingia kwenye mwanya katika trafiki.

KUPITA

Kupita ni sehemu muhimu ya kuendesha gari; ikikosa kufanya vizuri, kupita kunaweza kuwa mwenendo hatari au hata unaoweza kusababisha kifo. Mutumia maelekezo yanayofuata.

Kwa ujumla, ikiwa hakuna nafasi ya kutosha mbele yako ili ujaribu kupita, lazima bado

1. Utafute ishara na alama za barabara ambazo zinakuambia ni wakati gani unaweza kupita au huwezi kupita chini ya hali za kawaida za kuendesha gari. (*Mifano ya hii inaweza kupatikana katika Sura ya 2.*)
2. Angalia mbele na uwe makini kabla uanze kupita na uangalie hatari zozote katika eneo la kupita, kama vile vijia ambayo gari linaweza kuingia kwenye barabara kuu wakati wa kuingia kwako.
3. Angalia upande wako na vioo nya kuangalia nyuma na uangalie kwa haraka maeneo yasioonekana ili uhakikisha hakuna magari yako karibu kupita unapoanza kupita.
4. Kabla ya kupita, hakikisha njia ya kupita iko wazi na uonyeshe ishara sahihi ya kupita ili uonyeshe unaenda kubadilisha barabara. Onyesha ishara mapema ili wengine wajue mipango yako mapema.
5. Baada ya kupita, onyesha ishara ya mpango wako ya kurudi kwenye barabara yako.
6. Kabla ya kurudi kwenye barabara, hakikisha unaona taa zote za mbele za gari uliyopita kwenye kioo chako cha kuangalia nyuma.

Wakati unapita, kuwa makini zaidi katika maeneo ambayo magari au watu wanaotembea kwa miguu wanaweza kuingia au kuvuka barabara. Maeneo haya yanajumuisha njia panda na njia za kuingia na kutoka madukani. Pia, dereva kuingia barabarani na kwenye barabara ya kushoto hatatarajia kukupata katika barabara hiyo na huenda hata akakosa kuangalia upande wako.

• **KWENYE BARABARA YENYE NJIA MBILI**

Kupita kwenye barabara yenye njia mbili kunahitaji uamuzi mzuri ili kuepuka kugongana uso kwa uso kwa sababu ni lazima utumie barabara ya magari yanayokuja. Katika kasi ya 45 mph, hii ni kama maili 1/4 ya barabara wazi unayohitaji kupita gari linaloenda polepole kwa usalama.

UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

Kuenda kwenye upande mbaya wa barabara ni jambo linalojirudia linalochangia ajali katika ya madereva wenye umri wa miaka 16 na 17. Kuanzia 2013 hadi 2017, kulikuwa na ajali 384 na watu 15 walipoteza maisha yao.

Unapaswa kuwa unaenda kwa kasi ya karibu 10 mph zaidi ya magari unayoyapita. Ikiwa kuna magari mengine mbele ya gari unalotaka kupita, unaweza kuyapita pia, lakini hakikisha una nafasi kubwa ya kutosha mbele ya gari hilo kabla uanze kupita.

Ni hatari zaidi kupita usiku kwa sababu huwezi kuona mbele sana, na ni vigumu zaidi kuamua umbali kwa usahihi. Ikiwa unaweza kuona taa za gari linalokuja tu, kuna uwezekano unaweza kufikiria liko mbali kuliko jinsi liliyvo.

• **KUPITA UPANDE WA KULIA**

Katika hali nyingine, unaweza kupita gari lingine katika upande wa kulia:

- Wakati dereva unayempita anaonyesha ishara ya kupinduka kushoto, lazima dereva wa gari hilo linalopita asalie kwenye barabara ya kando,
- Wakati unaendesha kwenye barabara yenye njia mbili (2) au zaidi zilizowekwa alama ya trafiki katika kila mwelekeo.

• **HUENDA USIPITE IKIWA:**

- Umo ndani ya futi 100 au unavuka mkingamano au kivuko chochote cha reli, isipokuwa kifaa rasmi cha kudhibiti trafiki kiseme unaweza.
- Umo ndani ya futi 100 ya daraja, muundo ulioinuliwa au njia yoyote ya chini kwa chini.
- Unakaribia au uko kwenye kona au kilele cha mlima (juu) kinachokuzuia kuona magari yanakuja.
- Uko kwenye barabara ya kando au barabara kuu yenye njia nyingi.

KUENDESHA GARI KWENYE MAKUTANO

Sheria haimpi yeyote haki ya kupita katika makutano; inasema ni nani anayepaswa kupeana njia. Hata wakati dereva mmoja anahitaji kisheria kupeana njia, akishindwa kufanya hivyo, madereva wengine bado wanahitajika kusimama au kupeana njia ili kuepuka ajali. **Kamwe** usiwahi kusisitiza kuwa una haki ya kupita; inaweza kusababisha ajali.

Sheria zinazosimamia ni nani ambaye ni lazima apeane njia katika hali tofauti za kuendesha gari zimeorodheshwa hapa chini. Lazima ufuate sheria hizi, ikiwa hakuna ishara, selo au uwepo wa polisi wa kukuambia unachofanywa kufanya katika makutano:

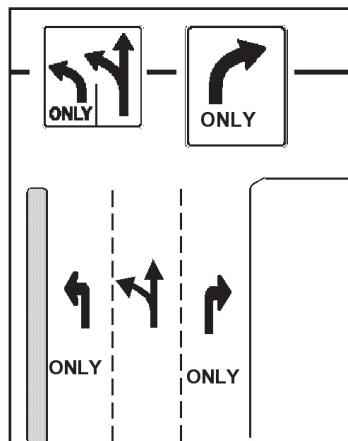
1. Lazima madereva wawape njia watu wanaotembea kwa miguu wakiwa: **a)** wanavuka makutano yoyote yasiyokuwa na taa za trafiki (kuwe na njia ya kuvuka au la); **b)** wanavuka barabara katika njia za kuvuka zenyne alama, iwe kwa makutano au la; **c)** wanatembea kwenye njia ya kuvuka au kichochoro; na **d)** wakati dereva anapiga kona na watu wanaotembea kwa miguu wanavuka kwa kutumia taa. Daima ni lazima madereva wawape njia vipofu wowote wanaovuka barabara wanaobeba fimbo nyeupe au wanaoongozwa na mbwa kiongozi.
2. Ni lazima madereva wanaopinduka kushoto wayape njia magari yanayoenda mbele.
3. Madereva wanaoingia makutano ya mviringo (au mzunguko) lazima wawape njia madereva waliyo tayari kwenye mviringo.
4. Wakati magari mawili yanakaribia au kuingia makutano kutoka njia tofauti kwa au karibu wakati mmoja, madereva wanaotoka kushoto lazima wayape njia magari yanayotoka kulia.
5. Gari linaloingia njia kuu ya umma kutoka kwa kichochoro, barabara ya kibinasi au njia lazima lisubiri hadi barabara kuu iwe wazi.
6. Katika mahali pa kusimama penye njia nne, lazima magari yote yasimame. Gari la kwanza kufika kwenye makutano linapaswa kusonga mbele kwanza. Ikiwa magari mawili (2) yanafikia makutano kwa wakati mmoja, dereva aliye kushoto anapaswa kumpa njia dereva aliye kulia. Ikiwa wanaangaliana, wote wanaweza kuendelea kwa uangalifu, wakitazama njia za kupinduka.

KUKARIBIA MAKUTANO

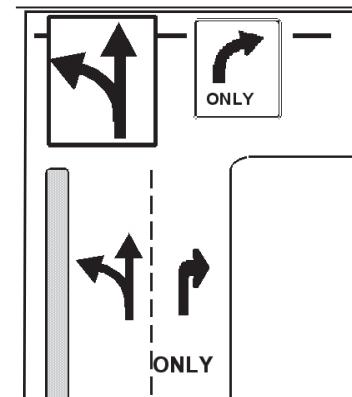
Unapokuwa ukikaribia makutano, tafuta ishara, selo na alama za barabara zinazokuambia ni mienendo gani inayoruhusiwa kutoka kwa njia gani. Kuwa mahali pazuri pa kupinduka au kupita makutano mapema.

Ishara na alama za barabara za kutenga njia

Mitaa mingi ina ishara au alama za barabara zinazoashiria njia fulani inapaswa kutumiwa kwa mwendo fulani wa trafiki. Ukipipata katika barabara ilio na alama ya kupinduka tu wakati unataka kwenda moja kwa moja kwenye makutano, lazima upinduke. Ikiwa unataka kupinduka, lakin ujipate kwenye barabara iliyowekwa alama ya kupita, lazima uendelee moja kwa moja kwenye makutano. Kwenye makutano yaliyoonyeshwa kulia, ishara na alama zinakuambia ikiwa upo kwenye barabara sahihi, unaweza kupinduka kulia tu, na ikiwa upo kwenye barabara ya kushoto, unaweza aidha kupinduka kushoto au kwenda moja kwa moja kwenye makutano.

Ishara na alama kwenye mchoro ulioonyeshwa kushoto, zinajumuisha barabara mbili za kupinduka kushoto. Unaweza kupinduka kushoto kutoka kwenye barabara yoyote, pia dereva kando yako anaweza kupinduka kushoto kwa wakati huo. Usibadilishe barabara wakati wa kupinduka, kwa kuwa hii itasababisha ugongange na dereva anayepinduka kando yao. Pia, kuwa macho kwa dereva kando yako anayetaka kuingia kwenye njia yako ya kupinduka. Ishara na alama hizi hapa zinaashiria lazima

upinduke kulia ikiwa upo kwenye njia sahihi. Ikiwa upo kwenye barabara ya kushoto, lazima upinduke kushoto. Ikiwa upo kwenye barabara ya kat, unaweza kupinduka kushoto au kwenda moja kwa moja kwenye makutano.

ISHARA ZA TRAFIKI NA ISHARA ZA KUSIMAMA

Usalama wako katika makutano unategemea sana jinsi unavyoitikia taa za kijani, manjano na nyekundu unazoona kwenye ishara za trafiki na ishara za njia mbili na njia nne.

ISHARA ZA NJIA MOJA TRAFIKI, NJIA ISIYOFAA NA USIINGIE

Mitaa nydingi mijini ni mitaa yenyе barabara moja. Utajua trafiki katika mtaa mmoja mahsusuna unaenda kwa mwelekeo wa njia moja (1) ukiona ishara za **NJIA MOJA TRAFIKI** zilizochapishwa kwenye makutano. Ishara nydingine kuwa barabara ni ya **NJIA MOJA TRAFIKI** ni wakati unaona magari yameegezwa kwenye pande zote za barabara zikiangalia mwelekeo mmoja.

Utaona ishara za **NJIA MOJA TRAFIKI**, ishara ya **NJIA ISIYOFAA** na **USIINGIE** zikiwa pamoja katika barabara zinazoingia kwenye barabara kuu zilizogawanywa. Unaweza kufikirua kuhusu barabara kuu iliyogawanywa kama mitaa miwili (2) yenyе njia moja. Nyingi zina kizuizi halisi kinachotenganisha magari yanayoenda kila upande. Hii inaweza kuwa kizuizi chembamba cha saruji, au kinaweza kuwa simiti pana au eneo lenye nyasi. Kwa kawaada utaona ishara ya **BARABARA KUU ILIYOGAWANYWA** kwenye barabara unapokuwa ukikaribia makutano.

Kupinduka kulia kwenye barabara kuu iliyogawanywa sio tofauti na kupinduka kulia katika makutano yoyote. Hakikisha una mwanya wa kutosha ili kupinduka kulia mbele ya gari linalokukaribia kutoka upande wako wa kushoto.

Hata hivyo, kuna hatari maalum ya kupinduka kushoto kwenye barabara kuu iliyogawanywa. Ukiposa kugundua kuwa unaingia kwenye barabara kuu iliyogawanywa, unaweza kupinduka kushoto kabla ufikie kitengenishi halisi na ujipate umegongana uso kwa uso na gari linalokukaribia kutoka upande wako wa kushoto. Lazima uangalie ishara za **USIINGIE** na **NJIA ISIYOFAA**.

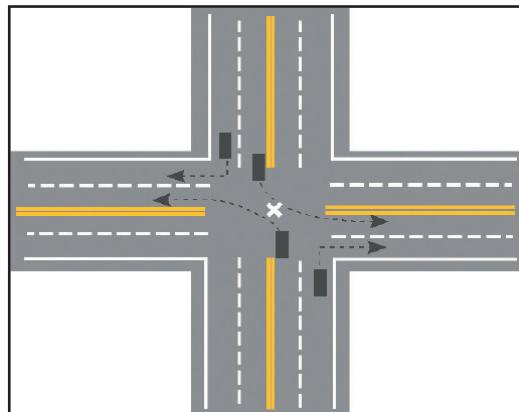
Ili upinduke kushoto kwenye barabara kuu iliyogawanywa, unahitaji kupita barabara ya "kwanza" wakati kuna mwanya salama wa gari linalokukaribia kutoka upande wako wa kushoto, na kisha upinduke kushoto kwenye upande mwininge wa kizuizi, wakati kuna mwanya salama wa gari linalokukaribia kutoka upande wako wa kulia kwenye barabara ya "pili".

KUINGIA NA KIPITA SALAMA KWENYE MAKUTANO

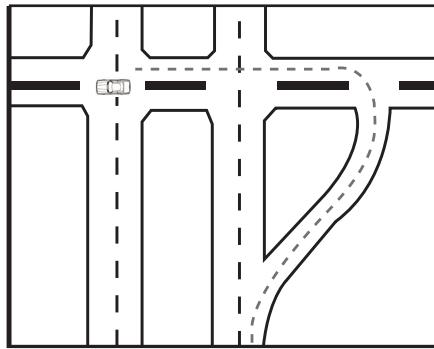
- Kupita makutano yenyе ishara ya kusimama ya njia mbili** - Unahitaji karibu mwanya wa sekunde 6 pande zote ili uvuke mtaa wa 30 mph au karibu bloku moja ya nafasi wazi upande wa kulia na kushoto. Kwenye ishara ya kusimama, kwanza angalia kushoto, kisha angalia upande wako wa kulia kwa mwanya salama, na kisha kwa haraka angalia upande wako wa kushoto tena kabla ya kuendelea.
- Ili kupinduka kulia** - Angalia kushoto, mbele kabisa, kulia na kisha kushoto tena ili uhakikishe hakuna magari yanayokuja. Ruhusu mwanya wa karibu sekunde nane (8) kat yako na gari lolote linalokukaribia kutoka kushoto.
- Ili kupinduka kushoto** - Hakikisha una nafasi wazi ya kupinduka mbele ya magari yanayokuja na magari kwenye barabara ya mtaa yamesimamishwa. Ikiwa unapinduka kutoka kwa barabara ndogo hadi kubwa, ruhusa mwanya wa sekunde 9 kat yako na gari lolote linalokukaribia kutoka kulia.

Ni muhimu wakati unapinduka kushoto kuepuka mizozano na magari yanayopinduka kushoto kutoka upande mwininge. Katika picha ilio kulia, fikiria "X" ilio katikati mwa makutano. Kwa kupinduka kabla ya kufika "X," unaepuka "kuruba tata" na dereva yule mwininge anayepinduka kushoto. Kwa kuingia kwenye njia ilio karibu zaidi na mstari wa katikati kila wakati, unaepuka pia kuingilia na magari yanayoingia kutoa upande mwininge yanayoingia kulia kwenye njia hiyo moja.

Muhimu sana: Usiwahi kuanza kuruba ya kushoto hadi uone njia zote unazohitaji kupita ziko wazi, na unaweza kupinduka kwa usalama.

- Njia za mkato** - Barabara zingine zina shughuli nyingi, maeneo ya kibashara yana kizuizi hasili kinachotenga magari yanayoenda upande mwininge na ishara kwenye makutano yenye ishara zinazosema **HAKUNA KURUBA YA KUSHOTO** au **HAKUNA KURUDI UTOKAKO** na **KURUBA ZOTE KUTOKA KWA NJIA YA KULIA**. Katika hali hii, huenda barabara ikawa imetengenezwa ikiwa na njia za mkato za kupinduka kushoto. Baada ya kupinduka kushoto moja kwa moja kwenye magari yanayokuja, utatumia njia ya kuruba ya kulia kuingia kwenye barabara kuu kwenye taa ya trafiki kisha upinduke kushoto.

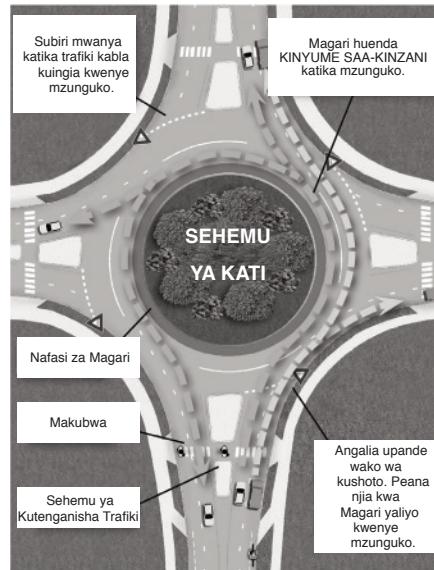
- Makutano ya mviringo** - Mizunguko na miviringo ya trafiki ni makutano ya mviringo ambapo trafiki huenda kinyume saa-kinzani, ili kuruba zote za kuingia na kutoka kwenye mviringo ziwe kuruba za kulia. Hii inaondo hatari ya kugongana uso kwa uso na ajali za pembe ya kulia. Hata hivyo, ,mizunguko ina sheria maalum na muundo maalum inayofanya iwe tofauti na miviringo ya trafiki.

Tutazingatia kuhusu jinsi ya kutumia mzunguko kwa kuwa makutano ya mviringo ya aina hii yanachukua nafasi ya miduara mikubwa, ya zamani na yenye trafiki ya kasi ya juu au yanawekwa katika jamii nyingi badala ya makutano yenye ishara za trafiki kimsingi kwa sababu ya usalama wake na faida za matumizi. Wakati mwininge mzunguko inawekwa mwisho wa tuta la maingiliano.

Mizunguko ina ishara za **KUPEANA NJIA** katika kila sehemu ya kuingia na mistari ya kupeana njia iliyochorwa kwenye barabara katika kila sehemu ya kuingia. Mizunguko mingi pia ina ishara ya unakoelekea unapokaribia ili ujue kila barabara inayotoka itakupeleka wapi.

JE, UNAJUA?

Sababu inayojirudia sana ya ajali katika mzunguko ni madereva wanaoshindwa kupeana njia kabla ya hao kuingia.

JINSI YA KUTUMIA MAKUTANO YA MVIRINGO

KUKARIBIA NA KUINGIA:

- Wakati unakaribia mzunguko PUNGUZA KASI na uwe tayari kupeana njia kwa watu wanaotembea kwa miguu katika kivuko.
- Simama kwenye Mstari wa Kupeana Njia, angalia kushoto na uangalie magari yanayokuja kwenye mzunguko, MAGARI YANAYOPITA KWENYE MVIRINGO YANA HAKI YA KUPITA.
- Ingia kwenye mzunguko wakati kuna mwanya wa kutosha katika trafiki.

KUTOKA KWENYE MZUNGUKO:

- Punde tu unapoingia kwenye mzunguko, endelea kinyume-saa hadi kwenye sehemu yako ya kutokea. WEWE sasa una haki ya kupita.
- Unapokaribia njia yako ya kutokea, tumia ISHARA YAKO YA KURUBA YA KULIA.
- Waangallie watembea kwa miguu katika kivuko na uwe tayari kupeana njia.
- Kutoka kwenye mzunguko.

KUWA TAYARI KWA:

Magari ya dharura- Usiingie mzunguko wakati magari ya dharura yanakaribia, nenda kando. Ikiwa upo kwenye mzunguko, toka kwenye mzunguko mara moja na uende kando. USIWAHI KUSIMAMA KWENYE MZUNGUKO.

Waendeshaji baisikeli - Waendeshaji baisikeli wana chaguo la kuwa kama gari au mtembea kwa miguu wakati wanatumia mzunguko. Wakati wanatenda kama gari, watafuata sheria zile zile. USIWAHI KUMPITA MWENDESHAJI BAISIKELI ANAYETENDA KAMA GARI KATIKA MZUNGUKO.

Watu wanaotembea kwa miguu - Lazima madereva wawape njia watu wanaotembea kwa miguu wakati wanaingia na kutoka kwenye mzunguko. Watu wanaotembea kwa miguu watatumia njia za kuvuka na sehemu za kutenganisha trafiki ili kuvuka kila sehemu ya mzunguko.

KUENDESHA GARI KWENYE MIPINDO

Jambo muhimu sana la kuelewa kuhusu mipindo ni kwamba huwezi kushinda sheria za fizikia. Magari ni mazito, na yana inesha nyingi sana. Hii ina maana kwamba ikiwa unaendesha kwa kasi sana kwenye mpindo, gari lako litaendelea kwenda moja kwa moja mbele badala ya kuzunguka mpindo, hajalishi jinsi utakavyojaribu kulielekeza au kupunguza kasi ili kufuata barabara. Aidha utaondoka kwenye barabara (kwenye mpindo wa kushoto) au kwenda moja kwa moja kwenye barabara nyingine ya magari (kwenye mpindo wa kulia). Sio lazima uwe unasafiri kwa kasi sana ili jambo hili lifanyike. Ikiwa mpindo ni mkali na barabara ina maji au barafu unapaswa kupunguza kasi kabisa.

UKWELI KUHUSU AJALI ZA VIJANA

Aina ya ajali inayojirudia sana kwa madereva wenye umri wa miaka 16 huko Pennsylvania ni ajali ya gari moja, kuondoka barabarani. Kuanzia mwaka wa 2013 hadi 2017, kulikuwa na **ajali** 3,291 na watu 20 walipoteza maisha yao.

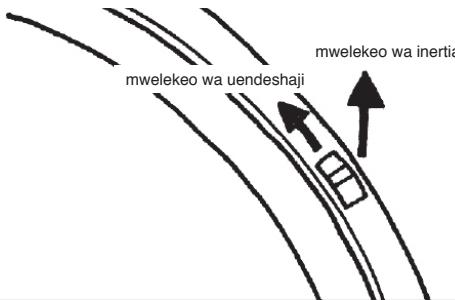
ILI KUDUMISHA UDHIIBITI KWENYE MIPINDO, LAZIMA UPUNGUZE KASI. FANYA HIVYO KABLA YA KUINGIA KWENYE MPINDO.

Unapokuwa ukikaribia mpindo, kwa kawaida utaona ishara njano ya onyo ya almasi inayoonyesha jinsi barabara hiyo inavyopinda. Ikiwa barabara hiyo inapinda kwa kiwango cha digrii 90, unaweza kuona ishara njano ya mstatili yenye kishale kikubwa kinachoelekeza kushoto au kulia. Baadhi ya mipindo makali pia yana ishara za onyo za chevron zilizowekwa kwenye mpindo wote; hizi zinaweza kusaidia sana usiku au katika hali za kutoweza kuona vizuri. Pitia aina tofauti za ishara za onyo za mipindo zilizoonyeshwa katika Sura ya 2.

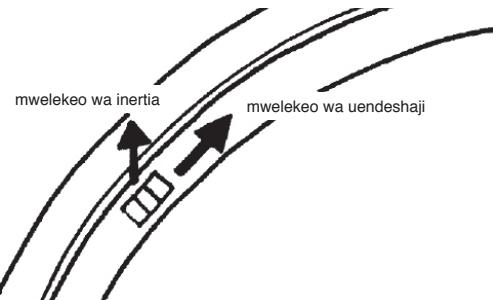
HIVI NDIVYO UNAWEZA KUENDESHA GARI KWA USALAMA KWENYE MIPINDO:

1. Kaa kidogo kwenye upande wa kulia mwa katikati ya barabara kwenye mipindo ya kulia na katikati ya barabara yako kwenye mipindo ya kushoto.
2. Mpindo unavyokuwa mkali zaidi, ndivyo unavyopaswa kupunguza kasi yako.
3. Angalia magari yanayokuja kutoka upande tofauti. Dereva anayeendesha kwa kasi anaweza kuingia kwenye njia yako kwa haraka sana.
4. Kwa mwongozo kuhusu jinsi ya kulidhibiti gari lako, angalia mbele na uangalie ndani ya mpaka wa mpindo. Ikiwa kuna mipindo kadhaa, angalia mbele kabisa ndani ya mpaka wa kila mpindo kadri uwezavyo kuona.

FIZIKIA YA KUENDESHA KWA KASI KWENYE MPINDO UNAOINAMA KUSHOTO

FIZIKIA YA KUENDESHA KWA KASI KWENYE MPINDO UNAOINAMA KULIA

KUENDESHA GARI KWENYE BARABARA KUU NA MAINGILIANO

Ajali kwenye barabara kuu huwa mbaya zaidi kwa sababu magari yanaenda kwa kasi ya juu. Upo kwenye hatari ya juu zaidi kwenye maingiliano ya barabara kuu, wakati unabadilisha barabara, na wakati magari yanapunguza kasi au kusimama bila kutarajiwa, kwa sababu ya msongamano.

KUINGIA KWENYE BARABARA KUU

Uamuzi wako wa kwanza muhimu zaidi unapokuwa ukiingia kwenye barabara kuu ni kuhakikisha huingii kwenye matuta ya kutoka kimakosa na kukutana uso kwa uso na magari mengine. Matuta ya kutoka yatawekwa alama ya ishara za **NJIA MOJA TRAFIKI** na hata pia ishara za **USIINGIE** na **NJIA ISIYOFAA**. Wakati mwengine, lakini sio kila wakati, matuta ya kuingia yatakuwa na ishara ya kijani ambayo inasema **NJIA YA KUINGIA BARABARA KUU**. Iwapo utaona mstari mweupe upande wako wa kulia na mstari wa njano upande wa kushoto, unealekeea njia sahihi.

Baadhi ya njia za kuingia na za kutoka za barabara kuu zimekaribiana kwa karibu sana zikiwa tu na "njia ndogo sana ya kuingia" katikati. Trafiki inayoingia na kutoka barabara kuu lazima ishiriki njia hiyo ya kuingia. Tishio linaloweza kutokea husababishwa na madereva wawili (2) wanaotaka kutumia nafasi moja kwa wakati mmoja. Ikiwa wewe ni dereva anayeingia njia kuu, lazima umpe njia dereva anayetoka. Matuta ya kuingia kwenye barabara kuu mara nyingi huwa na njia za kuongeza kasi. Njia hizi huwa kando ya barabara kuu za trafiki na zinapaswa kuwa ndefu vya kutosha ili kukuruhusu kupita trafiki kwa kasi kabla ya kuingia kwenye barabara kuu yenye. Wakati unatafuta nafasi unapokuwa ukiendesha kwenye tuta la kuingia kwenye barabara kuu, angalia kwenye bega lako na kwenye kioo chako cha kando.

KUTOKA KWENYE BARABARA KUU

Ingia mapema kwenye njia sahihi ya kutoka. Usipunguze kasi hadi uwe umeingia kwenye njia ya kutoka. Ukikosa njia yako ya kutoka, chukua inayofuata. Usisimame au kurudi nyuma kwenye barabara kuu. Usiache njia kwa kwenda kwenye njia kadhaa ili ujaribu kutoka wakati wa mwisho. Usivuke katikati ili ujaribu kupinduka. Hatua hizi ni kinyume cha sheria na zinaweza kuwa na hatari kubwa kwa afya na usalama wako. Matuta ya kutoka yana ishara ya onyo ili kukuwezesha kujua kasi salama ya juu.

KUSAFIRI KWENYE BARABARA KUU

Nusu ya hatari zilizo sababisha vifo kwenye barabara kuu zinahusisha magari ambayo yalitoka barabarani kwa sababu ya kasi na/au uchovu wa dereva - **65 mph ni karibu futi 100 kwa sekunde - inachukua chini ya sekunde moja (1) kuondoka barabarani**.

Unapobadilisha barabara ili upite gari linaloenda polepole kwenye barabara kuu, badilisha barabara moja (1) tu kwa wakati mmoja, tumia ishara yako ya kuruba kila wakati unapobadilisha barabara, na uiwashe mara nyingi ili madereva wengine waweze kuiona.

Ukiona gari likiwa karibu kuingia kwenye barabara kuu kutoka kwenye tuta, tendo la heshima ni kubadilisha barabara ili kumruhusu dereva kuingia kwenye barabara kuu kwa urahisi zaidi. Ijapokuwa dereva anayeingia anahitajika kukupa njia, heshima kama hiyo kwa upande wako hufanya trafiki iende kwa urahisi. Lakini, kwanza angalia ili uhakikishe kuko wazi karibu na gari lako.

Hatari nyingine wakati unaendesha kwenye barabara kuu ni kutozingatia kwa sababu ya "kutokuwa makini barabarani." Hii hufanyika wakati unapoangalia mbele barabarani kwa vipindi vya muda mrefu, na kuacha kuangalia mbele, nyuma na karibu na gari lako. Iwapo "utazubaa" kwa njia hii, kuna uwezekano mkubwa wa kugonga magari yanayopunguza kasi au yanayosimama mbele yako. Kati ya ajali zinazosababisha vifo kwenye barabara kuu, asilimia 20 zinahusisha kugonjwa nyuma. Dereva kutozingatia na kufuata gari kwa karibu huchangia nyingi kati ya ajali hizi.

KUEGESHA

Ikiwa mtuu ulio una nafasi, egesha kwa karibu nao kama uwezavyo, lakini sio umbali wa zaidi ya inchi 12. Ikiwa haina nafasi, nenda mbali na barabara kama uwezavyo.

Ikiwa ni lazima uegeshe barabarani, tumia viashiriaji vyako vinne na upeane nafasi ya kutosha kwa magari yanayopita. Hakikisha gari lako linaweza kuonekana angalau futi 500 pande zote.

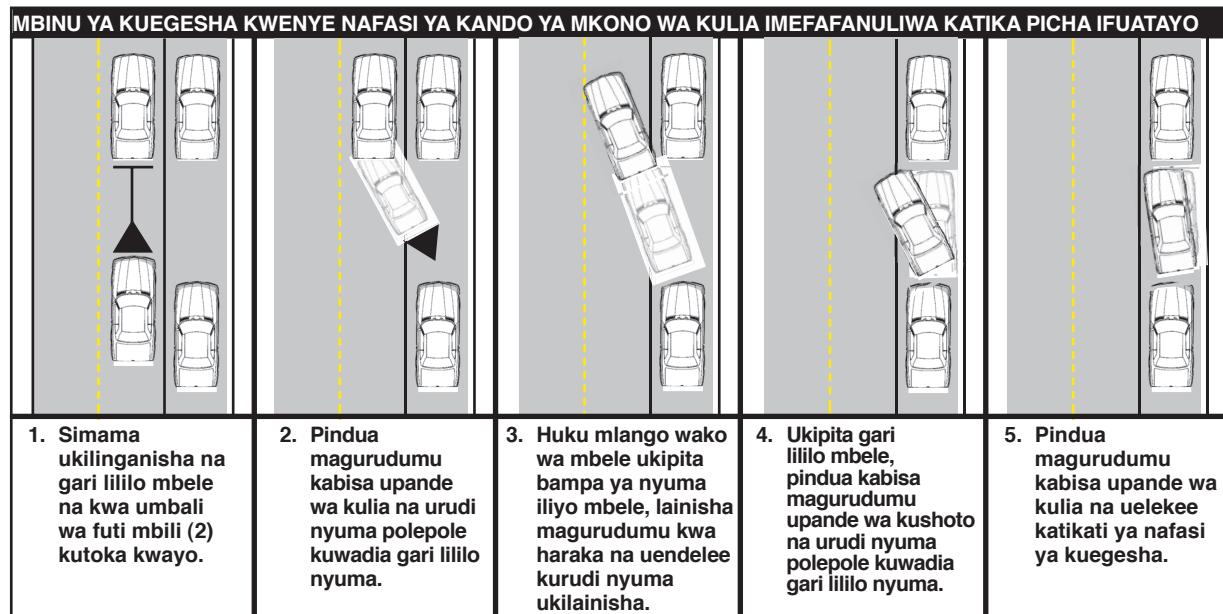
Daima egesha katika mwelekeo ambao magari yanaenda. Hakikisha gari lako haliwezi kusonga. Weka breki yako ya kuegesha na gia kwa "Egesha" ikiwa gari lako lina gia otomatiki au kwa "Nyuma" au "Kwanza" ikiwa gari lako lina gia ya mkono. Ikiwa umeegesha kwenye kilima, pindua magurudumu yako kama ilivyonyeshwa kwenye picha. Wakati unaegesha gari lako kwenye mteremko ulio au usio na nafasi, unapaswa kupindua usukani wako ili magurudumu yako yawe yanaangalia kulia kabisa.

JINSI YA KUEGESHA GARI LAKO KWENYE KILIMA		
	Usukani Ukiwa Umepinduliwa Kulia KUEGESHA KWENYE MTEREMKO Kukiwa na NAFASI	
	Usukani Ukiwa Umepinduliwa Kushoto KUEGESHA KWENYE MWINUUKO Kukiwa na NAFASI	
	Usukani Ukiwa Umepinduliwa Kulia MTEREMKO au MWINUUKO kukiwa hakuna NAFASI	

Isipokuwa katika hali za dharura au isipokuwa afisa wa polisi akuambie ufanye hivyo, usiwahi kusimama, au kuegesha gari lako katika maeneo yanayofuata:

- Kwenye barabara ambapo gari limesimama au kuegesha tayari kando au kwenye nafasi ya barabara (kuegesha nyuma ya gari lingine).
- Kwenye barabara ya watu.
- Katika makutano.
- Kwenye barabara ya kuvuka.
- Kwenye au kando ya eneo linalotenengezwa la mtaa au la kazi.
- Kwenye daraja lolote au muundo wote ulioinuka, au katika njia ya chini chini.
- Kwenye barabara zozote za reli.
- Katikati ya njia za barabara ya barabara kuu iliyotenganishwa, ikiwemo vivukio.
- Ndani ya futi 50 ya kivukio kilicho karibu na reli au barabara ya reli.
- Mahali popote ambapo ishara rasmi zimepiga marufuku maegesho.
- Mahali popote ambapo ishara rasmi zimepiga marufuku kusimama.
- Mbele ya njia ya umma au ya kibinafsii.
- Ndani ya futi 15 ya kizima moto.
- Ndani ya futi 20 ya njia ya makutano.
- Ndani ya futi 30 ya ishara yoyote inayomweka, ishara ya kusimama, ishara ya kupeana nafasi au kifaa cha kudhibiti trafiki kilicho upande wa barabara.
- Ndani ya futi 20 za njia za kuingia kwenye kituo cha kuzima moto.
- Ambapo gari lako linaweza kuzuia gara-reli kwenda kwa urahisi.
- Kwenye barabara kuu zinazodhibitiwa, isipokuwa vifaa rasmi vya kudhibiti trafiki viashirie unaruhusiwa.

VIDOKEZO VYA KUEGESHA SAMBAMBA

Ikiwa mtaa ulio una nafasi, lazima uegeshe kwa karibu nao kama uwezavyo, lakini sio umbali wa zaidi ya inchi 12. Ikiwa haina nafasi, lazima uende mbali na barabara kama uwezavyo.

Kabla ya kuondoka kwenye gari lako, zima injini, ondoa ufunguo na ufunge milango yote. Angalia trafiki nyuma yako kabla ya kutoka nje.

Bofya kwenye kiungo kinachofuata ili utazame Video yetu ya Mafunzo ya Kuegesha Sambamba ya PennDOT.

<https://www.youtube.com/watch?v=iZs-q6PmC7E>

HALI MAALUM NA DHARURA

Kurasa zifuatazo zitakupa maelezo kuhusu jinsi ya kuendesha gari kwa usalama na kupunguza hatari ya ajali katika hali hizi maalum – katika maeneo ya kazi ya barabara kuu, katika vivuko vya reli, na wakati unapokumbana na watu wanaotembea kwa miguu, waendeshaji baisikeli, mabasi au magari ya dharura – na wakati ni lazima ukabiliane na ghadhabu barabarani na hali mbalimbali za dharura.

Maelezo kuhusu matukio maalum na dharura ni muhimu kwa madereva kupanga safari yao. Dereva anaweza kuchagua kuepuka kuchelewa, au hata hali mbaya za barabara, kwa kuangalia midia, kama vile www.511PA.com ili kuona ikiwa njia ya safari yake ni wazi kabla ya kuondoka.

MAENEKO YA KAZI

Maeneo ya kazi ni maeneo ambapo ujenzi, matengenezo au shughuli za kikazi zinatambuliwa kwa vifaa vinavyoonyesha rangi ya machungwa, kama vile koni, ua vifaa vingine vya muda vya kudhibiti trafiki. Huenda ukakutana na mpeperushaji bendera akielekeza magari na akiwa amevaa mavazi yanayong'aa. Ishara za onyo, magari yenye maonyo ya hali ya juu, au bao zenye ujumbe mbalimbali zinaweza kuwekwa futi zisizopungua 200 ukikaribia eneo la kazi. Unapoona ishara ya kwanza, kuwa makini sana kwa barabara, magari, vifaa na watu ambao unaweza kukutana nao. Baadhi ya maeneo ya kazi yana Polisi wa Jimbo la Pennsylvania.

Shughuli za kusonga, kama vile kupanga rangi mistari, kuziba nyufa na ufyekaji wakati mwininge hutumia magari nyuma ya shughuli hiyo ili kuwaonya madereva kwamba kuna eneo la kazi mbele na kutumika pia kama kinga kwa wafanyakazi. Usipite shughuli inayosonga isipokuwa uagizwe kufanya hivyo.

Eneo ambalo kazi inaendelea ni mahali ambapo wafanyakazi wapo au karibu na barabara. **Kuwa macho kila wakati kwa wafanyakazi wa ujenzi** na uwe tayari kwa shughuli zisizo za kawaida kama vile njia nyembamba, lami mbaya, barabara zisizo tambarare na barabara kubadilishwa kwa ghafla.

Lazima madereva wawape njia wafanyakazi na magari ya ujenzi katika maeneo ya kazi. Kisheria, lazima uwashe taa za gari lako, sio tu taa za mchana, wakati unaendesha kwenye maeneo haya. Unaweza kupigwa faini kwa kushindwa kutumia taa zako katika eneo ambalo kazi inaendelea. Pia, faina huongezwa mara dufu kwa makosa mengine katika maeneo ambayo kazi inaendelea, ikiwemo kuendesha kwa kasi. Isitoshe, makosa mengine yatasababisha kusitishwa kwa leseni ya udereva.

Video mpya kuhusu kuendesha gari kwa usalama katika au karibu na maeneo ya kazi inapatikana kwenye:

<https://www.penndot.gov/TravelInPA/Safety/TrafficSafetyAndDriverTopics/WorkZone>.

Video hii inapatikana pia kwa masomo ya Elimu ya Udereva ya Shule.

Kuwa tayari kwa magari yanayoenda polepole au yaliyosimamishwa unapokaribia eneo la kazi, na ufuate sheria za usalama:

- Panga safari yako. Unaweza kuepuka kuchelewa kwenye safari ukichagua njia mbadala mbali na eneo la kazi.
- Usitumie kidhibiti kasi chako katika maeneo ya kazi.
- Weka umbali mkubwa wa kufuata gari; aina ya kawaida zaidi ya ajali katika maeneo ya kazi ni kugongwa nyuma.
- Kuwa tayari kubadilisha barabara mara tu unapoona ujumbe unaokuambia barabara yako imefungwa mbele.
- USIVUKE mstarri thabiti mweupe katika eneo la kazi; salia kwenye barabara yako.
- Endelea kwa makini na uendelee kwenda kwa kasi salama unapokuwa unapita eneo la kazi; usipunguze kasi au kusimama kutazama kazi ya barabara.
- Usisimame katika eneo la kazi kuomba maelekezo kutoka kwa wafanyakazi.
- Tii wapeperushaji bendera - mamlaka yao ni zaidi ya vifaa vya kawaida vya kudhibiti trafiki.

Kumbuka: Wapeperushaji bendera wa Maeneo ya Kazi wanaweza kuwaripoti madereva wasioendesha kwa usalama, wanaondesha kwa kasi, na madereva wenye ugomvu kwa polisi kwa kutumia Fomu ya Kukamatwa na Polisi!

I TOUN KA LON?

San wo san Ameriki kono, fayida moo 40,000, silabakan baarala lou ye min dö ani borifengti lou ye min dö, wo di madinin walima ka Kasara ka sababu kè baarayoro accidan di.

Djantondöbaliya ani borikodjouya leye bara yoro lou Kasara lou sababu di.

VIVUKO VYA RELI

Vivuko vingi vya reli hulindwa tu na ishara ya ishara mahiri ya onyo na kishale Vivuko vingi havina milango ya kusimamisha trafiki. Lazima uwe mwangalifu hasa unapokaribia vivuko vyote vya reli.

Vivuko vinavyojulikana visivyokuwa na trafiki nyingi za treni vinaweza kuwa hatari zaidi. Ikiwa mara nyingi unatumia kivuko hivyo na kwa kawaida huoni treni, unaweza kuanza kuamini kwamba treni hazipiti kamwe; kuamini hii inaweza kuwa hatari.

Kumbuka vidokezo hivi kwenye vivuko vya reli:

- Daima angalia kushoto, kulia na kushoto tena unapokaribia kivuko cha reli. Fanya hivi hata ikiwa kivuko kinatumika na ishara haziwaki - zinaweza kuwa hazifanyi kazi.
- Ukisimamishwa kwenye kivuko cha reli chenye zaidi ya njia moja, usianze mara tu treni inapopita. Subiri hadi uwe na mwonekano wazi wa njia zote kabla ya kuanza kuvuka. Hata kwa njia mmoja (1), usianze kuvuka mara baada ya treni kupita - angalia tena kwa treni nyingine ambayo inaweza kuwa inakaribia.
- Usijaribu kamwe kupita mtu unapokaribia au kuingia kwenye kivuko cha reli.
- Usifuate bila kuona mbele mwongozo wa gari lingine linalovuka njia. Ikiwa unafuata gari lingine, hakikisha kuwa una nafasi ya kutosha ya kuvuka kabla ya kuendesha gari kwenye njia. Trafiki ikipunguza kasi mbele yako, subiri iondoke kabla ya kuanza kuvuka. **Usiwhi kupatikana katikati ya njia.**
- Ukifanya makosa ya kupatikana kwenye kivuko cha reli na treni inakaribia, acha gari haraka na usogee mbali sana na njia uvezavyo.

JE, UNAJUA?

Kila saa na nusu, treni hugongana na gari au mtembea kwa miguu nchini Marekani. Kuna uwezekano mara 40 wa kufa katika ajali inayohusisha treni kuliko unavyopata ajali ya gari lingine.

KUSHIRIKI BARABARA NA WATEMBEAJI KWA MIGUU, WAENDESHA BAISKELI, NA WAENDESHA PIKIPIKI NA MADEREVA WA BAISKELI MOTO

Watemea kwa miguu na waendesha baiskeli wanastahili heshima yako kama mwendeshaji wa gari. Vikundi hivi vyote viko hatarini zaidi kujeruhija katika ajali, ilhali vina haki ya kutumia barabara za umma kama wewe. Kumbuka vidokezo vifuatavyo vya usalama.

WATEMBEA KWA MIGUU

- Wapishe watemea kwa miguu wanaovuka kwenye makutano au katika ngazi.
- Pinduka kulia kwenye nyekundu kunamaanisha kusimama, kutazama pande zote, kisha upinduke wakati ni salama. Tazama watemea kwa miguu, na uwape muda wa kutosha wa kupita kivuko cha barabara.
- Punguza kasi kila wakati, na uwe mwangalifu zaidi watoto wanapokuwa karibu nawe. Wanaweza kukosa kuelewa hatari na wanaweza kukimbia mbele yako bila kuangalia.
- Ni lazima uzingatie vizuizi vya kasi vya eneo la shule na usimame kwa mabasi ya shule wakati ishara nyekundu inawaka. Maeneo ya shule na vituo vya mabasi ya shule ni maeneo yenye mkusanyiko wa watoto wengi.
- Kuwa mvumilivu kwa watemea kwa miguu wazee na watemea kwa miguu wenye ulemavu. Wanahitaji muda wa ziada kuvuka barabara.
- Kabla ya kuongeza kasi, kila wakati angalia watemea kwa miguu kwenye njia yako.
- Wapishe wapite (punguza kasi na ujitarishe kusimama) kwa watemea kwa miguu vipofu, iwe wana fimbo nyeupe au mbwa wa kuwaongoza, au wanaongozwa na wengine.
- Unapokaribia gari lililosimamishwa kutoka nyuma, punguza kasi na usipite hadi uhakikishe kuwa hakuna watemea kwa miguu wanaovuka mbele yake.
- Watemea kwa miguu wanapokuona, haiwezi kuwa salama kamwe kumpungia mkono mtembea kwa miguu kwenye mstari wa trafiki wakati wowote na hasa katika maeneo yasiyo na alama au katikati ya barabara.

WAENDESHA BAISKELI

Vidokezo nya Usalama (rejelea Sura ya 5 kupata maelezo zaidi)

- Unapokaribia au kupita balskeli, punguza mwendo hadi kasi salama.
- Baada ya kupita mwendesha balskeli, usipunguze kasi au usimame mara moja. Kusimama mara moja kunaweza kusababisha mwendesha balskeli kugonga gari lako.
- Usipige honi yako karibu na waendesha balskeli, isipokuwa ni lazima ufanye hivyo ili kuepuka ajali.

Kupata maelezo zaidi, Mwongozo wa Dereva wa Balskeli wa Pennsylvania (PUB 380) unaweza kupatikana katika: <http://www.dot.state.pa.us/public/pubsforms/Publications/Pub%20380.pdf>

WAENDESHA PIKIPIKI NA MADEREVA WA BAISKELI

- Kulingana na sheria, ni lazima umruhusu mwendesha pikipiki/dereva wa balskeli moto kutumia njia moja (1) kamili.
- Ajali nydingi za pikipiki/gari au balsikeli hutokea kwenye makutano Kawaida, gari hupinduka kushoto mbele ya pikipiki/balskeli moto inayosonga wakati dereva wa gari anapaswa kuwa amepisha njia.
- Usidhani pikipiki/balskeli inapinduka unapoona ishara yake ya kupinduka ikiwaka. Alama za kupinduka za pikipiki/balskeli haziwezi kuzima kiotmatiki, kama gari. Usisimame mbele ya pikipiki/balskeli hadi uone inapinduka.
- Vlkwazo ambavyo vinaweza kuwa vidogo kwa dereva vinaweza kuwa mbaya kwa mwendesha pikipiki/dereva wa balskeli. Kuwa tayari kwa madereva wa pikipiki/balskeli moto kufanya mabadiliko ya ghafla katika njia au kuongeza kasi wanapajaribu kuepuka hatari barabarani.
- Ruhusu umbali ule ule wa sekunde 4 au zaidi za kufuata kama vile ungeruhusu magari mengine. Ongeza umbali unaofuata nyuma ya pikipiki/balskeli, wakati hali ya barabara au hali ya hewa ni mbaya.

Bofya kiungo kifuatacho ili kutazama Video yetu ya Usalama wa Pikipiki ya PennDOT.

<https://www.youtube.com/watch?v=SZjHD9ilz-o>

KUSHIRIKI BARABARA NA MALORI NA MABASI

Iwe unashiriki barabara na gari, lori, basi au gari lingine kubwa, ni muhimu kwa ajili ya usalama kufuata sheria za trafiki, kufuata sheria za barabarani na kuendesha gari kwa usalama. Kuna sheria maalum za kushiriki barabara na malori na mabasi, na yafuatayo ni baadhi ya mapendekezo unayoweza kutumia ili kufanya safari yako kuwa salama zaidi. Msingi wa barabara kuu salama ni kujua eneo lisiloonekana la lori au basi (Eneo Lisiloonekana). Eneo Lisiloonekana linawakilisha maeneo ya hatari karibu na malori na mabasi ambapo kuna uwezekano mkubwa wa ajali kutokea.

KUPITA LORI

Kwenye barabara kuu, inachukua sekunde tatu (3) hadi tano (5) tu kwa kupita lori kuliko gari. Kwenye njia panda, lori mara nydingi hypoteza kasi, hivyo ni rahisi kupita kuliko gari. Kwenye njia ya kuteremka, kasi ya lori itasababisha iende haraka, kwa hivyo unaweza kuhitaji kuongeza kasi yako.

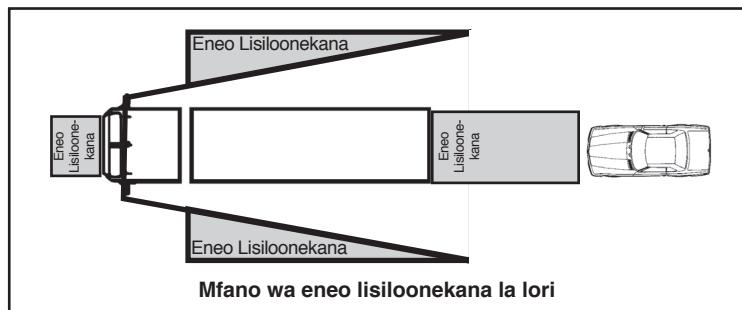
Magari yanapoongeza kasi mapema sana baada ya kupita na kisha kupunguza kasi ghafula, madereva wa lori hulazimika kupenya kwa kutumia muda au nafasi kidogo ya ziada.

Hakikisha kuwa kuna nafasi ya kutosha kati ya gari lako na gari lolote lililo mbele yako katika njia ya kupita ili usuizuiwe, ikiwa lori litaanza kuingia kwenye njia yako. Pita haraka bila kuwa kwenye eneo lisiloonekana la lori. Weka mikono yote miwili kwenye usukani ili kukabiliana na athari za mtikisiko. Huenda ukahitajika kubaki upande wa kushoto wa njia ya kupita. Kamilisha kupita kwa haraka iwezekanavyo, na usikae kando ya gari lingine. Hakikisha kurudi nyuma tu unapoona sehemu ya mbele ya lori kwenye kioo chako cha kutazama nyuma. Baada ya kupita lori, dumisha kasi yako. Fikiria kwa uangalifu kuhusu kupita kwenye mipindo ambapo kuna hatari kubwa ya hitilafu na uwezekano mkubwa wa mgongano.

Ukweli: Ruhusu muda wa kutosha unapopita lori. Kwa mwendo wa kasi kwenye barabara kuu, inaweza kuchukua hadi sekunde 30 kupita lori kwa usalama. Ukipita, fanya hivyo haraka. Usiendeshe kando ya lori mara kwa mara - uko kwenye eneo lisiloonekana la dereva wa lori. Baada ya kupita, badilisha njia tu wakati unaweza kuona taa za mbele za lori au chanja ya mbele kwenye kioo chako cha kutazama nyuma.

LORI KUPITA

Lori linapopita gari lako, unaweza kumsaidia dereva wa lori kwa kukaa pemberi kabisa ya njia yako. Utafanya iwe rahisi kwa dereva wa lori ikiwa utapunguza mwendo wako kidogo na kisha uongeze kasi yako. Katioka hali yoyote, usiongeze kasi yako wakati lori linakupita. Malori yana maeneo makubwa yasiyoonekana kwenye pande zote za gari lao kuliko magari ya abiria. Unapoendesha gari katika maeneo haya yasiyoonekana, huwezi kuonekana na madereva wa lori. Ikiwa uko katika eneo lisiloonekana la lori na linaanza kusogea kwenye njia yako, tulia na uzingatia nafasi ya gari lao ikilinganishwa na sehemu ya mbele ya lori. Amua ikiwa utaongeza au kupunguza kasi ili kuepuka mgongano. Fikiria kando ya barabara kama njia ya kuepuka.

Unapokutana na lori linalotoka upande mwingine, endesha pemberi kadiri inavyowezekana ili kuepuka ajali na kupunguza upopo mkali kati ya gari lako na lori. Kumbuka, upopo mkali husukuma magari kando. Hauleti pamoja. Dumisha nafasi ya kutosha kati ya gari lako na gari lolote lililo mbele yako.

KUFUATA LORI

Kwa sababu ya ukubwa wao, lori zinahitaji umbali mrefu ili kusimama. Hata hivyo, gari linalofuata kwa ukaribu sana bado huenda lisiweze kusimama haraka wa muda muafaka ili kuepuka kugonga nyuma ya lori. Ikiwa unafuata lori, jiepushe na eneo lake lisiloonekana. Epuka kufuata kwa karibu sana na uweke gari eneo linalofaa lako ili dereva wa lori awewe kuliona kwenye vioo vyake nya kando. Kisha utakuwa na mtazamo mzuri wa barabara iliy mbele yako, na dereva wa lori anaweza kukupa onyo ya kusimama au kupinduka. Utakuwa na muda zaidi wa kukabiliana na kusimama salama. Unapofuata lori au basi, ikiwa huoni vioo nya upande wa gari lililo mbele yako, dereva wa gari kubwa hawesi kukuona.

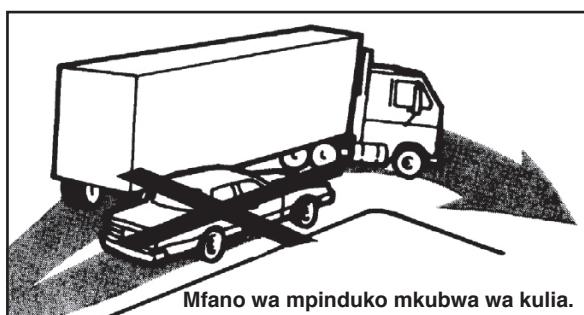
Acha nafasi ya kutosha kati yako na lori unaposimama kwenye kilima. Malori yanaweza kurudi nyuma wakati dereva anaondoa mguu wake kwenye breki.

Unapofuata lori au gari lolote usiku, punguza mwangaza wa taa zako kila wakati. Taa anga'vu kutoka kwa gari nyuma zitapofusha dereva wa lori wakati zinaakisiti kutoka kwenye vioo vikubwa nya kando nya lori.

Ukweli: Angalau sekunde nne (4) zinahitajika ili kukepusha usifikie eneo la nyuma la lori, na hapa kuna njia rahisi ya kukokotoa umbali sahihi: Lori linapopita kitu kilichosimama kando ya barabara, anza kuhesabu, elfu moja, elfu mbili, n.k. Unapaswa kufikia elfu moja nne kama vile bampa yako ya mbele inafikia kitu sawia. Ukifika kabla ya elfu moja nne, unasafiri karibu sana na nyuma ya lori.

MIPINDUKO

Kuwa mwangalifu sana ishara za lori kupinduka. Madereva wa lori lazima wafanye mpinduko mpana ili sehemu ya nyuma ya lori au sehemu ya nyuma ya trela iweze kutoka kwenye kona au vizuizi vyovypole viliyosimama. Wakati mwingine, nafasi kutoka kwa njia nyingine hutumiwa kupinduka. Ili kuepuka ajali, usipite hadi hatua ya kupinduka ikamilike. Tena, kuwa mwangalifu sana na ishara za kupinduka. (*Rejelea kwa mfano ulio hapa chini.*)

Ukweli: Lori hufanya mpinduka mkubwa. Inaweza kuonekana kama lori zinaenda moja kwa moja au kupinduka kushoto wakati kwa kweli zinapinduka kulia. Mbinu hii - pamoja na maeneo yasiyoonekana kando ya trela - hufanya kujaribu kuita lori linalopinduka kuwa ujanja hatari. Madereva wa lori hawawezi kuona magari yakiminya kati yao na ukingo wa barabara. Kaa sawa, na uwape madereva wa lori nafasi ya kutosha ya kupinduka.

MIZIGO MIZITO

Mizigo mizito huambatana na magari ya kusindikiza. Harakati za mizigo mizito hufanya kazi sawa na trela za trekta na zinapaswa kushughulikiwa kwa sheria sawa na lori. Mizigo mingi mizito hufanya kazi ndani ya njia zilizowekwa; hata hivyo, kutokana na upana wao wa kupita kiasi, vikwazo kando ya barabara vinaweza kuwafanya kuvuka mstari wa manjano au nyeupe.

Magari ya kusindikiza yanahitajika kisheria kusaidia kuwaonya waendeshaji magari wa mizigo mizito na/au magari yanayoendesa polepole. Magari ya kusindikiza yanatahitajika kuwa na ishara na taa maalum ili kusaidia kuyatambua, na madereva wanapaswa kufahamu kuwa wanapoonekana wanakaribia gari kubwa kupita kiasi. Unapoona magari haya, tafadhalii kuwa mwangalifu zaidi.

MIGONGANO YA NYUMA

Kamwe usijaribu kuvuka nyuma ya lori linalojitayarisha kurudi nyuma. Mara nyingi, wakati dereva wa lori anajitayarisha kurudisha nyuma lori kutoka kwenye barabara hadi eneo la upakiasi, hakuna chaguo ila kuzuia kwa muda barabara. Hapa ambapo baadhi ya madereva na watembea kwa miguu hujaribu kupita nyuma ya lori badala ya kusubiri sekunde chache kwa lori kukamiliisha kupita. Katika kupita karibu nyuma ya lori, dereva au mtembea kwa miguu huingia kwenye Eneo Lisiloonekana la lori, na ajali inaweza kutokea.

Kupiga Breki

Tofauti na breki za haidroliki kwenye magari, lori na mabasi yanaweza kuwa na breki za hewa na kuchukua umbali mrefu kusimama. Lori liilopakiwa lenye matairi mazuri na breki zilizorekebishiwa vizuri, likisafiri kwa 65 mph kwenye barabara ya wazi, kavu, linahitaji kiwango cha chini cha futi 600 ili kusimama kabisa (ikilinganishwa na umbali wa kusimama wa futi 400 kwa gari la abiria). Ni muhimu kujeipusha kuingia kwenye barabara na ikiwa unapinduka kutoka barabarani, ili kuepuka kubadilisha njia mbele ya gari kubwa.

NJIA PANDA ZA KUTOROKA

Katika barabara za mteremko, kunaweza kuwa na barabara maalum za "kutorokal au "kukimbia" za lori. Njia hizi zinapaswa kutumiwa tu na magari makubwa ambayo hayana udhibiti au hayawezi kusimama kwa sababu ya breki kuharibika. Usiwahi kusimama au kuegesha karibu na njia panda hizi

BASI

Mabasi ni magari ambayo pia huchukua nafasi kubwa barabarani kuliko gari la kawaida. Taratibu sawa zinapaswa kufuatwa wakati wa kushiriki barabara na basi au lori.

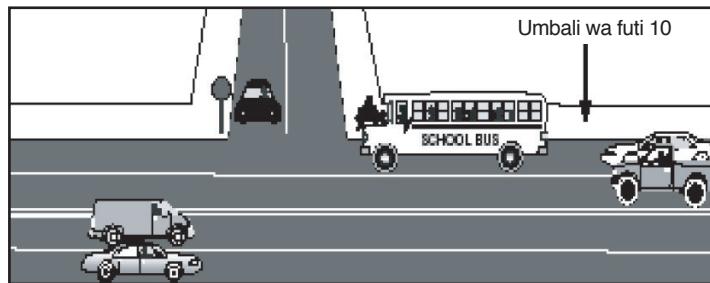
MABASI YA SHULE

Pennsylvania ina sheria maalum unazopaswa kufuata unapoendesa gari karibu na basi la shule. Sheria hizi hulinda watoto na madereva.

Basi la shule linapojiandaa kusimama, taa zake za kaharabu (manjano) zitaanza kuwaka. Basi linaposimama huku taa zake nyekundu zikiwaka na mkono wake wa kusimama kuonyeshwa, lazima usimame angalau umbali wa futi 10 kutoka kwa basi, iwe uko nyuma yake au ukija upande wake kwenye njia hiyo hiyo au ukikaribia makutano ambayo basi la shule limesimamishwa. Endelea kusimama hadi taa nyekundu zitakapoacha kuwaka, mkono wa kusimamisha kutolewa, na watoto wamefika mahali salama (tazama picha iliyo hapa chini).

**LAZIMA MAGARI YOTE
YASIMAME!**

Kukosa kusimama kwa basi la shule lenye taa nyekundu inayomulika na mkono wa kusimama kuonekana kutasababisha leseni yako ya udereva kuondoshwa kwa muda wa siku 60, pointi tano (5) kwenye rekodi yako ya kuendesha gari na faini.

Kuna jambo moja lisilofuata kawaida kwa hitaji la kusimamisha basi la shule. Ikiwa unakaribia basi la shule ambalo limesimamishwa huku taa zake nyekundu zimewaka na mkono wa kusimama kuonyeshwa na unaendesa gari upande mwingine wa barabara kuu iliyogawanywa, (yaani vizuizi vyaya mawe/chuma, reli za kuelekeza au kizio cha miti/miamba/vijito/nyasi), sio lazima simame. Punguza kasi yako na uendelee kuendesha gari ukiwa mwangalifu.

Angalia mchoro huu unaosaidia kuonyesha sheria ya mabasi ya shule ya Pennsylvania kusimama.

<https://www.penndot.gov/TravelInPA/Safety/TrafficSafetyAndDriverTopics/Pages/School-Bus-Safety.aspx>

MAGARI NA HALI YA DHARURA

Magari fulani yana honi na taa nyekundu zinazomweka au mchanganyiko wa taa nyekundu na bluu zinazomweka. Mataa hayo husaidia magari ya dharura kusonga haraka kwenye trafiki na kujibu simu za dharura. Magari ya dharura yanajumuisha magari ya zima moto, magari ya polisi, ambulensi, magari ya kuwasilisha damu na magari yenye vifaa maalum kutoka kwa mashirika ya uokoaji. Kuwa mwangalifu nazo.

Unaposikia honi au kuona gari likija kutoka upande wowote likiwa na taa nyekundu zinazomweka au mchanganyiko wa taa nyekundu na bluu, lazima:

- Simama kwenye ukingo au kando ya barabara.
- Endesha sambamba na karibu na ukingo iwezekanavyo. Kwenye barabara za njia moja, endesha kuelekeea nafasi ya kando ya barabara iliyo karibu na usimame.
- Endesha mbali na makutano.
- Anza kuendesha gari tena baada ya gari la dharura kukupitia, ukiweka angalau umbali wa futi 500.
- Hakikisha kuwa gari jingine la dharura halikuji.

Wakati wa hali ya dharura, lazima madereva wote watii maelekezo ya afisa yeyote wa polisi aliyeavaa sare, liwali, konstebo au mtu yeyote aliyeavaa ipasavyo, wakiwemo polisi wa zimamoto.

Chukua honi kwa umakini, na utengeneze nafasi kwa ambulensi, lori la zima moto au gari la polisi. Siku moja unaweza kuwa wewe unayeita usaidizi, au maisha yaliyo hatarini yanaweza kuwa ya rafiki au mwanafamilia.

SHERIA YA KUSONGA KANDO

Sheria ya Kusonga Kando, inawataka madereva kusonga kwenye njia ambayo haiko karibu na eneo la kukabiliana na hali ya dharura na au gari liliozimwa. Eneo la kukabiliana na dharura ni eneo la barabarani au karibu na ambapo huduma zinatolewa na polisi, liwali, maafisa wachunguzi wa vifo, wachunguzi wa afya, wazima moto, polisi wa moto, askari wa zima moto, wafanyakazi wa uokoaji, wafanyakazi wa huduma ya matibabu ya dharura, wafanyakazi wa kuvuta na kurejesha, washiriki wa timu ya kushughulikia nyenzo hatari na/au wafanyakazi wa ujenzi na matengenezo ya barabara kuu. Gari linalozimwa ni gari katika njia ya trafiki au kando ya njia ya trafiki ambayo ina alama ya angalau taa mbili za ishara, miali ya barabarani, ishara za tahadhari na/au kifaa kingine chochote cha kudhibiti trafiki. Ikiwa madereva hawawezi kusonga kwa sababu ya trafiki au hali zingine, lazima wapunguze kasi yao hadi angalau maili 20 kwa saa chini ya kikomo cha kasi kilichowekwa. Katika hali ambapo watekelezaji wa sheria wanaweza kuwa hawapo, sheria inaruhusu wafanyakazi wa barabarani na wahudumu wa dharura kuripoti ukiukaji wa waendeshaji wa magari. Watekelezaji sheria wanaweza kutoa manukuu kulingana na ripoti hizi. Kukosa kusonga kando au kupunguza mwendo kunaweza kusababisha kosa ambalo litatoza faini ya hadi \$500 kwa kosa la kwanza, \$1,000 kwa kosa la pili na \$2,000 kwa kosa la tatu na linalofuata. Aidha, faini zitaongezeka mara mbili kwa ukiukaji wa trafiki unaotokea katika maeneo ya kazi. Mtu yeyote atakayepatikana na hatia ya ukiukaji wa sheria hii atakuwa na pointi 2 zilizotathminiwa kwenye rekodi yake ya udereva. Ikiwa ukiukaji wa sheria hii utasababisha jeraha kubwa la mwili au kifo cha mtu mwagine, leseni kuondoshwa kwa siku 90 itatekelezwa na kutozwa faini ya hadi \$1,000. Ikiwa ukiukaji wa sheria hii utasababisha jeraha kubwa la mwili la mtoaji huduma ya dharura au mtu aliye ndani au karibu na gari la walemavu, leseni kuondoshwa kwa miezi 6 itatekelezwa na faini ya hadi \$5,000. Ikiwa ukiukaji wa sheria hii utasababisha kifo cha mhudumu wa dharura au mtu aliye ndani au karibu na gari la walemavu, kuondoshwa kwa mwaka 1 itatekelezwa na kutozwa faini ya hadi \$10,000.

MAGARI YANAYOVUTWA NA FARASI NA WAENDESHAJI FARASI

Kuna baadhi ya mambo muhimu ya kukumbuka katika maeneo ambayo unaweza kukutana na magari yanayovutwa na farasi au waendeshaji farasi. Magari mengi yanayovutwa na farasi ni ya rangi nyeusi na hivyo ni vigumu kuyaona wakati wa alfajiri, machweo au usiku Unapofuata au kusimamishwa nyuma ya gari linalovutwa na farasi, hakikisha umeacha nafasi ya kutosha kati ya magari hayo mawili (2). Baada ya kusimama, magari yanayovutwa na farasi mara nyingi hurudi nyuma, na kufuata kwa karibu sana huzuia uwezo wa dereva wa gari linalovutwa na farasi kkuona. Hii pia itatoa nafasi ya kutosha unapojandaa kupita. Unapopita gari linalovutwa na farasi au mwendesha farasi, usiendeshe kwa kasi sana au kupiga honi yako, kwa kuwa hii inaweza kumtia hofu farasi. Pia, ili kuepuwa kumtisha farasi baada ya kupita, hakikisha kuwa umeacha nafasi ya kutosha kati ya gari lako na farasi kabla ya kusonga tena kwenye njia ya kulia. Kumbuka kila wakati, unapokuwa barabarani kila mtu ana haki sawa.

ABIRIA KATIKA LORI LISILOFUNKWA

Lori la kubebea mizigo lisilofunkwa au lori la wazi la gorofa haliwezi kuendeshwa kwa kasi ya zaidi ya 35 mph, ikiwa mtu yeyote ako nyumba ya lori. Lori kama hilo haliwezi kuendeshwa wakati mtoto chini ya umri wa miaka 18 ako nyuma ya lori.

Vizuizi vya sheria hii ni:

- Mtoto wa mkulima, ambaye anasafirishwa kati ya sehemu za shamba au mashamba yanayomilikiwa au kuendeshwa na mkulima ili kufanya kazi shambani au mashambani.

- Mtoto aliyeajiriwa kufanya kazi za shambani, ambaye anasafirishwa kati ya sehemu za shamba au mashamba yanayomilikiwa au kuendesha na mwajiri au waajiri wa mtoto.
- Mtoto aliye na leseni halali ya uwindaji, ambaye anasafirishwa kati ya kambi ya uwindaji na eneo la kuwinda au kati ya maeneo ya uwindaji wakati wa msimu wa uwindaji.
- Mtoto, ambaye ni mshiriki katika gwaride lililodhinishwa rasmi, wakati wa gwaride pekee.

MAGARI YA KUONDOA THELUJI

Madereva wa magari ya kuondoa theluji wanaoondoa theluji wakati wa baridi wana mwonekano mdogo sana kwenye vioo vyao. Lazima magari ya kuondoa theluji yapinduke mara kwa mara, na madereva wao hawawezi kukuona nyuma yao. Hakikisha kufuata katika umbali salama. Hii itasaidia kulinda gari lako kutokana na kuharibiwa na chumvi, vimiminiko vya kuondoa barafu na marisawa ya kuzuia kuteleza yanayotupwa kutoka kwa magari ya kuondoa theluji.

Pia, magari haya yanaweza kuwa na plau ya mabawa ambayo huingia kwa futi kadhaa upande wowote. Ni vigumu kwa madereva kuona katika hali mbaya ya hewa au usiku na wamehusika katika ajali nyingi za kuteleza. Ili kuwa salama, hupaswi kujaribu kuitisha plau, upande wa kushoto au kulia.

KUKABILIANA NA GHADHABU BARABARANI

USIWAHI kutoa hasira yako kwa mtu mwininge barabarani. Wakati mwininge matukio ya hasira ya barabarani husababishwa na kutokuelewana kati ya madereva. Dereva mmoja anaweza kufanya kosa la muda katika uamuzi ambalo dereva mwininge anaona kama kitendo cha fujo, ingawa hakuna kilichokusudiwa.

USIWAHI kuchukulia kibinasi wakati mtu anaingia bila ishara sahihi au kusimama mbele yako. Mwie radhi, na umpuuze dereva mwininge.

Jambo likitokea, **USILIPIZE KISASI**. Ni usumbu mkubwa kuelekeza umakini wako kwenye "shindano" na dereva mwininge. Huna uwezo mdogo

wa kujibu ishara za trafiki, ishara na vitendo vya magari mengine au watembea kwa miguu, kama inavyohitajika ili kuepuka ajali.

USIJARIBU KUMFUNZA DEREVA MWINGINE SOMO. Usisisitize kuwa sahihi, hata kama uko sahihi. Unaweza kuwa umekufa kuwa sahihi!

Yafuatayo ni baadhi ya vidokezo vya kukusaidia kukaa salama, ukikutana na dereva mkali:

- Fanya uvezavyo kutoka kwa njia ya dereva mkali.
- Usizuijie njia ya kupita. Mtu akidai kupita, mruhusu aende.
- Usimpe changamoto dereva mkali kwa kuongeza kasi. Itafanya dereva kuwa na hasira zaidi na kukuhtarisha.
- Epuka kuangaliana kwa macho na dereva mkali.
- Puuza ishara, na usionyeshe ishara.
- Piga simu polisi au 911, ikiwa una kifaa kisichotumia mikono na unaweza kuifanya kwa usalama, au upigie simu abiria.

JE, UNAJUA?

Kati ya takriban vifo 1,500 vya barabara kuu huko PA kila mwaka, karibu asilimia 60, au karibu 900, vinahusishwa na kuendesha gari kwa ukatili.

Ikiwa dereva mkali atakuftuata, usiende nyumbani. Badala yake, endesha gari hadi kituo cha polisi, duka la umma au mahali pengine ambapo unaweza kupata usaidizi na kutakuwa na mashahidi.

KUKABILIANA NA DHARURA ZA UDEREVA

Ikiwa wewe ni kama madereva wengi, hutakuwa na nafasi ya kufanya mazoezi ya jinsi utakavyotenda katika dharura kabla haijatokea. Lakini, kujua cha kufanya katika hali fulani muhimu za kuendesha gari bado kunaweza kuleta mabadiliko. Kuchukua hatua isiyofaa au kutochukua hatua mambo yanapoenda mrاما bila shaka kutaongeza uwezekano wako wa kugonga gari lako.

JE, UNAJUA?

Katika ukaguzi wa ajali 12,000, asilimia 37 ya madereva hawakuchukua hatua yoyote kuepuka ajali.

KUONGOZA NJIA YAKO KUTOKA KWA DHARURA

Unapokuwa na chaguo la kufunga breki ili kuepuka mgongano, kwa kawaida ni bora ikiwa unaweza kuongeza kasi ili kuepuka hatari kuliko kufunga breki, hasa katika mwendo wa zaidi ya 25 mph. Hii ni kwa sababu wakati wako wa kwenda upande

ni haraka zaidi kuliko wakati wako wa kujibu kufunga breki. Lakini, lazima uwe na ujuzi mzuri wa uendeshaji ili kuweka udhibiti wa gari lako wakati wa dharura.

Kama kanuni ya jumla, unapaswa kushikilia usukani ukitumia mikono yote miwili. Hii ni muhimu haswa katika hali za dharura kwa sababu uelekezi wa kukwepa unahitaji kugeuza usukani haraka angalau nusu ya kupinduka upande mmoja (1), na kisha kugeuza gurudumu nyuma karibu duara kamili katika mwelekeo tofauti, mara tu unapofuta kitu. . Kisha unarudi kwenye usukani wa katikati ili kuendelea kusogea uelekeo wako wa asili wa kusafiri. Katika kasi ya juu, kuchukua usukani mdogo wa uongozaji unahitajika ili kusogea gari lako kushoto au kulia.

Kuwa na mazoea ya kushika usukani kama inavyoonyeshwa kulia. Ikiwa unafikiria kuzungusha usukani kama uso wa saa, mikono yako inapaswa kushikilia usukani katika nafasi ya saa 9 na 3 au nafasi ya saa 8 na 4, kulingana na ambayo inafaa zaidi. Weka vidole gumba kwenye uso wa usukani badala ya kushika sehemu ya ndani ya ukingo.

Kwa kuweka mikono yako katika nafasi hii kwenye usukani:

- Utakuwa na uwezekano mdogo wa kusahihisha kupita kiasi wakati wa uendeshaji wa dharura, ambao unaweza kukusababishia kukosa udhibiti au kukimbia kando ya barabarani.
- Kuna uwezekano mdogo kwamba mfuko wa hewa utatupa mikono na mikono yako nyuma kwenye uso wako, labda hata kuivunja, ikiwa umehusika katika ajali.
- Mikono yako itakuwa starehe zaidi na kukosa uchovu wakati unaendesha kwa muda mrefu.

Nafasi ya mkono wa saa kumi (10) na mbili (2) inakubalika; hata hivyo, mfuko wako wa hewa ukitoka, uko katika hatari ya kuumia. Kuna njia mbili (2) za kutumia usukani kupinduka. Katika mbinu ya “mkono juu ya mkono”, dereva hufikia usukani ili kuingia kwenye upande wa pili na kuvuta usukani juu, akirudia kama inahitajika. Katika mbinu ya “kusukuma na kuvuta”, mkono mmoja (1) unasukuma juu kwenye usukani huku mkono mwingine ukiteleza hadi juu na kisha kuvuta usukani chibni, akirudia kitendo hadi akamilishe kupinduka

Ikiwa huwezi kuzuia mgongano, kumbuka hii: Kinga ya majeraha katika ajali inategemea zaidi kuvaan mkanda wako wa kiti ipasavyo, kurekebisha vizuizi vya kichwa, kuwa na mfuko wa hewa kwenye gari lako na kuwekwa angalau inchi kumi (10) kutoka kwa mfuko wako wa hewa.

UKIFUNGA BREKI GHAFLA

Ikiwa unahitaji kufunga breki zako kwa haraka, usalama wako unategemea kujua ikiwa gari lako lina breki za kawaida au za kuzuia kufunga (ABS), na jinsi ya kuzitumia.

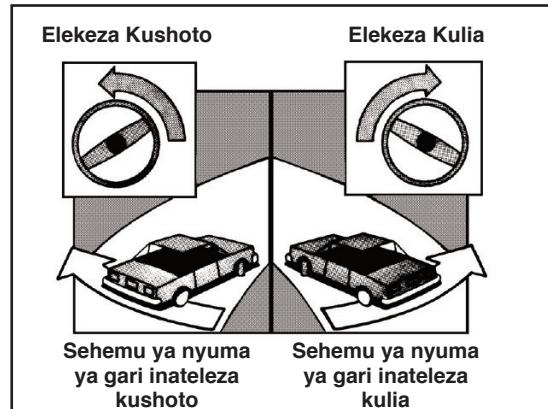
- **Bila ABS**, bonyeza na uwachilie breki mara kwa mara. Kusukuma breki kutapunguza kasi ya gari lako na kweza kulidhibiti. Kugonga breki kunaweza kufunga magurudumu yako, na kusababisha gari lako kuteleza.
- **Ukiwa na ABS**, dumisha shinikizo thabiti na endelevu kwenye breki - gari lako halitateleza. **Usisukume kikanyagio cha breki**. Usishtushwe na kelele za mitambo na/au mapigo kidogo.

Unapaswa kuangalia mwongozo wa mmiliki wako ili kubaini mfumo wa breki ambao wa gari lako likonayo. Fanya hivi kabla ya kupata hali ya dharura. **Kujua jinsi ya kufunga breki katika hali ya dharura kunaweza kuokoa maisha yako.**

GARI LAKO LIKIANZA KUTELEZA

Ikiwa gari lako litaanza kuteleza kwenye barabara yenyewe majimaji au barafu, angalia na uelekeze upande unaotaka kwenda. Ikiwa sehemu ya nyuma ya gari lako linateleza kuelekea kushoto, geuza gurudumu upande wa kushoto. Ikiwa sehemu ya nyuma ya gari lako inateleza kuelekea kulia, geuza gurudumu upandewa kulia. Unapoelekeza ili kurekebisha kuteleza, ukiteleza tena inaweza kusababisha mwelekeo tofauti, lakini kuteleza ya pili haitakuwa mbaya kama ya kwanzu. Kuwa tayari kusimamisha mtelezo wa pili kwa njia ile ile - kwa kuelekeza mahali ambapo nyuma ya gari lako linateleza. Huenda ikachukua baadhi ya “marekebiso” haya kabla ya kurejesha udhibiti kamili wa gari lako.

Unapoteleza, usitumie breki zako. Ukifunga breki, kuteleza itakuwa mbaya zaidi. Una hatari ya kufunga magurudumu yako na kupoteza udhibiti wote wa usukani.

BARABARA ZILIZOFURIKA

Katika barabara zilizofurika, hata kwa kasi ya chini, kiasi kidogo cha inchi sita (6) za maji zinaweza kukufanya ushindwe kudhibiti gari au lori lako na inaweza kufanya baadhi ya magari madogo kuelela. Futi mbili (2) za maji zitabeba magari mengi, yakiwemo ya magari ya matumizi ya michezo (SUV). Mara gari linapoelea kutoka kwenye barabara hadi kwenye maji ya kina kirefu zaidi, linaweza kubingiria na kujaa maji, na kuwaweka ndani dereva na abiria. **Iwapo kuna maji yanayosonga barabarani, jambo salama zaidi ni kutafuta njia nyingine.**

KUMBUKA: Ni kinyume cha sheria kuendesha gari kuzunguka au kupitia ishara au vifaa vya kudhibiti trafiki vinavyofunga barabara au barabara kuu kutokana na hali ya hatari. Kupata maelezo zaidi kuhusu sheria na adhabu zake tazama Sura ya 5.

MAFURIKO:

Mafuriko ni mojawapo ya hatari kuu za Pennsylvania Kulingana na Vituo vya Kudhibiti na Kuzuia Magonjwa, tangu mwaka wa 2006 karibu nusu ya vifo vyote vya mafuriko vilivyoripotiwa huko Pennsylvania vilihusiana na magari. Ikiwa unaendesha gari na ufile katika barabara iliyojaa maji, kumbuka kifungu hiki rahisi: "Turn Around, Don't Drown®". Tafuta njia nyingine ya kusafiri na usijaribu kuvuka barabara iliyojaa maji. Ni kinyume cha sheria kupita kizuizi chochote cha kudhibiti mafuriko. Orodha hii inaonyesha sababu kadhaa za kwa nini maji ya mafuriko ni hatari sana:

- Inchi sita za maji, urefu wa noti ya dola, zinaweza kusababisha baadhi ya magari kukosa udhibiti au kukwama.
- Inchi kumi na mbili za maji yanayosonga yanaweza kufanya magari mengi kuelela.
- Futi mbili ya maji yanayosonga yanaweza kuhamisha SUV na lori za mizigo.
- Maji juu ya barabara yoyote yanaweza kuficha hatari nyingi, ikiwa ni pamoja na kukosa barabara na madaraja. Maji yanayotembea yanaweza pia kudhoofisha barabara.
- Usafiri wa usiku unaweza kuficha barabara zilizoja maji.

Chaguo lako bora unapofika kwenye barabara zilizofurika ni kutafuta njia mpya ya kuelekeea unakoenda. Iwapo utakwama kwenye mafuriko, toka kwenye gari lako haraka na uende sehemu ya juu. Maelezo zaidi kuhusu mafuriko kutoka kwa Huduma ya Kitaifa ya Hali ya Hewa yanaweza kusatikana mtandaoni: www.weather.gov/safety/flood-turn-around-dont-drown

IKIWA KICHPUZI CHAKO KITAKWAMA

Ikiwa kichapuzi (kikanyagio cha gesi) kitakwama, gari lako linaweza kuendelea kwenda kasi na kasi zaidi.

Hii ikitokea:

1. Weka macho yako barabarani. Unaweza kugonga kikanyagio mara chache ili kuona ikiwa itarudi kuwa ya kawaida, au unaweza kuiinua kwa kidole chako cha mguu, lakini usifikie chini ili kujaribu kuachilia kanyagio ukitumia mkono wako.
2. Badilisha kwa gia huru mara moja na utumie breki, ikiwa kikanyagio kitaendelea kukwama. Hii itasababisha injini yako kuendesha kasi ya juu, lakini nguvu itaondolewa kwenye magurudumu yako.
3. Zingatia kwa usukani na utoke nje ya barabara unapopunguza mwendo hadi kasi salama. Simama, zima injini, na washa vimuliko vyako vya dharura.

KUMBUKA: Iwapo unahitaji kupunguza kasi au kusimama haraka, "ZIMA" mwako wako. Usigeuze kuwa "FUNGA" kwa sababu utapoteza uwezo wa usukani. Kisha, funga breki zako. Itahitaji juhudzi zaidi kuelekeza na kufunga breki wakati gari lako limewashwa.

IKIWA GARI LAKO LINA HITILAFU YA BREKI

Katika magari mapya, mfumo uliogawanywa wa kufunga breki hupunguza uwezekano wa breki kuharibika kabisa. Iwapo taa ya onyo ya mfumo wako wa breki itawaka, magurudumu mawili (2) kati ya manne (4) yanaweza kuharibika, pengine gurudumu moja (1) la mbele na gurudumu moja (1) la nyuma. Hii itawawezesha kusimama kando ya barabara au kwenye kituo cha huduma kinachofuata. Utahisi kikanyagio cha breki kikienda chini zaidi kuliko kawaida kabla ya gari kuanza kupunguza kasi, na utahitaji kushinikiza kanyagio zaidi. Umbali wako wa kusimama umeongezeka, kwa hivyo fahamu gari mahali ambapo gari lako linaleleka. Kubadilisha kwa gia ya chini itakusaidia kupunguza kasi.

IKIWA UNA GARI LA ZAMANI NA BREKI ZAKO ZINAHARIBIKA GHAFLA, UNAPASWA

1. Badilisha hadi gari ya chini na utafute mahali pa kupunguza kasi na kusimama.
2. Kusukuma kikanyagio cha breki haraka mara kadhaa. Hii mara nyingi itaunda shinikizo la kutosha la breki kusimamisha gari.
3. Tumia breki ya maegesho (ya dharura) ikiwa kusukuma kikanyagio cha breki haifanyi kazi. Shikilia sehemu ya breki ili uweze kuachilia breki ya kuegesha, ikiwa magurudumu ya nyuma yatafungwa, na uanze kuteleza.
4. Weka macho yako kule unapoenda, na utafute mahali salama pa kusimama kando ya barabara. Tafuta sehemu wazi ya kuingilia, au elekeza kwenye barabara ya kilima.
5. "ZIMA" mwako wako kama suluhu la mwisho, ikiwa gari bado halitasimama na uko katika hatari ya kuanguka. Usigeuze hadi kwenye sehemu ya "FUNGA" kwa sababu hii pia itafunga usukani wako. Kisha, badilisha hadi gari yako ya chini kabisa. Hii inaweza kuhanribu ubadilishaji wako, kwa hivyo fanya hivi kama juhudhi ya mwisho ili kukuzuua kuanguka.

Baada ya kusimamisha gari lako, piga simu kupata usaidizi. Usijaribu kuendesha gari.

TAIRI LA GARI LAKO LIKITOBOKA

Wakati mwingine kelele za kugonga huanza kabla ya tairi kutoboka lakini kwa kawaida hutajua mapema wakati tairi itatoboka. Unapaswa kujilinda dhidi ya kutoboka kwa kuweka matairi yako katika hali nzuri na kujazwa pumzi ipasavyo.

Tairi la mbele linapotoboka, usukani wako utatetemeka, na utahisi gari likisimama upande mmoja ghafla. Tairi ya nyuma inapotoboka, kona moja ya gari itashuka ghafla, na utahisi sehemu ya nyuma ya gari ikiyumba mbele na nyuma.

Ikiwa moja ya matairi yako yatatoboka, fanya yafuatayo:

1. Shikilia usukani kwa nguvu.
2. Kaa mbali na breki yako! Kufunga breki baada ya kutoka pumzi kutasababisha kuteleza na kupoteza udhibiti wa gari lako.
3. Ondo mguu wako polepole kwenye kikanyagio cha gesi.
4. Elekeza unapotaka kwenda, lakini uelekeze vizuri - usifanye vitendo vikubwa au kutatanisha usukani.

Unaweza kuendesha na tairi iliyotoboka kwa muda mrefu unavyohitaji, ili kufika mahali salama pa kusimama na kuibadilisha. Ikiwa ni lazima utumie breki zako, zikanyange kwa taratibu. Ruhusu gari lipunguze kasi hadi lisimame. Hakikisha liko nje ya barabara kabla ya kubadilisha tairi.

JINSI YA KUBADILISHA TAIRI ILIYOTOBOKA

Weka nyenzo utakazohitaji ili kubadilisha tairi kwenye gari lako kila wakati, yaani, tairi ya ziada, spana ya mizigo, jeki, bisbisi, tochi, mwako na pembetatu za kuakisi, weji za magurudumu, kifaa cha kutengeneza tairi iliyotoboka na glavu, n.k

Maelekezo msingi ya kubadilisha tairi. **KUMBUKA:** Mchakato unaweza kutofautiana kulingana na gari, kwa hivyo tafadhali soma mwongozo wa mmiliki wa gari.

1. Endesha gari kwenye sehemu tambarare ambalo liko mbali na trafiki na mbali na barabara iwezekanavyo.
2. Weka breki ya maegesho na uimarishe gari kwa kuweka matofali, vipande vya mbaa, au kabari za magurudumu mbele na nyuma ya tairi yoyote nzuri iliyobaki.
3. Ikiwa gari lina kifuniko au hebu ya gurudumu, iondoe kwa uangalifu kwa kutumia bisibisi au ncha bapa ya spana ya kukokota.
4. Wakati gari liko chini, fungua nati kwa kutumia ncha ya spana ya kukokota inayolingana na nati za gari. Wakati wa hatua hii, usiondoe kikamilifu nati za kukokota kutoka kwenye bolti za kukokota.
5. Weka jeki kwenye ardhi ngumu kwa usalama chini ya fremu au viangiko vya gari, na/au kwa kuangalia mwongozo wa mmiliki wa gari kwa uwekaji sahihi wa jeki. Inua gari ukutumia jeki hadi tairi iwe takriban inchi 6 kutoka ardhi.

6. Kuondoa kabisa nati za kukokota na uziweke kwenye eneo salama (ndani ya kifuniko cha tairi au kofia ya hebu inaweza pia). Ondo tairi yenye kasoro kwa kuikamata kwa mikono miwili na kuivuta moja kwa moja kutoka kwenye bolti.
7. Weka gurudumu/tairi la akiba kwenye bolti za magurudumu na uweke nati zote kwa mkono. Baada ya nati zote kuweka kwa usahili kwenye mkukuto, spana ya kukokota inaweza kutumika kukaza nati; lakini tumia shinikizo ndogo tu (usikaze nati kabisa Wakati huu).
8. Teremsha polepole gari hadi chini, lakini usiondoe jeki kutoka chini ya gari katika hatua hii.
9. Baada ya kurejelea kwa mwongozo wa opereta wa gari kwa mfuatano sahihi wa mkufu wa chuma na vipimo vya mkufu wa chuma, kaza nati kwa kutumia spana ya kukokota.
10. Linda jeki, tairi/gurudumu, zana, na vifaa vya usalama kwenye buti la gari.

Ikiwa gari lina vifuniko au hebu za magurudumu, mwongozo wa mmiliki unapaswa kutoa maagizo ya kuweka. Ikiwa gari lina vifuniko vya katikati, weka kifuniko cha katikati dhidi ya gurudumu na uziweke mahali pake kwa kutumia kisigino cha mkono. Thibitisha usalama wa kifuniko cha gurudumu au kifuniko cha katikati kabla ya kuendesha gari.

GARI LAKO LIKITELEZA KUTOKA KWENYE LAMI HADI BARABARA YA KANDO

Ajali mbaya inaweza kusababisha, ikiwa hujui jinsi ya kurejesha udhibiti wa usukani baada ya kupata "kuacha" kando ya barabara ambapo barabara ya kando iko chini kuliko lami. "Kuacha" kunaweza kutokea, ikiwa unaendesha gari karibu sana na ukingo wa barabara au ukiendesha kwa kasi sana kwenye kona na kuruhusu tairi yako ya mbele kuelekea nje ya barabara.

"Kuacha" ni kawaida sana, haswa kwenye barabara za vijijini. Zinaweza pia kutokea mahali ambapo barabara zimetengenezwa upya, na kuna ukingo kando ya barabara.

"Kuacha" kunaweza kuwa dharura haraka, ikiwa hujui jinsi ya kurejesha udhibiti. Mambo muhimu zaidi kukumbuka ni: usiendeshe kwa kasi, na usifunge breki ghafla. Ukipindua gurudumu kwa kasi ili kurudi barabarani, inaweza kusababisha gari kwenda kando na kuvuka kwenye trafiki inayokuja. Ukifunga breki kwa nguvu ukitumia magurudumu mawili (2) kwenye lami na magurudumu mawili (2) kwenye barabara laini ya kando, gari huenda likateleza ukakosa udhibiti.

HIVI NDIVYO UNAVYOPASWA KUFANYA IWAPO UTATELEZA KWENYE BARABARA YA KANDO

1. Punguza kukanyaaga mafuta ili upunguze kasi wakati magurudumu yako mawili upande wa kulia yanaenda kwenye barabara ya kando. **Usifunge breki kwa ghafla.** Ikiwa ni lazima ufunge breki ili uepuke hatari kwenye barabara ya kando, funga breki polepole na kwa udhibiti ili uepuke kufunga magurudumu.
2. Shikilia usukani kwa nguvu, na uelekeze sambamba na barabara na magurudumu mawili (2) kwenye barabara na magurudumu mawili (2) yawe nje ya barabara (gurudumu moja lika kwenye mpaka wa barabara ya kando). Hakikisha tairi azigwaruzi mpaka wa barabara ya kando. Kuwa mtulivu na ushikilie usukani kwa nguvu. Barabara laini ya kando au yenyé umaji itavuta gari lako upande wa kulia. **Usipige kona kali, ukijaribu kurudi kwenye barabara.**
3. Endelea kupunguza kasi polepole hadi uwe unasafiri polepole sana - chini ya 25 mph na ikiwezekana karibu na 10 mph - hadi uwe umedhibiti gari lako.
4. Angalia trafiki inayokaribia kutoka nyuma katika barabara utakayoingia. Washa ishara yako ya kuruba ya kushoto.
5. Polepole elekeza kushoto ili kuelekeza polepole magurudumu ya kulia kwenye barabara ya kando, wakati ni wazi kufanya hivyo. Punde tu unapohisi magurudumu yako yakirudi kwenye barabara, kwa urahisi elekeza kulia ili kulainisha.
6. Ongeza kasi ili ulinganishe na mtiririko wa trafiki mara tu unaporudi kwenye barabara kwa usalama na umedhibiti kabisa gari lako.

IKIWA GARI LINGINE LINAKARIBIA MBELE YAKO KATIKA BARABARA YAKO

Kwanza, piga honi ili uvute fikra za dereva huyo mwininge. Ikiwa dereva yule mwininge hatasonga, jaribu kuhepa upande wa kulia, ikiwa inawezekana. Ukipinduka kushoto na dereva yule mwininge ajikosea wakati wa mwisho, bado utapata ajali. Ikiwa ajali haiwezi kuepukika, piga breki kabisa na kwa uthabiti. Kila maili kwa saa unayopunguza kasi itapunguza athari.

MSAFARA WA MAZISHI

Iwapo utaona msafara wa mazishi barabarani, yape njia magari hayo ya msafara. Mara tu gari la mbele limepita makutano, msafara uliosalia unaweza kuendelea kwenye makutano, lazima magari mengine yapeane njia. Ruhusu msafara huo kupita, na usiingie na kutoka kwenye msafara huo, isipokuwa uagizwe kivingine na afisa wa polisi au wakala au mfanyakazi wa nyumba ya kuhifadhiya maiti wakati wa mazishi.

Lazima msafara wote wa mazishi uwe umewasha taa za mbele na viashiriaji vya dharura na kuweka bendera au ishara nyingine walizopewa kama sehemu ya msafara. Huenda magari katika msafara wa mazishi yakawa pia na taa inayomweka au inayozunguka ya zambarau iliyowekwa kwenye gari wakati wa msafara.

Madereva katika msafara wa mazishi wanaweza kuendelea na kupita taa nyekundu au ishara ya kusimama, ikiwa gari la mbele litaanza kupita makutano wakati taa ilikuwa kijani. Katika hali ya ishara ya kusimama, lazima gari la mbele lisimame kabisa kabla ya kuendelea kwenye makutano. Lazima msafara wa mazishi uzipe njia magari ya dharura.

MASWALI YA MAPITIO YA SURA YA 3

1. KUNA UWEZEKANO MKUBWA WA MADEREVA VIJANA KUWA KATIKA AJILI WAKATI:

- A. Wanaendesa gari na mnyama kipenzi akiwa abiria
  - B. Wanaendesa gari na abiria watu wazima
  - C. Wanaendesa gari na abiria vijana
  - D. Wanaendesa gari bila abiria yeyote
-

2. MADEREVA WANAOKULA NA KUNYWA WAKATI WANAENDESHA GARI:

- A. Hawana makosa ya kuendesha gari
  - B. Wana shida ya kuendesha polepole
  - C. Ni madereva wazuri kwa sababu hawana njaa
  - D. Wana shida ya kudhibiti magari yao
-

3. KUJIANDAA KUVUTA SIGARA NA KUVUTA SIGARA WAKATI UNAENDESHA GARI:

- A. Hakuathiri uwezo wa kuendesha gari
  - B. Husaidia kudumisha umakini wa dereva
  - C. Ni shughuli zinazokengeusha fikra
  - D. Sio shughuli zinazokengeusha fikra
-

4. AINA KUU YA AJALI KWA MADEREVA WENYE UMRI WA MIAKA 16 NI:

- A. Gari moja/kuondoka barabarani
  - B. Kugongwa kando kwenye barabara kuu
  - C. Kuendesha kwa kurudi nyuma kwenye barabara ndogo
  - D. Kuendesha kwenye barabara ya kando ya barabara kuu
-

5. WAKATI UNAPITA BAISIKELI, UNAPASWA:

- A. Kupiga honi yako ili kumwarifu mwendeshaji baisikeli
  - B. Kwenda kushoto kabisa kama uwezavyo
  - C. Kusalia katikati mwa barabara
  - D. Kuwashira vyako vya njia nne
-

6. UNAPOENDESHA KWENYE ENEO AMBAPO WATOTO WANACHEZA, UNAPASWA KWATARAJIA:

- A. Kujua wakati ni salama kuvuka
  - B. Kusimama kwenye nafasi ya kando kabla ya kuvuka barabara
  - C. Kukimbia mbele yako bila kuangalia
  - D. Wasivuke isipokuwa wakiwa na mtu mzima
-

7. IKIWA UNAENDESHA GARI NYUMA YA PIKIPIKI, LAZIMA:

- A. Uruhusu pikipiki kutumia barabara yote
  - B. Uendeshe kwenye barabara ya kando karibu na pikipiki
  - C. Uruhusu pikipiki kutumia nusu ya barabara pekee
  - D. Upite kwenye barabara moja ambayo pikipiki inaendeshwa
-

8. WAKATI UNASAFIRI NYUMA YA PIKIPIKI:

- A. Ruhusu umbali wa kufuatilia wa angalau urefu wa magari 2
  - B. Ruhusu angalau sekunde 2 za umbali wa kufuata
  - C. Ruhusu angalau sekunde 4 za umbali wa kufuata
  - D. Ruhusu umbali wa kufuatilia wa angalau urefu wa pikipiki 4
-

9. UNAHITAJI KUWA MWANGALIFU ZAIDI UNAPOENDESHA GARI KARIBU NA MTEMBEA KWA MIGUU ANAYETUMIA FIMBO NYEUPe KWA SABABU:

- A. Ni kiziwi
- B. Ana ulemavu wa akili
- C. Ni kipofu
- D. Ana matatizo ya kutembea

10. UNAPOENDESHA GARI KARIBU NA KIPOFU ANAYETEMBEA KWA MIGUU AMBAYE AMEBEBA FIMBO NYEUPe AU ANATUMIA MBWA KUMWONGOZA, UNAPASWA:

- A. Kupunguza kasi na uwe tayari kusimama
- B. Kwenda njia sahihi
- C. Kuendelea kawaida
- D. Kuondoka hapo kwa haraka

11. NI NANI ANAYEPASWA KUPEANA NJIA WAKATI DEREVA ANAPINDUKA NA MTEMBEA KWA MIGUU ANAVUKA BILA TAA ZA TRAFIKI?

- A. Yeyote ambaye alianza mwisho
- B. Dereva
- C. Yeyote ambaye anaenda polepole
- D. Mtembea kwa miguu

12. PEMBETATU YA RANGI YA MACHUNGWA NYUMA YA GARI HUASHIRIA KWAMBA GARI:

- A. Limebeba nyenzo za ununurishaji
- B. Linapiga kona pana
- C. Linasafiri kwa kasi ya chini zaidi ya magari ya kawaida
- D. Linasimama mara kwa mara

13. USIKU, NI VIGUMU ZAIDI KUONA:

- A. Ishara za barabara
- B. Watembea kwa miguu
- C. Waendeshaji magari wengine
- D. Taa za mitaa

14. WAKATI DEREVA WA LORI NYUMA YAKO ANATAKA KUPITA GARI LAKO, KASI YAKO INAPASWA:

- A. Kusalia dhabitai au kupunguzwa
- B. Kubadilisha barabara
- C. Kubadilisha
- D. Kuongezeka

15. WAKATI UNASHIRIKI BARABARA NA LORI, NI MUHIMU KUKUMBUKA KWAMBA, KWA UJUMLA, MALORI:

- A. Huchukua umbali zaidi kusimama zaidi ya magari mengine
- B. Yanahitaji muda mdogo kupita kwenye mteremko kuliko magari
- C. Yanahitaji umbali mdogo wa kuzunguka ikiliganishwa na magari
- D. Yanahitaji muda mdogo zaidi kupita kwenye mwinuko kuliko magari

16. UKISIMAMA KWENYE KIVUKO CHA RELI CHENYE ZAIDI YA NJIA MOJA:

- A. Subiri hadi uweze kuona vizuri njia zote
- B. Simama kwenye njia ya reli na utafute treni nyingine
- C. Pita punde tu treni inapopita
- D. Pita wakati moja ya njia ziko wazi

17. IKIWA UNAFUATA LORI AMBALO LINABEMBEA KUSHOTO KABLA YA KUPIGA KONA YA KULIA KATIKA MAKUTANO, UNAPASWA KUKUMBUKA KWAMBA NI HATARI SANA:

- A. Kujaribu kujifinya katikati ya lori na nafasi ya kando ili kupiga kona ya kulia
- B. Kutumia breki zako hadi lori hilo likamilishe kupinduka
- C. Ukiuke kanuni ya "sekunde 4" ya umbali wa kufuata
- D. Umpigie honi dereva wa lori

18. WAKATI WA PEKEE AMBAO SI LAZIMA USIMAME KWA AJILI YA BASI LA SHULE AMBALO TAA NYEKUNDU ZINAMWEKA NA MKONO WA KUSIMAMA UMENTHWA NI WAKATI:

- A. Wewe ni dereva upande ule mwininge wa barabara kuu iliyogawanya
- B. Uko nyuma ya basi
- C. Huoni watoto wowote
- D. Unaweza kupita kwa salama upande wa kushoto

19. WAKATI TAA ZA BASI LA SHULE ZINAMWEKA NA MKONO WAKE WA KUSIMAMA UMENTHWA, LAZIMA:

- A. Usimame kwa umbali wa angalau futi 10 kutoka kwenye basi
- B. Upite ikiwa watoto wametoka kwenye basi
- C. Usimame ikiwa basi liko kwenye upande mwininge wa kizuizi
- D. Uendeshe polepole kando ya basi

20. BAADA YA TRENI KUPITA, UNAPASWA:

- A. Kuangalia tena treni zinazokabiria na uendelee kwa uangalifu
- B. Usubiri taa ya kijani
- C. Uendelee kuvuka njia
- D. Upige honi na uendelee

21. IWAPO UNAHITAJI KUPUNGUA KASI AU KUSIMAMA WAKATI MADEREVA WENGINE HAWATARAJI, UNAPASWA:

- A. Kugusa kwa haraka kikanyangio chako cha breki mara chache
- B. Kutumia breki yako ya dharura
- C. Kuangalia kwenye bega lako kwa magari katika eneo lako lisiloonekana
- D. Kuwa tayari kupiga honi yako

22. WAKATI UNAPANGA KUPINDUKA, UNAPASWA KUWASHA ISHARA ZAKO ZA KUPINDUKA:

- A. Ikiwa kuna madereva wengine wanaokufuata pekee
- B. Punde tu mbele ya gari lako ikikaribia makutano
- C. Sekunde 3 hadi 4 kabla ya kufikia makutano
- D. Urefu wa magari 2 kabla ya kufikia makutano

23. KABLA YA KUPITA GARI LINGINE UNAPASWA:

- A. Kuwasha taa zako ili kumwarifu dereva
- B. Kuwasha viashiriaji vyako vya njia-nne ili kumwonya dereva
- C. Kuonyesha ishara sahihi za kupinduka ili kuonyesha unababilisha njia
- D. Kupiga honi yako ili kuvuta fikra za madereva

24. ENEO LISILOONEKANA NI ENEO LA BARABARA:

- A. Ambalo huwezi kuliona bila kusogeza kichwa chako
- B. Liko nyuma ya gari lako
- C. Unaloona katika kioo chako cha kuangalia nyuma
- D. Unaloona katika kioo chako cha kando

25. KABLA YA KUPITA GARI LINGINE, UNAPASWA KUONYESHA ISHARA:

- A. Kabla ya kubadilisha barabara
- B. Wakati wowote
- C. Baada ya kubadilisha barabara
- D. Mapema ili wengine wajua mipango yako

26. KABLA YA KUBADILISHA BARABARA KWENYE BARABARA YENYE NJIA NYINGI UNAPASWA:

- A. Kupiga honi yako
- B. Kuwasha taa zako
- C. Kupunguza kasi yao
- D. Kuangalia vioo vyako na maeneo yasioonekena

27. UNAPOEGESHA KWENYE BARABARA, UNAPASWA:

- A. Kutumia viashiriaji vyako vya njia-nne
- B. Kuegesha kwa pembe fulani
- C. Kuwasha ishara yako ya kupinduka
- D. Kuwasha taa zako

28. KABLA YA KURUDI NYUMA, UNAPASWA:

- A. Kutegemea vioo vyako ili kuona ikiwa ni wazi kuendelea
- B. Kuwasha taa zako
- C. Kufungua mlango ili kuona kama ni wazi kuendelea
- D. Kupindua kichwa chako na kuangalia kwenye dirisha la nyuma

29. ILI KUEPUKA AJALI, UNAPASWA:

- A. Kuwasiliana na madereva wengine kwenye barabara
- B. Kuwapuza na madereva wengine kwenye barabara
- C. Kuendesha kwenye upande wa barabara na barabara za nyuma
- D. Kuepuka kuendesha wakati saa zenye shughuli nyingi

30. DEREVA ANA:

- A. Punguza kasi au anasimama
- B. Pinduka kushoto
- C. Pinduka kulia
- D. Fungua mlango wake

**31. IKIWA ISHARA YAKO YA KUPINDUKA ITASHINDWA KUFANYA KAZI,
UNAPASWA KUTUMIA _____ KUASHIRIA UNAPINDUKA.**

- A. Honi yako
- B. Taa zako
- C. Ishara ya mikono
- D. Vimweka vyako vya dharura

32. WAKATI UNASAFIRI CHINI YA MAILI 40 KWA SAA KWENYE BARABARA KUU INAYODHIBITIWA, UNAPASWA:

- A. Kuendesha kwenye barabara ya kando
- B. Kutumia taa zako za mwangaza wa juu
- C. Kupiga honi yako ili kuwaonya wengine
- D. Kutumia viashiriaji vyako vya njia-nne

33. UNAPASWA KUPIGA HONI WAKATI:

- A. Unapita kwenye makutano
- B. Unapita mwendeshaji baisikeli
- C. Unamwona mtoto ambaye yuko karibu kukimbia barabarani
- D. Unaegesha gara sambamba

34. LAZIMA UTUMIE TAA ZAKO WAKATI MAGARI MENGINE HAYAONEKANI KUTOKA FUTI _____ KWA UMBALI.

- A. 1000
- B. 1500
- C. 1800
- D. 1200

35. IKIWA GARI LINALOTUMIA TAA ZA MWANGAZA WA JUU LINAKUJA UPANDE WAKO, UNAPASWA:

- A. Kuwasha taa zako za mwangaza wa juu
- B. Kuzima taa zako
- C. Kupiga honi yako
- D. Kuwasha taa zako za mwangaza wa juu

36. IKIWA GARI LINALOTUMIA TAA ZA MWANGAZA WA JUU LINAKUJA UPANDE WAKO, UNAPASWA KUANGALIA _____ BARABARA.

- A. Upande wowote wa
- B. Katikati ya
- C. Upande wa kulia wa
- D. upande wa kushoto wa

37. UNAWEZA KUPIGA HONI WAKATI:

- A. Umesimama kwa haraka
- B. Unapita gari lingine
- C. Umepoteza udhibiti wa gari lako
- D. Unapita mwendeshaji baisikeli

38. TAA ZAKO ZA BREKI ZINAWAAMBIA MADEREVA WENGINE KWAMBA:

- A. Unapinduka
- B. Umeweka breki yako ya dharura
- C. Unabadilisha barabara
- D. Unapunguza kasi au unasmama

39. KABLA YA KUPINDUKA, UNAPASWA:

- A. Kutumia ishara yako
- B. Kupindua gurudumu
- C. Kuongezea kasi yako
- D. Kubadilisha barabara

40. DEREVA ANA:

- A. Pinduka kushoto
- B. Anapunguza kasi
- C. Anasmama
- D. Anapinduka kulia

41. DEREVA ANA:

- A. Pinduka kushoto
- B. Anasmama
- C. Anapunguza kasi
- D. Anapinduka kulia

42. IKIWA GARI LINGINE LIKO KATIKA HATARI YA KUKUGONGA, UNAPASWA:

- A. Kupiga honi yako
- B. Kupeperusha mikono yako
- C. Kutumia taa zako za dharura
- D. Kumweka taa zako

43. UKIANZA KUHISI MCHOVU UNAPOKUWA UKIENDESHA GARI, JAMBO NZURI LA KUFANYA NI:

- A. Kukunywa kahawa
- B. kufungua dirisha yako
- C. Kuacha kuengesha gari
- D. Kuwasha redio

44. ATHARI AMBAYO UKOSEFU WA USINGIZI UNAO KWENYE UWEZO WAKO WA KUENDESHA GARI SALAMA NI SAWA NA:

- A. Athari ambayo pombe inayo
- B. Athari ambayo amfetamini inayo
- C. Athari ambayo hasira inayo
- D. Athari ambayo kuendesha gari na vijana inayo

45. VIJANA WANAPASWA KUJARIBU KUPATA ANGALAU _____ ZA USINGIZI KILA USIKU ILI KUEPUKA HATARI YA AJALI ZA KUENDESHA GARI KWA KUSINZIA

- A. saa 7
- B. saa 6
- C. saa 8
- D. Saa 9

46. IKIWA DEREVA MWINGINE ATAINGIA MBELE YAKO KATIKA TRAFIKI, UNAPASWA:

- A. Nenda kando ya dereva huyo na kumfokea
- B. Kupuuza dereva yule mwingine
- C. Kumwashia dereva hiyo taa zako za mwangaza wa juu
- D. Kumlipiza kisasi dereva huyo kwa kuingia mbele yake

47. IKIWA MTU ANAENDESHA GARI KWA UJEURI NYUMA YAKO, UNAPASWA:

- A. Kujaribu kuondoka kwenye njia ya dereva huyo mjeuri
- B. Kumkodolea macho dereva huyo anapokuwa akikupita
- C. Kuongezea kasi anapokuwa akikupita
- D. Kuzuia barabara hiyo ya kupita

48. KWA MTU WA KAWAIDA, NI DAKIKA NGAPI AMBAZO MWILI UHITAJI ILI KUCHAKATA POMBE KATIKA KINYWAJI KIMOJA?

- A. 15
- B. 60
- C. 90
- D. 30

49. _____ HUZUIA UMAKINI, MTAZAMO, UAMUZI NA KUMBUKUMBU YAKO.

- A. Kiwango cha pombe kwenye damu ambacho ni zaidi ya kiwango cha kisheria pekee
- B. Pombe haifanyi hivyo
- C. Hata kiwango kidogo zaidi cha pombe
- D. Kiwango cha pombe kwenye damu ambacho ni zaidi ya .05 pekee

50. KUTUMIA DAWA PAMOJA NA POMBE:

- A. Huongezea hatari ya kusababisha ajali
- B. Sio hatari sana ikilinganishwa na pombe yenewe
- C. Hupunguza athari ya pombe ya uwezo wako wa kuendesha gari
- D. Haina athari yoyote kwenye uwezo wako wa jumla wa kuendesha gari

51. HUKU POMBE IKIJAA KWENYE DAMU YAKO:

- A. Hupunguza uwezo wako wa kuitikia
- B. Hukufanya uhisi huna ujasiri
- C. Huanza kujimeng'enya kwa haraka zaidi
- D. Hupunguza makosa yako ya kuendesha gari

52. IKIWA KIWANGO CHA POMBE KWENYE DAMU YAKO NI .04:

- A. Una uwezekano mara 2 - 7 wa kupata ajali kuliko mtu ambaye hajatumia pombe yoyote
- B. Umepita kiwango halali cha pombe kwenye damu lakini uko sawa kuendesha gari
- C. Unaweza kuwa na uhakika kabisa kwamba utaendesha gari kwa usalama
- D. Unapaswa kunywa kahawa nyingi kabla ya kuendesha gari lako

53. WAKATI UNASIKIA KING'ORA CHA GARI LA KUZIMA MOTO, LAZIMA:

- A. Upunguze kasi hadi lipite
- B. Uendeshe gari huku taa zako za kumweka zikiwa zimewashwa
- C. Uende kando ya barabara na usimame
- D. Uongeze kasi na uchukue barabara iliyo karibu ya kutoka

54. IWAPO TAIRI YAKO ITAPASUKA, UNAPASWA:

- A. Kuruhusu usukani kusonga kwa uhuru
- B. Kuruhusu gari kupunguza kasi hadi lisimame
- C. Kuendelea kuendesha gari hadi ufile kwenye garaji
- D. Kupiga breki kwa nguvu ili kusimamisha gari mara moja

55. IKIWA GARI LAKO LITAHARIBIKA BARABARANI, UNAPASWA:

- A. Kukaa ndani ya gari lako na usubiri msaada
- B. Kuwashaa viashiriaji vyako vya njia-nne ili kuwaonya madereva wengine
- C. Kupigia honi madereva wengine wanaopita
- D. Kuwashaa taa magari yanayokuja

56. UNAPOONA GARI LA DHARURA LENYE TAA ZINAZOMWEKA, LAZIMA:

- A. Upunguze kasi na uendelee katika barabara yako
- B. Uendelee kuendesha katika barabara yako
- C. Uende kwenye nafasi ya kando na usimame
- D. Kusimama mahali ulipo

57. WAKATI UNAENDESHA GARI KWENYE BARABARA YA NJIA MOJA NA GARI LA DHARURA LENYE TAA ZINAZOMWEKA LIKO NYUMA YAKO:

- A. Uendeshe gari huku taa zako za kumweka zikiwa zimewashwa
- B. Uendeshe kuwadia sehemu ya kando ya barabara iliyo karibu na usimame
- C. Uongeze kasi na uchukue barabara iliyo karibu ya kutoka
- D. Upunguze kasi hadi gari hilo lipite

58. BAADA YA GARI LA DHARURA KUKUPITA HUKU KING'ORA KIKIWA KIMEWASHWA, LAZIMA:

- A. Uendeshe karibu na gari la polisi
- B. Uendeshe kwa kasi kama gari la polisi
- C. Uepuke kuendesha karibu zaidi ya futi 500 nyuma ya gari la dharura
- D. Uendeshe polepole sana karibu na nafasi ya kando

59. AJALI KATIKA MAEneo YA KAZI HUFANYIKA SANA KWA SABABU YA:

- A. Tairi kupasuka
- B. Gari kuteleza kwa sababu ya maji yaliyonyonyiziwa kwenye barabara
- C. Kupoteza udhibiti wa usukani baada ya kuendesha kwenye rangi isiyokauka
- D. Kutojali na kuendesha kwa kasi

60. WAKATI UNAENDESHA KWENYE ENEO LA KAZI, NI KANUNI NZURI YA USALAMA:

- A. Kuendesha kwa karibu na gari mbele yako ili kufanya magari yaende kwa urahisi
- B. Kupunguza umbali wako wa kawaida wa kufuata — karibu nusu
- C. Kuwashaa kidhibiti kasi chako
- D. Kuongezea umbali wako wa kawaida wa kufuata — mara difu

61. KWENYE BARABARA YENYE NJIA MBILI, BARABARA KUU ZENYE NJIA MBILI, UNAPASWA KUANZISHA KURUBA ZA KUSHOTO:

- A. Karibu na mstari wa katikati
- B. Karibu na mstari wa nje
- C. Katikati mwa barabara
- D. Mahali popote kwenye mstari

62. ILI KUPINDUKA KWENYE BARABARA KUU ZENYE NJIA NYINGI, UNAPASWA KUANZIA KUTOKA:

- A. Katikati ya makutano
- B. Njia ya kulia
- C. Njia ya kushoto
- D. Njia yoyote

63. KWENYE BARABARA YENYE NJIA MBILI, UNAWEZA KUPITA GARI LINGINE UPANDE WA KULIA WAKATI:

- A. Unaendesha kwenye tuta la kuingia la barabara moja
- B. Dereva unayempita anaenda polepole zaidi ya kikomo kilichochapishwa cha kasi
- C. Usiwahi
- D. Dereva unayempita anapinduka kushoto

64. ILI KUPITA GARI LINALOENDA POLEPOLE KWENYE BARABARA YENYE NJIA MBILI NI LAZIMA:

- A. Usivuke mstari wa katikati
- B. Uwashie taa magari yanayokuja
- C. Utumie barabara ya kando
- D. Utumie njia hiyo ambayo ni ya magari yanayokuja

65. ALAMA HIZI ZA BARABARA ZINAKUAMBIA KWAMBA UKIFIKI KWENYE MAKUTANO MBELE:

- A. Magari yaliyo katikati mwa barabara yanaweza kwenda moja kwa moja mbele au kupinduka kushoto
- B. Unaweza kupinduka kulia tu kutoka kwenye barabara ya kati
- C. Barabara ya katikati inaingia kwenye barabara moja
- D. Lazima magari ya katikati yakipunduke kushoto

66. JAMBO MUHIMU ZAIDI KUKUMBUKA KUHUSU UDHIBITI WA KASI NA MIPINDO NI:

- A. Endesha kwa kuzingatia kikomo kilichochapishwa cha kasi unapoingia kwenye mpindo, kisha upunguze kasi kwenye sehemu iliyo na kona kali ya mpindo huo
- B. Punguza kasi kabla ya kuingia kwenye mpindo
- C. Ongeza kasi polepole kabla ya kuingia kwenye mpindo
- D. Endesha kwa kuzingatia kikomo kilichochapishwa cha barabara, kabla, wakati wote, na baada ya mpindo

67. MADEREVA WANAOINGIA KWENYE MZUNGUKO AU MIRRORINGO WA TRAFIKI:

- A. Lazima wasimame kabla ya kuingia
- B. Lazima wawape madereva njia katika mzunguko au mirroringo wa trafiki
- C. Wawe na haki ya njia wakifika kwanza
- D. Wawe na haki ya njia ikiwa kuna barabara mbili

68. SHERIA _____ HAKI YA NJIA KATIKA MAKUTANO.

- A. Haimpi mtu yejote
- B. Inawapa madereva wanaopinduka kushoto
- C. Inawapa madereva wanaoenda mbele
- D. Inawapa madereva wanaopinduka kulia

69. KATIKA MAKUTANO YENYE ISHARA YA KUSIMAMA, UNAPASWA KUSIMAMA NA:

- A. Kuangalia kioo chako cha kuangalia nyuma kwa magari yanayokufuata nyuma
- B. Kwenda wakati gari mbele yako linapoenda
- C. Kuangalia kulia kwanza, kisha kushoto, kisha kulia tena
- D. Kuangalia kushoto kwanza, kisha kulia, kisha kushoto tena

70. WAKATI UNAINGIA KWENYE BARABARA KUU KUTOKA KWA TUTA LA KUINGILIA, KWA UJUMLA UNAPASWA:

- A. Kuingia kwa kasi ya juu ya trafiki ili uwe mbele
- B. Kuingia polepole ili uepuke magari mengine
- C. Usimame kwanza, kisha uingie polepole kwenye trafiki
- D. Uongeze kasi kulingana na kasi ya trafiki

71. UUNAPOKUWA UKITOKA KWENYE BARABARA KUU, UNAPASWA KUPUNGUZA KASI:

- A. Kwenye barabara kuu, kabla ya barabara ya kutoka
- B. Mara tu unapoona kibanda cha ushuru
- C. Mara tu unapoingia barabara ya kutoka
- D. Unapoona ishara ya kutoka kwa mara ya kwanza

72. UNAPOKUWA UKIENDESHA KWENYE TUTA LA KUINGIA LA BARABARA KUU, UNAPASWA KUTAFUTA MWANYA KATIKA TRAFIKI YA BARABARA KUU KWA:

- A. Kuangalia katika kioo cha ndani cha kuangalia nyumba pekee
- B. Kuangalia katika kioo cha ndani cha kuangalia kando pekee
- C. Kuangalia katika viio vyote vya kuangalia nyuma na kuangalia kando
- D. Kuangalia katika viio vyako na kupindua kichwa chako ili kuangalia kwenye bega lako

73. IKIWA UNATAKA KUTOKA KWENYE BARABARA KU, LAKINI UMEKOSA NJIA YAKO YA KUTOKA, UNAPASWA:

- A. Kwenda kwenye njia inayofuata ya kutoka, na utoke kwenye barabara hiyo hapo
- B. Upige mpinduko-U ukiwa katikati
- C. Uende kando ya barabara na urudi nyuma hadi kwenye njia ya kutoka
- D. Msimamishe afisa wa polisi ili uzindikishwe hadi kwenye njia yako ya kutoka

74. UNASUBIRI KUPINDUKA KUSHOTO KWENYE MAKUTANO YA NJIA NYINGI, NA TRAFIKI KUTOKA UPANDE MWINGINE INAKUZUIA, UNAPASWA:

- A. Kuongezea kasi kwa haraka wakati njia ya kwanza unayohitaji kuvuka iko wazi
- B. Kusubiri hadi uweze kuona njia zote unazohitaji kuvuka kabla ya kuendelea kupinduka
- C. Kusubiri kwa dereva kutoka upande mwininge akupungie mkono kwenye makutano
- D. Weka gari lako karibu na mpaka wa kila barabara ya trafiki kutoka upande mwininge punde tu inapokuwa wazi

75. WAKATI HAKUNA ISHARA, SELO AU POLISI WANAOQUAMBIA UNACHOPASWA KUFANYA KATIKA MAKUTANO, SHERIA INASEMA KWAMBA:

- A. Madereva upande wa kulia lazima wapeane njia kwa madereva upande wa kushoto
- B. Hakuna sheria zinazosema ni nani anayepaswa kupeana njia
- C. Lazima madereva wanaoenda mbele wawape njia madereva wanaopinduka kushoto katika makutano
- D. Lazima madereva wanaopinduka kushoto wawape njia madereva wanaoenda mbele kwenye makutano

76. "KUTOKUWA MAKINI BARABARANI" NI HALI YA DEREVA AMBAYO INAWEZA KUTOKANA NA:

- A. Kuangalia barabara kwa vipindi nya muda mrefu
- B. Kusimama mara kwa mara kupumzika
- C. Kulala sana usiku kabla ya safari
- D. Safari fupi kwenye barabara kuu

77. WAKATI UNAPITA KWENYE BARABARA KUU YENYE NJIA NYINGI:

- A. Hakikisha njia ya kupita iko wazi
- B. Pita upande wa kulia pekee
- C. Kwa mwangalifu kwa magari yanayokuja
- D. Hakuna haja ya kuonyesha ishara

78. "KANUNI YA SEKUNDE NNE" HUREJELEA JINSI MTU ANAVYOPASWA:

- A. Kuyapa njia magari mengine
  - B. Kupinduka kwenye ishara za kusimama
  - C. Kufuata gari lingine
  - D. Kuvuka makutano
-

79. NI VIZURI KUWEKA NAFASI:

- A. Nyuma ya gari lako pekee
  - B. Upande wa kushoto na kulia wa gari lako
  - C. Mbele ya gari lako pekee
  - D. Kwenye pande zote za gari
-

80. KURUHUSU NAFASI NI MUHIMU KWA SABABU:

- A. Inazuia usumbufo kutoka kwa magari mengine
  - B. Inakupa muda wa kushughulikia hali
  - C. Inaruhusu magari kwenda kwa kasi salama
  - D. Huwfanya madereva wengine wawe macho
-

81. RUHUSU NAFASI KUBWA WAKATI WA KUSIMAMA:

- A. Kwenye mwinuko
  - B. Katika makutano
  - C. Katika ishara ya kusimama
  - D. Katika kituo cha kulipia ushuru
-

82. WAKATI UNAPINDUKA, LAZIMA _____ KASI YAKO.

- A. Uongeze
  - B. Udumishe
  - C. Hutofautishe
  - D. Upunguze
-

83. WAKATI UNAENDESHA KWENYE TRAFIKI NI SALAMA:

- A. Kubadilisha kasi yako ili uwe makini
  - B. Kuendesha gari kwa kasi zaidi ya mtiririko wa trafiki
  - C. Kuendesha gari polepole zaidi ya mtiririko wa trafiki
  - D. Kuendesha gari kulingana na mtiririko wa trafiki
-

84. KIKOMO CHA JUU CHA KASI KATIKA JIMA HILI NI MAILI _____ KWA SAA.

- A. 55
  - B. 50
  - C. 60
  - D. 70
-

85. ENDESHA CHINI YA KIKOMO KILICHOCHAPISHWA CHA KASI WAKATI:

- A. Kitu chochote kinchofanya hali kuwa haijakamilika
  - B. Wengine wanaendesha gari chini ya kikomo cha kasi
  - C. Unaingia kwenye barabara kuu ambapo kuna magari mengine
  - D. Uko kwenye barabara ya njia nne
-

86. KIASI CHA NAFASI UNAYOHITAJI KUVUKA TRAFIKI INATEGEMEA:

- A. Hali ya barabara na hali ya hewa na trafiki inayokuja
  - B. Uwepo wa ishara ya kusimama
  - C. Matumizi ya ishara za kupinduka
  - D. Magari yaliyo nyuma yako
-

87. UWEZO WAKO WA KUSIMAMA UNAATHIRIWA NA:

- A. Mataa ya ishara
  - B. Magari mengine barabarani
  - C. Wakati wa siku
  - D. Hali ya barabara
-

88. NI IPI KATI YA YAFUATAYO NI KWELI KUHUSU KASI UNAYOSAFIRI?

- A. Kasi salama ya kuendesha inategemea hali nyingi
  - B. Kuendesha gari polepole ni salama kila wakati
  - C. Kikomo cha kasi ni kasi salama kila wakati
  - D. Kuongeza kasi ni hatari kila wakati
-

89. ILI KUJIANDAA KWA JAMBO LOLOTE LITAKALOTOKEA MBELE YAKO, UNAPASWA:

- A. Kuendelea kuangalia barabara nzima na kando ya barabara
  - B. Kukazia macho mbele kabisa kila wakati
  - C. Kuendesha huku mguu wako wa kushoto ukipumzika kidogo kwenye kikanyagio cha breki
  - D. Kudumisha umakini kuelekea katikati ya barabara
-

90. KWA KASI ZA BARABARA KUU, KWENYE BARABARA KAVU, UMBALI SALAMA WA KUFUATA NI ANGALAU:

- A. Sekunde 3 za umbali wa kufuata kutoka kwa gari lililo mbele yako
  - B. Sekunde 2 za umbali wa kufuata kutoka kwa gari lililo mbele yako
  - C. Sekunde 4 za umbali wa kufuata kutoka kwa gari lililo mbele yako
  - D. Urefu wa gari 2 wa umbali wa kufuata kutoka kwa gari lililo mbele yako
-

91. UNAWEZA KUFANYA NINI ILI KUEPUKA HITAJI LA KUSIMAMA KWA DHARURA (AU “HOFU”) UNAPOENDESHA GARI KWENYE TRAFIKI?

- A. Piga honi yako ili kuwafahamisha wengine kuhusu uwepo wako
  - B. Angalia mbele na udumishe umbali salama wa kufuata
  - C. Endesha kwenye barabara ya kulia pekee
  - D. Endesha polepole kuliko mtiririko wa trafiki
-

92. UNAPOKABILIWA NA GARI MOJA LINALOKUJA UPANDE WA KUSHOTO NA MWENDESHA BAISKELI KULIA, UNAPASWA:

- A. Kusimama kando
  - B. Kugawanya tofauti
  - C. Kuruhusu gari lipite kisha baiskeli kupita
  - D. Kupita baiskeli haraka
-

93. IKIWA DEREVA ANAYEKUJA ANAKUELEKEA KWENYE BARABARA YAKO, UNAPASWA:

- A. Kuelekeza kulia, kupiga honi yako, na uongeze kasi
  - B. Kuelekeza kushoto, kupiga honi yako, na ufunge breki
  - C. Kuelekeza kulia, kupiga honi yako, na ufunge breki
  - D. Kuendesha katikati ya njia yako, kupiga honi yako, na ufunge breki
-

94. IKIWA SEHEMU YA NYUMA YA GARI LAKO INAANZA KUTELEZA KUSHOTO, UNAPASWA:

- A. Kuelekeza Kushoto
  - B. Kufunga breki zako
  - C. Kuongeza kasi
  - D. Kuelekeza Kulia
-

95. JAMBO LINALOFAA ZAIDI AMBALO UNAWEZA KUFANYA ILI KUPUNGUZA HATARI YAKO YA KUJERUHIWA AU KUUAWA KATIKA AJALI YA TRAFIKI NI:

- A. Kuvaam mkanda wako wa kiti
- B. Kupunguza uendeshaji wako kwa siku za wiki
- C. Kaa kwenye njia ya kulia kwenye barabara kuu za njia nyingi
- D. Weka kikomo cha kuendesha gari kwa muda kati ya saa 3:00 na 6:00.

96. UNAPOENDESHA GARI KWENYE BARABARA LAINI, UNAPASWA:

- A. Kupinduka polepole zaidi
- B. Kubadilisha njia haraka
- C. Kuongeza kasi haraka
- D. Kupiga breki kabisa

97. NI LIPI KATI YA YAFUATAYO AMBALO NI KWELI KUHUSU KUENDESHA GARI KWENYE BARABARA YENYE MAJIMAJI?

- A. Unapoendesha gari kwa kasi zaidi, matairi yako yanapunguza ufanisi
- B. Maji hayaathiri magari yenyne matairi mazuri
- C. Maji ya kina yana hatari kidogo
- D. Unapopunguza kasi yako, barabara inateleza zaidi

98. UNAPOENDESHA KWENYE BARABARA ZINAZOTELEZA, UNAPASWA:

- A. Kutumia njia mbadala
- B. Endesa kama kwenye barabara kavu
- C. Kuongeza umbali wa kufuata
- D. Kuepuka kuvuka madaraja au makutano

99. UNAPOENDESHA GARI KWENYE BARABARA YENYE MAJIMAJI, UNAPASWA:

- A. Kuendesha katika kikomo cha kasi
- B. Kuendesha kasi kidogo kuliko kikomo cha kasi
- C. Kuendesha maili 5 hadi 10 chini ya kikomo cha kasi
- D. Kukaa karibu na gari lililo mbele

100. UNAPOENDESHA GARI KWENYE BARABARA YENYE MAJIMAJI, UNAPASWA:

- A. Kuongeza umbali wa kufuata hadi sekunde 5 au 6
- B. Kupunguza umbali wa kufuata hadi sekunde 2
- C. Kutojali kuhusu umbali wa kufuata
- D. Kudumisha sheria ya umbali wa kufuata wa sekunde 4

101. BARABARA HUGANDA KWA HARAKA ZAIDI ZINAPOKUWA:

- A. Tambarare
- B. Na mipindo
- C. Kwenye juu
- D. Na kivuli

102. BARABARA ZINATELEZA ZAIDI:

- A. Wakati mvua imekuwa ikinyesha kwa saa moja au zaidi
- B. Siku baada ya mvua kunyeha
- C. Kwa dakika 10 hadi 15 za kwanza za dhoruba ya mvua
- D. Mara baada ya mvua kuacha kunyeha

103. GARI KUTELEZA KAWAIDA HUSABABISHWA NA:

- A. Kusimama mara kwa mara
- B. Kusimama ghafla
- C. Kupinduka ghafla
- D. Kasi ya kupita kiasi

104. GARI KUTELEZA INAWEZA KUSAIDIWA KWA KUENDESHA GARI:

- A. Kupitia maji ya kina kirefu
  - B. Haraka
  - C. Polepole
  - D. Kupitia maji yenye kina kirefu
-

105. WAKATI WA KUENDESHA GARI KWA UKUNGU, UNAPASWA KUTUMIA _____.

- A. Taa zako za mwangaza wa chini
  - B. Taa zako za mwangaza wa Juu
  - C. Taa zako za kuegesha
  - D. Vimulimuli vyako nya hatari
-

106. IKILINGANISHWA NA KUENDESHA GARI MCHANA, KUENDESHA GARI USIKU:

- A. Ni hatari kidogo
  - B. Sio hatari zaidi
  - C. Ni hatari zaidi
  - D. Ni rahisi zaidi kwa macho yako
-

107. CHOCHOTE KINACHOKUHITAJI _____ KINAWEZA KUKUSABABISHIA AJALI.

- A. Kuondoa macho yako barabarani
  - B. Kuondoa mikono yako kwenye usukani
  - C. Kuondoa mawazo yako kutoka kwa jukumu la kuendesha gari
  - D. Zote hapo huu
-

**108. MADEREVA WALIOKENGESHWA WAKO KATIKA HATARI KUBWA YA AJALI WANAPOTUMIA IPI
KATI YA YAFUATAYO:**

- A. Kichezaji CD
  - B. Redio
  - C. Simu ya Mkononi
  - D. Zote hapo huu
-

**109. UNAPOKUWA KWENYE FOLENI YA TRAFIKI INAYOVUKA NJIA YA RELI AMBAYO
HAINA ISHARA AU MILANGO:**

- A. Una haki ya njia na huhitaji kuangalia treni
  - B. Uhawezza kupita madereva wanaoendesha polepole wakivuka njia
  - C. Unahitaji kuhakikisha kuwa kuna nafasi ya kupita magari yote bila kusimama,
kabla ya kuanza kuvuka
  - D. Zote hapo huu
-

**110. UNAPOKARIBIA BASI LA SHULE LILIOSIMAMA HUKU TAA ZAKE NYEKUNDU ZIKIMWEKA NA
MKONO WAKE WA KUSIMAMA KUONEKANA, LAZIMA:**

- A. Usimame futi 5 kutoka kwa basi
  - B. Usimame ikiwa unaona watoto wapo pekee
  - C. Usimame na uendelee kusimama hadi ioneckane kuwa ni salama kuendelea
  - D. Usimame na uendelee kusimama hadi taa nyekundu zitakapoacha kumweka na mkono
wa kusimamisha kuondolewa
-

MAJIBU MUHIMU YA SURA YA TATU

1.	C	41.	A	81.	A
2.	D	42.	A	82.	D
3.	C	43.	C	83.	D
4.	A	44.	A	84.	D
5.	B	45.	C	85.	A
6.	C	46.	B	86.	A
7.	A	47.	A	87.	D
8.	C	48.	B	88.	A
9.	C	49.	C	89.	A
10.	A	50.	A	90.	C
11.	B	51.	A	91.	B
12.	C	52.	A	92.	C
13.	B	53.	C	93.	C
14.	A	54.	B	94.	A
15.	A	55.	B	95.	A
16.	A	56.	C	96.	A
17.	A	57.	B	97.	A
18.	A	58.	C	98.	C
19.	A	59.	D	99.	C
20.	A	60.	D	100.	A
21.	A	61.	A	101.	D
22.	C	62.	C	102.	C
23.	C	63.	D	103.	D
24.	A	64.	D	104.	C
25.	D	65.	A	105.	A
26.	D	66.	B	106.	C
27.	A	67.	B	107.	D
28.	D	68.	A	108.	D
29.	A	69.	D	109.	C
30.	A	70.	D	110.	D
31.	C	71.	C		
32.	D	72.	D		
33.	C	73.	A		
34.	A	74.	B		
35.	D	75.	D		
36.	C	76.	A		
37.	C	77.	A		
38.	D	78.	C		
39.	A	79.	D		
40.	D	80.	B		

SURA YA 4:

MAELEZO YA REKODI YA KUENDESHA

Sura hii inatoa maelezo muhimu kuhusu rekodi yako ya kuendesha gari. PennDOT inahifadhi rekodi ya kuendesha gari kwa kila dereva aliye na leseni huko Pennsylvania. Ofisi ya Leseni za Udereva huhifadhi ripoti za makosa na hukumu mbalimbali kwa kila dereva anayepokelewa kutoka kwa polisi na mahakama. Unaweza kupata nakala ya rekodi yako ya kuendesha gari kwenye tovuti yetu katika www.dmv.pa.gov. Utahitaji nambari yako ya leseni ya dereva, tarehe ya kuzaliwa, tarakimu nne za mwisho za nambari yako ya Ruzuku ya Serikali na maelezo ya kadi yako ya mikopo.

MFUMO WA POINTI WA PENNSYLVANIA

Madhumuni ya mfumo wa pointi ni kusaidia kuboresha tabia za kuendesha gari na kuhakikisha gari inaendeshwa kwa usalama. Pointi huongezwa kwenye rekodi ya kuendesha gari, wakati dereva anapatikana na hatia ya ukiukwaji fulani wa kuendesha gari. PennDOT huanza kuchukua hatua ya kurekebisha wakati rekodi ya kuendesha gari inafikia pointi sita (6) au zaidi.

Rekodi ya kuendesha gari inapofikia pointi sita (6) au zaidi kwa mara ya kwanza, dereva atapokea taarifa ilioandikwa ili kufanya uchunguzi wa pointi maalum. Wakati rekodi ya kuendesha gari imepunguzwa chini ya pointi sita (6) na kufikia pointi sita (6) au zaidi kwa mara ya pili, dereva atalazimika kuhudhuria kikao cha Idara. Mkusanyiko zaidi wa pointi sita (6) au zaidi utasababisha usikilizaji wa ziada wa Idara na/au fursa yako ya kuendesha gari kusimamishwa.

Mbali na mahitaji haya, fursa ya kuendesha gari kwa mtu aliye chini ya umri wa miaka 18 itaondolewa ikiwa mtu huyo atapata pointi sita (6) au zaidi au atapatikana na hatia ya kuendesha gari kwa mph 26 au zaidi juu ya kikomo cha kasi kilichowekwa. Kuondoshwa ya kwanza itakuwa kwa muda wa siku 90. Matukio yoyote ya ziada yatasababisha kuondoshwa kwa muda wa siku 120.

Jedwali linaloonyesha idadi ya pointi zilizotolewa kwa ukiukaji maalum wa trafiki inaweza kupatikana katika www.dmv.pa.gov, katika karatasi ya ukweli ya "Mfumo wa Pointi wa Pennsylvania".

UONDOAJI WA POINTI KWA UENDESHAJI SALAMA

Pointi tatu (3) huondolewa kutoka kwa rekodi ya kuendesha gari baada ya kile miezi 12 mfululizo ambapo mtu hajaondolewa au kubatilishwa au hajatenda ukiukaji wowote, ambao husababisha ugawaji wa pointi au kuondolewa au fursa ya kuendesha gari kubatilishwa. Pindi rekodi ya kuendesha gari inapopunguzwa hadi sifuri na kubaki sifuri katika muda wa miezi 12 mfululizo, mkusanyo wowote zaidi wa pointi unachukuliwa kuwa mkusanyo wa kwanza wa pointi.

KUONDOSHWA NA KUBATILISHWA

Haki yako ya kuendesha gari itaondolewa au kubatilishwa, ikiwa utapatikana na hatia ya ukiukaji wowote wa trafiki zifuatazo (hili ni sehemu ya orodha tu):

- Kuendesha gari ukiwa umekunywa pombe au dawa za kulevyta.
- Uhalifu unaohusisha gari.
- Mauaji ya gari.
- Kuendesha vibaya.
- Mashindano kwenye barabara kuu.
- Kumkimbia afisa wa polisi.
- Kuendesha gari wakati leseni yako ya dereva tayari imeondolewa au kubatilishwa.
- Kuendesha gari bila taa ili kuepuka utambulisho.
- Kukosa kusimama wakati unaendesa gari lililohusika katika ajali (*kosa la kugonga na kukimbia*).
- Kosa la pili au la ziada la kuendesha gari bila leseni halali ya dereva ndani ya kipindi cha miaka 5.
- Kukosa kusimama kwa basi la shule huku taa zake nyekundu zikimweka na mkono wa kusimama kuonekana (*kuondoshwa kwa muda wa siku 60*).
- Kukosa kufuata sheria za lango au kizuizi cha kivuko cha reli (*Kuondoshwa kwa muda wa siku 30*).
- Kukosa kufuata Sheria ya Kusonga Kando (*tazama ukurasa wa 59 kupata maelezo zaidi*)

Iwapo haki yako ya kuendesha gari itaondoshwa, kubatilishwa, na/au kuwekwa vikwazo, ilani ilioandikwa itatumwa kwako ikiorodhesha tarehe ambayo adhabu itaanza. Leseni yako ya dereva na/au kibali cha mwanafunzi au kadi ya kamera lazima irudishwe kwa Ofisi ya Utoaji Leseni ya Dereva kufikia tarehe ya kuanza kutumika kwa adhabu iliyoorodheshwa kwenye notisi au polisi wa jimbo na polisi wa eneo wataarifiwa ili kuchukua leseni ya dereva.

Kuondoshwa, kubatilishwa na kuwekewa vikwazo kutaanza tarehe ya kuanza kutumika iliyoorodheshwa katika notisi ya adhabu, bila kujali wakati leseni ya dereva au fomu ya kuthibitisha inawasilishwa. Kuwasilisha mojawapo ya bidhaa hizi kabla ya tarehe ya kuanza vikwazo kutumika hakutaanzisha vikwazo mapema. Kulingana na sheria, leseni ya dereva au fomu ya kukiri lazima iwasilishwe. Unaweza kukata rufaa dhidi ya adhabu hiyo katika Mahakama ya Mashauri ya Kawaida (Kitengo cha Kiraia) katika kaunti yako ya makazi. Rufaa lazima iwasilishwe ndani ya siku 30 kuanzia tarehe ya kutuma notisi ya Idara. Kando na kutumikia adhabu, mahitaji yote ya kurejesha lazima yatimizwe kabla ya kurejesha haki yako ya kuendesha gari.

Baada ya haki yako ya kuendesha gari kurejesha, rekodi yako ya kuendesha gari itaonyesha pointi tano (5), bila kujali idadi ya pointi zilizoonekana kwenye rekodi yako kabla ya haki yako ya kuendesha gari kuondoshwa, isipokuwa katika hali ya:

- Kuondoshwa kwa muda wa siku 15 kutokana na kusikilizwa kwa mkusanyiko wa pili wa pointi sita (6).
- Kuondoshwa kwa sababu ya kushindwa kujibu mtajo.

KUENDESHA GARI BILA BIMA

- Kulingana na sheria ya jimbo la Pennsylvania, **ni lazima uhifadhi bima ya dhima ya gari kwenye gari lako lilirosajiliwa kila wakati.**
- Ikiwa PennDOT itapata gari lako halikulipiwa bima kwa muda wa siku 31 au zaidi, usajili wako utaondoshwa kwa muda wa miezi mitatu (3). Aidha, ikiwa uliendesa au kuruhusu uendeshaji wa gari lako bila bima, haki yako ya kuendesha gari pia itaondoshwa kwa muda wa miezi mitatu (3).
- Ili kurejesha haki yako ya kuendesha gari na usajili, lazima uwasilishe yafuatayo:
  - ◆ Thibitisho la gari lako limewekewa bima kwa sasa.
  - ◆ Ada zinazohitajika za kurejesha.

UNACHOPASWA KUFANYA UKISIMAMISHWA NA POLISI

Maafisa wa utekelezaji sheria hutoa nukuu za trafiki zilizoandikwa kwa watu wanaoshtakiwa kwa kukiuka Sheria ya Magari ya Pennsylvania. Lazima ufuate maagizo ya afisa wakati wa kusimamishwa au unaweza kukamatwa. Utajua afisa wa polisi anataka usimame anapowasha taa zinazomweka nyekundu na bluu juu ya gari la polisi. Katika baadhi ya matukio, gari la polisi lisilokuwa na alama linaweza kuwa na taa nyekundu inayomweka pekee.

Wakati wowote gari la polisi linasimama nyuma yako, kwa ajili ya usalama wako na usalama wa wengine, polisi wanapendekeza ufanye yafuatayo:

- Washa ishara yako ya kupinduka na uendeshe iwezekanavyo karibu na kwa ukingo wa kulia wa barabara kwa usalama, usimame, na uegeshe gari lako kwa usalama mbali na trafiki.
- Kuzima injini na redio yako, na ushushe dirisha lako ili uweze kuwasiliana na afisa.
- Kuwasha taa ya ndani ya gari lako mara tu unaposimama na kabla ya afisa kukaribia, ikiwa ni usiku.
- Punguza miondoko yako na miondoko ya abiria wako - usifikie chochote kwenye gari.
- Mjulishe afisa mara moja, ikiwa unasafirisha aina yoyote ya bunduki.
- Weka mikono yako kwenye usukani, na uwaombe abiria wowote waweke mikono yao mbele.
- Funga milango ya gari lako afisa anapokaribia, na ubaki ndani ya gari lako, isipokuwa afisa akuombe utoke nje.
- Funga mkanda wako wa kiti hadi afisa awe ameona umezuiliwa ipasavyo.
- Subiri hadi afisaakuombe utoe leseni yako ya dereva, usajili na kadi za bima. Usimpe afisa pochi yako - vitu alivyoomba pekee.
- Kuwa na adabu kila wakati. Afisa atakuambia ulichokosea. Unaweza kupokea onyo pekee au unaweza kutajwa kwa ukiukaji wa trafiki. Ikiwa hukubaliani na mtajo, una haki ya kusikilizwa kwa mahakama ambapo unaweza kuwasilisha hoja zako. Hufai kubishana na afisa katika eneo la tukio. Iwapo unaamini kuwa haujatendewa kwa njia ya kitaalamu, unapaswa kuwasiliana na idara ya polisi inayofaa katika kituo kinachofuata cha trafiki, na uombe kuzungumza na msimamizi.

Kumbuka, taa za polisi zinaweza kuwa nyekundu na bluu, au zinaweza kuwa nyekundu kwenye magari ya polisi ambayo hayana alama. Unaweza pia kuona taa nyeupe zinazomweka zinazotumika pamoja na taa hizi. **Ikiwa gari linamweka taa za bluu tu, basi sio afisa wa polisi.** Ukiona taa zinazomweka nyekundu na bluu au taa nyekundu zinazomweka pekee na bado huna uhakika kwamba mtu anayekusimamisha ni afisa wa polisi, unaweza kuendesha gari hadi eneo la karibu lenye mwangaza wa kutosha, lenye watu wengi, lakini kubali kuwa unaelewa ombi la simama kwa kuwashaa vimulimuli vyako na kuendesha kwa kasi ya chini. Unaweza kumwomba afisa akuonyeshe kitambulisho, na unapaswa kufanya hivyo ikiwa mtu ambaye amekusimamisha hajavaa sare au ana gari lisilokuwa na alama. Maafisa wengi katika magari yasiyokuwa na alama wamevalia sare za polisi, na maafisa wa polisi huwa na kitambulisho cha picha na beji.

MIGONGANO

Usisimame kwenye ajali isipokuwa kama umehusika au ikiwa usaidizi wa dharura bado haujafika. Weka umakini wako kwenye uendeshaji wako na uendelee kusonga mbele, ukitazama watu ambaa wanaweza kuwa karibu na barabara. Usiwazie polisi, wazima moto, magari ya kubebaa wagonjwa, malori ya kuvuta na magari mengine ya uokoaji.

Ikiwa uko kwenye ajali, unapaswa kufanya yafuatayo:

1. Kusimamisha gari lako karibu na eneo la ajali. Ukiweza, ondoa gari lako barabarani ili usizue trafiki. Ajali nyingi husababishwa wakati trafiki inasimama au kupunguza kasi kwa sababu ajali ya awali.
2. Piga simu kwa polisi, ikiwa mtu ye yeyote amejeruhiwa au kufa. Iwapo madereva wa magari wameumia na hawawezi kuwapigia polisi, basi mashahidi walio karibu na eneo la ajali lazima wapige simu ya kuomba msaada.
3. Piga simu kwa polisi, ikiwa gari lolote linahitaji kuvutwa.
4. Pata maelezo yaliyoorodheshwa hapa chini kutoka kwa madereva wengine waliohusika kwenye ajali:

• Majina na anwani	• Nambari za simu
• Nambari za usajili	• Majina ya kampuni ya bima na nambari za sera
5. Pata majina na anwani za watu wengine waliohusika katika ajali na mashahidi wowote wa ajali.
6. Ikiwa ajali inahusisha gari lililoegeshwa au uharibifu wa mali, simama mara moja, na ujaribu kutafuta mmiliki. Ikiwa huwezi kupata mmiliki, acha barua mahali ambapo inaweza kuonekana na piga simu kwa polisi. Ujumbe unapaswa kujumuisha tarehe na saa ya ajali, jina lako na nambari ya simu ambapo unaweza kufikiwa.
7. Ilkiwa polisi hawatachunguza ajali na mtu amekufa au kujeruhiwa, au ikiwa lazima gari livutwe, tuma Fomu ya Ripoti ya Ajali ya Dereva (AA-600) ndani ya siku tano (5) kwa:

PA Department of Transportation
Bureau of Highway Safety & Traffic Engineering
P.O. Box 2047
Harrisburg, PA 17105-2047

Tafadhalii kumbuka:

Ili kupata Fomu ya Ripoti ya Ajali ya Dereva (AA-600), tembelea tovuti yetu katika www.dmv.pa.gov, au wasiliana na polisi wa eneo au jimbo lako.

KUTOROKA AU KUKWEPA POLISI

Kila mwaka, kuna ajali 450 zinazosababishwa wakati dereva anajaribu kutoroka au kukwepa polisi, na kusababisha majeraha makubwa au vifo 40 hadi 50 kwenye barabara za Pennsylvania.

Iwapo dereva atapatikana na hatia ya kutoroka au kujaribu kukwepa polisi, adhabu hiyo ni haki ya kuendesha gari kuondoshwa kwa mwaka mmoja, faini ya \$500, pamoja na gharama za mahakama na ada nyinginezo, na inaweza kujumuisha kifungo.

KUENDESHA GARI UKIWA UMELEWA AU UKIWA UMETUMIA BIDHAA INAYODHIBITIWA

DUI (KUENDESHA GARI UKIWA UMELEWA) INAJUMUISHA NINI?

Adhabu za kuendesha gari ukiwa umekunywa ukiwa umelewa au dawa za kulevyia ni kali. Nchini Pennsylvania, ikiwa una umri unaokubalika wa kunywa pombe (21 au zaidi), unachukuliwa kuwa unaendesha gari "ukiwa umelewa" **ikiwa kiwango chako cha pombe damu ni .08 au zaidi**. Lakini, unaweza pia kupatikana na hatia ya DUI katika viwango vya chini vya BAC, ikiwa utasimamishwa na polisi kwa sababu ya kuendesha gari vibaya (polepole sana, haraka sana, kumangamanga njia yako, kufanya mpinduko mkubwa, kusimama bila sababu, kushindwa kutii ishara na ishara za trafiki, na kadhalika.)

Ikiwa una umri wa chini ya miaka 21, sheria za Pennsylvania hazikuruhusu kuendesha gari ukiwa pombe yoyote inayoweza kupimika kwenye mfumo wako. Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 21, unachukuliwa kuwa unaendesha gari ukiwa umelewa ikiwa kiwango chako cha pombe katika damu ni .02 au zaidi.

SHERIA YA IDHINI INAYOTUMIKA YA PENNSYLVANIA (UPIMAJI WA KEMIKALI KWA POMBE AU DAWA ZA KULEVYA)

Sheria ya Idhini Inayotumika ni muhimu sana kwako kama dereva. Sheria inayohusu upimaji wa kemikali inasema umekubali kufanya upimaji kama hilo -- kwa kupewa tu leseni ya kuendesha gari huko Pennsylvania. Iwapo polisi watakuakamata kwa ajili ya kuendesha gari ukiwa umekunywa pombe au dawa za kulevya na ukakatae kuchukua kipimo kimoja (1) au zaidi cha kupumua au damu, haki yako ya kuendesha gari itaondoshwa kiatomatiki kwa mwaka mmoja (1). Kuondoshwa huku unajumuisha kuondoshwa kwa mtu aliyepatikana na hatia au Mwelekeo wa Kuharakisha Marekebisho (ARD) kwa ajili ya kuendesha gari ukiwa mlevi.

Hata kama hutapatikana na hatia ya kuendesha gari ukiwa umelewa, haki yako ya kuendesha gari itaondoshwa kwa (1) mwaka mmoja kwa ajili ya kukataa mara ya kwanza kufanya uchunguzi wa kupumua au damu. Ukitataa kupimwa na ukapatikana na hatia ya DUI, haki yako ya kuendesha gari inaweza kuondoshwa kwa miaka miwili na nusu (2 1/2), kulingana na kiwango chako cha BAC wakati wa kukamatwa. Iwapo utakataa kupimwa kemikali na kuwa na hatia ya awali ya DUI au kukataa kupimwa kemikali awali, utakabiliwa na kuondoshwa kwa miezi 18 kwa sababu ya kukataa, pamoja na miezi 18 zaidi kwa ajili ya hatia ya DUI, kwa jumla ya kuondoshwa kwa miaka tatu (3).

UREJESHAJI WA ADA YA KUKATAA KUPIMWA KEMIKALI

Madereva wanaokataa kuwasilisha upimaji wa kemikali watahitajika kurejesha ada ya kukataa kupimwa kemikali. Kosa la kwanza ni \$500, kosa la pili ni \$1,000, na kosa la tatu au linalofuata ni \$2,000. Urejeshaji wa ada ya kukataa kupimwa kemikali ni pamoja na ada ya kurejesha inayohitajika chini ya Msimbo wa Gari wa Pennsylvania, Kichwa cha 75, kifungu cha 1960. Urejeshaji wa ada ya kukataa kupimwa kemikali lazima ilipwe kwa hundi ilioidhinishwa au agizo la pesa.

ADHABU KALI

Adhabu huwa kali zaidi kwa mambo haya matatu (3): kadiri kiwango chako cha pombe kinavyoongezeka kwenye damu, ndivyo majeraha na madhara makubwa zaidi yatokanayo na ajali ukiwa unaendesha gari ukiwa umelewa inaweza kutoka, na ndivyo unavyohukumiwa mara nyinyi zaidi kwa DUI.

Majedwali matatu (3) yafuatayo yanatoa muhtasari wa adhabu ya kuendesha gari ukiwa umelewa katika viwango tofauti vya uharibifu. Mbali na adhabu zilizoorodheshwa katika majedwali haya, shule ya usalama wa pombe barabarani itahitajika kwa makosa ya kwanza au ya pili katika kiwango chochote cha uharibifu. Wahalifu wa DUI wa mara ya kwanza na wanaorudia walio na viwango vya juu vya pombe katika damu na watu binafsi wanaopokea hatua ya upendeleo wa uendeshaji kuondoshwa kutokana na ukiukaji wa kukataa kupimwa kemikali watahitajika kuwa na mfumo wa kifaa cha kuhisi pumzi ya pombe uliowekwa kwenye gari lolote litakaloendeshwa. Mtu aliyehitajika kuwa na kifaa cha kuhisi pumzi ya pombe ambaye anataka kurejeshewa haki yake ya uendeshaji, anahitajika, kama masharti ya kutoa leseni iliyowekewa vikwazo, kuwa na gari lolote litakaloendeshwa na mfumo wa kifaa cha kuhisi pumzi ya pombe na kubaki hivyo kwa muda wote wa kipindi cha leseni iliyozuiliwa au, ikiwa hakuna magari yanayomilikiwa, yaliyosajiliwa, au ya kuendesha, kuthibitisha kwa mujibu wa kanuni za PennDOT. Unaweza pia kuhitajika na mahakama kufanyiwa uchunguzi na matibabu ya matumizi mabaya ya pombe katika kiwango chochote cha uharibifu kwa makosa ya kwanza na yanayofuata. Zaidi ya hayo, hakimu anaweza kuamuru hadi saa 150 za huduma ya jamii.

Iwapo una umri wa chini ya miaka 21 na umepatikana na hatia ya kuendesha gari ukiwa umelewa (BAC yako ni .02 au zaidi), utakabiliwa na adhabu zilizoorodheshwa katika Jedwali la 2, "Kiwango cha Juu," hata kama BAC yako ni ndogo kuliko viwango vilivyoainishwa kwa adhabu hizo.

Iwapo umehusika katika ajali iliyosababisha majeraha ya mwili, kifo au uharibifu wa mali, uko chini ya adhabu zilizoorodheshwa katika Jedwali la 2, "Kiwango cha Juu," badala ya zile zilizoorodheshwa katika Jedwali la 1, "Uharibifu wa Jumla," hata kama BAC yako iko chini kuliko viwango vilivyoorodheshwa katika Jedwali la 2, "Kiwango cha Juu."

Yeyote anayeendesha gari akiwa amelewa na dawa zinazodhibitiwa na madereva wanaokataa kupimwa kemikali atakabiliwa na adhabu zilizoorodheshwa katika Jedwali la 3, "Kiwango cha Juu Zaidi."

Kwa kosa la kwanza katika viwango vya juu na vya juu zaidi vya uharibifu, unaweza kukubaliwa katika mpango wa Mwelekeo wa Kuharakisha Marekebisho (ARD).

JEDWALI LA 1 - UHARIBIFU WA JUMLA: KIWANGO CHA .08 HADI .099 CHA POMBE KATIKA DAMU
(Kumbuka: Adhabu hizi zinatumika kwa madereva walio katika umri halali wa kunywa pombe.)

Adhabu	Kosa la Kwanza	Kosa la Pili	Kosa la Tatu
Hukumu	Uangalizi wa miezi 6	Siku 5 hadi miezi 6 gerezani	Siku 10 hadi miaka 2 gerezani
Faini	\$300	\$300 - \$2,500	\$500 - \$5,000
Leseni	Hakuna hatua	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 12 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 12 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe

JEDWALI LA 2 - KIWANGO CHA JUU: KIWANGO CHA .10 HADI .159 CHA POMBE KATIKA DAMU

(Kumbuka: Jedwali hili pia linatumika kwa madereva walio na umri wa chini ya miaka 21 wenye BAC ya .02 au zaidi; madereva wa magari ya kibashara wenye BAC ya .04 au zaidi; madereva wa mabasi ya shule wenye BAC ya .02 au zaidi; na madereva walio na BAC ya .08 hadi .099 na wanaohusika katika ajali inayosababisha majeraha mabaya ya kimwili, kifo au uharibifu wa gari au mali.)

Adhabu	Kosa la Kwanza	Kosa la Pili	Kosa la Tatu
Hukumu	Siku 2 hadi miezi 6 gerezani	Siku 30 hadi miezi 6 gerezani	Siku 90 hadi miaka 5 gerezani
Faini	\$500 - \$5,000	\$750 - \$5,000	\$1,500 - \$10,000
Leseni	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 12 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 12 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 18 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe

JEDWALI LA 3 - KIWANGO CHA JUU ZAIDI: KIWANGO CHA JUU ZAIDI CHA .16 CHA POMBE KATIKA DAMU

(Kumbuka: Jedwali hili pia linatumika kwa madereva wanaokataa kupima kemikali katika kiwango chochote cha BAC na madereva wanaopatikana na hatia ya kuendesha gari wakiwa wamelewa na vitu vya Ratiba ya I, II au III ambavyo havijaagizwa kimatibabu, mchanganyiko wa dawa nyngine na pombe au vitu kama vile vivutia hewa.)

Adhabu	Kosa la Kwanza	Kosa la Pili	Kosa la Tatu
Hukumu	Siku 3 hadi miezi 6 gerezani	Siku 90 hadi miaka 5 gerezani	Mwaka 1 hadi miaka 5 gerezani
Faini	\$1,000 - \$5,000	\$1,500	Kima cha chini cha \$2,500
Leseni	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 12 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 18 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe	Kuondoshwa kwa muda wa miezi 18 na sharti la mwaka 1 wa Kifaa cha Kuhisi Pumzi ya Pombe

Ikiwa adhabu yako inajumuisha muda wa uangalizi au kifungo cha gerezani cha miezi sita (6) (wewe ni mkosaji wa mara ya kwanza katika kiwango chochote au mkosaji wa mara ya pili katika "Uharibifu wa Jumla" au "Kiwango cha Juu"), uhalifu wako wa DUI umeshtakiwa kama kosa la jumla. Mashtaka ya makosa ya jumla inamaanisha ikiwa unapinga kesi, huna haki ya kusikilizwa kwa mahakama.

Kwa kosa la kwanza katika viwango vya juu na vya juu zaidi vya uharibifu, unaweza kukubaliwa katika mpango wa Mwelekeo wa Kuharakisha Marekebisho (ARD).

Ukikubaliwa katika mpango wa ARD:

- Utapoteza leseni yako kwa muda wa hadi siku 90 kwa ARD.
- Itaendelewa kuwa chini ya uangalizi wa mahakama kwa muda wa miezi sita (6).
- Utapa faini ya katika ya \$300 na \$5,000 pamoja na ada zinazohusiana na gharama zingine.
- Utafanyiwa tathmini ya pombe na madawa ya kulevyा.
- Utapitia matibabu ya urekebishaji wa pombe na madawa ya kulevyा, ikiwa ni lazima.
- Utashiriki katika saa 12 1/2 za Shule ya Usalama wa Pombe Barabaranı.

SHERIA YA KUTOSTAHIMILI KABISA (CHINI YA DUI)

Sheria ya Kutostahimili Kabisa huweka madhara makubwa kwa wale walio chini ya miaka 21, ambao huendesha gari wakiwa na kiasi chochote cha pombe kinachoweza kupimika katika damu yao. Sheria ilipunguza Kiwango cha Pombe katika Damu (BAC) kutoka .08 hadi .02 kwa watoto (chini ya umri wa miaka 21) wanaoshtakiwa kwa Kuendesha Gari Wakiwa Wamelewa.

KWANINI KUTOSTAHIMILI KABISA?

Ajali za barabarani ndio chanzo kikuu cha vifo vya vijana nchini Marekani.

Kuendesha gari kunahuisha kazi nyingi, ambazo mahitaji yake hubadilika mara kwa mara. Ili kuendesha gari kwa usalama, ni lazima uwe macho, ufanye maamuzi kulingana na maelezo yanayobadilika kila mara yaliyopo katika mazingira na uweze kuendesha kulingana na maamuzi haya. Unywaji pombe hudhoofisha ujuzi mbalimbali unaohitajika kwa ajili ya kutekeleza majukumu haya.

Ikiwa una umri wa chini ya miaka 21 na umehukumiwa kwa DUI kwa mara ya kwanza, utaenda gerezani kwa muda wa kuanzia siku mbili (2) hadi miezi sita (6), leseni yako itaondoshwa kwa mwaka mzima, na utalipa faini ya \$500 hadi \$5,000.

KUNYWA VILEO KABLA YA UMRI UNAOKUBALIWA

Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 21, ni kinyume cha sheria kununua pombe, kunywa pombe, kumiliki pombe au kuwa na pombe kwenye gari unaloendesha. Kwa kuongeza, ikiwa uko chini ya umri unaokubaliwa na unakamatwa na kuzuiliwa kwa ajili ya kupima damu, kupima pumzi na/au mkojo, idhini ya mzazi ya kufanya vipimo hivi haihitajiki, lakini polisi watawajulisha wazazi wako kuhusu ukamataji. Adhabu ya chini ya kunywa vileo kabla ya umri unaokubaliwa ni faini ya hadi \$500 pamoja na gharama za mahakama.

Mahakama inaweza kukuhitaji utathminiwe ili kubaini kiwango cha kuhusika kwako na pombe na pia inaweza kukuhitaji ukamilishe kwa mafanikio mpango wa elimu ya pombe, uingiliaji au ushauri.

UKWELI MMOJA UNABAKI KUWA: Ni kinyume cha sheria kwa mtu ye yote aliye chini ya umri wa miaka 21 kunywa, kumiliki au kusafirisha pombe.

USIHATARISHE matokeo.

Watu wazima, hata wazazi, ambao wamepatikana na hatia ya kuwapa watoto pombe wakijua na kwa makusudi watatozwa faini ya angalau \$1,000 kwa kosa la kwanza na \$2,500 kwa kila kosa la ziada na watafungwa gerezani kwa mwaka mmoja. Watu wazima pia wanajibika kwa wageni wanaokunywa katika nyumba zao. Ikiwa, kwa mfano, ulikuwa na vijana 17 nyumbani kwako kwa ajili ya karamu na walikuwa wakinywa pombe, karamu inaweza kukugharimu \$41,000. Hiyo ni \$1,000 kwa mnywaji wa kwanza kijana na \$2,500 kwa kila mmoja wa wanywaji wengine 16.

MAKUBALIANO YA LESENI YA UDEREVA (DLC)

DLC ni makubaliano kati ya jimbo wanachama na Wilaya ya Columbia ili kuongeza juhudzi za kutekeleza sheria kote nchini. Masharti makuu ya DLC, ambayo jimbo wanachama zimejitolea kutumia na kutekeleza, ni:

- Dhana ya “leseni ya dereva mmoja”, ambayo inahitaji kuwasilisha leseni ya udereva ya nje ya jumbo wakati maombi ya leseni ya dereva katika jimbo lingine yanafanya.
- Dhana ya “rekodi ya dereva mmoja”, ambayo inahitaji kwamba rekodi kamili ya udereva ihifadhiwe katika jimbo ambalo dereva anakaa ili kubaini ustahiki wa kuendesha gari katika jimbo lake, na vile vile haki ya waendeshaji wasio wakaaji katika maeneo mengine ya mamlaka.
- Kuripoti hatia zote za trafiki na kuondoshwa/kuwekewa vizuizi katika leseni za madereva walio nje ya jimbo kwa shirika la kutoa leseni la jimbo lako, pamoja na maelezo mengine muhimu.
- Uhakikisho wa sare na matibabu ya kutabirika ya madereva kwa kushughulikia makosa yaliyotendwa katika majimbo mengine kana kwamba yametendwa katika jimbo lako.

Makosa yafuatayo, yakitendwa katika jimbo mwanachama, yatachukuliwa kana kwamba kosa hilo limetokea huko Pennsylvania, na adhabu ifaayo itawekwa chini ya masharti ya Kanuni zetu za Magari:

- Mauaji bila kukusudia au mauaji ya kitendo cha uzembe yanayotokana na uendeshaji wa gari (Sehemu ya 3732).

- Kuendesha gari ukiwa umekunywa pombe au dawa za kulevyta kwa kiwango kinachomfanya dereva kushindwa kuendesha gari kwa usalama (Sehemu ya 3802).
- Kushindwa kusimama na kutoa msaada katika tukio la ajali ya gari na kusababisha kifo au jeraha la kibinafsi la mtu mwiningine (Sehemu ya 3742).
- Uhalifu wowote katika tume ambayo gari hutumiwa (Kanuni ya Uhalifu na Makosa ya Sheria ya Madawa Hatari ya Kulevyta).

Kutojibu mwito wa nje ya jimbo kutasababisha haki yako ya kuendesha gari kuondoshwa kwa muda usiojulikana huko Pennsylvania hadi jibu litolewe kwa eneo lililoonyeshwa kwenye mtajo.

MASWALI YA MAPITIO YA SURA YA 4

- 1. UMRI WA CHINI YA KUNYWA KATIKA JIMBO HILI NI MIAKA _____.**
  - A. 9
  - B. 20
  - C. 21
  - D. 18

- 2. WATU WALIO CHINI YA UMRI WA MIAKA 16 WANAOOTUMIA KITAMBULISHO CHA UWONGO KUNUNUA POMBE:**
  - A. Wataondoshwa kuendesha gari ambako huanza katika siku yao ya kuzaliwa ya 16
  - B. Hawataweza kufanya mtihani wa udereva hadi siku yao ya kuzaliwa ya 21
  - C. Wataondoshwa kuendesha gari ambako huanza katika siku yao ya kuzaliwa ya 21
  - D. Watapelekwa kwa darasa la elimu ya usalama wa pombe

- 3. IKIWA MTU CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 ATAKUNYWA POMBE, LAKINI HAENDESHI GARI, ADHABU YA KOSA LA KWANZA NI:**
  - A. Leseni ya udereva kuondoshwa kwa muda wa siku 90 na faini ya hadi \$500
  - B. Uangalizi wa miezi 6
  - C. Hukumu kwa taasisi ya marekebisho
  - D. Pointi kwenye rekodi ya kuendesha gari

- 4. IDHINI YA WAZAZI KUFANYA VIPIMO VYA PUMZI, DAMU NA MKOJO:**
  - A. Haihitajiki
  - B. Inahitajika kutoka kwa mzazi imoja tu
  - C. Inahitajika kwa watu walio chini ya umri wa miaka 16
  - D. Inahitajika kutoka kwa wazazi wote

- 5. NI KINYUME CHA SHERIA KWA YEYOTE ALIYE CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 _____ POMBE.**
  - A. Kuвая mavazi yanayotangaza
  - B. Kuwa mbele ya
  - C. Kukunywa
  - D. Kugawa

- 6. NI KINYUME CHA SHERIA KWA YEYOTE ALIYE CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 _____ POMBE.**
  - A. Kuⱱaa mavazi yanayotangaza
  - B. Kumiliki
  - C. Kugawa
  - D. Kuwa mbele ya

- 7. NI KINYUME CHA SHERIA KWA YEYOTE ALIYE CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 _____ POMBE.**
  - A. Kugawa
  - B. Kuⱱaa mavazi yanayotangaza
  - C. Kuwa mbele ya
  - D. Kusafirisha

- 8. MOJA KATI YA ADHABU ZA KUENDESHA UKIWA UMELEWA NI:**
  - A. Uondoshaji wa miaka 5 wa leseni ya dereva
  - B. faini ya \$100.00
  - C. Kuhudhuria Shule ya Usalama wa Pombe Barabarani
  - D. Hukumu ya saa 12 gerezani

9. IWAPO UTAKAMATWA UKIENDESHA UKIWA UMELEWA NA UKAKATAE**KUPIMWA DAMU, UTAPOKEA:**

- A. Matibabu ya ushauri wa madawa ya kulevyta
- B. Hukumu ya siku moja gerezani
- C. Leseni ya Dereva Kuondoshwa:
- D. faini ya \$300.00

10. IKIWA AFISA WA POLISI ATAKUHITAJI UPIMWE DAMU, PUMZI, AU MKOJO:

- A. Unaweza kuchagua upimaji unaopendelea
- B. Lazima utie saini kwenye fomu ya idhini
- C. Unaweza kukataa ikiwa ni chini ya umri unaokubaliwa
- D. Lazima upimwe, au leseni yako itaondoshwa

11. KWA HUKUMU YA KWANZA KWA KUENDESHA UKIWA UMELEWA KATIKA**KIWANGO CHOCHOTE CHA POMBE KATIKA DAMU, UNAWEZA:**

- A. Kupoteza leseni yako kwa muda wa hadi miaka 5
- B. Kuhitajika kuendesha darasa la elimu ya umma kuhusu hatari za kuendesha gari ukiwa mlevi
- C. Kuhitajik kuendesha gari na leseni ya kazi yenye vizuizi
- D. Kulipa faini ya angalau \$300

**12. UKIWA CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 UNACHUKULIWA KUWA UNAENDESHA UKIWA
UMELEWA IKIWA KIWANGO CHA POMBE YA DAMU NI:**

- A. .08% au zaidi
- B. .10% au zaidi
- C. .05% au zaidi
- D. .02% au zaidi

**13. IKIWA UNA UMRI WA CHINI YA MIAKA 21 NA UTAHUKUMIWA KWA KUENDESHA UKIWA UMELEWA,
LESENI YAKO YA DREVA ITAONDOSHWA KWA MUDA WA _____ KWA KOSA LA KWANZA.**

- A. Siku 60
- B. Siku 30
- C. Miezi 6
- D. Mwaka 1

**14. IKIWA UNA UMRI WA CHINI YA MIAKA 21, NA UTAHUKUMIWA KWA KUBEBA KITAMBULISHO CHA
UONGO, UTAHITAJIKA KULIPA FAINI YA \$500 NA LESENI YAKO ITAONDISHWA KWA MUDA WA SIKU 90.**

- A. Ikiwa tu kiwango cha pombe katika damu (BAC) ni .02% au zaidi
- B. Hata kama hukuwa unaendesha gari
- C. Ikiwa tu ulikuwa unaendesha gari wakati wa kukamatwa
- D. Ikiwa tu kiwango cha pombe katika damu (BAC) ni .02% au zaidi na ulikuwa unaendesha gari wakati wa kukamatwa

**15. SHERIA YA KUTOSTAHIMILI KABISA ILIPUNGUZA KIWANGO CHA POMBE KATIKA DAMU (BAC)
KUTOKA .08% HADI _____ KWA MADEREVA CHINI YA UMRI WA MIAKA 21 WANAOSHTAKIWA
KWA KUENDESHA WAKIWA WAMELEWA.**

- A. .02%
- B. .05%
- C. .07%
- D. .00%

16. UKISIMAMISHWA NA AFISA WA POLISI, UNAPASWA:

- A. Kufungua mkanda wako wa kiti na uteremshe dirisha lako
- B. Kutayarisha makaratasi yako kabla afisa hajafika kwenye gari lako
- C. Kukaa ndani ya gari lako huku mikono yako ikiwa kwenye usukani, na umngoje afisa akufikie
- D. Kuondoka kwenye gari lako na utembee ukielekea kwenye gari la doria

MAJIBU MUHIMU YA SURA YA 4

- 1.C
- 2.A
- 3.A
- 4.A
- 5.C
- 6.B
- 7.D
- 8.C
- 9.C
- 10. D
- 11. D
- 12. D
- 13. D
- 14. B
- 15. A
- 16. C

SURA YA 5: SHERIA NA MASUALA HUSIKA

Sura hii itatoa maelezo unayohitaji kujua kuhusu sheria za hivi majuzi za Pennsylvania au sheria zingine zinazohusiana na madereva.

Kupata maelezo zaidi kuhusu sheria za Pennsylvania tafadhalii tembelea www.dmv.pa.gov, chagua sheria na kanuni zilizoorodheshwa chini ya Vituo nya Maelezo.

ARIFA INAYOHITAJIKA KWA AJILI YA MABADILIKO YA JINA AU ANWANI

Kulingana na mujibu wa Kifungu cha 1515 cha Kanuni ya Gari ya Pennsylvania, jina au anwani yako ikibadilishwa, ni lazima uiarifu PennDOT ndani ya siku 15 baada ya mabadiliko hayo hata ukihamu kutoka kwenye jimbo. Unaweza kuripoti mabadiliko ya anwani yako kwa kutembelea tovuti yetu katika www.dmv.pa.gov au kupigia Kituo chetu cha Mawasiliano ya Mteja katika 717-412-5300. Kanuni ya Magari ya Pennsylvania inapiga marufuku utoaji wa bidhaa za leseni ya udereva kwa mtu ye yeyote ambaye si mkazi wa Pennsylvania. Kisheria, ikiwa wewe ni mpiga kura aliyesajiliwa huko Pennsylvania, ombi hili litaturuhusu kuarifu ofisi yako ya kaunti ya usajili wa wapigakura kuhusu mabadiliko yako ya anwani. Unaweza kubadilisha jina lako kwa kujaza Ombi la Leseni ya Udereva Isiyo ya Kibiashara kwa ajili ya Mabadiliko/Marekebisho/Ubadilishaji (Fomu DL-80) inayopatikana kwenye tovuti. Utapewa kadi iliyobadilishwa ya leseni ya udereva iliyo na maelezo mapya. Kadi hii lazima ichukuliwe pamoja na leseni yako ya udereva. Hakuna ada ya huduma hii kwa madereva wasio wa kibiashara.

SHERIA YA MIKANDA YA KITI

Kwa mujibu wa Kifungu cha 4581 cha Kanuni ya Magari ya Pennsylvania, ni sheria nchini Pennsylvania kwamba:

- Madereva wote na abiria wa viti nya mbele kwenye magari, lori ndogo na nyumba za magari lazima wavae mikanda ya usalama.
- Ikiwa unasafirisha abiria wenye umri wa miaka minane (8) au zaidi lakini chini ya umri wa miaka 18, ni lazima wafunge mikanda ya usalama, bila kujali mahali walipo kwenye gari.
- Ikiwa wewe ni dereva chini ya umri wa miaka 18, idadi ya abiria haiwezi kuzidi idadi ya mikanda ya usalama kwenye gari.

UNATAKIWA KISHERIA KUFUNGA MIKANDA. Ni jambo la maana kufunga mkanda wako wa kiti.

Watu wengi wanaamini kuwa wataweza kutumia mikono na miguu yao kujizua kugonga nyuso za gari katika ajali, lakini wamekosea. Katika mgongano, gari lako husimama, lakini mwili wako unaendelea kusonga kwa kasi ile ile uliyokuwa ukisafiri hadi inagonga paneli au kioo cha mbele. Katika ajali nydingi, miili ya abiria na madereva iligonga sehemu za ndani za gari kwa nguvu kabisa. Hii itavunja hata mikono na miguu yenye nguvu zaidi. Katika 30 mph, hii ni kama kugonga ardhi kutoka juu ya jengo la gorofa tatu. Ndio maana huwezi kujishika ukitumia mikono yako. Dereva au abiria ambaye hajafunga mikanda, anaweza kuuawa kwa athari hata gari linaposafiri polepole kama 12 mph.

Mikanda ya kiti pekee ndiyo inaweza kuweka mwili wako kwa usalama. Una 1/50 tu ya sekunde ya kusimamisha mwili wako baada ya ajali ya gari. Mikono na miguu haifanyi kazi haraka, lakini mikanda ya usalama hufanya kazi. Mikanda ya kiti hupunguza mwili wako kwa upole zaidi kuliko paneli ngumu, usukani au kioo cha mbele. Wakati wa ajali, mikanda ya usalama iliyo fungwa husambaza nguvu za kushuka kwa kasi kwenye sehemu kubwa na zenye nguvu za mwili wako kama vile kifua, nyongea na mabega. Mifuko ya hewa hutoa faida kubwa zaidi ya "kushuka". Hata hivyo, hata ikiwa mfuko wa hewa upo, mikanda wa kiti lazima uvaliwe.

Mikanda ya kiti pia hukuweka ndani ya gari lako. Uwezekano wako wa kuuawa ni karibu mara 25 zaidi ikiwa utatupwa kutoka kwa gari lako. Kutupwa kwa kawaida kunamaanisha kuititia kioo cha mbele na kisha kutua mahali fulani - ngumu. Nguvu katika mgongano inaweza kuwa kubwa kabisa kukutupa kama futi 150 (takriban urefu wa gari 15). Ukitua barabarani, daima kuna nafasi ya kugongwa wakati umelala hapo. Watu wanenye (4) kati ya watano (5) walioawa kwa kutupwa wangeishi, ikiwa wangeweza kukaa ndani ya gari.

Mikanda ya kiti na mifuko ya hewa huokoa maisha. Hufanya kazi vizuri zaidi wakati kila mtu amefungwa na watoto wamezuiliwa ipasavyo kwenye kiti cha nyuma.

SHERIA YA KUMZUIA MTOTO

Ajali za magari ndizo chanzo kikuu cha vifo na majeraha kwa watoto nchini Marekani. Huko Pennsylvania kila mwaka, takriban watoto 7,000 walio chini ya umri wa miaka mitano (5) wanahuksika katika ajali.

SHERIA YA ULINZI WA ABIRIA MTOTO 229 INAHITAJI

- Watoto walio na umri wa chini ya miaka minne (4) lazima wafungwe katika mfumo wa kuzuia abiria watoto ulioidhinishwa na serikali (kiti cha usalama cha mtoto), ambao lazima walindwe kwenye gari kwa mfumo wa mikanda ya usalama (au kwa kutumia mfumo wa LATC wa gari, unaopatikana katika magari mapya), bila kujali mahali ulipo kwenye gari (kiti cha mbele au cha nyuma).
- Watoto wenyе umri wa miaka minne (4) na zaidi, lakini walio chini ya umri wa miaka minane (8) lazima wafungwe kwenye kiti cha nyongeza cha watoto kilichoidhinishwa na serikali, ambacho lazima kihifadhiwe kwenye mfumo wa kiti wa mikanda ya usalama, bila kujali mahali ulipo kwenye gari (kiti cha mbele au nyuma). Viti vya nyongeza lazima vitumike pamoja na mikanda ya paja na bega.
- Watoto wenyе umri wa miaka minane (8) na zaidi, lakini chini ya umri wa miaka 18 lazima wafungwe mkanda wa usalama, bila kujali mahali ulipo kwenye gari (kiti cha mbele au cha nyuma).
- Madereva wana jukumu la kuaweka watoto katika mfumo ulioidhinishwa wa kuwazuia abiria na kuhakikisha watoto walio chini ya umri wa miaka 18 wamefungwa.

WAKIUKAJI WANAWEZA KUTOZWA FAINI NA WATAWAJIBIKA KWA GHARAMA ZOTE ZA MAHAKAMA.

Watoto walio na umri wa chini ya miaka 2 lazima walindwe kwenye kiti cha gari kinachotazama nyuma hadi mtoto atakapopita uzito wa juu na vikomo vya urefu wa kiti cha gari kama ilivyoainishwa na mtengenezaji wa kiti cha gari. **Usiwhi kuweka kiti cha usalama cha mtoto kinachotazama nyuma kwenye kiti cha mbele ikiwa mfuko wa hewa upo.** Katika ajali, mfuko wa hewa utapiga nyuma ya kiti cha mtoto kwa nguvu, ambapo nguvu hiyo itapitishwa kwenye kichwa cha mtoto na kusababisha jeraha kali au kifo.

Iwapo unasafirisha watoto walio chini ya umri wa miaka minane (8) ambao, kisheria, ni lazima watumie viti vya usalama vya watoto vilivyoainishwa na serikali au viti vya nyongeza, soma mwongozo wa mmiliki wa gari lako na maelekezo yaliyokuja na kiti hicho ili ujue jinsi ya kuambatisha kwa uthabiti kiti kwenye gari lako na jinsi ya kuwalinda watoto kwa urahisi kwenye viti vyao vya watoto.

VIDOKEZO VYA USALAMA KWA WATOTO NA WANYAMA KIPENZI

Zuia Mshtuko wa Kiharusi cha Joto Kinachohusiana na Gari

Hajiloto ya nje inapoendelea kuongezeka, hatari kwa watoto na wanyama vipenzi kujueruhwa vibaya au hata kufa kutokana na kuachwa peke yao ndani ya gari la moto pia huongezeka. Magari yanapata joto haraka - hata dirisha likiwa limevirgingishwa chini inchi mbili, ikiwa hajiloto ya nje iko katika nyuzi joto 80 Farenhaiti, hajiloto ndani ya gari inaweza kufikia viwango vya hatari kwa dakika 10 pekee.

Vidokezo vya Kuzuia Ili Kuepuka Kiharusi cha Joto cha Kusikitisha:

- Usimwache mtoto au mnyama kipenzi peke yake kwenye gari, hata kama madirisha yamefunguliwa kiasi.
- Usiwhi kuruhusu watoto kucheza kwenye gari lisilo na mtu.
- Weka pochi, mkoba, simu ya mkononi, au kitu utakachohitaji kwenye kiti cha nyuma ili uwe na uhakika wa kumwona mtoto aliyeachwa kwenye gari.
- Weka dubu mkubwa au wanyama mwingine wa sesere kwenye kiti cha gari wakati ni tupu. Sogezza kitu kwenye kiti cha mbele unapomweka mtoto kwenye kiti cha gari kama ukumbusho wa kuona.
- Kupata maelezo zaidi kuhusu kuzuia kiharusi cha joto, tembelea <https://www.safercar.gov/parents/InandAroundtheCar/heatstroke.htm>.

Koti za baridi na viti vya gari

Majira ya baridi kali zaidi yanapokaribia, wazazi huleta makoti mengi ya majira ya baridi ya mtoto wao ili kuwapa joto wanaposafiri kwa gari. Hata hivyo, koti nene za msimu wa baridi zinaweza kupunguza usalama wa kiti cha gari cha mtoto. Koti na nguo zote zitabana katika ajali, lakini makoti mazito ya msimu wa baridi yanaweza kubana vya kutosha kuunda utelezi mkubwa katika kuunganisha. Ufungaji wa kiti cha gari huweka mtoto salama kwenye kiti cha gari na lazima kiwekwe kwenye mwili wa mtoto ili kutoa ulinzi bora zaidi katika ajali. Kupata maelezo zaidi kuhusu Vidokezo vya Usalama kwa Watoto wakati wa Baridi, tembelea tovuti ya PennDOT's katika <http://www.penndot.gov>.

MAELEZO YA USALAMA WA MIFUKO YA HEWA

- Mifuko ya hewa ni vifaa nya ziada nya ulinzi. Mikanda ya paja na bega inapaswa kuvaliwa kila wakati. Vaa mkanda wa kiti ukiwa umeshika mapaja yako na ukanda wa mbega ukipita kwenye kifua chako mbali na shingo lako.
- Kiti cha dereva na cha abiria wa mbele kinapaswa kusukumwa nyuma kama iwezekanavyo, hasa kwa watu wafupi. Unapaswa kukaa nyuma kama uwezavyo mbali na sehemu ya mfuko wa hewa kama uwezavyo, bila kuhatarisha uwezo wako wa kufikia na kutumia pedali za mafuta na breki, na vifaa kwenye kwenye paneli ya vifaa na usukani. Ili uwe salama, iwapo mfuko wa hewa utafunguka, unapaswa kuwa umbali wa inchi 10 kutoka kwenye usukani.
- Shikilia usukani kwa mikao ya saa 9 na 3 na 4. Hii itazuia viwiko na mikono yako dhidi ya kuumizwa au kuvunjika au kukugonga kwa nguvu kwenye uso, ikiwa mifuko ya hewa itafunguka. Pia, weka vidole gumba vyako juu au nje ya usukani, badala ya kushika ndani ya usukani.
- Watoto walio kwenye viti vinavyoangalia nyuma **hawapaswi** kukaa kwenye kiti cha mbele cha gari chenye mfuko wa kando wa hewa.
- Inapendekezwa kwamba watoto wote walio na umri wa miaka 12 na chini wakae kwenye kiti cha nyuma. Kuna sababu mbili (2) za hii: kwanza, ajali nyingi ni ajali za mbele, kwa hivyo kuwaweka watoto kwenye kiti cha nyuma huwasogezza mbali na sehemu ya ajali; pili, watoto uhangaika sana kwenye viti vyao na wanaweza kuwa karibu sana na sehemu ya mfuko wa hewa ikiwa wako kwenye kiti cha mbele, hiyo ni kuwahatarisha katika tukio la mfuko wa hewa kufunguka wakati wa ajili.

SHERIA YA WAMERIKA WALEMAVU (ADA)

Ili kutii Sheria ya Wamerika Walemavu ya 1990, PennDOT imefanya Vituo vyote nya Leseni ya Udereva na Vituo nya Picha ya Leseni kufikiwa na watu walio na ulemavu wa kimwili. Isitoshe, huduma zifuatazo zinapatikana kwa watu ambao wanataka kufanya Mtihani wa Ufahamu na Barabara na wana ulemavu wa kusikia au kusoma.

WAKALIMANI WA VIZIWI NA WATU WALIO NA ULEMAVU WA KUSIKIA

Shirika la Kutoa Leseni ya Udereva la PennDOT (PennDOT's Bureau of Driver Licensing) litatoa mkalimani baada ya kuomba kwa watu walio na ulemavu wa kusikia na wanaowasiliana kuititia matumizi ya lugha ya ishara. Huduma hii inapatikana kwa wateja ambao wanataka kufanya Mtihani wa Ufahamu na/au Barabara au ambao ni lazima wafanye mtihani alama maalum.

Fanya mawasiliano yako ya kwanza na PennDOT angalau wiki mbili (2) kabla ya wakati unaofanya mtihani, na PennDOT itafanya iwezavyo kumpata mtu atakayetoea huduma ya ishara kulingana na upendeleo wako.

ILI MKALIMANI AWEPO NI LAZIMA

- Upige simu kwa 717-412-5300 ili upange miadi ya kufanya mtihani huo. Ukitumia TDD unapaswa kupiga simu kwa 711. Ashiria ni Kituo kipi cha Leseni ya Udereva unachotaka kufanya mtihani huo na upeane angalau tarehe tatu (3) ambazo unaweza kufanya mtihani huo.

Wakati unaweka miadi ya kufanya mtihani wako, unaweza pia kutumia Huduma ya Mawasiliano ya Pennslavania. Huduma hii inatoa mawasiliano ya simu kati ya mtu aliye na mfumo wa TDD na yule ambaye hana. Mfumo huu hutumia opereta anayetumika kama mtu wa kati kwa simu kati ya wahusika wanaosikia na wasiosikia. Ikiwa una mfumo wa TDD, unapaswa kutumia 1-800-654-5984 wakati unafikia Huduma ya Mawasiliano ya Pennsylvania. Ikiwa unafikia huduma kama mpiga simu anayesikia, unapaswa kutumia 1-800-654-5988. Wakati mkalimani ameajiriwa kukusaidia na mtihani wako, unapigiwa simu ili tarehe yako ya mtihani ithibitishwe.

- Wakati unafanya miadi yako, unapaswa kuashiria ikiwa kuna aina ya lugha ya ishara unayopendelea kutumia. Aina zinazopatikana ni:
  - Lugha ya Ishara ya Marekani (ASL)
  - Mfumo wa Ishara wa Kulinganisha ishara na lugha ya Kiingereza (SEE)
  - Lugha ya Ishara ya Pidgin (PSE)
  - Mkalimani wa maneno (mtu anayesoma midomo)

MBINU MBADALA YA MITIHANI

Baadhi ya watu wanaofanya Mtihani wa Ufahamu huenda wakawa na matatizo ya kusoma katika hali zingine, huenda wasiweze kusoma na huenda wakahisi vizuri zaidi ikiwa wangesomewa mtihani huo . Baada ya kuomba, mitihani ya sauti hutolewa katika Vituo vyote vya Leseni ya Udereva katika jumuiya ya madola.

MAENEKO YA KUEGESHA YA WATU WALEMAMU

Kulingana na sheria ya Pennsyvalia, kuna hali mbili (2) zinazofaa kabla ya mtu kuegesha gari kihalali katika eneo lililotengewa watu walemauvu:

1. Lazima gari linaloegeshwa lionyeshe bango la mtu mlemavu, au bamba la usajili/uegeshaji la wakongwe walemauvu
2. Lazima gari hilo liwe linaendeshwa na au la kuwasafirisha watu walemauvu au wakongwe walemauvu

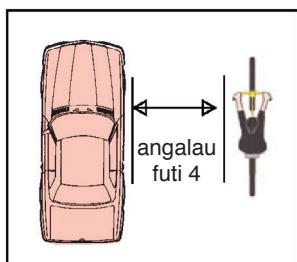
Gari lolote lililoegeshwa kinyume cha sheria katika eneo la kuegesha la watu walemauvu linaweza kuondolewa kutoka eneo hilo kwa kuvutwa na kurudishwa tena baada ya malipo ya gharama ya kuvutwa. Ukiukaji huu wa kuegesha ni kosa ndogo. Watu walioshtakiwa kwa kosa hili watapigwa faini ya kat \$50 na \$200.

SHERIA YA KUTOCHAFUA

Ni kinyume cha sheria kuangusha, kutupa au kuweka kwenye barabara yoyote, kwenye mali yoyote ya umma au ya kibinasi (bila ridhaa ya mmiliki) au ndani au kwenye maji ya jumuiya ya madola, kutoka kwa gari, karatasi taka zozote, vumbi, majivu, takataka za nyumbani, glasi, chupa, takataka au vitu vyovyote hatari au zenye madhara, au kuruhusu vitu hivi bila kuviiondoa mara moja au kusababisha vitu hivyo kuondolewa. Ukiukaji wa sheria hii, ikiwemo ukiukaji wowote unaotokana na tabia ya mtu yeyote aliye ndani ya gari lolote ambalo wewe ni dereva, unaweza kusababisha faini ya hadi \$ 300 baada ya kushtakiwa.

UKAGUZI WA USALAMA NA UTOAJI MOSHI WA MAGARI

Lazima gari lako lifanyiwe ukaguzi wa usalama katika kituo kilichoidhinishwa cha ukaguzi kila miezi 12. Tarehe kwenye kibandiko kinakuelezea ni lini gari lako linapaswa kukaguliwa tena. Gari linaweza kukaguliwa hadi siku 90 kabla ya tarehe yake inayofuata ya muda kuisha. Pia, ikiwa afisa wa polisi atagundua kifaa chochote chenyne dosari kwenye gari lako, unaweza kuhitajika kikitengeneza ndani ya siku tano (5) ili kushtakiwa. Katika kaunti nyingi, lazima pia mfumo wa kudhibiti utoaji moshi wa gari lako, gari la mizigo au lori ndogo (modeli ya mwaka wa 1975 au mpya zaidi) ukaguliwe kabla uweze kukamilisha ukaguzi wako wa usalama. Ukaguzi wa utoaji moshi hutekelezwa katika biashara za kibinasi zilizoidhinishwa na PennDOT. Pigia simu Laini ya Moja kwa Moja ya Wateja ya Ukaguzi wa Utoaji wa Moshi Magari, nambari ya simu 1-800-265-0921 ili ujifunze kuhusu mahitaji katika kaunti yako.

KUPITA SALAMA NDIO SHERIA

1. Kabla ya kupita, lazima kwanza uamue kama unaweza kuendesha karibu na mwendeshaji baisikeli. Hakikisha umeangalia magari yanayokuja. Wakati unapita, **lazima uruhusu angalau futi nne (4)** katy ya gari lako na baisikeli ili upite kwa usalama. Ikihitajika na kama unaweza kufanya kwa usalama, unaruhusiwa kuvuka mistari miwili ya njano ilio katikati ili uweze kudumisha umbali wa futi nne (4) katy ya gari lako na baisikeli.
2. Isipokuwa uwe unapinduka kushoto, waendeshaji baisikeli wanaoendesha polepole zaidi ya magari yanayopita lazima wasalie upande wa kulia wa barabara na lazima wasafiri kwa mwelekeo mmoja kama magari mengine. Hata hivyo, hitaji hili huondolewa kwenye barabara zenye barabara moja katika kila mwelekeo.
3. Wakati kuna barabara moja pekee ya kusafiria, waendeshaji baisikeli wanaweza kutumia sehemu yoyote ya barabara ili kuepuka hatari kwenye barabara, ikiwemo kuweka umbali salama kutoka kwa magari yaliyosimama na kuegeshwa.
4. Madereva hawawezi kuingia kwenye njia ya mwendeshaji baisikeli ambaye anaenda moja kwa moja mbele kwenye barabara au barabara ya kando.
5. Huwezi kumlazimisha mwendeshaji baisikeli kuondoka barabarani. Ukifanya hivi, unaweza kushtakiwa kwa makosa ya jinai.
6. Waendeshaji baisikeli wanazingatiwa kuwa wanaendesha gari na wanatarajiwa kutii sheria zote za trafiki; hata hivyo, wanaweza kuendesha chini ya kasi ya chini iliyochapishwa na huenda wasishtakiwe kwa kuzuia trafiki. Waendeshaji baisikeli wanaweza kuendesha kwenye barabara ya kando au nafasi kando ya barabara, lakini hawahitajiki kufanya hivyo.

Kupata maelezo zaidi, Mwongozo wa Dereva wa Baiskeli wa Pennsylvania (PUB 380) unaweza kupatikana katika: <http://www.dot.state.pa.us/public/pubsforms/Publications/Pub%20380.pdf>

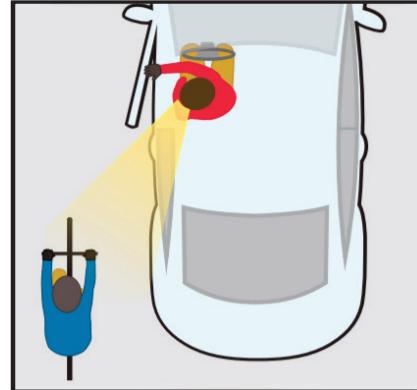
HATARI YA MILANGO ILIYOFUNGULIWA KWA WAENDESHAJI BAISIKELI

Milango iliyofunguliwa ya magari yana tishio la hatari kubwa kwa waendeshaji baisikeli. Wakati unafungua mlango wa gari, madereva na abiria wanapendekezwa kufanya yafuatayo:

1. Kuangalia kioo chako cha kuangalia nyuma.
2. Kuangalia kioo chako cha kuangalia kando.
3. Kufungua mlango kwa kutumai mkono wako ulio mbali (mkono ulio mbali na mlango)

Hi iaitwa mbinu ya "Dutch Reach" kwa sababu ilianzia Uholanzi. Hukulazimisha kupindua mwili wako, ambayo hukuwezesha kuona waendeshaji wanaokaribia. Huzuia pia mlango wa gari dhidi ya kufunguliwa kwa haraka sana. Hi haiwalindi tu waendeshaji baisikeli, lakini inaweza pia kuzuia mlango wako dhidi ya kuharibiwa au kuvunjwa na gari linalokabiria.

Waendeshaji baisikeli wanapaswa kuendesha wakiwa umbali wa futi tatu kutoka kwa magari yaliyoegeshwa ili kuepuka milango, kwenye mitaa iliyo na au isiyo na njia za baisikeli. Hi itawaweka waendeshaji wa baisikeli nje ya "eneo la mlango" na kuwalinda dhidi ya kugonjwa na milango inayofunguka ya magari.

SHERIA INAYOPINGA KUTUMA UJUMBE MFUPI

Sheria hii ilianza kutumika Machi 8, 2012 na kukiuka sheria hii kimsingi ni kosa ndogo lenye adhabu ya faini ya \$50.

Kile Sheria Hii Hufanya

- Inafafanua Kifaa cha Mawasiliano Ingiliani Pasiwaya (IWCD) kama simu pasiwaya, kisaidizi binafsi cha dijitali, simu mahiri, kompyuta inayoweza kubebeka au ya mkononi au vifaa sawia ambavyo vinaweza kutuma ujumbe, kutuma ujumbe wa papo hapo, barua pepe au kuvinjari Intaneti.
- Inafafanua mawasiliano ya ujumbe mfupi kama ujumbe wa matini, ujumbe wa papo hapo, barua pepe au mawasiliano mengine ya kuandika yaliyotungwa au kupokewa kwenye IWCD.
- Inaelezea wazi kwamba sheria hii inachukua sehemu ya, na inabatilisha sheria zozote za ndani zinazozuia matumizi ya vifaa pasiwaya ingiliani na madereva.

Sheria hii haiidhinishi kuchukuliwa kwa IWCD. Marufuku haya ya kutuma ujumbe mfupi yanajumuisha matumizi ya kifaa cha GPS, mfumo au kifaa ambacho kimejumuishwa kihalisi au kielektroniki ndani ya gari, au kifaa cha mawasiliano ambacho kimeambatishwa kwenye gari la usafiri wa umma, basi au basi la shule.

SHERIA YA KUTII ONYO LA HALI HATARI YA VIFAA VYA KUDHIBITI TRAFIKI

Sheria hii, ambayo ilianza kutumika Septemba 6, 2012, inaifanya iwe kinyume cha sheria kupuuza ishara au vifaa vya kudhibiti trafiki vinavyofunga njia au barabara kwa sababu ya hali hatari, kama vile barabara zilizofurika. Mashtaka ya kukiuka sheria hii yatasababisha alama 2 kuongezwa kwenye rekodi yako ya kuendesha gari na faini ya hadi \$250. Isitoshe, ikiwa watoa huduma za dharura wataitwa kwa sababu ya matendo yako, faini hiyo itaongezwa hadi \$500 na utawajibika kulipia gharama za shughuli za dharura.

SURA YA 6: MAREJELEO

Sura hii itatoa rejeleo la haraka linalohusu maelezo muhimu, fomu, machapisho na vitabu.

KITUO CHA MAWASILIANO CHA WATEJA

Maelezo kuhusu huduma za madereva na magari yanapatikana saa 24 kwa siku ikiwa unatumia simu ya vitufe.

Wawakilishi wa Huduma kwa Wateja wanapatikana kati ya saa 8 a.m. and 5 p.m. -Jumatatu hadi Ijumaa

Kwa msaada wa moja kwa moja isipokuwa sikukuu: 717-412-5300 TDD : 711

MIADI YA JARIBIO LA BARABARA NA MTIHANI WA ALAMA MAALUM

Lazima miadi iwekwe ili kufanya Mtihani wa Alama Maalum na Jaribio la Barabara wa Magari Madogo. Ukiwa tayari kufanya Jaribio la Barabara au Mtihani wa Alama Maalum, unaweza kupanga mtihani wako mtandaoni kuititia tovuti ya Huduma za Madereva na Magari kwenye www.dmv.pa.gov. Ikiwa huwezi kufikia Intaneti, unaweza kupanga mtihani wako kwa kupiga simu 1-800-423-5542 kati ya saa 8 a.m. na 5 p.m., Jumatatu hadi Ijumaa, isipokuwa sikukuu.

Kumbuka: Ikiwa uko chini ya umri wa miaka 18, huenda usiweze kufanya Jaribio lako la Barabara kwa miezi sita (6) baada ya kupokea kibali chako cha mwanafunzi na lazima ukamilishe saa 65 za mahitaji ya kuunda ujuzi wa kuendesha gari.

MPANGO WA MTIHANI WA MHUSIKA ASIYE WA CDL

PennDOT imeidhinisha biashara nyingine kutekeleza jaribio la barabara kwa ada ya bei nafuu. Watahani wengine wote wamethibitishwa na PennDOT na mtihani huo ni sawa na mtihani ambaa unaweza kuufanya katika kituo cha leseni ya udereva cha PennDOT. Kwa orodha ya biashara ziinazoshiriki katika eneo lako, tembelea www.dmv.pa.gov.

FOMU NA MACHAPISHO YA IDARA KWENYE INTANETI

Maelezo, fomu, machapisho, na karatasi za maelezo zinazohusiana na leseni ya udereva na magari zinapatikana kwa ajili ya wateja na ziko kwenye tovuti ya Huduma za Madereva na Magari ya PennDOT kwenye www.dmv.pa.gov.

RAMANI ZA JIMBO NA KAUNTI NZIMA

Kwa maelezo kuhusu ramani za jimbo na kaunti, piga simu kwa 1-717-787-6746, Jumatatu hadi Ijumaa, isipokuwa sikukuu, kati ya saa 8 a.m. na 4 p.m.

MAELEZO MENGINE

Idara ya Uchukuzi ya Marekani ina Laini ya Moja kwa Moja ya Usalama wa Magari, nambari ya simu 1-800-424-9393 au kwenye intaneti kwenye www.nhtsa.dot.gov.

511PA

511PA inatoa huduma za maelezo ya saa 24 bila malipo ikiwemo maonyo ya ukawio wa trafiki, utabiri wa hali ya hewa, maelezo ya utalii ya kimkoa, na viungo vya mashirika ya usairi na viwanja vikuu vya ndege. Huduma hii inapatikana kwa kupiga simu 511 kutoka kwa simu za mkononi na za mezani au kuititia intaneti kwa kutembelea www.511PA.com. Mtandao wa barabara wa 511PA unajumuisha maili zote 1,759 za majimbo ikiwemo Pennsylvania Turnpike, na hata pia barabara nyingine kuu katika Harrisburg, Philadelphia na Pittsburgh. Maelezo ya trafiki ya mtandao huu yanajumuisha ripoti za matukio kama vile ajali, shughuli za ujenzi na hali za barabara wakati wa majira ya baridi. Isitoshe, kasi wastani za trafiki zinapatikana kwa majimbo kadhaa na barabara nyingine kuu katika maeneo ya mijini. Watumiaji wanawenza pia kujisajili kuititia tovuti ili kupokea taarifa zilizobinafsishwa za wasafiri, zinazotolewa kuititia barua pepe na ujumbe mfupi. PennDOT inawahimiza madereva wasipige simu kwa 511PA wakiendesha gari. Wapiga simu wanapaswa kusimama kando ya barabara ili kupigia simu mfumo huo, au kuangalia kawizo za usafiri kabla ya kutoka nyumbani.

SUMU YA MONOKSIDI KABONI

Magari yote yanayotumia gesi yanazalisha monoksidi kaboni, gesi inayoua isiyokuwa na harufu ambayo hutolewa nje ya bomba la moshi la gari. Huwezi kunusia gesi ya monoksidi kaboni. Iwapo utajihisi unasinzia au kichefuchefu, inaweza kuashiria sumu ya monoksidi kaboni.

DALILI ZA KUATHIRIWA NA MONOKSIDI YA KABONI

- Uchovu au udhaifu
- Kizunguzungu
- Maumivu ya kichwa
- Kichefuchefu na /au kutapika
- Pigo la haraka la moyo
- Kupumua kusiko kwa kawaida
- Kuchanganyikiwa
- Kukohoa
- Uchungu kifuani

VIDOKEZO VYA KUZUIA SUMU YA MONOKSIDI KABONI KATIKA MAGARI

- Ukaguzi na matengenezo ya mara kwa mara ya mfumo wa moshi na vizuia sauti vya gari lako ni muhimu katika kuzuia sumu ya monoksidi kaboni katika gari lako. Ikiwa unajua kuhusu mashimo au mapungufu mengine katika mfumo wako wa moshi hakikisha umeangaliwa na mtaalamu wa magari mara moja.
- Usiwashe gari lako ndani ya gereji wakati mlango wa gereji uko chini au umefunguliwa nusu. Fungua kabisa mlango wa gereji yako ikiwa gari lako linaguruma ndani ya gereji yako.
- Ikiwa gari lako halitumii funguo na uliegeshe ndani ya gereji, usiwahi kusahau kuzima gari hilo.
- Katika siku zenyet theluji, hakikisha umekagua bomba lako la nyuma na uondoe theluji au barafu yoyote ambayo inaweza kuwa imeziba bomba la nyuma la gari lako.
- Ikiwa umekwama kwenye trafiki au umeketi katika gari liliilosimama, hakikisha umefungua dirisha nusu.
- Fikiria kuweka kigunduzi cha monoksidi kaboni kinachotumia betri ndani ya gari lako na ukague au ubadilishe betri wakati unabadiisha saa katika majira ya kuchipua na kupukutika kwa majani kila mwaka.
- Ukipshuku sumu ya monoksidi kaboni katika gari lako, toka kwenye gari hilo mara moja, pata hewa safi, na utafute huduma ya dharura ya matibabu mara moja.

MADA	UKURASA	MADA	UKURASA
Kichapuzi Kimekwama.....	62	Daraja Gani Unalohitaji?	4
Ajali (angalia Migongano)		Leseni ya Udereva/Kibali cha Mwanafunzi:	
Anwani, Kubadilisha.....	89	Ni nani Anayehitaji.....	3
Maelezo ya Usalama wa Mifuko ya Hewa.....	91	Kuendesha gari usiku	39
Pombe na Kuendesha gari	33	Kushughulika na Hali za Dharura za Kuendesha Gari:	
Mbinu Mbadala ya Mitihani	92	Kichapuzi Kimekwama	62
Sheria ya Wamerika Walemvavu (ADA).....	91	Breki kushindwa kufanya kazi.....	62
Miadi:		Kupiga Breki kwa Ghafla.....	61
Jaribio la Barabara	5, 94	Kupiga breki	58
Mtihani wa Alama Maalum	94	Kuteleza Kando ya Barabara	63
Kurudi Nyuma	38	Barabara Zilizofurika	61
Waendeshaji baisikeli.....	55, 56, 92, 93	Kutumia Honi.....	44
Watembea kwa Miguu Vipofu	9	Gari kuteleza	41
Maeneo Yasioonekana	37	Kutumia Ishara	44
Brek kushindwa kufanya kazi.....	62	Kuteleza	61
Kupiga breki	58, 60	Maeneo Yanayoteleza - Hali za Barabara	40
Mabasi	56	Theluji na Barafu	41
Mabasi ya Shule.....	58	Usukani	60
Sumu ya Monokside Kaboni.....	95	Tairi Kupasuka.....	62
Kubadilisha barabara	38	Gari Linalokaribia Uso kwa Uso.....	64
Sheria ya Kumzuia Mtoto	90	Barabara zenyen Maji	40
Makutano ya Mviringo	49	Maelezo ya Rekodi ya Kuendesha Gari.....	79
Madaraja ya Leseni za Udereva.....	4	Kuendesha Gari Ukiwa Umelewa (DUI)	33, 34, 81
Kuwasiliana Malengo Yako kwa Madereva Wengine.....	43	Madawa ya kulevyta na Kuendesha gari	34, 81
Bidhaa Zinazothibitiwa:		Ukaguzi wa Usalama wa Gari na Utoaji wa Moshi	92
Kuendesha Gari Ukiwa Umelewa (DUI)	81	Magari ya Dharura.....	59
Migongano	34, 81	Kutoroka au Kukwepa Polisi	81
Makosa Mabaya ya Kuendesha Gari	34	Barabara Zilizofurika	61
Kuvuka Trafiki.....	46	Ukungu	42
Mipindo, Kuendesha Gari	51	Wamiliki wa Leseni za Kigeni	3
Kituo cha Mawasiliano cha Wateja	94	Fomu na Machapisho, Idara	94
Wakalimani wa Viziwi/Walemvavu wa Kusikia.....	91	“Sheria ya Sekunde Nne,” The.....	35
Masuala ya Udereva.....	32	Msafara wa Mazishi.....	64
Pombe na Kuendesha gari	33	Ishara za Mwongozo	19
Magonjwa na Hali za Matibabu.....	33	Taa za magari.....	39, 40
Vikengeusha fikra wakati wa Kuendesha Gari	32	Sheri ya Taa za magari/Vipangusa Kioo.....	42
Dawa za kulevyta na Kuendesha gari	34	Kurekebisha Vizuia Kichwa	32
Maswala ya Afya	33	Maswala ya Afya.....	33
Kusikia.....	33	Barabara kuu na Maingiliiano, Kuendesha Gari:	
Kutozingatia.....	32	Kuingia kwenye Barabara kuu	52
Ukosefu wa Usingizi.....	32	Kutoka kwenye Barabara kuu	52
Maono	33	Kusafiri kwenye Barabara kuu	52
Makubaliano ya Leseni ya Udereva (DLC)	84	Kutumia Honi.....	44
Leseni ya Udereva/Kibali cha Mwanafunzi:		Gari linalovutwa na Farasi na Waendeshaji Farasi.....	59
Madaraja ya Leseni za Udereva	4	Gari kuteleza.....	41
Maelezo ya Leseni ya Dereva Mdogo	3	Kutokuwa makini (Jinsi Inavyoweza Kuathiri Kuendesha Kwako)	32
Maelezo ya Kibali cha Mwanafunzi Mdogo	3	Maelezo Mengine	94

MADA	UKURASA
Kuendesha Bila Bima	80
Intaneti.....	92
Wakalimani wa Viziwi/Ulemavu wa Kusikia	91
Makutano:	
Kukaribia makutano	48
Njia za mkato.....	50
Kuendesha gari, Ni Nani Anapaswa Kupeana Njia	48
Mizunguko na Miviringo ya Trafiki.....	50
Ishara na Alama za Barabara	48
Ishara za Trafiki na Ishara za Kusimama	49
Kuvuka upande mwingine.....	49
Kupinduka Kushoto.....	45, 48, 49
Kupinduka Kulia	45, 46, 48
Mfumo wa Nambari wa Njia za Majimbo.....	20
Maelezo ya Leseni ya Dereva Mdogo	3
Maelezo ya Kibali cha Mwanafunzi Mdogo	3
Kuweka Gari Lako Mahali Linaweza Kuonekana	37
Sheria:	
Sheria ya Wamerika Walemvu (ADA).....	91
Sheria ya Kutochafua.....	92
Baisikeli	92
Kumzuia Mtoto	90
Vidokezo vya Usalama vya Watoto na Wanyama Kipenzi	90
Makubaliano ya Leseni ya Udereva (DLC).....	84
Kuendesha Gari Ukiwa Umelewa	
Au ukiwa Umetumia Bidhaa Inayodhibitiwa.....	81
Taa za magari/Vipangusa Kioo	42
Ridhaa Inayodokezwa (Kipimo cha Kemikali cha	
Pombe au Dawa za Kulevya).....	82
Kuendesha Bila Bima.....	80
Jina au Anwani	89
Sheria ya Kutii Onyo la Hali Hatari	
ya Vifaa vya kudhibiti Trafiki.....	93
Abiria katika Lori Lisilofunkwa.....	59
Taarifa Inayohitajika ili Kubadilisha Jina au Anwani.....	89
Maeneo ya Kuegesha ya Watu Walemvu.....	92
Mkanda wa Kiti.....	89
Kuondoa Theluji/Barafu.....	41
Songa Kando	59
Kutuma ujumbe mfupi	93
Kunywa Vileo Kabla ya Umri Unaokubaliwa.....	84
Kutostahimili Kabisa (Chini ya 21, DUI).....	84
Kibali cha Mwanafunzi:	
Kuomba Kibali cha Mwanafunzi.....	1
Maelezo ya Kibali cha Mwanafunzi Mdogo	3
Maelezo ya Leseni ya Dereva Mdogo	3
Kujifunza Kuendesha Gari.....	31

MADA	UKURASA
Kuangalia:	
Mbele	37
Nyuma	38
Kwa Pande	38
Kudhibiti Nafasi	35
Kudhibiti Kasi.....	38
Ramani, Jimbo na Kaunti	94
Kuingia kwenye Trafiki.....	46
Wanajeshi	3
Vioo	31
Pikipiki/Waendeshaji Pikipiki, Kushiriki Barabara.....	55
Kubadilisha Jina.....	89
Kuendesha gari kwa Makutano.....	48
Kuendesha gari Usiku kwa	39
Mfuko wa Dhamana wa Uhamasisho Kuhusu Ufadhilli wa Viungo (ODTF).....	2
Utambulisho wa Mfadhilli wa Viungo.....	2
Kuegesha.....	52
Maeneo ya Watu Walemvu	92
Kuegesha Sambamba	6, 52, 53
Kupita:	
Kwa Ujumla	46, 47
Huwezi	47
Kwenye Barabara yenye Njia Mbili	47
Upande wa Kulia.....	47
Kando ya Barabara:	
Kuteleza Kando.....	63
Alama.....	22
Watembea kwa Miguu	55
Vipofu	9
Ishara	9
Kuondoa Alama kwa Kuendesha Gari Salama.....	79
Mfumo wa Alama, Pennsylvania.....	79
Cha Kufanya Ukisimamishwa na Polisi.....	80
Ishara ya Umbo la Msalaba la Kivuko cha Reli	10
Vivuko vya Reli	55
Ishara ya Kivuko cha Reli	9
Marejeleo	94
Ishara za Udhibiti	10
Hali za Barabara:	
Barabara Zilizofurika	61
Gari kuteleza	41
Barabara/Maeneo Yanayoteleza	40, 41
Theluji na Barafu	41
Barabara zenyе Maji	40
Kushughulika na Ghadhabu Barabarani	60
Mizunguko	50
Mabasi ya Shule	58

MADA	UKURASA	MADA	UKURASA
Kurekebisha Kiti cha Dereva	31	Kusitishwa na Kuondolewa kwa	
Kufunga Mkanda wa Kiti	31	Fadhila ya Kuendesha Gari	79
Kuonyesha ishara:		Mitihani:	
Kutumia Ishara za Dharura.....	44	Mbinu Mbadala ya Mitihani.....	92
Wakati wa Kubadilisha Mwelekeo.....	44	Ukianguka Mtihani	6
Wakati wa Kupunguza Kasi au Kusimama.....	43	Ukipita Mtihani	6
Ishara (Trafiki):		Ufahamu	5
Kumweka.....	8	Barabara	5
Kudhibiti Matumizi ya Barabara	8	Tairi:	
Taa na Vishale	7	Kupasuka.....	62, 63
Taa za Trafiki Zisizofanya Kazi.....	8	Trafiki:	
Watembea kwa Miguu.....	9	Miviringo, Mizunguko	50
Kivuko cha Reli	9	Kushughulikia Hali za Trafiki Moja baada ya Nyingine 40,	
Ishara za Matuta	8	41, 42	
Eneo la Shule.....	9	Trafiki Inayoenda Polepole	43
Ishara:		Mtiririko wa Trafiki	43
Ishara za Mwongozo	19	Taa za Trafiki (Angalia Ishara)	
Nambari za Kutoka.....	19	Malori:	
Barabara Kuu/Njia Kuu	19	Ajali wakati wa Kurudi Nyuma.....	58
Mfumo wa Nambari wa Njia za Majimbo	20	Kupiga breki	58
Alama za Maili	20	Matuta ya Kukwepa.....	58
Alama za Njia	21	Kufuata Lori	57
Huduma.....	21	Malori Makubwa	58
Maelezo Yanayowalenga Watalii	21	Kupita Lori	56
Ishara za Udhibiti	10	Kupita Lori	57
Ishara za Maonyo.....	13	Kuruba	57
Vifaa vya Kuonyesha Ishara	19	Kupinduka, Kuingia, na Kupita	45
Paneli za Vishale vya Elektroniki	19	Kuvuka Trafiki.....	46
Sheria ya Kutii Onyo la Hali Hatari		Kuruba za Kushoto na Kulia	45
ya Vifaa vya kudhibiti Trafiki.....	93	Kuingia kwenye Trafiki	46
Vitu Karibu na Barabara	17	Kupita	46
Eneo la Kazi	18	Kupinduka Kutoka au Kuingia Katikati ya Barabara ya	
Kuteleza	61	Kupinduka	45
Barabara Zinazoteleza	40, 41	Kupinduka Kulia kwenye Taa Nyekundu	46
Kushughulikia Trafiki Inayoenda Polepole	43	Kurudi Utokako	46
Kuondoa Theluji- Barafu	41	Kunywa Vileo Kabla ya Umri Unaokubaliwa	84
Magari ya Kuondoa Theluji.	60	Ukaguzi wa Magari, Kuijandaa Kuendesha.	31
Mvua Nzito ya Theluji	42	Utambulisho wa Askari Mstaafu	2
Maelezo ya Nambari ya Ruzuku ya Serikali	3	Hali za kuona:	
Nafasi:		Ukungu	42
Mbele.....	35	Theluji	42
Nyuma.....	37	Maono	3, 33
“Sheria ya Sekunde Nne,”	35	Ishara za Maonyo	13
Kwa Pande	36	Barabara zenye Maji	40, 41
Kasi:		Barabara za Majira ya Baridi, Inayoteleza	41
Kudhibiti.....	38	Maeneo ya Kazi	18, 54
Vikomo Vilivyowekwa.....	38	Vifaa vya Kuonyesha Ishara	19
Sheria ya Kusonga Kando	59	Ishara za Eneo la Kazi	18
Usukani	60	Sheria ya Kutostahimili Kabisa (Chini ya 21, DUI)	84

Hawatawahi Kusahau Sherehe ya Thompsons.

Thompsons pia Hawatasahau.

Kwa sababu sheria
inasema mtu ye yote mzima
anayepeana au kuuza bia,
mvinyo, mvinyo mtamu,
au pombe kali kwa mtu
chini ya umri wa miaka 21
anaweza kufungwa hadi
mwaka mmoja gerezani, faini
isiyopungua \$1,000 kwa
mtoto wa kwanza ali yempa
na \$2,500 kwa kila mtoto wa
ziada.

Kumpa mwanao au binti yako pombe ni kinyume cha sheria pia. Kabla ufanye makosa, piga simu au uandike barua ili upate brosha ya bila malipo, “The Responsible Parent,” na uisome.

PDF inayoweza kupakuliwa inapatikana pia mtandaoni kwenye: http://www.lcb.state.pa.us/webapp/Education/Materials/Materials_Order_form.asp

Tunaku hakikisha ni kitu ambacho utakikumbuka kwa muda mrefu sana.

Pennsylvania Chapter
American Academy of
Pediatrics

Commonwealth of
Pennsylvania
Department of Transportation

MANENO MUHIMU YA KUKUMBUKA

MFADHILI WA VIUNGO

UNAPOPATA LESENI YAKO, KUMBUKA MANENO HAYA MUHIMU

Ni maneno muhimu kwa maelfu ya watu wanaosubiri viungo vya kuokoa maisha na upandikizaji wa tishu. Maneno ambayo yanaweza kuwasaidia wengine kuweza kuona tena kupitia upandikizaji wa konea, kupona kwa urahisi zaidi kwa sababu ya kuchomeka kwa kutumia ngozi iliyotolewa, au kutemea bila maumivu kwa kutumia mfupa uliopandikizwa.

Watu wanaochagua kuokoa maisha kwa kusema "ndiyo" kwa ufadhili wa viungo na tishu wanapaswa kuweka utambulisho wa mfadhili kwenye leseni na kutia saini ya kadi ya mfadhili. Hamu hiyo ya kufadhili inapaswa pia kushirikiwa na familia na marafiki ili waweze kufahamu uamuzi huo muhimu ambaa umefanywa ili kuwasaidia wengine.

BAADHI YA MAELEZO YA HARAKA KUHUSU UFADHILI WA VIUNGO NA TISHU

- Mfadhili mmoja wa kiungo na tishu anaweza kuokoa hadi maisha 8 na kuwasaidia zaidi ya watu 75.
- Mtu yeyote, bila kujali umri au historia ya matibabu, anaweza kujisajili kuwa mfadhili.
- Dini zote kuu Marekani zinaunga mkono ufadhili wa viungo na tishu na zinazingatia ufadhili kama kitendo cha mwisho cha upendo na ukarimu kuadidia watu wengine.
- Hakuna ghamama kwa wafadhili au familia zao kwa ufadhili wa vituo na tishu.
- Kwa maelezo zaidi tembelea donatelifepa.org

ILI KUPATA KADI YA UFADHILI WA VIUNGO NA TISHU: PIGA SIMU KWA:

Katika Pennsylvania ya Mashariki:

Gift of Life Donor Program.....1-888-DONORS-1

Katika Pennsylvania ya Magharibi:

Center for Organ Recovery
& Education (CORE) 1-800-DONORS-7

Kwa maelezo ya ziada ya nyenzo za viungo na tishu, piga simu kwa:

Idara ya Afya ya PA 1-877-PAHEALTH